T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE ve DİN BİLİMLERİ BÖLÜMÜ
(Din Eğitimi)

YAZ KUR'AN KURSLARI ÖĞRETİM PROGRAMI AMAÇLARININ GERÇEKLEŞME DÜZEYLERİ

(Sivas İl Merkezinde Bir Alan Araştırması)

DOKTORA TEZİ

Mustafa ÖNDER

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Cemal TOSUN

Ankara - 2007

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE ve DİN BİLİMLERİ BÖLÜMÜ
(Din Eğitimi)

YAZ KUR'AN KURSLARI ÖĞRETİM PROGRAMI AMAÇLARININ GERÇEKLEŞME DÜZEYLERİ

(Sivas İl Merkezinde Bir Alan Araştırması)

DOKTORA TEZİ

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Cemal TOSUN

Tez Jürisi Üyeleri:

Adı ve Soyadı:	**İmzası:**
Prof. Dr. Cemal TOSUN	.....
Prof. Dr. N.Yaşar AŞIKOĞLU	.....
Prof. Dr. Recai DOĞAN	.....
Prof. Dr. Niyazi AKYÜZ	.....
Doç. Dr. Nurullah ALTAŞ	.....

Tez Sınav Tarihi: 19.02.2008

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KISALTMALAR..... V

EKLER..... VI

TABLOLAR..... VII

ÖNSÖZ..... 1

I.BÖLÜM

GİRİŞ

A-PROBLEM..... 3

B-ARAŞTIRMANIN AMACI 16

C-ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ..... 16

D-HİPOTEZLER..... 26

E- ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ..... 28

1. Evren ve Örneklem..... 28

2. Veri Toplama Teknikleri..... 29

3. Veri Toplama Araçları 30

4. Başarı Testinin Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması..... 30

5. Verilerin Çözümlenmesi..... 31

F- TEMEL KAVRAMLAR..... 31

II. BÖLÜM:

YAZ KUR'AN KURSLARI İLE İLGİLİ BULGU ve YORUMLAR

A - ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERE AİT GENEL ÖZELLİKLER 34

1- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Bitirdikleri Kur'a Göre Dağılımı..... 34

2- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kur'an Kurslarına Göre Dağılımı.....35
3- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kurs Türüne Göre Dağılımı.....37
4- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Bitirdikleri Sınıfa Göre Dağılımı.....39
5- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kursa Geliş Amaçlarına Göre Dağılımı40
6- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....41
7- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....42
8- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin DKAB Dersine Karşı Tutumlarına Göre Dağılımı.....43
9- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Dini Kitaplar Okuma Düzeylerine Göre Dağılımı.....44
10- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin TV de Dini Yayın İzleme Durumuna Göre Dağılımı.....45
11- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Namaz Kılma Durumuna Göre Dağılımı.....46
12- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kurs Öğreticisinin Kendilerine Yaklaşımını Değerlendirme Düzeyine Göre Dağılımı.....47
13- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kursta Okutulan Ders Kitabını Değerlendirme Düzeylerine Göre Dağılımı.....48
14- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kur'an Kursu Ortamını Değerlendirme Düzeylerine Göre Dağılımı.....49
15- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yaşları, Ailesinin Aylık Geliri ve DKAB Dersine Ait Geçme Notlarına İlişkin Bulgular.....50

B - YAZ KURSLARINDAKİ BAŞARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

1- I.Kur Başarı Durumu.....51
2- II. Kur Başarı Durumu.....55
3- III. Kur Başarı Durumu.....59

C - YAZ KUR'AN KURSLARINDAKİ BAŞARIYI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

1- Öğrencilerin Kişisel Özelliklerinin Başarı Üzerindeki Etkisi.....67

a. Öğrencilerin Derslerden Aldıkları Son Test Puanlarının Yaşları ve Ailelerinin Aylık Geliri İle İlişkisi.....67

b. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşması.....68

c. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Anne-Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Farklılaşması.....70

2- Öğrenci Başarısının Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşması...70

3- Öğrenci Başarısının Babalarının Eğitim Durumuna Göre Farklılaşması...77

4- Öğrenci Başarısının Eğitimle İlgili Özelliklere Göre Farklılaşması.....83

a. Son Test Puanlarının Öğrencinin Bitirdiği Sınıfa Göre Farklılaşması.....83

b. Son Test Puanlarının Öğrencinin DKAB Geçme Notu İle İlişkisi.....92

c. Son Test Puanlarının Öğrencinin DKAB Dersine Karşı İlgi Düzeyine Göre Ortalamaları.....93

5- Öğrenci Başarısının Dini Deneyim Yoğunluğuna Göre Farklılaşması.....96

a. Son Test Puanlarının Öğrencinin Bir Önceki Sene Yaz Kursuna Katılma Durumuna Göre Farklılaşması.....96

b. Son Test Puanlarının Öğrencinin Dini Kitaplar Okuma Durumuna Göre Farklılaşması.....99

c. Son Test Puanlarının Öğrencinin TV de Dini Programlar İzleme Düzeyine Göre Farklılaşması..... 102

d. Son Test Puanlarının Öğrencinin Namaz Kılma Düzeyine Göre Farklılaşması..... 107

6- Öğrenci Başarısının Kurs Çevresinin Özelliklerine Göre Farklılaşması....109

a. Son Test Puanlarının Öğrencinin Devam Ettiği Kurlara Göre Birbiri ile İlişkileri..... 109

b. Son Test Puanlarının Öğrencinin Devam Ettiği Kur'an Kurslarına Göre Farklılaşması..... 111

c. Son Test Puanlarının Öğrencinin Devam Ettiği Kur'an Kursunun Türüne

Göre Farklılaşması.....123
d. Son Test Puanlarının Öğrencinin Kur'an Kursuna Geliş Amaçlarına Göre Farklılaşması.....125
e. Son Test Puanlarının Öğrencinin Kur'an Kursu Öğreticisinin Kendilerine Karşı Yaklaşımlarını Değerlendirme Düzeylerine Göre Farklılaşması.....132
f. Son Test Puanlarının Öğrencinin Kur'an Kursu Ortamını Değerlendirmesine Göre Farklılaşması.....135
g. Son Test Puanlarının Öğrencinin Kur'an Kurslarında Okutulan "Dinimizi Öğreniyoruz" isimli Ders Kitabını Değerlendirmesine Göre Farklılaşması...137

D- YAZ KUR'AN KURSLARINDA UYGULAMA SAFHASI ve BUNA DAİR BAZI GÖZLEMLER..... 141

III. BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER.....153

A- SONUÇ.....154
B- ÖNERİLER..... 158
C- BİBLİYOGRAFYA..... 164
D- TEZ ÖZETİ (Türkçe-İngilizce)..... 177
E- EKLER.....178

KISALTMALAR:

Age	: Adı geçen eser
Agm	: Adı geçen makale
Bk/bk.	: Bakınız
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
AÜİF	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Krş.	: Karşılaştırınız
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve devamı
AÜSBE	: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yay.	: Yayınları
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
Ter.	: Tercüme eden
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
DEAD	: Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi
DAD	: Dini Araştırmalar Dergisi
UÜSBE	: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
CÜİFD	: Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
SDÜİF	: Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
KBY	: Kültür Bakanlığı Yayınları
EÜSBE	: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Trsz.	: Tarihsiz
A.g.t.	: Adı Geçen Tez
DKAB	: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi

EKLER:

1. Öğrencilere uygulanan Anket

2. Yaz Kur'an Kursları 1.Kur Başarı Testi

3. Yaz Kur'an Kursları 2.Kur Başarı Testi

4. Yaz Kur'an Kursları 3.Kur Başarı Testi

5. Araştırma izni.

6. Yaz Kur'an Kursu Öğrenci Katılım Belgesi

7. Yaz Kur'an Kursu Ders Defteri Örneği

8. Yaz Kur'an Kursu Kayıt Dilekçesi Örneği

9. Yaz Kur'an Kursu Öğrencilerine ait sayıları bildirir Form

10.Yaz Kur'an Kursları Açılış Onayı

11.Yaz Kur'an Kursları İstatistik Formu

12.Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı

13.Yaz Kur'an Kursları Öğrenci Durum Çizelgesi

14.Yaz Kur'an Kursları Ders Programı

15-Yaz Kur'an Kursu Öğreticileri için Düzenlenen Seminer Programı

TABLOLAR:

Tablo 1- Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Bitirdikleri Yaz Kursu Kurlarına Göre Dağılımı.....34
Tablo 2- Öğrencilerin Katıldığı Kur'an Kurslarına Göre Dağılımı.....35
Tablo 3- Öğrencinin Katıldığı Kursun Adının Kurlara Göre Dağılımı.....36
Tablo 4- Kursun Türü.....37
Tablo 5- Kurs Türünün Öğrencinin Katıldığı Kurlara Göre Dağılımı.....38
Tablo 6- Chi-Kare Testleri.....38
Tablo 7- Öğrencinin Bitirdiği Sınıf.....39
Tablo 8- Öğrencinin Kursa Geliş Amacı.....40
Tablo 9- Annenin Eğitim Durumu.....41
Tablo 10- Babanın Eğitim Durumu.....42
Tablo 11- Öğrencilerin DKAB Dersine Karşı İlgi Düzeyi.....43
Tablo 12- Öğrencilerin Dini Kitap Okuma Durumu.....44
Tablo 13- Öğrencilerin TV de Dini Program İzleme Durumu.....45
Tablo 14- Öğrencilerin Namaz Kılma Durumları.....46
Tablo 15- Kurs Hocasının Öğrencilere Olan Yaklaşımı.....47
Tablo 16- Kursta Okutulan "Dinimizi Öğreniyoruz" Kitabını Değerlendirme...48
Tablo 17- Öğrencilerin Kurs Ortamını Değerlendirmeleri.....49
Tablo 18- Öğrencilerin Yaşları,Ailelerinin Aylık Ortalama Geliri ve DKAB Dersi Geçme Notuna İlişkin Betimsel Değerler.....50
Tablo 19- Birinci Kur Derslerinin Ön test ve Son Test Ortalama Puanları.....51
Tablo 20- I.Kur Derslerine Ait Ön Test-Son Test İlişkili Örneklemler t-Testi Sonuçları.....52
Tablo 21- Birinci Kur Kur'an Öğrenme Düzeyi.....52
Tablo 22- Birinci Kur İtikat Öğrenme Düzeyi.....53
Tablo 23- Birinci Kur İbadet Öğrenme Düzeyi.....53
Tablo 24- Birinci Kur Ahlak Öğrenme Düzeyi.....54
Tablo 25- Birinci Kur Siyer Öğrenme Düzeyi.....54
Tablo 26- İkinci Kur Derslerinin Ön test ve Son Test Ortalama Puanları.....56
Tablo 27- İkinci Kur Derslerine Ait Ön Test-Son Test İlişkili Örneklemler t-Testi Sonuçları.....56

Tablo 28- İkinci Kur Kur'an Öğrenme Düzeyi.....57
Tablo 29- İkinci Kur İtikat Öğrenme Düzeyi.....57
Tablo 30- İkinci Kur İbadet Öğrenme Düzeyi.....58
Tablo 31- İkinci Kur Ahlak Öğrenme Düzeyi.....58
Tablo 32- İkinci Kur Siyer Öğrenme Düzeyi.....59
Tablo 33- Üçüncü Kur Derslerinin Ön Test ve Son Test Ortalama Puanları.....60
Tablo 34- Üçüncü Kur Derslerine Ait Ön test-Son Test İlişkili Örneklemler t.Testi Sonuçları.....60
Tablo 35- Üçüncü Kur Kur'an Öğrenme Düzeyi.....61
Tablo 36- Üçüncü Kur İtikat Öğrenme Düzeyi.....61
Tablo 37- Üçüncü Kur İbadet Öğrenme Düzeyi.....62
Tablo 38- Üçüncü Kur Ahlak Öğrenme Düzeyi.....62
Tablo 39- Üçüncü Kur Siyer Öğrenme Düzeyi.....63
Tablo 40- Öğrencilerin Son Test Puanlarının Yaşları ve Ailelerinin Aylık Ortalama Geliri ile İlişkisi.....67
Tablo 41- Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Son Test Puanı Ortalamaları.....68
Tablo 42- Öğrencilerin Son Test Puanlarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşması İlişkisiz Örneklemler t-Testi Sonuçları.....69
Tablo 43- Öğrencilerin Son Test Puanlarının Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Ortalamaları.....70
Tablo 44- Öğrencilerin Son Test Puanlarının Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA).....73
Tablo 45- LCD Çoklu Karşılaştırmalar.....74
Tablo 46- Öğrencilerin Son Test Puanlarının Babalarının Eğitim Düzeylerine Göre Ortalamaları.....78
Tablo 47- Öğrencilerin Son Test Puanlarının Babalarının Eğitim Durumuna Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA).....80
Tablo 48- LCD Çoklu Karşılaştırmalar.....81
Tablo 49- Öğrencilerin Son Test Puanlarının Öğrencinin Okulda Bitirdiği Sınıfa Göre Ortalamaları.....83
Tablo 50- Öğrencilerin Son Test Puanlarının Okulda Bitirdikleri Sınıfa Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA).....86
Tablo 51- LCD Çoklu Karşılaştırmalar.....88

Tablo 52- Öğrencilere Ait Son Test Puanlarının DKAB Dersi Geçme Notları İle Korelâsyonları.....92
Tablo 53- Öğrencilerin Son Test Puanlarının Öğrencinin DKAB Dersine Karşı İlgi Düzeylerine Göre Ortalamaları.....93
Tablo 54- Öğrencilerin Son Test Puanlarının DKAB Dersine Karşı İlgi Düzeylerine Göre Farklılaşması tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları.....95
Tablo 55- Öğrencilerin Bir Önceki Sene Yaz Kur'an Kurslarına Katılma Durumlarına Göre Son Test Puanı Ortalamaları.....97
Tablo 56- Öğrencilerin Son Test Puanlarının Önceki Sene Yaz Kur'an Kurslarına Katılma Durumlarına Göre Farklılaşması İlişkisiz Örneklemler t-Testi Sonuçlar.....98
Tablo 57- Öğrencilerin Son Test Puanlarının Öğrencinin Dini Kitaplar okuma Düzeylerine Göre Ortalamaları.....99
Tablo 58- Öğrencilerin Son Test Puanlarının Dini Kitaplar Okuma Düzeylerine Göre Farklılaşması tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları.....101
Tablo 59- LCD Çoklu Karşılaştırmalar.....101
Tablo 60- Öğrencilerin Son Test Puanlarının Öğrencinin Dini Programlar İzleme Düzeylerine Göre Ortalamaları.....103
Tablo 61- Öğrencilerin Son Test Puanlarının Dini Programlar İzleme Düzeylerine Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları.....104
Tablo 62- LCD Çoklu Karşılaştırmalar.....105
Tablo 63- Öğrencilerin Son Test Puanlarının Namaz Kılma Düzeylerine Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları.....107
Tablo 64- Öğrencilerin Son Test Puanlarının Birbirleri ile İlişkileri.....109
Tablo 65- Öğrencilerin Son Test Puanlarının Öğrencinin Devam Ettiği Kur'an Kurslarına Göre Ortalamaları.....111
Tablo 66- Öğrencilerin Son Test Puanlarının Katıldıkları Kur'an Kurslarına Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları.....120
Tablo 67- Öğrencilerin Kur'an Kursu Türüne Göre Son Test Puanı Ortal.....123
Tablo 68- Öğrencilerin Son Test Puanlarının Kur'an Kursu Türüne Göre Farklılaşması İlişkisiz Örneklemler t-Testi Sonuçları.....125
Tablo 69- Öğrencilerin Son Test Puanlarının Öğrencinin Kur'an Kurslarına Geliş Amaçlarına Göre Ortalamaları.....126

Tablo 70- Öğrencilerin Son Test Puanlarının Kur'an Kursuna Geliş Amaçlarına Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları.....128
Tablo 71- LCD Çoklu Karşılaştırmalar.....130
Tablo 72- Öğrencilerin Son Test Puanlarının Kur'an Kursu Hocasının Tutumlarını Değerlendirmelerine Göre Ortalamaları.....133
Tablo 73- Öğrencilerin Son Test Puanlarının Kur'an Kursu Hocasının Tutumunu Değerlendirmelerine Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları.....134
Tablo 74- Öğrencilerin Son Test Puanlarının Kur'an Kursu Ortamını Değerlendirmelerine Göre Ortalamaları.....135
Tablo 75- Öğrencilerin Son Test Puanlarının Ders Kitabını Değerlendirme Düzeylerine Göre Ortalamaları.....137

ÖNSÖZ

Sürekli değişme ve gelişme kaçınılmaz bir olgudur. Bilgi ve teknoloji çağı olarak tarif edilen 21.yüzyılda bilim ve teknoloji, sağladığı imkân ve kolaylıklara paralel olarak insanın inanç, düşünce ve duygularını da karmaşıklaştırmış, onu sorgulayan, araştıran, kuşkucu ve tatminsiz bir noktaya getirmiştir. Bu karmaşık ortamda insanlar arasındaki iletişim kodlarını bünyesinde taşıyan din ve dinin doğru anlaşılması daha da önem kazanmış, eğitim bilimleri ve ilahiyat bilimlerinin ortaya koyduğu yeni veriler din eğitiminde gelişme ve değişmeyi zorunlu kılmış, bu olumlu gelişmelerden çalışmamıza konu olan Yaz Kur'an Kursları da etkilenmiştir.

Temel kaynaklara dayalı, günümüz Müslüman'ının hayatı ile irtibatlı sahih dini bilgiyi üretmek ve sunmak Diyanet İşleri Başkanlığının görevidir. Dinin doğru kaynaktan ve doğru metotlarla vatandaşlarımıza ulaştırılmaya çalışıldığı önemli kanallardan biri de Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı Yaz Kur'an Kursları'dır. Bu kursların yukarıda saydığımız problemleri çözmek, modern eğitim teknoloji ve metotlarından faydalanarak dini doğru bir şekilde çocuklarımıza sunmak için yeni bir yapılanma içine girdiği görülmektedir. Uygulanmaya başlayan yeni programların ne derecede başarılı olduğu, hedeflerin gerçekleşip gerçekleşmediği, uygulamada görülen aksaklıkların ve çözüm yollarının neler olduğu konusunda Sivas ili örneğinde yaptığımız bu alan araştırması, bir geri bildirim olarak program geliştirme ve öğretim faaliyetlerine katkı sağlayacaktır.

Sivas il merkezinde örneklem olarak seçilen 25 adet Yaz Kur'an Kursu ve bu kurslara devam eden 566 öğrenci üzerinde yapılan anket ve başarı testi verileri üzerine bina edilen çalışmamız dört bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde; Çalışma ile ilgili teorik ve metodolojik bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde; Araştırmaya katılan öğrencilerin genel ve kişisel özellikleri, amaçların gerçekleşmesi ile ilgili bulgular ve başarı düzeyleri, öğrenci başarısını etkileyen unsurlar, elde edilen verilerin analizi ve yorumları yapılmış, uygulamada karşılaşılan problemler

gözlemlerimize dayalı olarak ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise; Çalışmadan elde edilen sonuçlar ve teklifler yer almaktadır.

Çalışma boyunca rehberlik ve desteklerini esirgemeyen başta danışmanım Prof. Dr. Cemal TOSUN olmak üzere, Prof.Dr. Recai DOĞAN'a, Prof.Dr. N.Yaşar AŞIKOĞLU'na, Prof. Dr. Niyazi AKYÜZ'e, Prof.Dr. M.Zeki AYDIN'a, verilerin analiz ve yorumlarını gözden geçiren Doç. Dr. Nurullah ALTAŞ'a, ayrıca emeği geçen Hatice KAYER, Ümit FİŞNE ve Binyamin YENİYURT'a, burada isimlerini sayamayacağım tüm öğreticilere teşekkürü borç biliyorum. Çalışmamızın alanda yapılacak diğer çalışmalara ve ilgili kuruluşlara, özellikle Yaz Kur'an Kursları Öğretici ve Öğrencilerine katkısı olması dileğiyle...

Mustafa ÖNDER

Kasım2007 Sivas

I.BÖLÜM:

A- PROBLEM

Dünyamız son yıllarda çok hızlı bir değişim ve gelişime sahne olmakta, bu gelişmelere paralel olarak din alanında da yeni anlayış ve yorumlar kaçınılmaz gözükmektedir. Sözkonusu yenilenme Kur'an ve Hadis'in yenilenmesi değil, onların yorumlanması ve öğretim metotlarındaki yenilenmeyi içermektedir. Günümüzdeki din eğitimi ve din hizmeti, kişi için bir "Hayati Yardım"a dönüşmediği ve anlam arayışına cevap vermediği sürece ilgi görmeyecektir. Öte yandan 21. yüzyılın hâkimleri bilgi ve teknolojiyi transfer ederek kullananlar değil, üretenler olacaktır.[1] Bilgi üretimi ise kültürü ve onun temel unsurlarını (ki bunun başında din gelir) iyi tanımak ve anlamaktan geçer.[2]

İnsan inanan bir varlıktır. İnancına ait her türlü ihtiyacının doğru kaynak, doğru metot ve uzman öğreticiler tarafından karşılanması gerekir. Aksi halde sapmalar, hurafeler ve yanlış davranışların ortaya çıkması, hatta bunların hem sahibine, hem de topluma zarar vermesi mümkün hale gelir. Uzun yıllar ülkemizde Din Eğitiminin gerekli olup olmadığı tartışmaları yapılmış, ancak son yıllarda tartışmaların yerini çözüm önerileri ve bu işin muhtevasına yönelik çalışmalar almıştır.[3] Türkiye artık Din Eğitiminin muhtevası, nasıl'ı ile meşgul olacak ve çözümler üretecek tecrübeye, bilim adamlarına sahiptir. Gelişmiş ülkelerde de öğrencinin neyi öğrenmesi gerektiği ile birlikte, niçin ve nasıl öğrenmesi gerektiği tartışılmaktadır.[4]

---

[1] Cemal Tosun, *Din Eğitimi Bilimine Giriş* (Önsöz), Pegema Yayıncılık, Ankara 2002,s.v-vı.

[2] Recep Kılıç, "Din Öğretimini Temellendirme Problemi", *Dini Araştırmalar Dergisi*, C.1,S.3,Ankara 1999,s.213; İzzet Er, *Din Sosyolojisi*, Akçağ Yayınları, Ankara 1997,s.262,263; Ali Bardakoğlu,"Modern Çağda Müslüman Kimlik*", VI.Avrasya İslam Şurası Açış Konuşması,05.09.2005 İstanbul, http://www.diyanet.gov.tr.*

[3] Bu tür çalışmalara örnek olarak bkz: Beyza Bilgin, *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*,Yeni Çizgi Yay.,Ankara 1995; Mualla Selçuk, "Din Öğretiminin Kuramsal Temelleri", "Teorik ve Pratik Açmazlarıyla Kültürel Miras Öğretimini Sorgulayan Bir Deneme*", Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar*, MEB Yay.,İstanbul 2000,s.11-21; N.Yaşar Aşıkoğlu, "Kur'an ve Hadis Öğretimi Konusunda Yeni Bir Yöntem Önerisi", *Din Öğretiminde YeniYaklaşımlar*,s.37-53; Cemal Tosun,*Din Eğitimi Bilimine Giriş*, Pegema Yay.,Ankara 2005; Recai Doğan-Cemal Tosun,*Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi (4.5.sınıflar için)*, Pegema Yay.,Ankara 2003; Doğan-Tosun, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi (6.7.8 Sınıflar için),* Pegema Yay.,Ankara 2003; *Yaz Kur'an Kursları Öğretici Kılavuzu*, Diyanet Yay.,Ankara 2006 vb.

[4] Cemal Tosun, *Din Eğitimi...* s.142.

Yaygın ve örgün olarak ikiye ayrılan Din Eğitiminin antropolojik, insanî, toplumsal, kültürel, evrensel, felsefî ve hukukî temelleri göz önüne alındığında, fert için hem bir hak, hem de sosyalleşmesi ve iyi vatandaş olmasına katkı sağlayan bir faaliyet olduğu gerçeği ile karşılaşırız.[5] Dinin ve onun temel kaynağı Kur'an-ı Kerimin doğru anlaşılması, geçmişin de doğru anlaşılmasını ve yeni problemler karşısında yeni çözümler bulabilme yeteneğini kazandırır. Bu gerçeği göz önünde bulunduran Cumhuriyet idaresi 3 Mart 1924 tarih ve 429 sayılı kanunla Diyanet İşleri Başkanlığını kurmuş,[6] halkı dini konularda aydınlatma ve özellikle de Kur'an-ı Kerim okumayı öğretme işini bu kuruluşa vermiştir.

Tarihi seyir içinde Kur'an öğretiminin merkezi cami ve mescidler olmuştur. Mescid ve camilerin öğretim için yeterli gelmediği hissedilince medreseler açılmış, medreseler yetersiz kalınca da mektepler ortaya çıkmıştır.[7] Cami ve mescidler dışında açılan müstakil eğitim kurumlarında çocuklara anaokulu seviyesinden itibaren (Sıbyan Mektepleri) Kur'an-ı Kerim okutmak ve yaşları ilerleyince günlük hayattaki ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde ilmihal dersleri vermek prensip edinilmişti.[8] İslamın ilk döneminden itibaren ortaya çıkan ve çeşitli isimler alarak günümüze kadar gelen Kur'an Okuma-okutma faaliyeti ve bu faaliyeti yürüten mektepler, 1924 te çıkan Tevhid-i Tedrisat kanunu ile okul olma vasfını kaybederek kurs haline gelmişlerdir.[9]

Cumhuriyetin ilk yıllarında Kur'an eğitimi veren kurum olarak Kur'an Kursları karşımıza çıkmaktadır. Osmanlı dönemindeki "Dar-ül Kurra" ve "Dar-ül Huffaz"ların önce "Sıbyan Mektepleri" ne, Cumhuriyetle birlikte Kur'an Kursları'na dönüştüğünü görüyoruz. Sıbyan Mektepleri de genelde camilerin müştemilatında kurulur, dini bilgiler, Kur'an okuma, yazı dersleri öğretilirdi. Buralarda genellikle

---

[5] Tosun, *A.g.e*, s.85–99.
[6] DİB nın Kuruluş, gelişim ve problemleri için Bkz: *Kuruluşundan Günümüze Diyanet İşleri Başkanlığı,* DİB Yayınları, Ankara 1999; Nurullah Altaş, "DİB da Görev Yapan Müftülerin Yeterlikleri",*Din Görevlilerinin Yeterlikleri İlmi Toplantısı tebliği*, Kayseri 2004.
[7] Tosun, *A.g.e*, s.1.
[8] Beyza Bilgin, *Türkiyede Din Eğitimi ve Liselerde Din Dersleri*, Emel Matbaacılık, Ankara,1980, s.27; Atay, *A.g.e*, s.187; Beyza Bilgin-Mualla Selçuk,*Din Öğretimi*,Gün Yay.,Ankara 1995, s.5,6.
[9] Cahit Baltacı, "Türk Eğitim Sisteminde Kur'an Kurslarının Yeri", *Kur'an Kurslarında Eğitim, Öğretim ve Verimlilik*, Ensar Yayınları, İstanbul 2000, s.16.

cami imamları öğreticilik yapardı.[10] 2 Nisan 1925 tarihinde 50 milletvekilinin müşterek imzası ile meclise bir önerge sunulmuş ve bütçeye "Hafız-ı Kur'an yetiştirmek üzere 10 kişi için 50 bin liralık tahsisat konulması" istenmiş ve bu istek kabul edilmiştir. [11]

Milli Eğitim Bakanlığı 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat kanununa istinaden Kur'an Kurslarını da kendisine bağlamak istemiş, zamanın Diyanet İşleri Başkanı Rifat Börekçi buna karşı çıkarak, din adamı yetiştirmek için meslek okullarına ihtiyaçları olduğunu, bu ihtiyacı Kur'an Kurslarının karşıladığını ve bu kursların başkanlığa bağlı kalması gerektiğini belirtmiştir. Rifat Börekçi'nin isteği makul bulunarak Kur'an Kursları Diyanet İşleri Başkanlığının uhdesinde bırakılmıştır.[12]

1930'lu yıllarda Diyanet'e bağlı çok az Kur'an Kursu'nun olduğunu (3 adet), 1940 yılına kadar zor şartlarda devam eden kursların bu tarihten sonra arttığını görüyoruz. 1932–33 öğretim yılında sayıları 9 adet olan Kur'an Kursları 1949–50 döneminde 130 adet'e kadar çıkmıştır.[13] Kur'an Kursları sayısı 1950'den sonra artmaya başlamış,1990'lı yıllarda 5 bini geçmiştir. İlk bakışta büyük bir rakam gibi gözükse de, öğrenci sayısına bakıldığında kurs sayısı ile ters orantılı bir rakam ortaya çıkar. 2006 yılında 5654 kurstaki öğrenci sayısı 172.283'tür. Kurs başına düşen öğrenci sayısı 30'dur.[14] Temel eğitimin 8 yıla çıkmasıyla birlikte kurs sayıları düşüşe geçmiş, ancak son üç yılda artmaya başlamıştır. Bu kursların büyük bölümü de bayanların devam ettiği kurslardır. [15]

---

[10] Bilgin-Selçuk, *A.g.e.*,s.6,6; Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi*, AÜEF Yay., Ankara 1989, s.93 vd.; İlhan Başgöz, *Türkiye'nin Eğitim Çıkmazı ve Atatürk*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1995, s.3–10; Hasan Ali Koçer, *Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu Ve Gelişimi*, Milli Eğt. Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1992, s.9.

[11] Halis Ayhan, *Türkiye'de Din Eğitimi*, Dem Yay., İstanbul 2004,s.511; Şükrü Öztürk,"Kur'an Kurslarının Eğitim ve Kültür Hayatımıza Katkıları, *Kur'an Kurslarında Eğitim, Öğretim ve Verimlilik*,Ensar Yay., İstanbul 2000, s.178; Vahdettin Akgün,"Kur'an Kursları ve Halkın Kur'an Kurslarından Beklentileri", *Kur'an Kurslarında Eğitim, Öğretim ve Verimlilik*, Ensar Yay., İstanbul 2000, s.188; Ahmet Koç, *Kur'an Kurslarında Eğitim ve Verimlilik*, İlahiyat Yayınları, Ankara 2005, s.18.

[12] Gotthard, Jaschke,"*Yeni Türkiye'de Kur'an-ı Kerim Kursları*", Çev: Nimet Arsan, İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi, İstanbul 1973, C.5,cüz 1–4; *Kuruluşundan Günümüze Diyanet*... s. 638.

[13] Kur'an Kursu sayıları için bkz: *Kuruluşundan Günümüze Diyanet İşleri Başkanlığı*, Diyanet Yayınları,Ankara 1999, s.638; Şükrü Öztürk,*A.g.m.*,s.178 vd.; Vahdettin Akgün, *A.g.m.*, s.188-189; Suat Cebeci, *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye'de Din Eğitimi*, Akçağ Yayınları, Ankara 1996, s.201.

[14] *DİB 2006 Yılı İstatistikleri*, Diyanet Yayınları, Ankara 2007, s.87.

[15] *Kuruluşundan Günümüze Diyanet*...s.645–646; Kur'an Kursu Sayıları için bkz: Şükrü Öztürk, *A.g.m.*, s.179.

Kur'an öğretiminde yüzyıllardır süren gelenek Cumhuriyet döneminde de korunmuş, Kur'an Kurslarında; Kur'an okuma, tecvid, namaz sureleri ve dua ezberlemenin yanında İtikat, İbadet, Ahlak ve Siyer bilgilerinin verilmesi programların temel yapısını oluşturmuştur.[16] Günümüz kurslarında da öğretim aynı öğrenme alanlarında devam etmekte, ancak ders materyallerinin ve öğrenme süreci ile ilgili metodların değiştiği görülmektedir. Programda yine Kur'an-ı Kerim dersi ağırlıklıdır ve bunun yanında İtikat, İbadet, Ahlak ve Siyer dersleri okutulmaktadır. Yaz kurslarında haftada 10 saat Kur'an-ı Kerim, 2 saat İbadet, 1 saat İtikat, 1 saat Ahlâk ve 1 saat siyer dersi vardır.[17]

Ülkemizde Din Eğitimi ve Öğretimi alanında yapılması gerekenleri; öğretim programlarının, ders kitaplarının, özel öğretim yöntemlerinin, ders araç ve gereçlerinin, teorisinin geliştirilmesi, hedeflerin belirlenerek öğretmen el kitaplarının hazırlanması ve yetenekli öğretmenler yetiştirilmesi olarak sıralayabiliriz.[18] Bilim, teknoloji ve iletişimdeki hızlı değişim, eğitim ortamlarının ve öğretici rollerinin değişmesi, öğrenci profilinin değişmesi, günümüz insanının ilgi ve ihtiyaçlarının değişmesi, hayat boyu öğrenme ve öğrenmeyi öğrenme gibi evrensel yaklaşımlar yaygın din eğitiminde de değişikliği mecburi hale getirmiştir.[19] Öte yandan Eğitim Bilimi ve Program Geliştirme alanındaki yeni ilkeler ve yaklaşımlar ile İlahiyat Bilimlerinin verileri böyle bir değişimi gerektirmektedir. Din anlayışının oluşumunda Kur'an ve Sünneti merkeze alan, bunları anlama, yorumlama ve uygulama geleneğini kültürel mirası da göz önünde bulundurarak devam ettiren, sorgulayan ve güncelleştirebilen fertler yetiştirme anlayışla bu çalışmalar yürütülmektedir.[20]

Diyanet İşleri Başkanlığı da, bu bilimsel gerçeklere istinaden son dönemde yaygın din eğitimi ile ilgili iki ciddi proje yürütmektedir: Bunlardan birincisi, yaygın din eğitiminin geliştirilmesi, ikincisi de bu eğitimi veren personelin kalitesinin yükseltilmesidir. Bu çerçevede Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programlarının geliştirilmesi, ders materyallerinin hazırlanması, kurs binalarının iyileştirilmesi,

---

[16] Baltacı, *A.g.m.*, s.17.
[17] Bkz: *Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı*, Diyanet Yayınları, Ankara 2005.
[18] Bkz: Cemal Tosun, "Türkiye'de Din Eğitimi ve Öğretimine Genel Bir Bakış", *Tartışılan Değerler Açısından Türkiye*, TDV Yay., Ankara 1996, s.96; Mustafa Önder, *Prof.Dr.Beyza Bilgin ve Din Eğitiminde Yeni Yöntem Çalışmaları*, Basılmamış Y.L.Tezi, AÜSBE,Ankara 1997, s.3.
[19] *DİB Kur'an Kursları Öğretim Programı,(Yüzüne Okuyanlar İçin)*, s.2.
[20] *A.g.e.*,s.2-3.

öğreticiler için hizmet içi eğitim kurslarının düzenlenmesi ve yaygınlaştırılması bu iki projenin konu başlıkları olarak sıralanabilir.[21]

Bilimsel program geliştirme ilkeleri doğrultusunda hazırlanan yeni Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı; öğretmeni değil, öğrenci ve problemlerini önemseyen, öğrenenlerin yani öğrencilerin gelişimlerini bir bütün olarak dikkate alan, öğrenen merkezli teknik ve yöntemleri kullanmayı amaçlayan, milli eğitimin temel hedeflerinin yanı sıra, araştıran, sorgulayan, anlayan, yorumlayan, çevresi ile uyumlu, işbirliğine açık, millî ve manevî değerlere önem veren öğrencinin yetişmesini amaçlayan bir öğretim programıdır. Bu program, değerlendirme açısından ise, sadece ürünü değil, süreci ön plana çıkaran; bireysel farklılıklara göre ölçme ve değerlendirmeyi mümkün kılan ve çerçeve-esnek öğretim programı anlayışı ile hazırlanmıştır.[22]

Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programının iki önemli temele dayalı olarak hazırlandığı görülmektedir: 1.*Çerçeve Esnek Program anlayışı.* 2.*Öğrenci Merkezli Yaklaşım.* Bireysel özellik ve farklılıkların dikkate alınarak öğrencilerin yetenek ve bilgi birikimlerine göre gruplandırılmalarına imkân sağlayan *"kur sistemi"* ne göre yapılandırılan program, her biri üç hafta süreli üç kur şeklinde düzenlenmiştir. Programda konu, hedef ve öğrenci üçlüsü birlikte değerlendirilerek, Kur'an-ı Kerim, İbadet, Siyer, İtikat ve Ahlak'tan oluşan beş öğrenme alanını içeren konular üç kur'a yayılmıştır. Kur sisteminde öğrencilerin öğrenme alanlarındaki seviyelerine göre farklı kurlara aynı anda devam etmeleri de mümkündür. Yani, birinci Kur'daki öğrenci, başarılı ve belli seviyede ise, bulunduğu Kur'un konularının yanında, ikinci Kur'un İtikat konularını da kendi Kur'una devam ederken alabilir.

Programın önemli özelliklerinden birisi de, çerçeve-esnek program anlayışı gereği, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına göre öğreticilerin eğitimin içeriğini belirlemede ve gerekli konuları ilave edip, öne veya sona almada yetkili olmalarıdır. Üçüncü Kur'un bitirilmesi ile öğrenme sona ermez. Öğreticinin belirleyeceği

---

[21] Bkz: Hayrullah Köken,"M.Şevki Aydın ile Din Eğitimi ve Din Hizmetlerinde Yeni Açılımlar, Yeni Ufuklar Üzerine...", *Diyanet Aylık Dergi,* S.172, s.26–29; *Din Hizmetlerinde Yöntem ve Verimlilik,* Der: Hayrullah Köken, Diyanet Yayınları, Ankara 2006, s.307-316.

[22] Bkz: *DİB Kur'an Kursları Öğretim Programı (Yüzüne Okuyanlar İçin),* s.2–3.

konularda öğrencinin eğitimi devam edebilecektir.[23] Yaz Kur'an Kurslarında uygulanan "kur sistemi" başarılı olduğu takdirde önümüzdeki yıllarda diğer kurslarda da uygulanacaktır. [24]

Yaz Kur'an Kurslarında dini bilgiler ve Kur'an okuma ağırlıklı bir program takip edilmektedir. Temel din eğitimi ise dinin insana yüklediği bireysel ve toplumsal sorumlulukların bilişsel, duyuşsal ve psikomotor boyutlarıyla asgari düzeyde aktarılmasını içeren bir süreçtir.[25] Kişinin yaşadığı hayatı anlaması, anlamlandırması ve devam eden hayata katılımı değerler sistemini benimsemesine ve bu alandaki kültür ve bilgi birikimine bağlıdır. Öte yandan kişinin kendi millî kültürünü ve evrensel kültürü tanıması, bunlara katkıda bulunabilmesi ve bir senteze ulaşabilmesi de mensup olduğu değerler sistemini iyi bilmesi ile mümkündür. Bir yandan çocuklara dinin inceliklerini öğretir ve gereklerini yerine getirmelerini isterken, diğer yandan da sınıf gibi, yaşanan hayattan farklı bir ortamda, eğlenerek öğrenmelerini sağlamak ve günlük hayat ile dini ilişkilendirmek durumundayız.[26] Yeni Yaz Kur'an Kursları programının önemli yanlarından birisi de budur.

Yaz Kur'an Kursu Programı bilgi, yorum yapabilme ve uygulamayı amaçlayan bir programdır. Yeni program örgün din eğitimindeki hedeflere paralel olarak; çocukların kendini gerçekleştirme, toplumsal hayatın dini boyutuna uyum sağlama, dinin evrensel boyutunu kavrayabilme, dini aslına uygun öğrenme, kültürün dini boyutunu benimseyerek onu ilerletecek güce sahip olma, ahlâkî alanda dinin katkılarından faydalanabilme[27] gibi yetenekler kazanmalarına katkıda bulunmayı amaçlayan bir programdır.

Din eğitimi bugüne kadar bilgi aktarmakla sınırlı kalmıştır diyebiliriz. Hedef bilgi aktarmak olarak konulunca, ezber ön plana çıkmış ve ezberlerin toplamı dersin başarısı olarak kabul edilmiştir. Bu süreçte çocuğun anlamadığı ve dini gelişimine zarar verebilecek bilgilerin de aktarılmış olma ihtimali mevcuttur. Öyleyse din eğitimi sadece bilgi aktaran bir süreç değil, imanın gerçekleşmesine, dinin

---

[23] *Yaz Kur'an Kursları Öğretici Kılavuzu*, s.12.
[24] M.Şevki Aydın, "*İsteğe Bağlı Din Eğitimi Taleplerini Kur'an Kursunun Karşılama Durumu*", Diyanet Aylık Dergi, Ankara 2007, S.193, s.38–42.
[25] Tosun, *A.g.e.*, s.19.
[26] *Yaz Kur'an Kursları Öğretici Kılavuzu*, s.6.
[27] Tosun, *A.g.e.*, s.156–157.

anlaşılmasına, davranış kazanmaya, yaşamda karşılaşılacak dini problemleri çözmeye yardımcı bir süreç olmalıdır.[28]

Yaz Kur'an Kursları Programı, öğrencilerin temel becerilerini desteklemeyi amaçlayan bir programdır. Bu beceriler mesleği ne olursa olsun, hayatın her safhasında tüm insanlar için gerekli olan anahtar becerilerdir ve şunlardır: Ahlâklı olma, hoşgörülü olma, çevre bilinci, değerlere önem verme, etkileşim ve iletişim kurma, katılım ve işbirliği, araştırma ve karar verme, duygu yönetimi, amaç belirleme, kendini tanıma ve ifade etme, zamanı ve mekânı doğru algılama, öğrenme ve kendini geliştirme, sorumlu davranma ve sorun çözme.[29]

Yaz Kur'an Kursları Programı, ahlak eksenli dini bir yaşantının temelini teşkil eden değerleri öğrencilere kazandırmayı da amaçlamaktadır. Bu ayrı bir ders olarak değil, öğrenme alanlarındaki tüm üniteler içinde saklıdır. Öğrencilere kazandırılması beklenen değerleri ise şöyle sıralayabiliriz: Sevgi, saygı, doğruluk, dürüstlük, fedakârlık, hoşgörü, cömertlik, çalışkanlık, kardeşlik, temizlik, sorumluluk, sözünde durma, samimiyet, misafirperverlik, özverili olmak, paylaşımcılık, iyilik, aileye önem verme, adil olma, dayanışma, diğergamlık, yardımseverlik, vatanseverlik ve özgürlük.[30]

Öğreticiler için hazırlanan Kılavuz kitap ve Öğretici Kitabı[31] kurslarla ilgili genel bilgi, amaçlar, öğrenme alanları, öğretici niteliklerinin yanında öğrenme-öğretme ilkelerinden ve yöntemlerinden de ayrıntılı olarak bahsetmektedir.[32] Hangi öğrenme alanında hangi konu için hangi yöntemler kullanılabileceğine dair örnekler verilmiş, alanlar arası ilişkiler, örnek ders işleme ve etkinlikler belirtilmiş, ders planları verilmiştir.[33] Öyle ki bazı öğrenme alanlarındaki konular işlenirken kullanılacak kavram ve terimlerin özenle seçilmesi, gaybi ve tarihi olaylar anlatılırken öğrencilerin anlayabileceği kelimelerin kullanılması ve öğrenci seviyesine inilmesi istenmektedir.[34]

---

[28] Tosun, *A.g.e.*, s.146–147.
[29] *Yaz Kur'an Kursları Öğretici Kılavuzu*, s.12–13.
[30] *A.g.e.*, s.13.
[31] *Dinimizi Öğreniyoruz (Öğretici Kitabı)*, TDV Yayınları, Ankara 2007.
[32] *Yaz Kur'an Kursları Öğretici Kılavuzu*, s.10 vd.
[33] *A.g.e*, s.76 vd.;*Kur'an Kursları Öğretim Programı (Yüzünden Okuyanlar İçin)*, s.42-90.
[34] Bkz: *Yaz Kur'an Kursları Öğretici Kılavuzu*, s.83.

Yeni Yaz Kur'an Kursları Programın temel unsurlarından biri olan kur sisteminden de kısaca bahsetmek faydalı olacaktır: Bugüne kadar Yaz Kur'an Kurslarında gereksiz tekrar, her yıl sıfırdan başlama, zaman kaybı, kursu yarıda bırakma gibi sebeplerden dolayı bilgiler ancak kısmen öğreniliyor, yarım kalan bilgilerin tamamlanması, yeteneklerine göre öğrencilerin ayrılması mümkün olmuyordu. Kur sisteminde ise isteyen öğrenci, istediği bilgiyi, istediği zaman diliminde alabilecek, hatta öğrencinin ailesi tatil ve izin programını buna göre ayarlayabilecektir.

Burada önemli olan kursların başlamasından önce kur ve bu kurlara ait konuların ilan edilmesi ve öğrencilerin ailelerinin bilgilendirilmesidir. Yaz Kurslarının açıldığı dönemler genelde izin ve tatil dönemleridir. Eğer kur sistemi iyi anlatılabilirse aile tatil planını buna göre yapabilir veya 1.kur'u kendi mahallesinde alan bir çocuk, 2.kur'u izine ya da tatile gittiği yerde alabilecektir. Dönüşte 3.kur'u da yine mahallesinde alma imkânı vardır. Böylelikle bütünün cüzleri tamamlanmış olur. İsteğe bağlı K.Kerim ve Dini Bilgiler talepleri de karşılanmış olur.[35]

Kur sisteminin en büyük avantajlarından birisi öğrencilerin seviyelerine ve kabiliyetlerine göre gruplandırılmasına imkân sağlamasıdır. Öğretici kursa müracaat eden öğrenciyi dinledikten veya gözlemledikten sonra hangi kur'a gideceğine karar verme yetkisine sahiptir. Bir kur'a başlayan öğrenci, yine öğreticinin yönlendirmesi ve takibi ile farklı öğrenme alanlarında farklı kur'lara devam edebilir. Mesela Kur'an-ı Kerim dersinde 2.kur'da olan bir öğrenci, siyer dersinde 1.kur'da olabilir. Bir kursta aynı anda ihtiyaca göre üç kur birden devam edebileceği gibi, iki veya bir kur da devam edebilir. Ders ve konular işlenirken öğretici takdim-tehir yapabilir veya yeni konular ilave edip bazılarını da ihtiyaca göre çıkarabilir. Çerçeve esnek programın öğreticiye tanıdığı hareket alanını bölgesel ihtiyaçlara ve öğrencilerin seviyesine göre kullanabilir. Bütün mesele öğreticilerin yeni programı ve kur sistemini iyi anlamaları, öğrencilere anlatmaları ve uygulamalarıdır. Yaz Kurslarında uygulanan yeni sistem başarılı olduğu takdirde sürekli öğretim yapan Kur'an Kurslarında da uygulanacaktır.[36]

---

[35] M.Şevki Aydın,"Kur'an Kursu ve Kur Sistemi", *Diyanet Aylık Dergi*, S.195,Ankara 2007, s.20–24.
[36] M.Şevki Aydın, *A.g.m.*, s.22–23; M.Şevki Aydın,"Yaz Kur'an Kursunda Kur Sistemi ", *Dinimizi Öğreniyoruz (Öğretici Kitabı)*, TDV Yayınları, Ankara 2007, s.11–14.

Kur sistemini bir örnekle açıklayacak olursak: Büyük bir alışveriş merkezi düşünelim. İçerisinde her türlü reyon mevcut olsun (Gıda, giyecek, zücaciye, beyaz eşya vs.). Gıda bölümündeki manav bize ait ve burada her türlü meyve, sebze mevcut. Meyveye veya sebzeye ihtiyacı olan vatandaş geliyor, ihtiyacı kadar ve gücünün yettiği kadar bazı meyve sebzeyi alıp gidiyor. Aynı vatandaş bir başka gün farklı bir meyve sebzeye ihtiyaç duyuyor ve onu alıp gidiyor. Biz lazım olacak bütün çeşitleri manavda bulundurmak ve isteyene belli zaman diliminde sunmak durumundayız. Burada alışveriş merkezini Türk Milli Eğitim Sistemi, reyonları eğitimin şubeleri (teknik, yaygın, örgün vs.),manavı da Yaz Kur'an Kursları, alınan meyve-sebzeyi kur sistemindeki öğrenme alanları olarak düşündüğümüzde mesele daha iyi anlaşılır. Yani aldığımız meyve-sebze manava, manav yiyecek reyonuna, yiyecek reyonu da alışveriş merkezine ait. Bir bütünün ihtiyacımız olan cüzlerini almış oluyoruz. İki aylık yaz Kur'an Kursları döneminde ihtiyaç duyduğumuz dini bilgi ve Kur'an-ı Kerim öğrenmeyi seviyemize, vaktimize göre alabiliyor ya da planlayabiliyoruz.

Aslında kur sistemi ucu açık bir öğrenme sürecidir. Üçüncü kur'u bitirmekle Yaz Kur'an Kursu ile ilişki kesilmiş olmaz. Öğrenilecek ya da güçlendirilmesi gereken konular mutlaka vardır. Bu tamamen öğretici ve öğrencinin diyaloguna bağlıdır.

Yaz Kur'an Kursları ile ilgili yeni programdaki temel yaklaşım ise şöyledir;

* Bugüne kadar Kur'an ve Dini Bilgiler öğretimini mutad tarzda yürütmekte olan bu kurslar, ortaya çıkan değişmeler ve ihtiyaçlar çerçevesinde öğrenenlerin bilgi ve becerilerine göre ayrıştırılmalarını esas alan "Kur Sistemi" ne göre yapılandırılmıştır. Program üç kur halinde düzenlenir ve yürütülür. Her kur üç haftalık bir eğitimden oluşmaktadır.

* Bu kurslarda gerçekleştirilecek eğitim, "Kur'an'ı yüzünden okuma becerisini kazandırma" ile "Temel İslam Bilgileri"ni kapsamaktadır

* Yaz Kur'an Kursları'nın "Temel İslam Bilgileri Eğitimi" verilen yaygın din eğitimi kurumları olduğu göz önünde bulundurularak öğretim programında hedef-öğrenen-konu üçlüsünü birlikte değerlendiren bir eğitim anlayışı esas alınmıştır.

* Eğitim Programının öğrenme alanları, Kur'an, İtikat, İbadet, Ahlak ve Siyer'i kapsamaktadır.

* Eğitim Programı, yapılandırmacı program anlayışına dayalı olarak hazırlanmıştır. Bu çerçevede öğreticiler, öğrenenlerin ilgi ve ihtiyaçları çerçevesinde muhtevanın sınırlarını belirleyebilecekler ve gerekli gördükleri konuları öğretime dâhil edebilecekleri gibi, öncelikle işlenmesi gereken konuları öne alabilecek veya ileriki haftalara aktarabileceklerdir.[37]

Haftada 5 gün ve günde 3 saat olarak yürütülen Yaz Kur'an Kurslarında Kur'an-ı Kerim, İtikat, İbadet, Siyer ve Ahlak dersleri okutulmaktadır. Bu derslerin saat olarak dağılımı ise şöyledir:

Pazartesi: 2 saat K.Kerim, 1 saat ibadet
Salı: 2 saat K.Kerim, 1 saat itikat
Çarşamba: 2 saat K.Kerim, 1 saat Ahlak
Perşembe: 2 saat K.Kerim, 1 saat Siyer
Cuma: 2 saat K.Kerim, 1 saat İbadet

Yaz Kur'an Kurslarının genel amaçları ise şunlardır:

1-Öğrencilerin hayatlarını anlamlandırma süreçlerinde karşılaştıkları sorunların çözümünde kendilerine destek sağlayacak bilgi, duygu ve hareket ve ruh çerçevesindeki davranışları kazanmalarına yardımcı olmak.

2-Kazanımlar ve etkinlikler yoluyla öğrencilerin dini öğrenme, anlama ve yaşama davranışlarını geliştirmelerine destek olmak.

3-Din eğitimi çevresinin önemli bileşenlerinden olan "cami" ile yetişmekte olan neslin ilişkisine katkı sağlamak.

---

[37] *Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programları*, s.9.

4-Öğrencilerin dinî ve ahlâkî değerlere önem vermelerine ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmelerine, sonuçta erdemli kişilikler oluşturabilmelerine rehberlik etmek.

5-Öğrencilerde birlik ve beraberliği perçinleyen sevgi, saygı, kardeşlik ve dostluk bağlarını güçlendirmek.

6-Öğrencilere bir arada yaşama ve sorumluluk bilincini geliştiren bir perspektif kazandırmak.

7-Öğrencilerin sağlıklı dini bilgiler edinmelerine ortam hazırlamak.

8-Öğrencilerin evrensel değerlere, kendi dinî bilgi ve bilinçleriyle katılımlarını desteklemek. [38]

Örgün Din Eğitiminde zaman zaman sıkıntılar yaşanmasına rağmen,[39] yaygın din eğitiminin önemli kurumlarından biri olan Kur'an Kurslarındaki eğitim hiç kesintiye uğramadan günümüze kadar devam etmiştir.[40] Yıllardır süre gelen ve daha ziyade Kur'an okuma ve namaz sûreleri ezberleme temeline dayalı bir sistemin uygulandığı, her yıl yeniden başlama, öğrencilerin seviyelerinin dikkate alınmaması, öğrencilerin ihtiyaç ve beklentisine göre ders müfredatlarının ve çeşitlerinin değiştirilmeyişi, bu derslere ait özel öğretim metotlarının geliştirilemeyişi,[41] zaman kaybı ve istenilen sonuçlara ulaşılamaması gibi sıkıntıların yaşandığı Yaz Kur'an Kursları ile ilgili yeni düzenlemeler yapma ihtiyacı hâsıl olmuştur. Toplumsal değişme ve gelişme, insanla ilgili bilimlerin her gün yeni bilgi ve tespitler ortaya koymaları, herhangi bir eğitim programının içermesi gereken cevapların da sürekli yenilenmesini gerekli kılmaktadır. Öte yandan öğrenme ile ilgili yeni teoriler ve bilgiler ortaya konulmuş,[42] kurslara devam eden öğrenci profili değişmiş, eğitim bilimleri ve ilahiyat bilimleri yeni yaklaşım ve ilkeler sunmuşlardır.[43]

---

[38] *Yaz Kur'an Kursları Öğretici Kılavuzu*, Diyanet Yayınları, Ankara 2006, s.11.
[39] Beyza Bilgin, *Eğitim Bilimi...*, s.76,77.
[40] Ayhan, *A.g.e.*, s.95; Salih Tuğ, "Türkiye'de Din Eğitimi", *Milli Eğitim ve Din Hayatı*, Boğaziçi Yayınevi, İstanbul 1981, s.244–245.
[41] Ayhan, *A.g.e.*, s.523.
[42] Bkz: Tosun, *A.g.e.*, s.124–128; Feriha Baymur, *Genel Psikoloji*, İnkılâp Yayınları, İstanbul 1994, s.152–153.
[43] Bkz: *DİB K.Kursları Öğretim Programı (Yüzünden Ok.için)*, Diyanet Yay., Ankara 2006, s.2,3.

Diyanet İşleri Başkanlığı son yıllarda konu ile ilgili ciddi çalışmalara başlamış, akademisyenler, Kur'an Kursu Öğreticileri ve Uzmanlardan oluşan komisyonlar kurarak bilimsel temele dayalı yeni programlar hazırlatmıştır. Son iki yıldır uygulanan ve "kur sistemi" esasına dayalı bu programın öğretici ve öğrenci açısından nasıl karşılandığı, nasıl uygulandığı, karşılaşılan problemlerin neler olduğu, amaçların gerçekleşip-gerçekleşmediği, ihtiyaçlara cevap verip vermediğinin tespiti bundan sonra konu ile ilgili yapılacak çalışmalar açısından önem arz etmektedir.

Dinin toplumsal yaşam üzerindeki etkisinde ve halk eğitiminde önemli rolleri bulunan camilere[44] daha ziyade yetişkinler, Yaz Kur'an Kurslarına ise 12–15 yaş grubuna dâhil çocuklar gitmektedirler. 2006 yılı istatistiklerine göre Yaz Kur'an Kurslarına 694.775 kız, 712.243 erkek olmak üzere toplam 1.407.018 öğrenci katılmıştır.[45] Bu öğrencilerin yaşları dikkate alındığında ergenlik döneminde bulunan, zihinsel öğrenme çağından bilinçli öğrenme çağına geçiş sürecindeki, diğer bir ifade ile somut işlem sürecinden soyut işlem sürecine[46] geçiş dönemindeki gençler olduğu görülür. Eleştirel düşünce, özgürlük, varlık üzerinde düşünme, hayata anlam verme özelliklerinin ağır bastığı bu dönemdeki din eğitimi çok önemlidir ve ilerleyen yıllardaki davranışları etkilemektedir.[47] Program geliştirmeyi hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme ögeleri arasındaki dinamik ilişkiler bütünü[48] olarak ele aldığımızda öğrenenlerin ihtiyaç ve özelliklerinin bilinmesi programın merkezinde yer almaktadır.

Öğrenciye görelik, eğitimin ve din eğitiminin her unsur ve aşamasında aranılan bir şarttır. Özellikle program geliştirme aşamasında önem arz eden bu ilkeyi, öğrenci gelişirken ona yapılacak her türlü etkinin, öğrencinin o anda içinde bulunduğu gelişim düzeyine uygun olması şeklinde açıklayabiliriz. Öğrencilerin olgunlaşma ve hazır bulunuşluk düzeyi ile ihtiyaçlarının bilinmesinin program geliştirme çalışmalarında göz önüne alınması gerekmektedir. Öğrencilerin yaşadıklarının ve yaşamaları muhtemel olanların programa alınması, hayatında bir

---

[44] Saffet Bilhan, *Eğitim Sosyolojisi*, Ank. Ün. Eğt. Fak. Yayınları, Ankara 1996, s.184–185; Recai Doğan, *"Cumhuriyet Öncesi Dönemde Yaygın Din Eğitimi Açısından Hutbeler"*, DAD, C.1,S.2,s.5.

[45] DİB *2006 Yılı İstatistikleri*, s.87.

[46] Ralph W.Hood ve diğerleri, ''Dinî Gelişim Kuramları'', Ter: M.Doğan Karacoşkun, *Dini ve Sosyal Psikoloji Yazıları*, Din ve Bilim Kitapları, Samsun 2006, Sayfa s.67-92.

[47] Bilgin- Selçuk, *Din Öğretimi Özel...*, s.81–90.

[48] Bkz: Özcan Demirel, *Eğitimde Program Geliştirme*, Pegema Yayınları, Ankara 2006, s.5.

anlam taşımayan unsurların çıkarılması öğretim programının başarısını etkileyen önemli faktörlerdir.[49] Yaz Kur'an Kursu Öğretim Programlarının bu hususlar dikkate alınarak öğrenen merkezli bir program olduğu görülmektedir.

Yeni programın teori ve pratikteki uygulamaları ile ilgili bir geri bildirim olarak; Kursların bitiminde, belirlenen amaçların ne düzeyde gerçekleştiğini, uygulamadaki problemlerin neler olduğunu ve öğrencilerin başarısını etkileyen unsurların neler olduğunu belirlemeye çalıştığımız bu araştırmanın temel problemini şöyle belirtebiliriz: **Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programındaki amaçların öğrenciler açısından gerçekleşme düzeyleri ve bunu etkileyen faktörler nelerdir?**

Bu temel problemle birlikte alt problemleri ise şöyle sıralayabiliriz:

1. Yeni Yaz Kur'an Kursları Programındaki hedefler gerçekleşiyor mu?

2. Öğrencilerin cinsiyet, yaş, devam ettiği okul, aile yapısı, devam ettiği kurs türünün amaçların gerçekleşmesindeki etkisi nedir?

3. Öğrencilerin okuldaki DKAB dersine karşı ilgi düzeyleri ve bu dersteki başarıları ile dini kitap okuma ve TV de dini program seyretme alışkanlıkları yaz kursundaki başarılarında etkili oluyor mu?

4. Yeni program öğrencilerin özelliklerine uygun mudur ve beklentilerine cevap veriyor mu?

5. Öğrencilerin ön test ve son test puanları arasındaki farklar nelerdir?

---

[49] Doğan-Tosun, *İlköğretim 6–7–8. Sınıflar İçin Özel...*, s.47; M.Zeki Aydın, *Din Öğretiminde Yöntemler*, Nobel Basımevi, Ankara 2005, s.9; *Ailede Çocuğun Ahlak Eğitimi*,Dem Yay.,İstanbul 2005, s.47 vd.

B- ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı, 2005 yılından itibaren uygulamaya konulan Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı amaçlarının öğrenciler açısından gerçekleşme düzeyini, bunu etkileyen faktörleri Sivas İli örneğinde yapılacak alan araştırması ile belirlemek, elde edilen veriler ışığında Yaz Kur'an Kursları program geliştirme ve öğretim faaliyetlerine katkıda bulunmaktır.

Bu çerçevede çalışmamızda şunları amaçlamaktayız;

1- Öğrenci başarı düzeylerine dayalı olarak programın amaçlarının gerçekleşme düzeyini tespit etmek.

2- Programın amaçlarının gerçekleşme düzeyinde etkili olan unsurları belirlemek, böylece başarı ve başarısızlığın sebeplerini belirlemek.

3- Program geliştirme ve kurslardaki öğretime yönelik öneriler geliştirmek.

C- ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Sürekli eğitim, yaşam boyu eğitim kavramlarının tartışıldığı ve iletişimin bilgiye ulaşmada sınırsız imkânlar tanıdığı günümüzde, Kur'an Kursları'nın da bu değişim ve gelişime ayak uydurması gerekmektedir. Geçmiş dönemlerde ve kapalı sistemlerde öğrencileri, insanları tatmin eden cevaplar günümüzde yetersiz kalabilir. Bütün bu gerçekler karşısında kendini yenileme faaliyetleri içindeki yaygın din eğitiminin en önemli kurumlarından biri olan Yaz Kur'an Kurslarının metot, muhteva, program ve kazanımları bakımından incelenmesi gerekmektedir. Bu çalışma bir program geliştirme çalışması olacağından, Yaz Kur'an Kurslarına katılan öğrencilerin kurs başlangıcındaki ve bitimindeki seviyelerinin tespiti, kazanımları programdaki amaçların beklentilere uyup uymadığı ve gerçekleşme düzeyleri, uygulamadaki sıkıntıların neler olduğunun belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Kur'an-ı Kerim dinin temel kaynağı olarak Türk insanı için çok önemli ve kutsal bir kitaptır. Müslümanların inanç, ibadet ve davranışlarına yön veren Kur'an-ı Kerim'in düzgün bir şekilde okunması ve namaz kılabilecek kadarının ezberlenmesi dindar insanlardan istenen bir davranıştır.

İslam'ın ilk yıllarından beri Kur'an'ın okunması, ezberlenmesi ve anlaşılması, hedeflerinin ve uygulanışının gösterilmesi, öğretime konu olmuş [50] Müslümanlar için hayati bir önem arz etmiştir. Kur'an'ın kendi teşvikleri, Hz. Peygamberin konu ile ilgili tavsiyeleri bu anlayışa temel teşkil etmiştir. Türk Milleti Müslüman olduğu günden bu tarafa Kur'an'ın okunmasına, anlaşılmasına, ezberlenmesine kısaca eğitim ve öğretimine büyük önem vermiş, katkı sağlamıştır. Kur'an eğitimi tarihin her döneminde dini eğitimin özünü oluşturmuş, TecvidAşere, Takrip, Tayyibe gibi müstakil ilim dallarının kurulup gelişmesini sağlamıştır.

Genelde Eğitim ve özelde Din Eğitimi ferdin bedenî ve ruhî bütün yetenek ve ihtiyaçlarının sıra ile değil, birlikte ele alınmasını ve uyum içerisinde doyurulup geliştirilmesini amaçlar.[51] Artık insanların eskiden olduğu gibi camilere, Kur'an Kurslarına ve dini bilgileri elde etmeye ayıracakları çok fazla vakitleri bulunmamaktadır. Hayat karmaşıklaşmış, yapılacak işler çeşitlenip, çoğalmıştır. Buna paralel olarak dinî soru ve ihtiyaçları da çoğalmıştır. Her vatandaşın dinini öğrenmek ve inancına göre yaşamak hakkı vardır. Bu konudaki görev ise örgün eğitimde Milli Eğitim Bakanlığına, yaygın eğitimde Diyanet İşleri Başkanlığına verilmiştir. Kanuni olarak, hatta vicdani olarak insanlara dinini, bu dinin temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerimi öğretmek, eskiyen metot ve muhtevayı terk edip, kısıtlı zaman diliminde yeni bilimsel metot ve tekniklerle bu görevi gerçekleştirmek bizden beklenen asıl görevdir. Bunu yapabilmek için de olanın tespiti, olması gerekenin planlanması ve gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Kültürümüzün en önemli ve belirleyici unsurlarından biri olan dinin ve onun temel kaynağı Kur'an-ı Kerimin nasıl öğretileceğine dair araştırmaların yapılması, yeni yöntem ve metotların belirlenmesi ve bunların uygulanması din

---

[50] Bilgin, *A.g.e.*, s.10–12.
[51] Doğan-Tosun, *İlköğretim 6–7–8. Sınıflar İçin...*, s.6–7; Bilgin, *A.g.e.*, s.38–39.

eğitiminden beklenen bir çalışmadır.[52] Genel eğitim içinde yer alan din eğitiminin Türk Milli Eğitiminin genel amacına nasıl katkıda bulunabileceğinin araştırılması, diğer branşlarla birlikte sağlıklı, hür düşünce sahibi, ahlâklı, millî ve manevî değerlere sahip gençlerin yetişmesine yapabileceği katkının bilinmesi gereklidir. Bu da ara hedefleri üst hedeflere yöneltebilmek, alan araştırmalarından gelecek verilerle eksiklikleri giderebilmekle mümkündür. Kur'an Kursları ve özellikle Yaz Kur'an Kurslarının bu bakımdan önemli görevleri vardır. Bu görevin nasıl yapılabileceğinin İlmi çalışmalarla belirlenmesinin bilgi çağı diye nitelenen 21. yüzyılda ülkeye, millî eğitime ve insanımıza yapılabilecek en iyi hizmet olduğu düşünülmektedir.

Dinin hedefi insandır. Yaşanılan hayatı aydınlatacak şekilde dini bilginin sürekli kendini yenilemesi, bilgi ile hayat arasında bağ kurulması önemlidir. Bunun gerçekleştirilmesi ise yapılacak bilimsel araştırmalarla mümkündür. Uygulamadan gelen geri bildirimler olmadığı müddetçe açık bir sistem olan eğitimin kendi kendini düzeltmesi ve yeni programlar geliştirilmesi mümkün olmamaktadır. Geri bildirimlerin ise nicelik ve nitelik olarak ciddi bilimsel verilere dayalı olması gereklidir.[53] Yaptığımız alan araştırması ile Yaz Kur'an Kursları program geliştirme çalışmalarına ve öğretim faaliyetlerine katkıda bulunmayı amaçlamaktayız. Bilindiği üzere bir program geliştirme faaliyeti; programın hazırlanması, hedeflerin belirlenmesi, öğretme ve ölçme durumları, programın uygulanması, programın değerlendirilmesi, programın düzeltilmesi safhalarını içermektedir.[54] Program geliştirmede, uygulamada ortaya çıkan problemleri saptamak ve bunun için teorik kaynaklardan yararlanmakla birlikte alan incelemeleri yaparak veri toplamak önemlidir. Öğrencileri ve ihtiyaçlarını, motivasyonlarını, gelişimlerini, problemlerini incelemek program geliştirmede etkin olabilmenin yoludur.[55]

Türkiye'de yaygın Din Eğitiminin en önemli uygulayıcı kurumlarından birisi Diyanet İşleri Başkanlığıdır. Camii ve Kur'an Kursu sayıları ve buralara gelen insanların miktarına bakıldığında (Cami derslerine katılanların sayısı 2005 yılında

---

[52] Din Öğretiminde Yeni Açılım ve Teklifler için bkz: Mualla Selçuk, "Din Öğretiminin Kuramsal Temelleri", *Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar*, MEB Yayınları,İstanbul 2000, ss.11-21; N.Yaşar Aşıkoğlu, "Kur'an ve Hadis Öğretimi Konusunda Yeni Bir Yöntem Önerisi", *A.g.e.*, ss.37-53.

[53] Veysel Sönmez, *Öğretmen El Kitabı*, Pegem Yayınları, Ankara 1994, s.4–5.

[54] Savaş Büyükkaragöz-Cuma Çivi, *Genel Öğretim Metotları*, Öz Eğitim Yayınları, İstanbul 1996, s.223 vd.

[55] Fatma Varış, *Eğitimde Program Geliştirme*, Alkım Yay., Ankara 1994, s.27-30.

255.824 kişidir) ciddiye alınması gereken ve el yordamı ile dini bilgilerin öğretilemeyeceği bir kitle ile karşılaşırız. 78.608 cami ve 5654 Kur'an Kursu [56] ve buralardaki faaliyetlere katılan 1,5 milyon öğrenci için ciddi programlar, yeterli donanımlara sahip öğreticiler hazırlamak önemli görevlerimizden birisidir. Bu sayılar büyük bir imkânın olduğu kadar, büyük bir sorumluluğun da göstergesidir. Bu faaliyetlerin yürütüldüğü kurumların şu andaki durumunun tespiti, bundan sonra yapılacak çalışmaların planlanması ve muhtevanın belirlenmesi bakımından da önem arz etmektedir. Zira uygulamadan gelen veriler olmadığı takdirde açık bir sistem olan eğitimin eksikliklerini gidermesi mümkün değildir.

Diğer taraftan insanın yaşayışında ve düşüncesindeki değişim kaçınılmaz bir olgudur. Bunun paralelinde ihtiyaçları, soru ve sorunları da değişmekte, çeşitlenmektedir. Dini konular bunların içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. İnsanlar her gün yeni bir dini soru veya problemle karşılaşmakta ve bunları tartışarak tatmin edici cevaplar aramaktadırlar. Kur'an Kurslarının bu soruların cevaplandırılmasında, dinin doğru olarak öğretilmesinde, toplum huzurunun sağlanmasında ciddi rolü olduğunu görürüz.

Son yıllarda Din Eğitimi Bilimcileri, İlahiyatçılar ve Kur'an Kursu öğreticilerinden oluşan bir komisyon[57] tarafından hazırlanan programın bu kursların kalitesini arttıracağı, Diyanet İşleri Başkanlığının yaygın din eğitimi hizmetlerine katkı sağlayacağı ve kur sistemi ile ihtiyaç duyulan dini bilgilerin alınabilmesine imkân sağlanacağı düşünülmektedir.

Yeni Yaz Kura'n Kursları Programı amaçlarının gerçekleşme düzeyi ile ilgili çalışmalar yok denecek kadar azdır. Bu çalışma, program ve hedeflerin gerçekleşme düzeyi hakkında geri bildirim sağlayacak olan ilk alan araştırmalarından biridir. Çalışmamızın teorik açıdan Yaz Kur'an Kursları programlarındaki hedeflerin gerçekleşme düzeylerinin belirlenmesine, öğrenci başarısını etkileyen unsurların ve uygulamada karşılaşılan problemlerin tesbiti neticesinde program geliştirme faaliyetlerine katkısının olacağı, pratik açıdan ise, konu ile ilgili çalışma yapacaklara

[56] DİB *2006 Yılı İstatistikleri*, s.99,106.
[57] *Kur'an Kursları Öğretim Programı* (Yüzünden Okuyanlar İçin), s.2.

yardımcı olacağı, öğreticilerin mesleki ve kişisel gelişimlerine rehberlik edeceği, hizmet içi eğitimlerinde ve yeterliliklerinin tespitinde Diyanet İşleri Başkanlığının ilgili birimlerine ve kurslardaki öğretim faaliyetlerine faydalı olacağı düşünülmektedir.

KUR'AN KURSLARI İLE İLGİLİ YAPILMIŞ BAZI ÇALIŞMALAR:

Bugüne kadar Kur'an Kursları üzerine yapılmış çalışmalardan bazılarına kısaca göz atmak, içeriklerinden bahsetmek çalışmamızın alandaki yerini daha iyi ortaya koyacaktır.

1- M. Faruk Bayraktar, **Eğitim Kurumu Olarak Kur'an Kursları Üzerine Bir Araştırma** (İstanbul 1992)

Kur'an Kurslarını konu alan ilk uygulamalı araştırmalardan birisi olan bu çalışma, 1990–1991 öğretim yılında yapılmıştır. Araştırmada İstanbul'daki bazı kurslardan 245 öğrenci ve 106 öğreticiye uygulanan anket sonuçları ele alınmaktadır. Araştırmanın "Giriş" bölümünde ankete katılan öğrenci ve öğreticilerin özelliklerine ilişkin bilgiler verilmektedir. "Öğrencilerin Kur'an Kursları ve Burada Yapılan Eğitim-Öğretimle İlgili Düşünce ve Kanaatleri" başlığını taşıyan birinci bölümde: öğrencilerin kurslarla ilgili eğilim, beklenti ve kanaatleri, öğreticilerle ilişkileri, öğretim metodu ve müfredata ilişkin görüşleri, derslere karşı ilgileri, sosyal ilişkileri ve boş zamanları değerlendirme etkinlikleri verilmektedir. Genel bir çalışma olduğundan ayrıntılara fazla girilmemiş ve amaçların gerçekleşmesiyle ilgili bölümler yer almamıştır.

2- M. Emin Ay, **Problemleri ve Beklentileriyle Türkiye'de Kur'an Kursları,** (İstanbul 2005) [58]

1993 yılında yapılan bu araştırmada Bolu, Denizli, Kırşehir, Ordu, Şanlıurfa ve Van illerindeki bölge yatılı Kur'an kurslarından 420 öğrenci ve 48 öğreticiye uygulanan anket sonuçları ele alınmaktadır. Dört bölümden oluşan araştırmada

[58] M.Emin Ay, *Problemleri ve Beklentileriyle Türkiye'de Kur'an Kursları*, Düşünce Yayınları, İstanbul 2005.

öğrenci ve öğreticilerin görüşlerine göre Kur'an Kurslarının problemleri ve beklentileri ele alınmıştır. Birinci bölümde ankete katılan öğrenci ve öğreticilerle ilgili kişisel bilgilere yer verilmiştir. "Kur'an Kursu Öğrencilerinin Problemleri ve Beklentileri" başlığını taşıyan ikinci bölümde; öğrencilerin, kurslara gelişinde etkili olan faktörler, geliş gayeleri, aileleri tarafından ziyaret edilme oranları, kurstan memnun olup-olmama durumları, kurstan sonra yönelmek istedikleri okul/alan, Kurs dışında ve içinde sosyal ilişkileri, boş zamanları değerlendirme, öğrenci gözüyle öğrencilerin problem ve beklentileri, öğretici gözüyle öğrencilerin problem ve beklentileri ele alınmaktadır.

"Kuran Kursu Öğreticilerinin Problemleri ve Beklentileri" başlığını taşıyan üçüncü bölümde; Kur'an Kursu öğreticilerinin mesleki ve pedagojik formasyonu, sosyal ilişkileri ve öğreticilerin problem ve beklentileri konu edinilmiştir. Öğreticilerin mesleki ve pedagojik formasyonu başlığı altında: öğreticilerin mesleki formasyon hakkındaki görüşleri, Kur'an mealini okuma durumları, pedagojik formasyona yönelik eserleri okuma durumları ve hizmet içi eğitim kurslarına katılma durumları ele alınmıştır. Öğreticilerin mesleki formasyon hakkındaki durumlarını tespit etmeye yönelik olarak, "Bir Kur'an öğreticisi olarak kendinizi mesleki formasyon açısından nasıl görüyorsunuz?" sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya öğreticilerin % 6.2 si "çok yeterli", % 27.2 si "oldukça yeterli", % 64.6 sı "yeterli", % 2.1' i de "yetersiz" şeklinde cevap vermişlerdir. Öğreticilere bu sorunun açılımı olacak başka bir soru sorulmamıştır.

"Kur'an Kursu Öğrenci ve Öğreticilerinin Ortak Problemleri ve Beklentileri" başlığını taşıyan dördüncü bölümde ise, kursların amaçlarını gerçekleştirebilme durumu, öğrenci-öğretici diyalogu öğrencilerin hatalı davranışları karşısında öğreticilerin tutumu, ders işleme metotları ve öğrencilerin derse karşı ilgisi, öğrencilerin derslerdeki başarı durumu ve başarısızlık nedenleri, kurslarda okutulan dersler, sure ve meallerin okunma durumu, zorlanan öğrencilerin hafızlığının tamamlaması hakkında görüşler, öğrencilerin oyun oynama ve spor yarma imkânları, beslenme, barınma ve ısınma konusundaki problemler, çevre ve vücut temizliği hakkındaki görüşler ele alınmaktadır.

Sonuç olarak kurslardaki eğitim-öğretimle ilgili pek çok boyut hakkında önemli ipuçları sunan bu araştırmada program ve amaçların gerçekleşme düzeyi ile ilgili ayrıntılara yer verilmemiştir.

3- Ahmet Koç, **Kur'an Kurslarında Eğitim ve Verimlilik Üzerine Bir Araştırma,** (Ankara 2005)[59]

Söz konusu araştırma Trabzon, Rize ve Ordu illerinde bulunan Kur'an Kursları üzerine 2003–2004 öğretim yılında yapılmıştır. Araştırmada 454 öğrenci, 92 öğretici ve 57 veliye anket uygulanmıştır. "Kur'an Kursu Öğrencileri ile ilgili Bulgular ve Yorumlar" başlığını taşıyan birinci bölümde; ankete katılan öğrencilerle ilgili kişisel bilgiler verildikten sonra, öğrencilerin kurslardaki eğitim öğretimle ilgili düşünceleri, sorunları ve beklentileri ele alınmıştır.

"Kur'an Kursu Öğreticileri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar" başlığını taşıyan ikinci bölümde ise; önce ankete katılan öğreticilerle ilgili kişisel bilgiler ortaya konmuş, daha sonra ise Öğreticilerin Mesleki Yeterlikleri ve Kur'an Kurslarındaki Eğitim-Öğretimle ilgili düşünceleri, sorunları ve beklentileri ele alınmıştır. Bu çalışmada öğrencilerin %97.3' nün okutulan derslerden ve konulardan memnun olduğu, %65' nin kursa Kur'an öğrenmek için, %49.1' inin Peygamberin hayatı ve ahlakını öğrenmek için, %45.4' nün inanç, ibadet ve ahlak esaslarını öğrenmek için,%34.6' nın dua ve surelerin anlamlarını öğrenmek için, % 29.1' nin sure ve dua ezberlemek için geldiği tespit edilmiştir.(s.88)

Öğrencilerin %67' nin ders kitabını (Temel Dini Bilgiler) beğendikleri, % 94.7' nin öğreticileri beğendiği, % 88.1' nin yöntemi beğendiği belirtilmektedir. Ailelerin % 87.7' nin, öğrencilerin % 95.6' nın Kur'an Kurslarının bilgi ve davranış bakımından olumlu etkilerinin olduğu kanaati taşıdıkları ifade edilmektedir.(s.108,109) Bu çalışma alanla ilgili önemli bir çalışmadır. Ancak program ve amaçların gerçekleşme durumu incelenmemiştir.

[59] Ahmet Koç, *Kur'an Kurslarında Eğitim ve Verimlilik*, İlahiyat Yayınları, Ankara 2005.

4- Süleyman, Zihni, Şen, **Kur'an Kursu Öğrenci ve Öğreticilerinin Beklenti ve Sorunları**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa 1995)

Bursa merkez ve ilçelerinde Kur'an Kursu öğrenci ve öğreticileri üzerine yapılan bir araştırmadır. Bu çalışmada öğrencilerin kurslara geliş sebepleri, kurslardan memnuniyetleri, öğreticilerin metotlarının beğenildiği, ders kitaplarının beğenilmediği, okutulan derslerin yanında başka derslerinde okutulmasına dair isteklerin olduğu tespitleri yapılmıştır. Bu çalışmada da amaçların gerçekleşme düzeyine değinilmemiştir.

5-Eyüp, Kirpitci, **Kur'an Kursları Ders Programlarının Geliştirilmesi Üzerine Bir Araştırma,** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 1996)

Konya ili ve merkez ilçelerinde ki Kur'an Kursları öğrencileri üzerine yapılan bir çalışmadır. Bu çalışmada Kur'an Kursu ders programlarının yeterli olup olmadığı araştırılmış, okutulan ders çeşitlerinin yanında musiki, İslam tarihi, hitabet, beden eğitimi gibi derslerin de okutulması eğilimi ortaya çıkmıştır. Diğer çalışmaların aksine bu araştırmada ders kitabının (Temel Dini Bilgiler) öğrenciler tarafından beğenildiği tespiti vardır. Bu araştırma da amaçların gerçekleşmesi ile ilgili ayrıntılara girmemiştir.

6- Ayhan, Ergün, **Kur'an Kursu Öğrencilerinde Dini Tutum ve Davranışlar**, (Isparta örneği) (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2002)

Isparta il merkezinde yatılı kız ve erkek Kur'an Kurslarında yapılan bir araştırmadır. Kurslarda verilen eğitimin genelde beğenildiği bazı yenilikler ve ilaveler yapıldığı takdirde öğrencilerin dini tutum ve davranışlarının olumlu yönde gelişeceği ve istenilen seviyeye ulaşacağı tespiti yapılmıştır. Çalışmada program ve amaçların gerçekleşmesi hakkında bilgiler bulunmamaktadır.

7-Aybey, Salih, **İlköğretim Çağındaki Öğrencilerin Diyanet İşleri Başkanlığınca Açılan Yaz Kursları ile İlgili Görüşleri**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2005)

Muğla ilinde Yaz Kur'an Kursu öğrenci ve Öğreticileri üzerine yapılan bir alan araştırmasıdır. Tezin birinci bölümünde İlköğretim çağındaki çocukların gelişim özelliklerinden bahsedilmiştir. İkinci bölümünde ise öğrenci ve öğreticilere uygulanan anket sonuçları verilmiştir. Öğrenci ve öğreticilere ait kişisel bilgiler, beklenti ve kanaatler, ders, öğretim metodu ve müfredatla ilgili görüşler, problem ve şikâyetler ele alınmış, sonuç ve önerilerle tez bitirilmiştir.

Hedeflerin gerçekleşmesi ve öğrenci başarısı ile ilgili bir çalışma olmamasına rağmen, öğrencilerin Yaz Kur'an Kurslarına katılma amaçları (s.62),verilen eğitimin öğrencilerin kursa geliş amaçlarına uygunluğu (s.63–64),kurs süresinin yeterli olup olmadığı (s.66), kursta hangi konulara ağırlık verilmesi gerektiği (s.73),ders kitabının yeterli olup olmadığı (s.75),ders anlatımında kullanılan yöntemler gibi bazı başlıklar incelenmiştir.

8-Başkurt, İrfan, **Din Eğitimi Açısından Kur'an Öğretimi ve Yaz Kur'an Kursları,** İstanbul 2007[60]

İstanbulda 11 ilçede 990 öğrenci ve 180 öğretici üzerinde yapılmış bir çalışmadır.2003–2004 yıllarında yapılan çalışmanın yorumları ise 2007 yılında yazılmıştır. Kur'an eğitimi ile ilgili tarihi bilgiler, Osmanlı ve cumhuriyet dönemindeki durum ve elde edilen verilerin yorumlandığı kitapta; Yaz Kursları Programı ve bu programdaki hedeflerin gerçekleşme durumuna ait herhangi bir bölüm bulunmamaktadır. Genelde olduğu gibi daha ziyade öğrencilerin kişisel, ailevi ve okul durumları, kurslara niçin ve ne amaçla geldikleri, yaşadıkları problemler, öğreticilerin görüşleri ele alınmıştır. Konu ile ilgili diğer bazı çalışmaları da burada zikretmek gerekirse;

- Ramazan BUYRUKÇU, **Kur'an Kurslarında Din Eğitimi ve Öğretiminin Verimliliği Üzerine Bir Araştırma** (Göller Bölgesi Örneği), Fakülte Kitabevi, Isparta 2001.
- Mustafa BÜYÜKDİNÇ, **Sekiz Yıllık Kesintisiz Zorunlu Temel Eğitim Sonrası Kur'an Kurslarında Eğitim ve Öğretim**, (Basılmamış YL Tezi), Sakarya 2001.

---

[60] Bkz: İrfan Başkurt, *Din Eğitimi Açısından Kur'an Öğretimi ve Yaz Kur'an Kursları*, Dem Yayınları, İstanbul 2007.

- Sinan CIRIK, **Yaz Kurslarında Din Eğitimi**, (Basılmamış YL Tezi), Konya 1997.
- Hasan ÖZTÜRK, **Camilerin Çocuk Eğitimindeki Yeri ve Yaz Kursları Üzerine Deneysel Bir Araştırma**, (Basılmamış YL Tezi), Konya 1996.

Bu çalışmaların büyük çoğunluğu (birkaçı hariç) yaz kursları ile ilgili değildir ve yeni programın uygulanmasından önce yapılmış çalışmalardır. Kur'an Kursları üzerine yapılmış sözkonusu çalışmalarda daha ziyade ders programları, ders kitapları, öğreticiler ve kullandıkları metodlar, öğrencilerin beklentileri gibi genel konular üzerinde durulmuş, hedeflerin gerçekleşme düzeyleri ile ilgili bir bölüm bu çalışmalarda yer almamıştır. Yaz Kursları ile ilgili son iki çalışmada da yeni program, programdaki hedeflerin gerçekleşme düzeyi, bunu etkileyen unsurlar üzerinde durulmamıştır.

Bütün bu çalışmalar kendi alanları ile ilgili önemli bulgular ve yorumlar taşımakla birlikte Yaz Kur'an Kursları programlarındaki amaçların gerçekleşmesi hakkında bilgiler ve sonuçlar içermemektedir. Yaptığımız alan araştırması bu eksikliğin giderilmesi ve bundan sonra yapılacak program geliştirme faaliyetlerine katkı sağlaması bakımından önem arzetmektedir.

Yaygın Din Eğitimi alanında yapılması gereken önemli işlerden birisi de alan araştırmalarıdır. Dinin Kur'an Kurslarında ve camide nasıl eğitim öğretim konusu yapılacağına dair çalışmalara ihtiyaç vardır. Bugüne kadar çoğunlukla Kur'an okumanın şekli yönüne ve faziletine dair çalışmalar yapılmış, okunan Kur'an'ın anlaşılması, davranış geliştirilmesi ve bunun ölçülmesi, yaş gruplarına göre nasıl gerçekleştirileceği üzerinde fazla durulmamıştır. Mevcut çalışmaların daha ziyade genel konuları içerdiği, ayrıntılara girmediği görülmektedir. Aslında konunun nitelik ve nicelik bakımından gelişmesi, yapılacak çalışmaların sonuçlarının uygulamaya yansıtılmasından geçmektedir. Bu çalışma yeni öğretim programındaki hedeflerin gerçekleşme düzeyinin tespiti, bundan sonraki çalışmalara yol göstermesi, konu ile ilgili yapılacak ilk çalışma olması bakımından önemlidir.

D- HİPOTEZLER/DENENCELER

1- Öğrencilerin 1.kur ön test ve son test puanları her öğrenme alanı için anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

2- Öğrencilerin 2.kur ön test ve son test puanları her öğrenme alanı için anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

3- Öğrencilerin 3.kur ön test ve son test puanları her öğrenme alanı için anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

4- Bütün öğrenme alanlarında (K.Kerim, İtikat, İbadet, Ahlak, Siyer) ve kur'larda amaçlar kurs bitiminde gerçekleşmektedir.

5- Öğrencilerin son test puanları yaşları ve ailelerinin aylık geliri ile anlamlı bir ilişki içindedir.

6- Öğrencilerin son test puanları cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

7- Öğrencilerin son test puanları anne-babalarının eğitim durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

8- Öğrencilerin son test puanları örgün eğitimde bitirdikleri sınıfa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

9- Öğrencilerin son test puanları ile DKAB ders geçme notları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

10-Öğrencilerin son test puanları DKAB dersine karşı ilgi düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

11-Öğrencilerin son test puanları bir önceki yıl Yaz Kur'an Kursuna devam edip-etmemelerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

12-Öğrencilerin son test puanları dini kitap okuma düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

13-Öğrencilerin son test puanları TV de dini program izleme durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

14-Öğrencilerin son test puanları namaz ibadetine devam düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

15-Öğrencilerin son test puanları devam ettikleri kurs çeşidine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

16-Öğrencilerin son test puanları kurs ortamına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

17-Öğrencilerin son test puanları kursa geliş amaçlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

18-Öğrencilerin son test puanları öğreticinin öğrencilere karşı tutumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

19-Öğrencilerin son test puanları öğretim ortamına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

20- Öğrencilerin son test puanları ders kitaplarını değerlendirme durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

E- ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

1- Evren ve Örneklem

Sivas il merkezindeki 210 adet Yaz Kur'an Kursu araştırmanın evrenini, bunların arasından seçilen 25 adet Yaz Kur'an Kursu ise örneklemi oluşturmaktadır. 2007 yılında Haziran ayının son haftasından itibaren açılan ve Eylül ayı başında sona eren Yaz Kur'an Kursları ile sınırlı olan bu çalışma Sivas İl merkezindeki 210 kurs arasından basit tesadüfî örnekleme[61] yöntemiyle seçilen 25 kurstaki 566 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Örneklem olarak seçilen 25 kurstan 16'sı camilerde, 9'u K.Kursu binalarında açılmıştır. Başarı testi ve anket uygulanan öğrencilerin 308'i 1.kura,160'ı 2.kura, 98'i 3.kura devam eden öğrencilerdir. Öğrencilerin 304'ü erkek, 262'si kızdır. 2005 yılı verilerine göre Sivas'ta Yaz Kur'an Kurslarına katılan öğrencilerin büyük bölümü 11–15 yaş grubuna (% 83) dâhildir. 2006 yılında ise 11–15 yaş grubuna dâhil öğrenciler toplam öğrencilerin % 78'i, 2007 yılında ise % 86'sıdır.[62]

Sivas'ın 260 bin nüfusa sahip, nüfusuna oranla Türkiye de en çok camii ve Kur'an Kursunun bulunduğu şehirlerden biri olması,[63] kırsal kesimden ve çevre illerden göç alması, orta anadolunun tüm özelliklerini taşıyan bir nufus yapısına sahip olması ve konu ile ilgili daha önce şehirde çalışma yapılmamış olması gibi nedenlerden dolayı Yaz Kursları için iyi bir örneklem oluşturacağı düşünülmüştür.

İl merkezinde 64 adet Kur'an Kursu, 178 adet camii mevcuttur. Buralarda 210 adet Yaz Kur'an Kursu açılmış ve 2005 yılında bu kurslara 6720 öğrenci, 2006 yılında 8640, 2007 yılında ise 9292 öğrenci devam etmiştir.[64] Kurs başına 32–44 (ortalama 38) öğrenci, 1384 kişiye bir cami düşmektedir. Bu rakamlar Türkiye ortalamasının üzerindedir. Bölgede Yaz Kur'an Kursları ile ilgili daha önce herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Hafızlık Kursları, normal Kur'an Kursları, camilerde açılan Cami Dersleri araştırmamızın sınırları içinde değildir.

---

[61] Tesadüfi Örneklem hakkında geniş bilgi için bkz:Ayhan Ural-İbrahim Kılıç,*Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*, Detay Yay.,Ankara 2006, s.38.
[62] Sivas İl müftülüğü,*2006 Yaz Kur'an Kursu İstatistikleri(Bkz: EklerBölümü).*
[63] DİB *2006 Yılı İstatistikleri*, Ankara 2007, s. 95,105.
[64] Sivas İl müftülüğü, *2006,2007 Yaz Kur'an Kursu İstatistikleri(Bkz: Ekler Bölümü).*

2-Veri Toplama Teknikleri

Bu çalışmamız Yaz Kur"an Kursları Öğretim programı amaçlarının öğrenciler açısından gerçekleşme düzeylerini belirlemek ve bunu etkileyen faktörleri tespit etmek amacıyla deneysel bir desende düzenlenmiştir. Deney grubundaki öğrencilerin başarılarını ve bunu etkileyen faktörlerin neler olduğunun tespiti için ise ön test ve son test yapılmasına karar verilmiştir.

Araştırmamızda öncelikle literatür taraması yapılarak konu ile ilgili dökümanlar tespit edilip, yapılan çalışmalar incelenmiştir. Bunun yanında gözlem ve yüzyüze görüşme tekniklerinden [65] yararlanılmış, Gözlemlerimiz ise daha ziyade Doğal Gözlem[66] şeklinde yapılmıştır. Diyanet İşleri Başkanlığı istatistiklerine ve internet aracılığı ile diğer bilgilere ulaşılmıştır. Bu çalışmada Kur'an Kursu öğreticilerinin de anket, başarı testi ve öğrencileri dinleme konusunda yardımları alınmıştır.

Geçerliliği sağlamak amacıyla her iki testte de aynı sorulara yer verilmiştir.[67] Kur'ların başlangıcında 5 öğrenme alanını içeren başarı testi uygulaması yapılmıştır. Kurslarda Kur'an-ı Kerimi ezberleme ve yüzünden okuma dersleri vardır. K.Kerim öğrenme alanı ile ilgili olarak ezberleri dinleme, kaydetme ve yüzünden okumayı kontrolde öğreticilerin katkısı olmuştur. Diğer öğrenme alanlarında ise, çoktan seçmeli veya boşluk doldurma şeklinde testler uygulanmıştır. Böylece öğrencilerin başlangıçtaki seviyeleri ölçülmüştür. Kur bitiminde aynı öğrencilere başarı testi tekrar uygulanarak kazanımlarının neler olduğu ölçülmeye çalışılmış, kişisel bilgiler için kur bitiminde öğrencilere bir de anket uygulanmıştır. Başarı testlerindeki sorular ve cevaplar Yaz Kursları için hazırlanan öğrenci ve öğretici kitaplarından[68] seçilmiştir.

---

[65] Anket,gözlem ve görüşme teknikleri için bkz: Ayhan-Ural, *A.g.e.*,s.55,60,66,67; Halil Seyidoğlu, *Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı*, Güzem Yayınları, İstanbul 1995, s.29,30,35.
[66] Bkz: Ural-Kılıç, *A.g.e.*, s.67.
[67] Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Sanem Matbaacılık, Ankara 1991, s.105.
[68] Bkz: *Dinimizi Öğreniyoruz* (öğretici ve öğrenci kitapları), TDV Yay., Ankara 2007.

3-Veri Toplama Araçları

Yaz Kur"an Kursları Öğretim Programı amaçlarının gerçekleşme düzeylerini ölçmek için veri toplamak amacıyla; öğrencilerin başarılarını etkileyeceği düşünülen ve bağımsız değişkenlerden oluşan anket soruları hazırlanmıştır. Öğrencilerin başarıları hakkında bilgi toplamak amacıyla ön test ve son test hazırlanmıştır. Kur"an-ı Kerim dersindeki başarıyı ölçmek için ise gözlem formu kullanılmıştır. Başarı testleri ve gözlem formlarındaki sorular Yaz Kur"an Kursları öğrenci kitapları ve hedef davranışlar esas alınarak hazırlandı ve kursların başlangıcında ve bitiminde aynı öğrencilere uygulandı.

4-Başarı Testi'nin Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması

Öğrencilerin Yaz Kur'an Kursu öğretim programının amaçlarına ulaşma düzeylerini belirlemede her bir kur için geliştirilen başarı testleri kullanılmıştır. Testin deneme formu araştırmacı tarafından geliştirilmiş çoktan seçmeli 83 maddeden oluşmaktadır. Testin hazırlanmasında Yaz Kur'an Kursları için Diyanet İşleri Başkanlığınca geliştirilen öğretim programında yer alan öğrenci kazanımları kullanılmıştır. Testin ön denemesi 1.kur için araştırmanın yapıldığı Sivas'taki Mehmet Paşa Camiinde öğrenim gören 29; ikinci kur için Mevlana Camiinde öğrenim gören 20; ve üçüncü kur için yine Mevlana Camiinde öğrenim gören 19 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Madde ayırıcılık indisleri 0.30 un üzerinde olan maddeler testin ana formuna alınmıştır. Testin ortalama güçlüğü 0.51 olarak hesaplanmıştır. Madde ayırıcılık indisleri esas alınarak son formatı oluşturulan testte 83 maddenin tamamı yer almıştır. Testin güvenirliğini belirlemek için KR21 formülünden yararlanılmıştır. Yapılan istatistiksel çözümleme sonucunda testin güvenirliğinin 0.73 olduğu saptanmıştır. Böylece Yaz Kur'an Kursları amaçlarının gerçekleşme düzeyini ölçmek üzere geliştirilen testin güvenilir olduğuna karar verilmiştir. Bu testte yer alan maddeler genellikle "bilişsel alan" ın bilgi ve kavrama düzeyindedir.

Geliştirilen test, örnekleme alınan Kur'an Kurslarında öğretim öncesinde uygulanan ön test ve öğretim sonucunda uygulanan son test olarak kullanılmıştır. Araştırma boyunca kullanılan öğrenci ön test puanları ve öğrenci son test puanları kavramları bu ölçme işlemlerinden elde edilen değerleri ifade etmektedir.

5-Verilerin Çözümlenmesi

Araştırmamızın temel problemini test edebilmek için öğrencilerin ön test ve son testleri ile gözlem formlarından elde edilen verilerin istatistiksel analizi SPSS 13.0 sürümü ile yapılmış, frekans dağılımı, ortalama puanlar, ilişkisiz t-Testi, tek yönlü varyans analizi (Anova) kullanılmıştır. Varyans analizinde aralarında anlamlı fark bulunan grupların belirlenmesi için LSD kullanılmıştır. Kritik p değeri 0,05 olarak alınmıştır.[69] Gözlem ve görüşmelerden elde edilen veriler ile konu ile ilgili diğer çalışmalarda bulunan bilgiler yorum ve karşılaştırma için kullanılmıştır.

F –TEMEL KAVRAMLAR

Araştırmada kullanılan kavramları ve bunlara yüklenen anlamları şöyle sıralayabiliriz;

Öğretim Programı: Öğrenciden beklenen öğrenme ya da davranış değişikliğini meydana getirmek için, planlanmış faaliyetlerin tamamı demektir. Belli bilgi kategorilerinden oluşan ve bir kısım okullarda beceriye ve uygulamaya ağırlık tanıyan, bilgi ve becerinin eğitim programının amaçları doğrultusunda ve planlı bir biçimde kazandırılmasına dönük bir programdır. [70] Çalışmamızda bu ifade Yaz Kur'an Kursları Programı için kullanılacaktır.

Kur'an Kursları: Diyanet işleri Başkanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren, okullarla birlikte açılan ve kapanan, müstakil binaları olan ve kadrolu öğreticileri bulunan, hafızlık ve Kur'anı yüzünden okumanın yanında siyer, ahlak, ibadet ve itikat konularında özet bilgiler veren kurslardır.

---

[69] Ural- Kılıç, *A.g.e.*, s.117 vd.
[70] Varış, *A.g.e.*, s.14.

Yaz Kur'an Kursları: Okulların kapanmasından hemen sonra; Temmuz ayının başında Kur'an Kurslarında ve camilerde açılan Ağustos ayının sonuna kadar devam eden ve haftada 5 gün, günde 3 saat ile sınırlı, Kur'anı yüzünden okuma, namaz sureleri ezberleme ve özet dini bilgilerin verildiği kurslardır.

Öğreticiler: Kur'an Kurslarında görev yapan öğreticiler ile Yaz Kur'an Kurslarının açıldığı camilerin görevlileri olan İmam-Hatip ve Müezzin-Kayyımlardır. Bunların bir kısmı İlahiyat Fakültesi mezunu ve formasyon almış, bir kısmı İlahiyat Fakültesi mezunu ve formasyonsuz, bir kısmı 2 yıllık İlahiyat Yüksek Okulu veya diğer Yüksek okullardan mezun, çoğunluğu ise İmam Hatip Lisesi mezunudur. İmam Hatip Lisesi mezunu olup, Kur'an Kursu öğreticiliği yapanların epeyce bir kısmı aynı zamanda hafızdır.

Öğrenciler: Yaz Kur'an Kurslarına devam eden, en az İlköğretim 5. sınıfı bitirmiş olanlarla Lise son sınıf arasındaki kız ve erkek öğrencilerdir.

Kur Sistemi: Belli amaçlara ulaşmak üzere kendi içerisinde belli bir bütünlüğü olan, fakat ulaşılmak istenilen ana hedeften de ayrı düşünülmeyen öğrenme birimlerinden oluşan yapıya kur denilmektedir.[71]

Hedef (Amaç): Eğitim yolu ile kazandırılabilir bilgi, yetenek, beceri, ilgi, tutum, alışkanlık gibi istendik özelliklerdir.[72] Diğer bir tanım da şöyledir: "Planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar yoluyla kazandırılması kararlaştırılan, davranış değişikliği ya da davranış olarak ifade edilmeye uygun olan bir özelliktir."[73]

Başarı Testi: Bir kişinin aldığı belli bir öğretim veya eğitimin sonucu olarak kazandığı bilgi ve kabiliyetlerin ölçülmesinde kullanılan test. [74]

Ön Test: Kişilere bilgi ve kabiliyetlerini ölçmek için planlanan eğitimi almadan önce uygulanan test.

---

[71] *Yaz Kur'an Kursları Öğretim programları*, s.8.
[72] Doğan-Tosun, *İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar İçin...*, s.57; Sönmez, *A.g.e.*, s.15.
[73] Ertürk, *A.g.e.*, s.24-25; Demirel, *A.g.e.*, s.105-106.
[74] http//www.ebuline.com.

Son Test. Kişilere belli bir eğitim ve öğretim süreci sonunda kazanımlarını ölçmek için uygulanan test. Bu testteki sorular ön test ile aynıdır.

II. BÖLÜM:

YAZ KURSLARI İLE İLGİLİ BULGU VE YORUMLAR

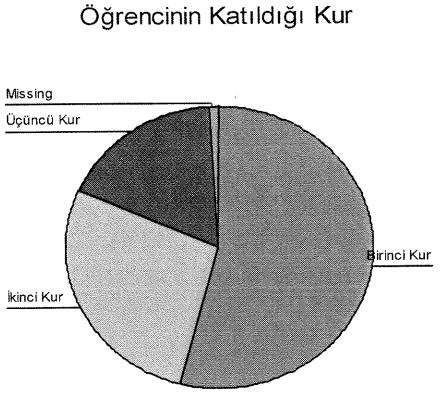
A. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERE AİT GENEL ÖZELLİKLER

1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Bitirdikleri Yaz Kur'an Kursu Kurlarına Göre Dağılımı

Tablo 1. Öğrencinin Katıldığı Kur

		f	%	Geçerli %	Kümülatif %
1	Birinci Kur	310	54,3	54,8	54,8
2	İkinci Kur	157	27,5	27,7	82,5
3	Üçüncü Kur	99	17,3	17,5	100,0
	Toplam	566	99,1	100,0	
	Değerlendirme Dışı	5	,9		
Toplam		571	100,0		

Tablo 1 ve şekil 1 birlikte incelendiği zaman Sivas ilinde kullandığımız örneklemde öğrencilerin önemli bir kısmı birinci kur'a devam edenlerden oluşmaktadır (%54,8). Bunu sırasıyla ikinci kur öğrencileri (%27,5) ve üçüncü kur öğrencileri (%17,3) izlemektedir. Yaptığımız gözlem ve öğreticilerden alınan değerlendirmelere göre, bu bulgular bize her bir yeni kura geçişte öğrenci sayısının azaldığını göstermektedir. Ailelerin bu dönemde tatile çıkmaları ve gerçekten okumak isteyenlerin 2. ve 3.kura devam etmeleri bu sonucu doğuruyor olabilir.

Şekil 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Katıldıkları Kurlara Göre Dağılımı

2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Katıldıkları Yaz Kur'an Kursu İsimlerine Göre Dağılımı

Tablo 2. Öğrencilerin Katıldığı Kur'an Kurslarına Göre Dağılımı

		f	%	Geçerli %	Kümülatif %
1	Mehmet Paşa Camii	42	7,4	7,4	7,4
2	Fatih Akşemsettin Camii	20	3,5	3,5	11,0
3	Birlikevler Kur'an Kursu	21	3,7	3,7	14,7
4	Karahaliloğlu Kur'an Kursu	29	5,1	5,1	19,8
5	Bahçelievler Camii	13	2,3	2,3	22,1
6	Mehmet Akif Camii	21	3,7	3,7	25,8
7	Merve Kur'an Kursu	46	8,1	8,1	33,9
8	Kılavuz Camii	29	5,1	5,1	39,0
9	Üniversite Camii	14	2,5	2,5	41,5
10	Berat Kur'an Kursu	19	3,3	3,4	44,9
11	Mevlana Camii	61	10,7	10,8	55,7
12	Yayla Kur'an Kursu	28	4,9	4,9	60,6
13	Çayyurt Çimenli Camii	22	3,9	3,9	64,5
14	Sancak Camii	12	2,1	2,1	66,6
15	Paşa Camii	23	4,0	4,1	70,7
16	Receppaşa Camii	30	5,3	5,3	76,0
17	Mehmet Emin Camii	40	7,0	7,1	83,0
18	Bahri Taştan K:Kursu	12	2,1	2,1	85,2
19	Hacı Molla Mehmet Camii	23	4,0	4,1	89,2
20	Atölye Camii	29	5,1	5,1	94,3
21	Gülyurt Kur'an Kursu	5	,9	,9	95,2
22	Abadan Camii	5	,9	,9	96,1
23	Ulu Camii	8	1,4	1,4	97,5
24	Bulut Camii	5	,9	,9	98,4
25	Dökmetaş Camii	9	1,6	1,6	100,0
	Toplam	**566**	**99,1**	**100,0**	
	Değerlendirme Dışı	5	,9		
Toplam		**571**	**100,0**		

Sivas ilinde kullandığımız örnekleme alınan kurslardaki öğrenci sayılarını gösteren tablo 2 incelendiği zaman, en fazla öğrencinin Mevlana Camiine devam ettiği gözlenmektedir (%10,7). Bunu sırasıyla Merve Kur'an Kursu (%8,1) ve Mehmet Paşa Camii (% 7,4) izlemektedir. Mevlana Camii nüfus-yoğun ve orta tabakanın ikamet ettiği merkezi bir bölgede bulunmaktadır. Merve Kur'an Kursu ile Mchmet Paşa Camii de merkezi konumda ve yoğun yerleşim birimlerinde bulunmaktadırlar.

Tablo 3: Öğrencinin Katıldığı Kursun Adının Kurlara Göre Dağılımı

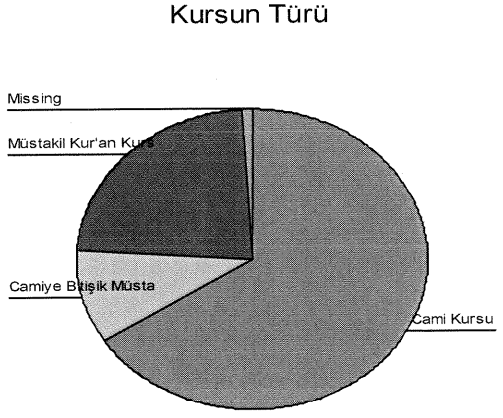
		Öğrencinin Katıldığı Kur			Toplam
		Birinci Kur	İkinci Kur	Üçüncü Kur	
Kursun Adı	Mehmet Paşa Camii	29	0	13	42
	Fatih Akşemsettin Camii	20	0	0	20
	Birlikevler Kur'an Kursu	12	9	0	21
	Karahaliloğlu Kur'an Kursu	19	10	0	29
	Bahçelievler Camii	11	0	2	13
	Mehmet Akif Camii	21	0	0	21
	Merve Kur'an Kursu	10	19	17	46
	Kılavuz Camii	22	7	0	29
	Üniversite Camii	14	0	0	14
	Berat Kur'an Kursu	13	6	0	19
	Mevlana Camii	22	20	19	61
	Yayla Kur'an Kursu	15	7	6	28
	Çayyurt Çimenli Camii	11	11	0	22
	Sancak Camii	12	0	0	12
	Paşa Camii	8	10	5	23
	Receppaşa Camii	13	17	0	30
	Mehmet Emin Camii	20	20	0	40
	Bahri Taştan K:Kursu	12	0	0	12
	Hacı Molla Mehmet Camii	13	10	0	23
	Atelye Camii	13	11	5	29
	Gülyurt Kur'an Kursu	0	0	5	5
	Abadan Camii	0	0	5	5
	Ulu Camii	0	0	8	8
	Bulut Camii	0	0	5	5
	Dökmetaş Camii	0	0	9	9
Toplam		**310**	**157**	**99**	**566**

Camilerde düzenlenen yaz kurslarının kurlara göre dağılımı tablo 3'te verilmiştir. Tablo 3 incelendiği zaman tüm camilerde her üç kurun birlikte yapılmadığı gözlenmektedir. Her üç kura ait öğrencisi bulunan beş kurs bulunmaktadır. Birinci kurda en fazla öğrenci Mehmet Paşa Camiinde (29), İkinci kurda en fazla öğrenci Mevlana ve Mehmet Emin Camiinde (20), Üçüncü kurda en fazla öğrenci ise Mevlana Camiinde (19) bulunmaktadır.

3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Katıldıkları Yaz Kur'an Kursu Türüne Göre Dağılımı

Tablo 4. Kursun Türü

		f	%	Geçerli %	Kümülatif %
1	Cami Kursu	377	66,0	66,6	66,6
2	Camiye Bitişik Müstakil Bölüm	57	10,0	10,1	76,7
3	Müstakil Kur'an Kursu	132	23,1	23,3	100,0
	Toplam	566	99,1	100,0	
	Değerlendirme Dışı	5	,9		
Toplam		571	100,0		

Şekil 2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kurs Türüne Göre Dağılımı

Tablo 4 ve şekil 2 birlikte incelendiği zaman düzenlenen yaz kurslarının önemli bir kısmı cami mekânı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Caminin içinin kurs mekânı olarak kullanılma oranı %66'dır. Bunu %23,1 ile müstakil Kur'an kursu binaları ve %10 ile camiye bitişik kurs amacı ile düzenlenmiş bölümler izlemektedir. Bu oranlardan anlaşılıyor ki, Yaz Kur'an Kursları ağırlıklı olarak camilerde açılmaktadır.[75]

[75] Aybey'in araştırmasına göre; Yaz Kurslarının %74,4 ü Camilerde, %23,7 si Kur'an Kurslarında açılmıştır. Bkz. Aybey, *A.g.t.*, s.99.

Tablo 5: Kursun Türünün Öğrencinin Katıldığı Kurlara göre Dağılımı

			Öğrencinin Katıldığı Kur			Toplam
			Birinci Kur	İkinci Kur	Üçüncü Kur	
Kursun Türü	Cami Kursu	Count	207	99	71	377
		% within Kursun Türü	54,9%	26,3%	18,8%	100,0%
	Camiye Bitişik Müstakil Bölüm	Count	40	17	0	57
		% within Kursun Türü	70,2%	29,8%	,0%	100,0%
	Müstakil Kur'an Kursu	Count	63	41	28	132
		% within Kursun Türü	47,7%	31,1%	21,2%	100,0%
Total		Count	310	157	99	566
		% within Kursun Türü	54,8%	27,7%	17,5%	100,0%

Camilerde yapılan yaz Kur'an kurslarının türlerinin kurlara göre dağılımı tablo 5'te, bu dağılımın anlamlılığı ise tablo 6'da verilmektedir. Tablo 5 ve 6 birlikte incelendiği zaman kurs türünün kurlara göre dağılımının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma gösterdiği görülmektedir (Pearson Chi-kare: 15,981; df:4; $p<0.05$). Birinci kurda cami içini mekân olarak kullanma oranı daha yüksek iken, üçüncü kurda müstakil Kur'an kursu binalarının daha yüksek orana sahip olduğu gözlenmektedir. Bu bulgular bizi iki ve üçüncü kurların Kur'an kursu binası bulunan yerlerde uygulanmasının daha verimli sonuçlar elde edilebileceği fikrine ulaştırmaktadır. Ayrıca bu rakamlardan Yaz Kurslarında kız öğrencilerin erkeklere göre daha devamlı olduklarını anlamaktayız.

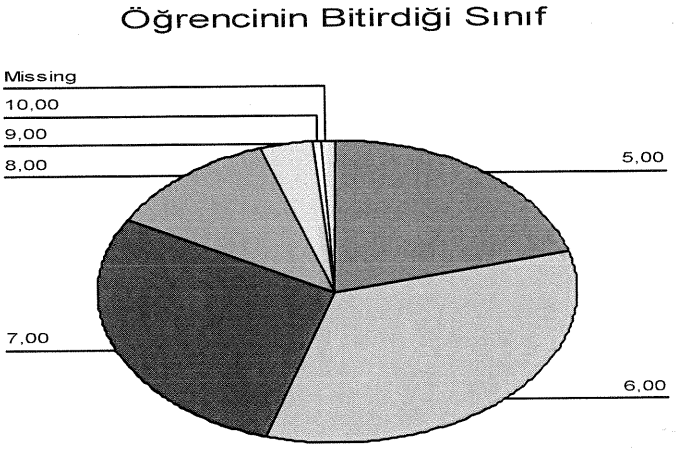
Tablo 6: Kursun Türünün Öğrencilerin Katıldığı Kur'lara Göre Anlamlılığı Chi-Kare Testi

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	15,981(a)	4	,003
Likelihood Ratio	25,709	4	,000
Linear-by-Linear Association	,397	1	,529
N of Valid Cases	566		

4. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Örgün Öğretimde Bitirdiği Sınıfa Göre Dağılımı

Tablo 7. Öğrencinin Bitirdiği Sınıf

		f	%	Geçerli %	Kümülatif %
1	5. Sınıf	119	20,8	21,0	21,0
2	6. Sınıf	194	34,0	34,3	55,3
3	7. Sınıf	161	28,2	28,4	83,7
4	8. Sınıf	69	12,1	12,2	95,9
5	9. Sınıf	20	3,5	3,5	99,5
6	10. Sınıf	3	,5	,5	100,0
	Toplam	566	99,1	100,0	
	Değerlendirme Dışı	5	,9		
Toplam		571	100,0		

Şekil 3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Bitirdiği Sınıfa Göre Dağılımı

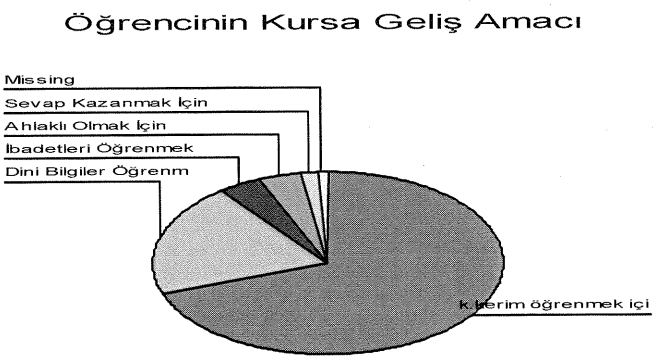
Araştırmamıza katılan öğrencilerin ilköğretim aşamasında son olarak bitirdikleri sınıfı gösteren tablo 7 ve şekil 3 birlikte incelendiği zaman en büyük öğrenci grubu 6. sınıfı bitirerek 7. sınıfa geçen öğrencilerdir (%34). Bunu sırasıyla 7.sınıfı bitirenler (% 28,2) ve 5.sınıfı bitirenler (%20,8) izlemektedir. Tablo 7'den anlaşılan diğer bir husus da; Yaz Kur'an Kursu öğrencilerinin büyük bölümünün ilköğretim öğrencilerinden oluşmasıdır (% 95,1).[76] Söz konusu kurslara lise öğrencileri fazla ilgi göstermemektedir (% 4). Bunun en büyük sebeplerinden birisinin lise öğrencilerinin küçük öğrencilerle birlikte olmak istememeleri olduğunu 2006 yılında Sivas'ta yapılan denetimler ve öğretici tecrübelerinden anlaşılmıştır. 2007 yılında lise öğrencileri için müstakil kurslar açılmış ve büyük katılım sağlanmıştır. 2008 yılından itibaren bu konuda daha ciddi planlamalar yapılması beklenmektedir.

[76] Bu oran Başkurt'un çalışmasında %83,3 tür.Bkz. Başkurt, *A.g.e.*, s.155.

5. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yaz Kur'an Kurslarına geliş Amaçlarına Göre Dağılımı

Tablo 8. Öğrencinin Kursa Geliş Amacı

		f	%	Geçerli %	Kümülatif %
1	K.Kerim Öğrenmek İçin	398	69,7	70,3	70,3
2	Dini Bilgiler Öğrenmek İçin	115	20,1	20,3	90,6
3	İbadetleri Öğrenmek İçin	21	3,7	3,7	94,3
4	Ahlaklı Olmak İçin	22	3,9	3,9	98,2
5	Sevap Kazanmak İçin	10	1,8	1,8	100,0
	Toplam	566	99,1	100,0	
	Değerlendirme Dışı	5	,9		
Toplam		571	100,0		

Şekil 4. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kursa Geliş Amaçlarına Göre Dağılımı

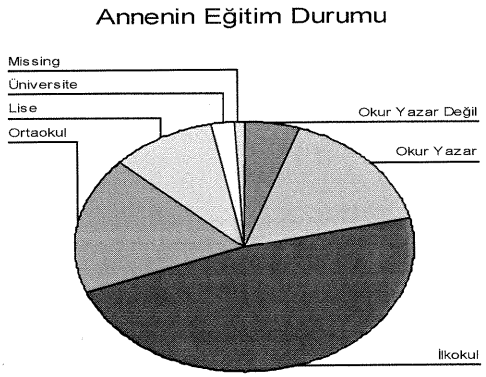
Açık uçlu olarak sorulan ''Kursa Geliş Amacınız'' sorusuna verilen cevaplardan elde edilen kategorilere göre, araştırmamıza katılan öğrencilerin yaz Kur'an kurslarına geliş amaçlarının dağılımı tablo 8 ve şekil 4'te verilmektedir. Bu tablo ve şekil birlikte incelendiği zaman üçte ikisinden fazlası Kur'an öğrenmek amacıyla geldiklerini vurgulamaktadırlar (%69,7). Bu oran Aybey'de %53,7, Başkurt'ta %83,4 tür. Bunu sırasıyla Dini Bilgiler Öğrenmek (% 20,1) ve Ahlâklı Olmak (% 3,9) amaçları izlemektedir. Bu bulgular bize yaz Kur'an kurslarında diğer amaçların da belirtilmesine rağmen birincil öğrenci amacının Kur'an-ı Kerim'i

yüzünden okunmasının olduğunu göstermektedir. İkinci sırada dini bilgiler öğrenme amacının geldiğini anlıyoruz. [77]

6. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Tablo 9. Annenin Eğitim Durumu

		f	%	Geçerli %	Kümülatif %
1	Okur Yazar Değil	30	5,3	5,3	5,3
2	Okur Yazar	92	16,1	16,3	21,6
3	İlkokul	273	47,8	48,2	69,8
4	Ortaokul	102	17,9	18,0	87,8
5	Lise	56	9,8	9,9	97,7
6	Üniversite	13	2,3	2,3	100,0
	Toplam	566	99,1	100,0	
	Değerlendirme Dışı	5	,9		
Toplam		571	100,0		

Şekil 5. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Annelerinin Eğitim durumlarına Göre Dağılımı

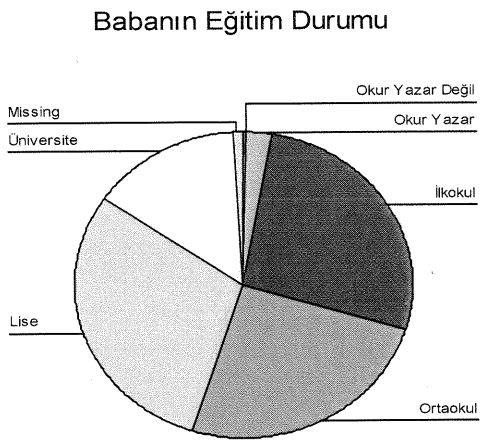
Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre dağılımları tablo 9 ve şekil 5'te verilmektedir. İlgili tablo ve şekil birlikte incelendiği zaman öğrencilerin önemli bir bölümünün annesi ilkokul mezunudur (%47,8). Bunu sırasıyla ortaokul mezunu (% 17,9) ve okuryazar olanlar (% 16,1) izlemektedir. Yaz kurslarına devam eden öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna genel olarak baktığımızda eğitim düzeylerinin İlköğretimde yoğunlaştığını görüyoruz.[78]

[77] Benzer bulgular için krş: Aybey, *A.g.t.*, s.62; Başkurt, *A.g.e.*, s.167.
[78] Benzer Bulgular için krş: Aybey, *A.g.t.*, s.57,58; Başkurt, *A.g.e.*, s.159.

7. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Tablo 10. Babanın Eğitim Durumu

		f	%	Geçerli %	Kümülatif %
1	Okur Yazar Değil	2	,4	,4	,4
2	Okur Yazar	14	2,5	2,5	2,8
3	İlkokul	154	27,0	27,2	30,0
4	Ortaokul	144	25,2	25,4	55,5
5	Lise	170	29,8	30,0	85,5
6	Üniversite	82	14,4	14,5	100,0
	Toplam	566	99,1	100,0	
	Değerlendirme Dışı	5	,9		
Toplam		571	100,0		

Şekil 6. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Babalarının Eğitim durumlarına Göre Dağılımı

Araştırmamıza katılan öğrencilerin babalarının eğitim durumlarına göre dağılımları tablo 10 ve şekil 6'da verilmektedir. İlgili tablo ve şekil birlikte incelendiği zaman öğrencilerin önemli bölümünün babasının lise mezunu olduğu görülmektedir (%29,8). Bu grubu sırasıyla babası ilkokul mezunu olanlar (% 27,0) ve ortaokul mezunu olanlar (% 25,2) takip etmektedir.[79] Öğrencilerin annelerinin eğitim durumları ile babalarının eğitim durumlarına ilişkin bulgular birlikte değerlendirildiği zaman öğrencilerin babalarının eğitim durumlarının annelerine göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır.

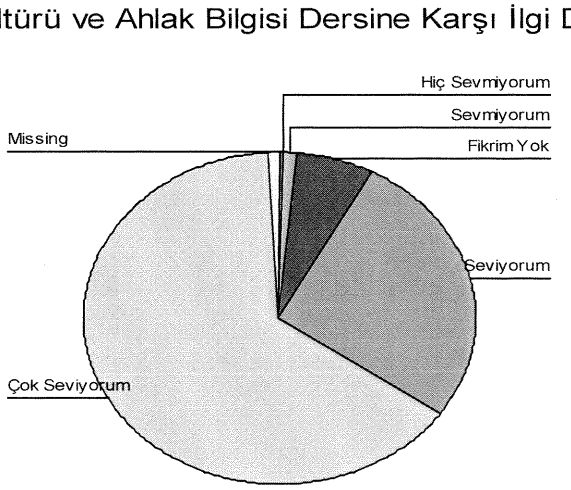
[79] Benzer bulgular için krş. Başkurt, *A.g.e.*, s.160.

8. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerine Karşı Tutum Düzeylerine Göre Dağılımı

Tablo 11. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine Karşı İlgi Düzeyi

		f	%	Geçerli %	Kümülatif %
1	Hiç Sevmiyorum	2	,4	,4	,4
2	Sevmiyorum	6	1,1	1,1	1,4
3	Fikrim Yok	36	6,3	6,4	7,8
4	Seviyorum	154	27,0	27,2	35,0
5	Çok Seviyorum	368	64,4	65,0	100,0
	Toplam	566	99,1	100,0	
	Değerlendirme Dışı	5	,9		
Toplam		571	100,0		

Araştırmamıza katılan Sivas örneğinden seçilen örneklem grubunda bulunan öğrencilerin örgün öğretim sürecinde okudukları din kültürü ve ahlak bilgisi derslerine karşı ilgi düzeylerine göre dağılımları tablo 11 ve şekil 7'de verilmektedir. Tablo ve şekil birlikte incelendiği zaman öğrencilerin önemli bir kesiminin din kültürü ve ahlak bilgisi derslerini "çok seviyorum" seçeneğini işaretledikleri gözlenmektedir (%64,4). Bu grubu sırasıyla dersi sevdiklerini söyleyenler (%27), bir fikri olmayanlar (%6,3) ve sevmeyenler (%1,5) izlemektedir. Bu rakamlardan, yaz kurslarına devam eden öğrencilerin din eğitimine ve Kur'an eğitimine ilgi duyan bir kitle olduğunu anlıyoruz. Diğer taraftan okul ve yaz kurslarının aynı öğrencilere hitap ettiğini, alınan eğitimin birbirini desteklediğini, aile-okul-cami iletişiminde bu öğrencilerin büyük katkısının olduğunu gözlemlerimize dayanarak söyleyebiliriz.

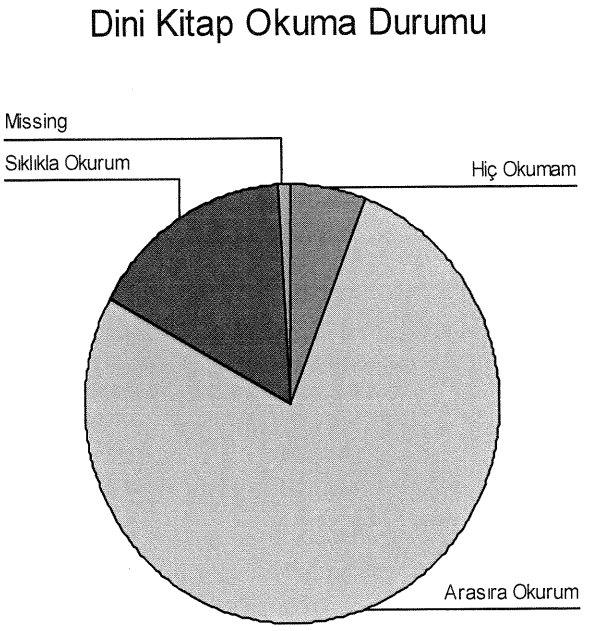
Şekil 7. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin DKAB Derslerine Karşı İlgi Düzeylerine Göre Dağılımı

9. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Dini Kitaplar Okuma Düzeylerine Göre Dağılımı

Tablo 12. Dini Kitap Okuma Durumu

		f	%	Geçerli %	Kümülatif %
1	Hiç Okumam	34	6,0	6,0	6,0
2	Ara sıra Okurum	440	77,1	77,7	83,7
3	Sıklıkla Okurum	92	16,1	16,3	100,0
	Toplam	566	99,1	100,0	
	Değerlendirme Dışı	5	,9		
Toplam		**571**	**100,0**		

Araştırmamıza katılan Sivas örneğinden seçilen örneklem grubunda bulunan öğrencilerin dinle ilgili kitapları okuma düzeylerine göre dağılımları tablo 12 ve şekil 8'de verilmektedir. Tablo ve şekil birlikte incelendiği zaman öğrencilerin önemli bir kesiminin ara sıra dini kitaplar okudukları gözlenmektedir (%77,7). Bu grubu sırasıyla; sıklıkla okuduklarını söyleyenler (%16,3) ve hiç okumadıklarını söyleyenler (%6) izlemektedir. Bu sonuç ve gözlemlerimizden, dine duyarlı ve dine ilgi duyan bir kitlenin yaz kurslarına devam ettiğini söyleyebiliriz.

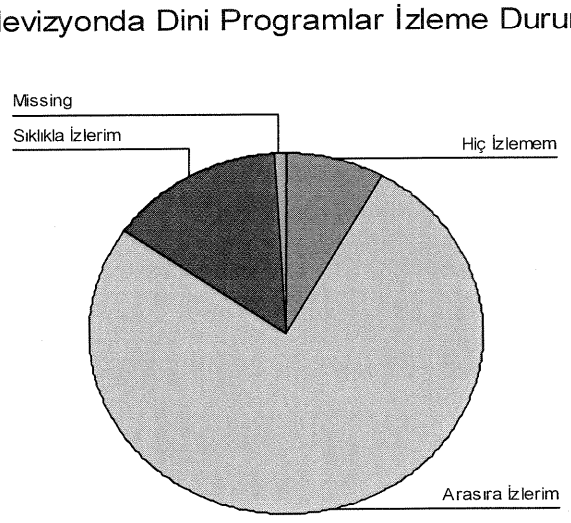
Şekil 8. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Dinle İlgili Kitaplar Okuma Düzeylerine Göre Dağılımı

10. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Televizyonda Dini Programlar İzleme Düzeylerine Göre Dağılımı

Tablo 13: Televizyonda Dini Programlar İzleme Durumu

		f	%	Geçerli %	Kümülâtif %
1	Hiç İzlemem	46	8,1	8,1	8,1
2	Ara sıra İzlerim	438	76,7	77,4	85,5
3	Sıklıkla İzlerim	82	14,4	14,5	100,0
	Toplam	566	99,1	100,0	
	Değerlendirme Dışı	5	,9		
Toplam		571	100,0		

Araştırmamıza katılan Sivas örneğinden seçilen örneklem grubunda bulunan öğrencilerin çeşitli televizyon kanallarında yayınlanan dini programları izleme düzeylerine göre dağılımları tablo 13 ve şekil 9'da verilmektedir. Tablo ve şekil birlikte incelendiği zaman öğrencilerin önemli bir kesiminin ara sıra dini programları izledikleri gözlenmektedir (%76,4). Bu grubu sırasıyla, sıklıkla izlediklerini söyleyenler (%14,5) ve hiç izlemediklerini söyleyenler (%8,1) takip etmektedir. Öğrencilerin %91.9 u televizyonda dini programları seyretmektedirler.

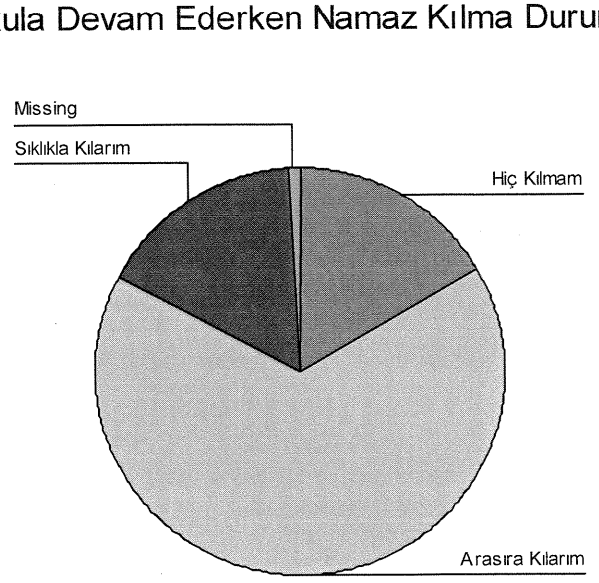
Şekil 9. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Televizyonda Dinle İlgili Programlar İzleme Düzeylerine Göre Dağılımı

11. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Namaz İbadetini Yerine Getirme Düzeylerine Göre Dağılımı

Araştırmamıza katılan Sivas örneğinden seçilen örneklem grubunda bulunan öğrencilerin namaz ibadetini yerine getirme düzeylerine göre dağılımları tablo 14 ve şekil 10'da verilmektedir. Tablo ve şekil birlikte incelendiği zaman öğrencilerin önemli bir kesiminin ara sıra namaz kıldıkları gözlenmektedir (%66,6). Bu grubu sırasıyla (%16,6) hiç kılmadıklarını söyleyenler (%16,8) ve sıklıkla kıldıklarını söyleyenler (%16,6) izlemektedir.

Tablo 14. Öğrencilerin Namaz İbadetini Yerine Getirme Durumları

		f	%	Geçerli %	Kümülâtif %
1	Hiç Kılmam	95	16,6	16,8	16,8
2	Ara sıra Kılarım	377	66,0	66,6	83,4
3	Sıklıkla Kılarım	94	16,5	16,6	100,0
	Toplam	566	99,1	100,0	
	Değerlendirme Dışı	5	,9		
Toplam		571	100,0		

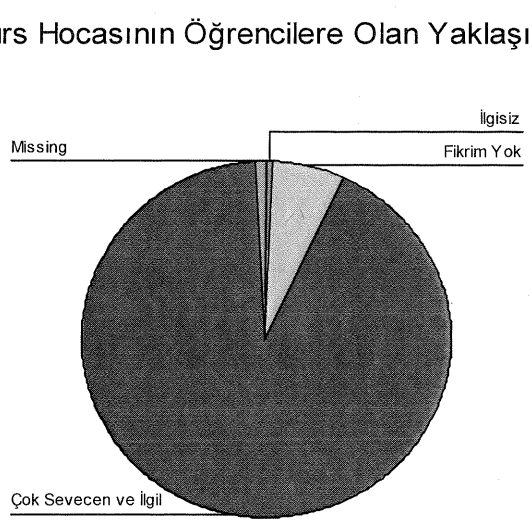
Şekil 10. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Namaz İbadetini Yerine Getirme Düzeylerine Göre Dağılımı

12. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kurs Öğreticisinin Kendilerine Yaklaşımını Değerlendirme Düzeylerine Göre Dağılımı

Araştırmamıza katılan Sivas örneğinden seçilen örneklem grubunda bulunan öğrencilerin kurs hocalarının kendilerine karşı yaklaşımlarını değerlendirme düzeylerine göre dağılımları tablo 15 ve şekil 11'de verilmektedir. Tablo ve şekil birlikte incelendiği zaman öğrencilerin tamamına yakın bölümünün kurs hocasının kendilerine karşı çok ilgili olduğunu vurguladıkları gözlenmektedir (%93,1). Bu öğrencileri sırasıyla kurs hocasının yaklaşımına ilişkin görüşü oluşmayanlar (%6,4) ve hocanın kendilerine karşı ilgisiz olduğunu vurgulayanlar (%0,5) izlemektedir. Bu sonuçlardan öğrencilerin öğreticileri sevdiğini ve ilgili bulduğunu anlamaktayız.

Tablo 15. Kurs Öğreticisinin Öğrencilere Olan Yaklaşımı

		f	%	Geçerli %	Kümülâtif %
1	İlgisiz	3	,5	,5	,5
2	Fikrim Yok	36	6,3	6,4	6,9
3	Çok İlgili	527	92,3	93,1	100,0
	Toplam	566	99,1	100,0	
	Değerlendirme Dışı	5	,9		
Toplam		**571**	**100,0**		

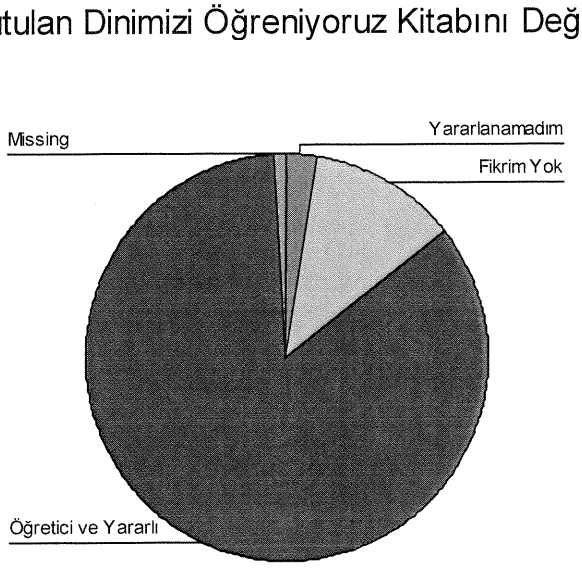
Şekil 11. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kurs Öğreticisinin Kendilerine Karşı Yaklaşımlarını Değerlendirme Düzeylerine Göre Dağılımı

13. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin "Dinimizi Öğreniyoruz" İsimli Ders Kitabını Değerlendirme Düzeylerine Göre Dağılımı

Öğrencilerin yaz Kur'an Kurslarında okutulan "Dinimizi Öğreniyoruz" isimli ders kitabını değerlendirmelerine ilişkin görüş kategorilerine ilişkin değerler tablo 16 ve şekil 12'de verilmektedir. Tablo ve şekil birlikte incelendiği zaman öğrencilerin tamamına yakın bölümünün ders kitabının öğretici ve yararlı olduğunu vurguladıkları gözlenmektedir (%85,3). Bu öğrencileri sırasıyla ders kitabına ilişkin görüşü oluşmayanlar (%12,2) ve ders kitabından yararlanamadıklarını vurgulayanlar (%2,5) izlemektedir. Ders kitabı öğrenciler tarafından beğenilmektedir.

Tablo 16: Kursta Okutulan Dinimizi Öğreniyoruz Kitabını Değerlendirme

		f	%	Geçerli %	Kümülâtif %
1	Yararlanamadım	14	2,5	2,5	2,5
2	Fikrim Yok	69	12,1	12,2	14,7
3	Öğretici ve Yararlı	483	84,6	85,3	100,0
	Toplam	566	99,1	100,0	
	Değerlendirme Dışı	5	,9		
Toplam		**571**	**100,0**		

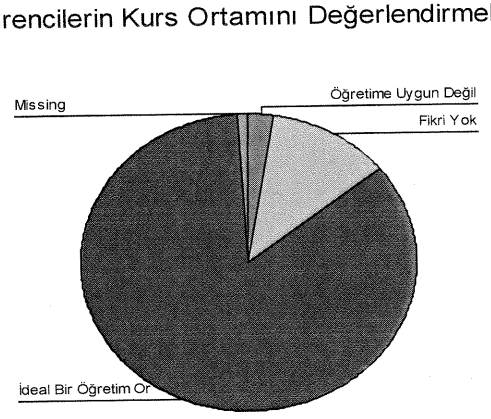
Şekil 12. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin "Dinimizi Öğreniyoruz" isimli Ders Kitabını Değerlendirme Düzeylerine Göre Dağılımı

14. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Kur'an Kursu Ortamını Değerlendirme Düzeylerine Göre Dağılımı

Öğrencilerin öğrenim gördükleri yaz Kur'an Kurslarındaki öğretim ortamını değerlendirmelerine dair görüş kategorilerine ilişkin değerler tablo 17 ve şekil 13'de verilmektedir. Tablo ve şekil birlikte incelendiği zaman öğrencilerin önemli bir bölümünün ideal bir öğretim ortamında öğrenim gördüklerini vurguladıkları gözlenmektedir (%85,5). Bu öğrencileri sırasıyla öğretim ortamına ilişkin görüşü oluşmayanlar (%11,8) ve ortamın öğretime uygun olmadığını düşünenler (%2,7) izlemektedir.

Tablo 17. Öğrencilerin Kurs Ortamını Değerlendirmeleri

		f	%	Geçerli %	Kümülâtif %
1	Öğretime Uygun Değil	15	2,6	2,7	2,7
2	Fikri Yok	67	11,7	11,8	14,5
3	İdeal Bir Öğretim Ortamı	484	84,8	85,5	100,0
	Toplam	566	99,1	100,0	
	Değerlendirme Dışı	5	,9		
Toplam		**571**	**100,0**		

Şekil 13. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kur'an Kursu Ortamını Değerlendirme Düzeylerine Göre Dağılımı

15. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yaşları, Ailelerinin Aylık Ortalama Geliri ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine Ait Geçme Notlarına İlişkin Bulgular

Araştırmamıza katılan yaz Kur'an Kursu öğrencilerinin yaş, ailenin aylık ortalama geliri ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi geçme notları aralıklı ölçek türünde alınmıştır. Bu değişkenlere ait ortalama, ortanca, tepe değeri ve skewness sapma katsayısı değerleri tablo 18'de verilmektedir.

Tablo 18. Öğrencilerin Yaşları, Ailelerinin Aylık Ortalama Geliri ve DKAB Geçme Notuna İlişkin Betimsel Değerler

		Öğrencilerin Yaşları	Ailenin Aylık Ortalama Geliri	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Geçme Notu
N	Geçerli	566	566	566
	Değerlendirme Dışı	5	5	5
Ortalama		12,7703	774,1696	8,9841
Ortanca		13,0000	650,0000	10,0000
Tepe Değeri-Mod		12,00	1000,00	10,00
Standart Sapma (ss)		1,23097	456,80103	1,25286
Skewness Katsayısı		,610	2,090	-1,205
Alt Değer		11,00	150,00	4,00
Üst Değer		17,00	3700,00	10,00

Tablo değerleri incelendiği zaman öğrencilerin yaşlarının 11 ile 17 arasında değiştiği ve aralıklı değişken olarak normal dağılım gösterdiği gözlenmektedir. Yaş ortalaması ise 12,7 dir.[80] Öğrencilerin ailelerinin aylık ortalama geliri ise 150 YTL ile 3700 YTL arasında değişmekte olup normale yakın bir dağılım göstermektedir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders geçme notları ise 4 ile 10 puan arasında değişmekte olup bu değişkenimiz de normal dağılım arz etmektedir.[81]

[80] Yaz Kurslarına devam eden öğrencilerin yaşları çoğunlukla 11–15 arasıdır. Bu grubun oranı Aybey'de % 86,1,Başkurt'ta % 70,2 dir. Bkz. Aybey, *A.g.t.*, s.54; Başkurt, *A.g.e.*, s.155.

[81] Yaz Kursları ile ilgili yapılan çalışmaların hiçbirinde DKAB dersi ve Yaz Kursu ilişkisi ele alınmamıştır. Çalışmamız bu ilişkiyi ele alan ilk alan araştırmasıdır.

B. YAZ KURSLARINDAKİ BAŞARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

1. Birinci Kurdaki Başarı Durumu

Araştırmamızın deneysel bölümü her bir kurun başında ve sonunda uygulanan başarı testine ait ön-test ve son-test puanlarının karşılaştırılması üzerine kuruludur. Birinci kur öğretim programını başından sonuna kadar izleyerek tamamlayan 310 öğrenciye ait ön test ve son test puanları tablo 19'da verilmektedir. Tablo incelendiği zaman birinci kur öğretim programı içeriğinde yer alan Kur'an, İtikat, İbadet, Ahlak ve Siyer dersine ait son-test puanlarının ön-test puanlarına göre matematiksel olarak yüksek olduğu gözlenmektedir. En belirgin artış ise Kur'an öğretimi için geçerlidir.

Tablo 19. Birinci Kur Derslerinin Ön Test ve Son Test Ortalama Puanları

		Ortalama	N	ss
Pair 1	1.Kur Kur'an Ön test Puanı	4,9194	310	1,41305
	1.Kur Kur'an Son Test Puanı	7,1452	310	1,23129
Pair 2	1.Kur İtikat Ön Test Puanı	5,9355	310	1,42187
	1.Kur İtikat Son Test Puanı	7,5290	310	1,19768
Pair 3	1.Kur İbadet Ön Test Puanı	5,3323	310	1,68640
	1.Kur İbadet Son Test Puanı	7,0839	310	1,35080
Pair 4	1.Kur Ahlak Ön Test Puanı	5,1548	310	1,75577
	1.Kur Ahlak Son Test Puanı	7,0387	310	1,39525
Pair 5	1.Kur Siyer Ön Test Puanı	5,5516	310	2,06424
	1.Kur Siyer Son Test Puanı	7,3581	310	1,61431

Ön-test ve son-test puanları arasında gözlenen matematiksel farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı ise ilişkili örneklemler t-testi ile analiz edilmiş ve analiz sonuçları tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20. Birinci Kur Derslerine Ait Ön test-Son Test İlişkili Örneklemler t-Testi Sonuçları

		Ortalama Farkı	ss	t	Sd	Sig.
Pair 1	1.Kur Kur'an Ön test Puanı - 1.Kur Kur'an Son Test Puanı	-2,2258	,94884	-41,302	309	,000
Pair 2	1.Kur İtikat Ön Test Puanı - 1.Kur İtikat Son Test Puanı	-1,5935	1,03152	-27,200	309	,000
Pair 3	1.Kur İbadet Ön Test Puanı - 1.Kur İbadet Son Test Puanı	-1,7516	1,21463	-25,391	309	,000
Pair 4	1.Kur Ahlak Ön Test Puanı - 1.Kur Ahlak Son Test Puanı	-1,8839	1,35080	-24,555	309	,000
Pair 5	1.Kur Siyer Ön Test Puanı - 1.Kur Siyer Son Test Puanı	-1,8065	1,34187	-23,703	309	,000

Tablo 20'deki değerler incelendiği zaman araştırmaya katılan birinci kur öğrencilerinin Kur'an dersine ait ön test ve son test puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmektedir (t:41,3; Sd: 309; $p<0,05$). Fark, son test puanlarının lehinedir. Bu bulgu bize birinci kur Kur'an öğretimi alanında amaçların gerçekleştiğini göstermektedir.

Tablo 21. Birinci Kur Kur'an Öğrenme Düzeyi

		f	%
2	Zayıf	6	1,9
3	Orta	79	25,5
4	İyi	187	60,3
5	Pekiyi	38	12,3
	Toplam	**310**	**100,0**

Nitekim Kur'an öğretim alanına ait son-test puanlarının beşlik sisteme çevrilerek yapılan betimsel analizinde öğrencilerin %72,6'sının iyi ve pekiyi dereceye ulaştığı görülmektedir. Tablo 21'de verilen bu değerler, Kur'an dersinde belirlenen amaçlara ulaşıldığını desteklemektedir.

Tablo 22. Birinci Kur İtikat Öğrenme Düzeyi

		f	%
2	Zayıf	3	1,0
3	Orta	54	17,4
4	İyi	192	61,9
5	Pekiyi	61	19,7
	Toplam	**310**	**100,0**

Tablo 20'deki değerler incelendiği zaman araştırmaya katılan birinci kur öğrencilerinin İbadet dersine ait ön test ve son test puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmektedir (t:27,2; Sd: 309; $p<0,05$). Fark, son test puanlarının lehinedir. Bu bulgu bize birinci kur İtikat öğretimi alanında amaçların gerçekleştiğini göstermektedir.

İtikat öğretim alanına ait son-test puanlarının beşlik sisteme çevrilerek yapılan betimsel analizinde öğrencilerin %81,6'sının iyi ve pekiyi dereceye ulaştığı görülmektedir. Tablo 22'de verilen bu değerler, İtikat dersinde belirlenen amaçlara ulaşıldığını desteklemektedir.

Tablo 23. Birinci Kur İbadet Öğrenme Düzeyi

		f	%
2	Zayıf	11	3,5
3	Orta	88	28,4
4	İyi	165	53,2
5	Pekiyi	46	14,8
	Toplam	**310**	**100,0**

Tablo 20'deki değerler incelendiği zaman araştırmaya katılan birinci kur öğrencilerinin İtikat dersine ait ön test ve son test puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmektedir (t:25,39; Sd: 309; $p<0,05$). Fark, son test puanlarının lehinedir. Bu bulgu bize birinci kur İbadet öğretimi alanında amaçların gerçekleştiğini göstermektedir.

Birinci kur İbadet öğretim alanına ait son-test puanlarının beşlik sisteme çevrilerek yapılan betimsel analizinde öğrencilerin %68'inin iyi ve pekiyi dereceye

ulaştığı görülmektedir. Tablo 23'de verilen bu değerler, İbadet dersinde belirlenen amaçlara ulaşıldığını desteklemektedir.

Tablo 24. Birinci Kur Ahlak Öğrenme Düzeyi

		f	%
2	Zayıf	12	3,9
3	Orta	96	31,0
4	İyi	161	51,9
5	Pekiyi	41	13,2
	Toplam	**310**	**100,0**

Tablo 20'deki değerler incelendiği zaman araştırmaya katılan birinci kur öğrencilerinin Ahlâk dersine ait ön test ve son test puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmektedir (t:24,55; Sd: 309; $p<0,05$). Fark, son test puanlarının lehinedir. Bu bulgu bize birinci kur Ahlâk öğretimi alanında amaçların gerçekleştiğini göstermektedir.

Ahlâk öğretim alanına ait son-test puanlarının beşlik sisteme çevrilerek yapılan betimsel analizinde öğrencilerin %65,1'inin iyi ve pekiyi dereceye ulaştığı görülmektedir. Tablo 24'de verilen bu değerler, Ahlâk dersinde belirlenen amaçlara ulaşıldığını desteklemektedir.

Tablo 25. Birinci Kur Siyer Öğrenme Düzeyi

		f	%
1	Başarısız	18	5,9
2	Zayıf	82	26,9
3	Orta	103	33,8
4	İyi	73	23,9
5	Pekiyi	29	9,5
	Toplam	**305**	**100,0**

Tablo 20'deki değerler incelendiği zaman araştırmaya katılan birinci kur öğrencilerinin Siyer dersine ait ön test ve son test puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmektedir (t:23,7; Sd: 309; $p<0,05$). Fark, son

test puanlarının lehinedir. Bu bulgu bize birinci kur Siyer öğretimi alanında amaçların gerçekleştiğini göstermektedir.

Siyer öğretim alanına ait son-test puanlarının beşlik sisteme çevrilerek yapılan betimsel analizinde öğrencilerin %33,4'ünün iyi ve pekiyi dereceye ulaştığı görülmektedir. Tablo 25'de verilen bu değerler, siyer dersinde belirlenen amaçlara ulaşıldığını desteklemektedir. Bununla birlikte Siyer dersinin amaçlarında diğer derslere göre üst düzey amaçların gerçekleşmesi daha geride kalmaktadır. Bunun birkaç sebebi olabilir: Kullanılan metod uygun değildir, öğretici hazırlanmadan gelmiştir veya öğrencilerin derse hazırlanmasında eksiklik olabilir. Öğretici öğrencilerin ön öğrenmeleri hakkında bilgi sahibi değildir. Bilişsel alanda algılama ve öğrenme için dikkat çekme, daha önce öğrenilen bilgiler ile bağlantı kurma oldukça önemlidir.[82] Ayrıca konular bu dönem çocukları için ağır olabilir. Ders işlenirken yardımcı araç-gereç kullanılmıyordur. Soyut ve mecazi içerikli kavram ve bilgiler olduğundan öğrenilme oranı diğer konulara göre daha aşağı düzeyde kalmıştır.

2. İkinci Kurdaki Başarı Durumu

Araştırmamıza katılan öğrencilerden ikinci kur öğretim programını başından sonuna kadar izleyerek tamamlayan 157 öğrenciye ait ön test ve son test puanları tablo 26'da verilmektedir. Tablo incelendiği zaman ikinci kur öğretim programı içeriğinde yer alan Kur'an, İtikat, İbadet, Ahlâk ve Siyer dersine ait son-test puanlarının ön-test puanlarına göre matematiksel olarak yüksek olduğu gözlenmektedir. En belirgin artış ise Kur'an öğretimi için geçerlidir. Bunun da gerekçesi tüm kurlarda olduğu gibi öğrencilerin Kur'an dışında kalan derslerde ön öğrenmelerinin daha yüksek olmasıdır.

---

[82] Bkz: Nuray Senemoğlu, *Gelişim Öğrenme ve Öğretim (Kuramdan Uygulamaya)*, Özsen Yay. Matbaacılık, Ankara 1998, s.343–345.

Tablo 26. İkinci Kur Derslerinin Ön Test ve Son Test Ortalama Puanları

		Ortalama	N	ss
Pair 1	2.Kur Kur'an Ön Test Puanı	4,5159	157	1,49617
	2.Kur Kur'an Son Test Puanı	7,1911	157	1,40573
Pair 2	2.Kur İtikat Ön Test Puanı	5,6242	157	1,61092
	2.Kur İtikat Son Test Puanı	7,7962	157	1,53898
Pair 3	2.Kur İbadet Ön Test Puanı	5,5096	157	1,76002
	2.Kur İbadet Son Test Puanı	7,7580	157	1,53339
Pair 4	2.Kur Ahlak Ön Test Puanı	5,3822	157	1,54229
	2.Kur Ahlak Son Test Puanı	7,3248	157	1,57389
Pair 5	2.Kur Siyer Ön Test Puanı	5,7643	157	1,60983
	2.Kur Siyer Son Test Puanı	7,4076	157	1,60110

Tablo 27'deki değerler incelendiği zaman araştırmaya katılan ikinci kur öğrencilerinin Kur'an dersine ait ön test ve son test puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmektedir (t:25,55; Sd: 156; $p<0,05$). Fark, son test puanlarının lehinedir. Bu bulgu bize ikinci kur Kur'an öğretimi alanında amaçların gerçekleştiğini göstermektedir.

Tablo 27. İkinci Kur Derslerine Ait Ön test-Son Test İlişkili Örneklemler t-Testi Sonuçları

		Ortalama Farkı	ss	t	Sd	Sig
Pair 1	2.Kur Kur'an Ön Test Puanı - 2.Kur Kur'an Son Test Puanı	-2,6752	1,31176	-25,553	156	,000
Pair 2	2.Kur İtikat Ön Test Puanı - 2.Kur İtikat Son Test Puanı	-2,1720	1,24642	-21,834	156	,000
Pair 3	2.Kur İbadet Ön Test Puanı - 2.Kur İbadet Son Test Puanı	-2,2484	1,46172	-19,274	156	,000
Pair 4	2.Kur Ahlak Ön Test Puanı - 2.Kur Ahlak Son Test Puanı	-1,9427	1,13365	-21,472	156	,000
Pair 5	2.Kur Siyer Ön Test Puanı - 2.Kur Siyer Son Test Puanı	-1,6433	1,37287	-14,998	156	,000

Tablo 28. İkinci Kur Kur'an Öğrenme Düzeyi

		f	%
2	Zayıf	3	1,9
3	Orta	50	31,8
4	İyi	76	48,4
5	Pekiyi	28	17,8
	Toplam	**157**	**100,0**

Nitekim Kur'an öğretim alanına ait son-test puanlarının beşlik sisteme çevrilerek yapılan betimsel analizinde öğrencilerin %66,2'sinin iyi ve pekiyi dereceye ulaştığı görülmektedir. Tablo 28'de verilen bu değerler, Kur'an dersinde belirlenen amaçlara ulaşıldığını desteklemektedir.

Tablo 29. İkinci Kur İtikat Öğrenme Düzeyi

		f	%
2	Zayıf	3	1,9
3	Orta	31	19,7
4	İyi	70	44,6
5	Pekiyi	53	33,8
	Toplam	**157**	**100,0**

Tablo 27'deki değerler incelendiği zaman araştırmaya katılan ikinci kur öğrencilerinin itikat dersine ait ön test ve son test puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmektedir (t:21,83; Sd: 156; $p<0,05$). Fark, son test puanlarının lehinedir. Bu bulgu bize ikinci kur İtikat öğretimi alanında amaçların gerçekleştiğini göstermektedir.

İtikat öğretim alanına ait son-test puanlarının beşlik sisteme çevrilerek yapılan betimsel analizinde öğrencilerin %78,4'ünün iyi ve pekiyi dereceye ulaştığı görülmektedir. Tablo 29'da verilen bu değerler, İtikat dersinde belirlenen amaçlara ulaşıldığını desteklemektedir.

Tablo 30. İkinci Kur İbadet Öğrenme Düzeyi

		f	%
2	Zayıf	5	3,2
3	Orta	27	17,2
4	İyi	75	47,8
5	Pekiyi	50	31,8
	Toplam	**157**	**100,0**

Tablo 27'deki değerler incelendiği zaman araştırmaya katılan ikinci kur öğrencilerinin İbadet dersine ait ön test ve son test puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmektedir (t:19,27; Sd: 156; p<0,05). Fark, son test puanlarının lehinedir. Bu bulgu bize ikinci kur İbadet öğretimi alanında amaçların gerçekleştiğini göstermektedir.

İbadet öğretim alanına ait son-test puanlarının beşlik sisteme çevrilerek yapılan betimsel analizinde öğrencilerin %79,6'sının iyi ve pekiyi dereceye ulaştığı görülmektedir. Tablo 30'da verilen bu değerler, İbadet dersinde belirlenen amaçlara ulaşıldığını desteklemektedir.

Tablo 31. İkinci Kur Ahlak Öğrenme Düzeyi

		f	%
1	Başarısız	1	,6
2	Zayıf	4	2,5
3	Orta	46	29,3
4	İyi	75	47,8
5	Pekiyi	31	19,7
	Toplam	**157**	**100,0**

Tablo 27'deki değerler incelendiği zaman araştırmaya katılan ikinci kur öğrencilerinin ahlak dersine ait ön test ve son test puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmektedir (t:21,47; Sd: 156; p<0,05). Fark, son test puanlarının lehinedir. Bu bulgu bize ikinci kur Ahlâk öğretimi alanında amaçların gerçekleştiğini göstermektedir.

Ahlak öğretim alanına ait son-test puanlarının beşlik sisteme çevrilerek yapılan betimsel analizinde öğrencilerin %67,5'inin iyi ve pekiyi dereceye ulaştığı görülmektedir. Tablo 31'de verilen bu değerler, Ahlâk dersinde belirlenen amaçlara ulaşıldığını desteklemektedir.

Tablo 32.İkinci Kur Siyer Öğrenme Düzeyi

		f	%
2	Zayıf	8	5,1
3	Orta	38	24,2
4	İyi	72	45,9
5	Pekiyi	39	24,8
	Toplam	**157**	**100,0**

Tablo 27'deki değerler incelendiği zaman araştırmaya katılan ikinci kur öğrencilerinin Siyer dersine ait ön test ve son test puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmektedir (t:14,99; Sd: 156; $p<0,05$). Fark, son test puanlarının lehinedir. Bu bulgu bize ikinci kur Siyer öğretimi alanında amaçların gerçekleştiğini göstermektedir.

Siyer öğretim alanına ait son-test puanlarının beşlik sisteme çevrilerek yapılan betimsel analizinde öğrencilerin %70,7'sinin iyi ve pekiyi dereceye ulaştığı görülmektedir. Tablo 32'de verilen bu değerler, Siyer dersinde belirlenen amaçlara ulaşıldığını desteklemektedir.

3. Üçüncü Kurdaki Başarı Durumu

Araştırmamıza katılan öğrencilerden üçüncü kur öğretim programını başından sonuna kadar izleyerek tamamlayan 99 öğrenciye ait ön test ve son test puanları tablo 33'de verilmektedir. Tablo incelendiği zaman üçüncü kur öğretim programı içeriğinde yer alan Kur'an, İtikat, İbadet, Ahlâk ve Siyer dersine ait son-test puanlarının ön-test puanlarına göre matematiksel olarak yüksek olduğu gözlenmektedir. En belirgin artış ise Kur'an öğretimi için geçerlidir. Bunun da gerekçesi tüm kurlarda olduğu gibi öğrencilerin Kur'an dışında kalan derslerde ön öğrenmelerinin daha yüksek olmasıdır.

Tablo 33. Üçüncü Kur Derslerinin Ön Test ve Son Test Ortalama Puanları

		Ortalama	N	ss
Pair 1	3.Kur Kur'an Ön Test Puanı	4,4343	99	1,49940
	3.Kur Kur'an Son Test Puanı	7,4444	99	1,10861
Pair 2	3.Kur İtikat Ön Test Puanı	5,7273	99	1,48336
	3.Kur İtikat Son Test Puanı	8,1818	99	1,43117
Pair 3	3.Kur İbadet Ön Test Puanı	5,2121	99	1,61797
	3.Kur İbadet Son Test Puanı	7,4444	99	1,40859
Pair 4	3.Kur Ahlak Ön Test Puanı	5,0505	99	1,71651
	3.Kur Ahlak Son Test Puanı	7,8990	99	8,18971
Pair 5	3.Kur Siyer Ön Test Puanı	5,6566	99	1,49258
	3.Kur Siyer Son Test Puanı	7,3434	99	1,26299

Tablo 34'deki değerler incelendiği zaman araştırmaya katılan üçüncü kur öğrencilerinin Kur'an dersine ait ön test ve son test puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmektedir (t:21,23; Sd: 98; $p<0,05$). Fark, son test puanlarının lehinedir. Bu bulgu bize üçüncü kur Kur'an öğretimi alanında amaçların gerçekleştiğini göstermektedir.

Tablo 34. Üçüncü Kur Derslerine Ait Ön test-Son Test İlişkili Örneklemler t-Testi Sonuçları

		Ortalama	**ss**	**t**	**Sd**	**Sig.**
Pair 1	3.Kur Kur'an Ön Test Puanı - 3.Kur Kur'an Son Test Puanı	-3,0101	1,41056	-21,233	98	,000
Pair 2	3.Kur İtikat Ön Test Puanı - 3.Kur İtikat Son Test Puanı	-2,4545	1,27993	-19,081	98	,000
Pair 3	3.Kur İbadet Ön Test Puanı - 3.Kur İbadet Son Test Puanı	-2,2323	1,03833	-21,391	98	,000
Pair 4	3.Kur Ahlak Ön Test Puanı - 3.Kur Ahlak Son Test Puanı	-2,8485	7,94928	-3,565	98	,001
Pair 5	3.Kur Siyer Ön Test Puanı - 3.Kur Siyer Son Test Puanı	-1,6869	1,13970	-14,727	98	,000

Tablo 35. Üçüncü Kur Kur'an Öğrenme Düzeyi

		f	%
3	Orta	21	21,2
4	İyi	59	59,6
5	Pekiyi	19	19,2
	Toplam	**99**	**100,0**

Kur'an öğretim alanına ait son-test puanlarının beşlik sisteme çevrilerek yapılan betimsel analizinde öğrencilerin %78,8'inin iyi ve pekiyi dereceye ulaştığı görülmektedir. Tablo 35'de verilen bu değerler, üçüncü kurda Kur'an dersinde belirlenen amaçlara ulaşıldığını desteklemektedir.

Tablo 36. Üçüncü Kur İtikat Öğrenme Düzeyi

		f	%
3	Orta	15	15,2
4	İyi	42	42,4
5	Pekiyi	42	42,4
	Toplam	**99**	**100,0**

Tablo 34'deki değerler incelendiği zaman araştırmaya katılan üçüncü kur öğrencilerinin itikat dersine ait ön test ve son test puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmektedir (t:19,08; Sd: 98; $p<0,05$). Fark, son test puanlarının lehinedir. Bu bulgu bize üçüncü kur İtikat öğretimi alanında amaçların gerçekleştiğini göstermektedir.

İtikat öğretim alanına ait son-test puanlarının beşlik sisteme çevrilerek yapılan betimsel analizinde öğrencilerin %84,8'inin iyi ve pekiyi dereceye ulaştığı görülmektedir. Tablo 36'da verilen bu değerler, İtikat dersinde belirlenen amaçlara ulaşıldığını desteklemektedir.

Tablo 37. Üçüncü Kur İbadet Öğrenme Düzeyi

		f	%
2	Zayıf	4	4,0
3	Orta	15	15,2
4	İyi	60	60,6
5	Pekiyi	20	20,2
	Toplam	**99**	**100,0**

Tablo 34'deki değerler incelendiği zaman araştırmaya katılan üçüncü kur öğrencilerinin İbadet dersine ait ön test ve son test puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmektedir (t:21,39; Sd: 98; p<0,05). Fark, son test puanlarının lehinedir. Bu bulgu bize üçüncü kur İbadet öğretimi alanında amaçların gerçekleştiğini göstermektedir.

İbadet öğretim alanına ait son-test puanlarının beşlik sisteme çevrilerek yapılan betimsel analizinde öğrencilerin %80,8'inin iyi ve pekiyi dereceye ulaştığı görülmektedir. Tablo 37'de verilen bu değerler, İbadet dersinde belirlenen amaçlara ulaşıldığını desteklemektedir.

Tablo 38. Üçüncü Kur Ahlâk Öğrenme Düzeyi

		f	%
2	Zayıf	3	3,0
3	Orta	40	40,4
4	İyi	38	38,4
5	Pekiyi	18	18,2
	Toplam	**99**	**100,0**

Tablo 34'deki değerler incelendiği zaman araştırmaya katılan üçüncü kur öğrencilerinin Ahlâk dersine ait ön test ve son test puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmektedir (t:3,56; Sd: 98; p<0,05). Fark, son test puanlarının lehinedir. Bu bulgu bize üçüncü kur Ahlâk öğretimi alanında amaçların gerçekleştiğini göstermektedir.

Ahlâk öğretim alanına ait son-test puanlarının beşlik sisteme çevrilerek yapılan betimsel analizinde öğrencilerin %75,8'inin iyi ve pekiyi dereceye ulaştığı görülmektedir. Tablo 38'de verilen bu değerler, Ahlâk dersinde belirlenen amaçlara ulaşıldığını desteklemektedir.

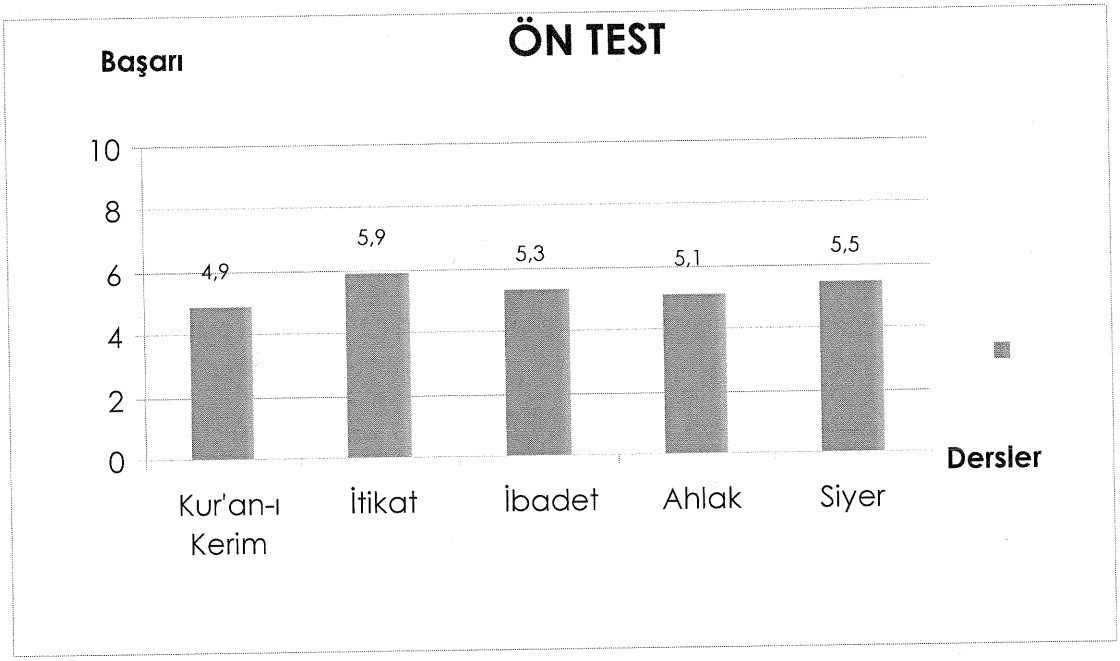
Tablo 39. Üçüncü Kur Siyer Öğrenme Düzeyi

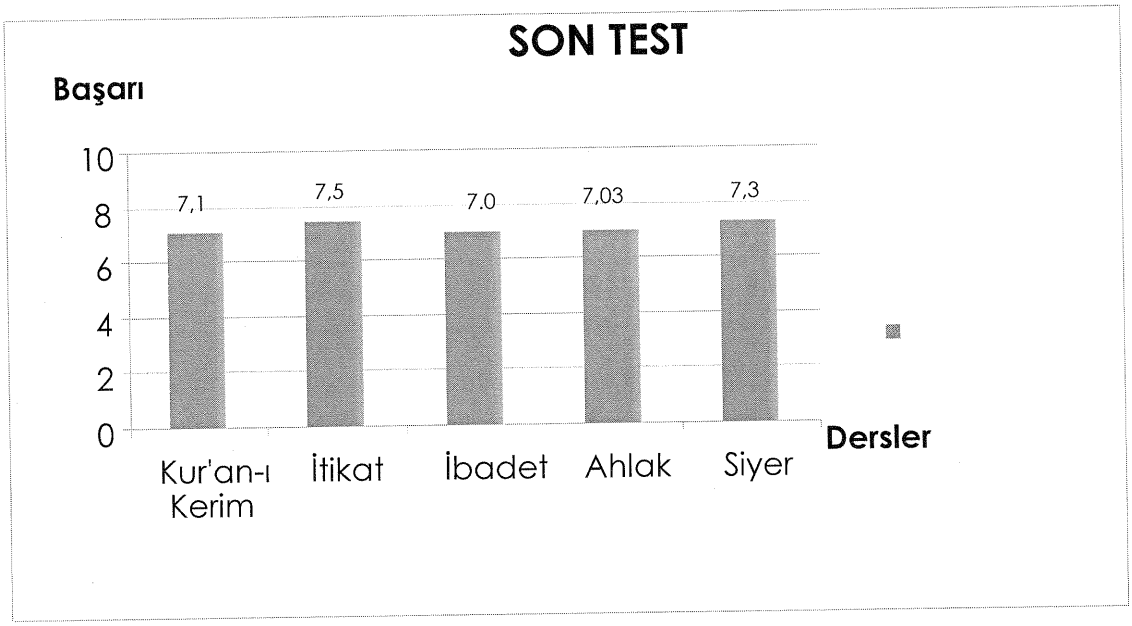
		f	%
3	Orta	24	24,2
4	İyi	60	60,6
5	Pekiyi	15	15,2
	Toplam	**99**	**100,0**

Tablo 34'deki değerler incelendiği zaman araştırmaya katılan üçüncü kur öğrencilerinin Siyer dersine ait ön test ve son test puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmektedir (t:14,72; Sd: 98; $p<0,05$). Fark, son test puanlarının lehinedir. Bu bulgu bize üçüncü kur Siyer öğretimi alanında amaçların gerçekleştiğini göstermektedir.

Siyer öğretim alanına ait son-test puanlarının beşlik sisteme çevrilerek yapılan betimsel analizinde öğrencilerin %75,8'inin iyi ve pekiyi dereceye ulaştığı görülmektedir. Tablo 39'da verilen bu değerler, siyer dersinde belirlenen amaçlara ulaşıldığını desteklemektedir. Üçüncü kur'a ait derslerdeki öğrenme düzeylerinin diğer kurlara göre yüksek olduğu gözlenmektedir. Bu kura bilişsel öğrenmeleri yüksek öğrenciler devam ettiği için başarı da yüksek olabilir.

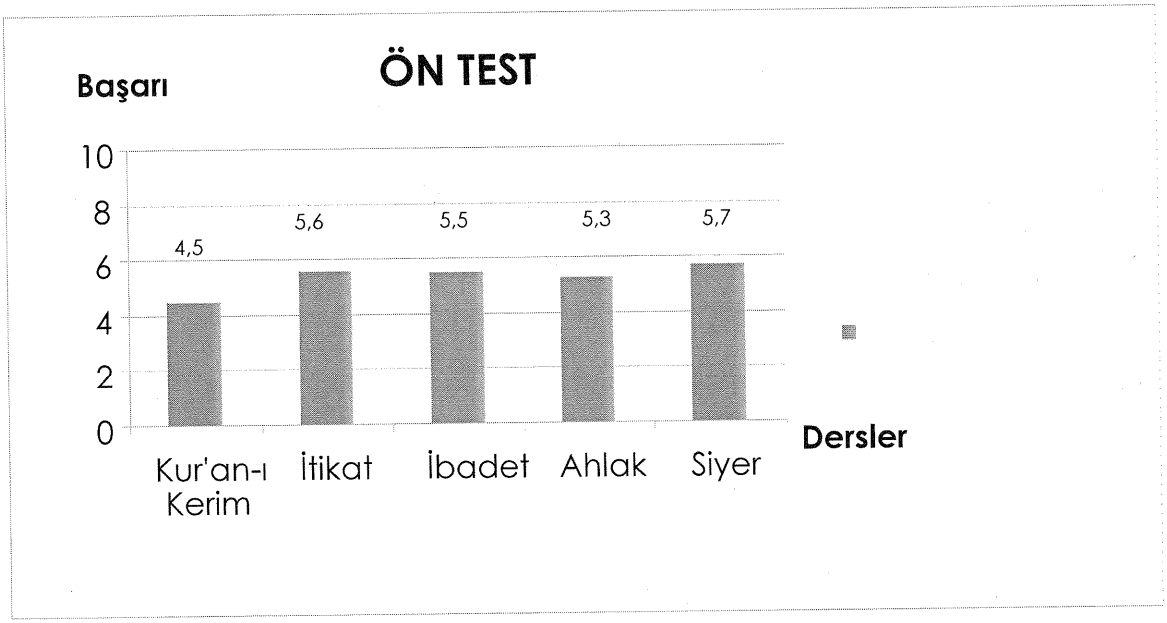
1.KUR

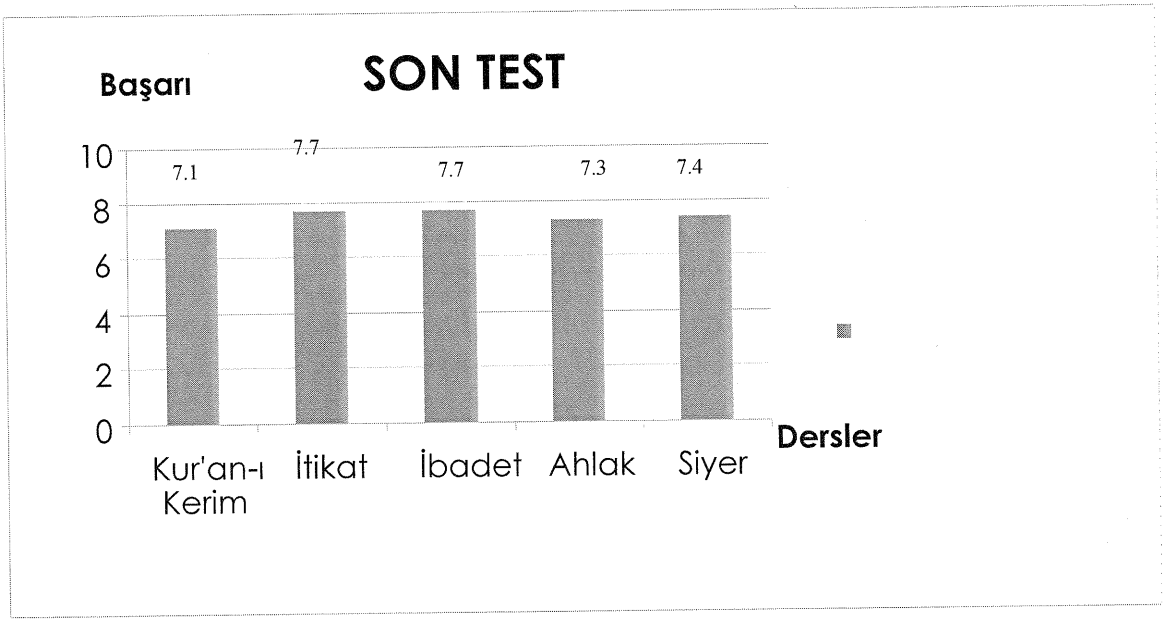

Şekil–14
Öğrencilerin 1. Kur Ön test ve Son test başarı durumları

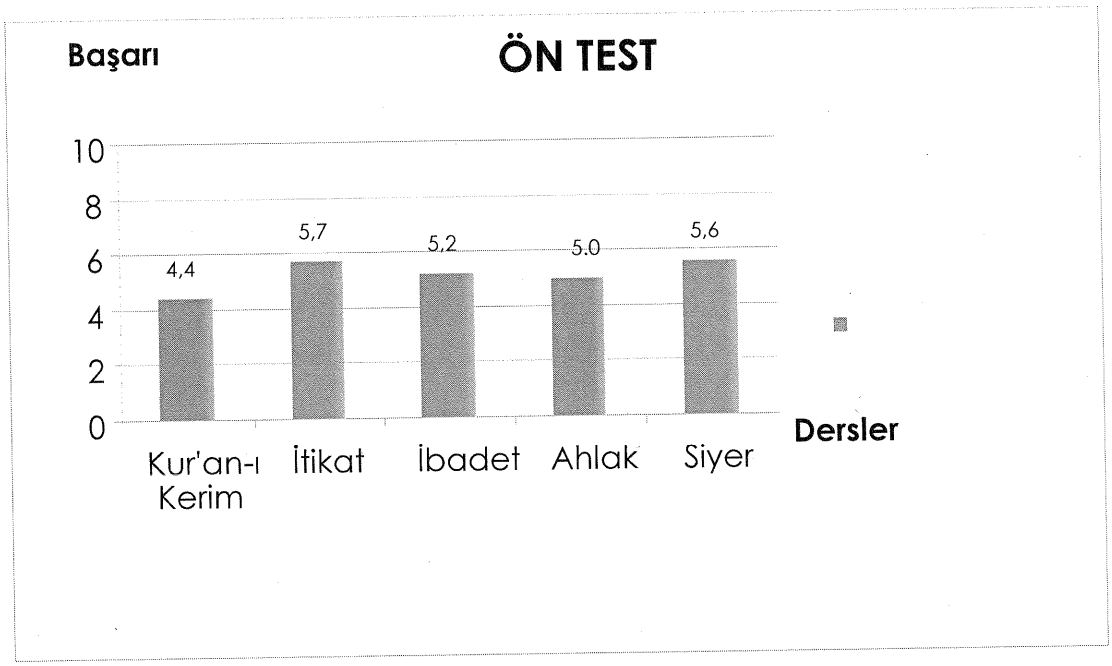
2.KUR

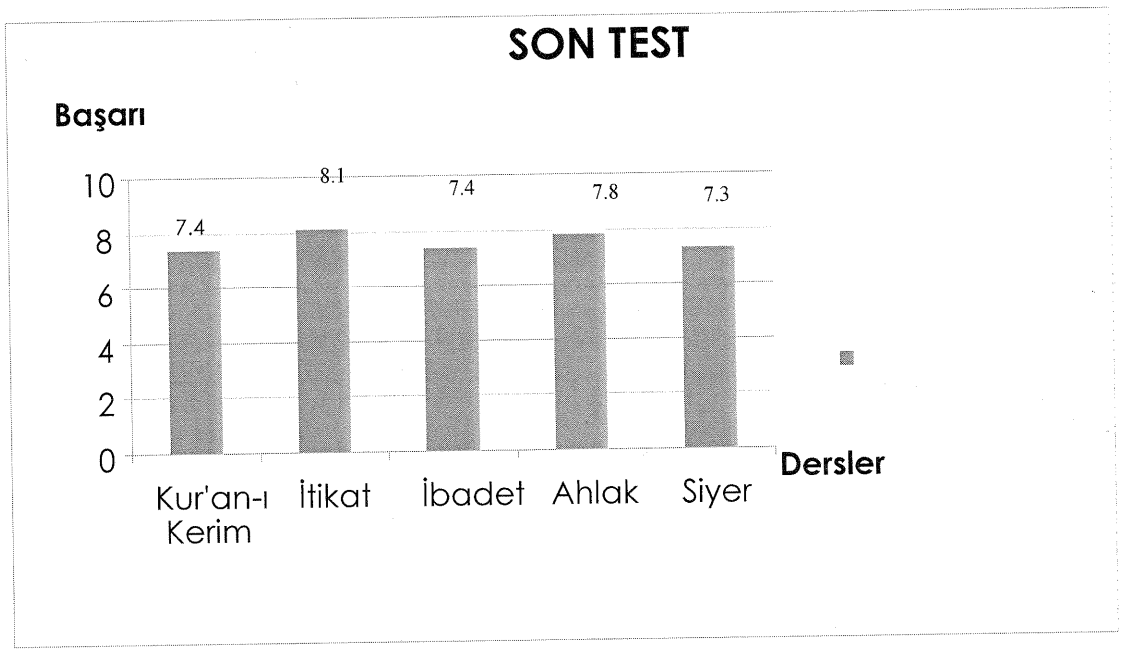

Şekil–15
Öğrencilerin 2. Kur Ön test ve Son test başarı durumları

3.KUR

Şekil–16
Öğrencilerin 3. Kur Ön test ve Son test başarı durumları

C. YAZ KURSLARINDAKİ BAŞARIYI ETKİLEYEN FAKTÖRLER:

1. Öğrencilerin Kişisel Özelliklerinin Başarı Üzerindeki Etkisi

Yaz kurslarına katılan öğrencilerin başarılarını etkileyen faktörlerden kişisel özellikler, birer ayrı değişken olarak alınan öğrencilerin yaşları, ailelerinin aylık ortalama gelirleri, cinsiyetleri ve anne ve babalarının eğitim durumlarına göre ayrı ayrı analiz edilecektir.

a. Öğrencilerin Derslerden Aldıkları Son Test Puanlarının Yaşları ve Ailelerinin Aylık Geliri ile İlişkisi

Sivas örneği üzerinde Yaz Kur'an kurslarına katılan öğrencilerden örneklem grubumuzda bulunanlar üzerinde uygulanan başarı testlerinden alınan son-test puanlarının öğrencilerin yaşları ve ailelerinin aylık ortalama gelirleri ile ilişkisini gösteren değerler tablo 40'ta verilmektedir.

Tablo 40. Öğrencilerin Son-Test puanlarının Yaşları ve Ailelerinin Aylık Ortalama Geliri ile İlişkisi

		Öğrencilerin Yaşları	Ailenin Aylık Ortalama Geliri
1.Kur İbadet Son Test Puanı	Pearson Correlation	,114(*)	,153(**)
	Sig. (2-tailed)	,044	,007
	N	310	310

**** İlişki, 0.01 düzeyinde anlamlıdır. * İlişki, 0.05 düzeyinde anlamlıdır.**

Tablo 40'ta verilen değerler incelendiği zaman öğrencilerin yaşları ile sadece 1. Kur İbadet dersine ait son test puanları arasında düşük düzeyde ve pozitif istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Pearson Cor.:0,114; $p<0,05$). Bu bulgu bize birinci kur İbadet puanlarının öğrencilerin yaşları arttıkça arttığını göstermektedir. Bu sonuç konuların yaş gruplarına göre yeniden düzenlenmesi gerektiğini göstermektedir. Mesela DKAB programında 9.sınıfta yer alan konular Yaz Kur'an Kursları programında 1.kurda yer almaktadır. Özellikle Siyer alanındaki Hz.Peygamberin doğumu, çocukluğu, ilk vahyin gelişi, peygamber oluşu, hicret,

İslam'ı yayma çabaları, Veda Hutbesi ve vefatı gibi konuların her iki programdaki yaş grupları farklıdır.[83] Yaz Kursları Programının DKAB Programındaki yaş gruplarına göre yeniden düzenlenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Aynı şekilde öğrencilerin birinci kur ibadet son-test puanları ile ailelerin aylık ortalama gelirleri arasında da düşük düzeyde ve pozitif bir anlamlı ilişki söz konusudur (Pearson Cor.: 0,153; $p<0,05$). Öğrencilerin ailelerinin aylık ortalama geliri arttıkça birinci kur İbadet dersine ait son test puanlarında bir artış gözlenmektedir. İyi geliri olan aileler çocukları ile daha yakından ilgileniyorlar sonucunu çıkarmak mümkün gözükmektedir. Bu sonuç alanda yapılan diğer çalışmalarla benzerlik göstermektedir.[84]

b. Öğrenci Son Test Puanlarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşması

Araştırmamıza katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre son test-puanı ortalamaları tablo 41'de verilmektedir. Tablo incelendiği zaman kız öğrencilere ait son test puanlarının bazı derslerde erkek öğrencilerden yüksek, bazı derslerde ise düşük olduğu gözlenmektedir. İlgili çalışmalarda da cinsiyetin başarıya etkisine dair kesin bir sonuca varılamamıştır.[85]

Tablo 41. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Son Test Puanı Ortalamaları

	Öğrencinin Cinsiyeti	N	Ortalama Puan	ss
1.Kur Kur'an Son Test Puanı	Erkek	161	7,0621	1,18157
	Kız	149	7,2349	1,28078
1.Kur İtikat Son Test Puanı	Erkek	161	7,5901	1,21178
	Kız	149	7,4631	1,18278
1.Kur İbadet Son Test Puanı	Erkek	161	7,1801	1,30809
	Kız	149	6,9799	1,39240
1.Kur Ahlak Son Test Puanı	Erkek	161	7,0373	1,33177
	Kız	149	7,0403	1,46527

[83] Krş: *Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programları*, s.19; *Ortaöğretim DKAB Dersi (9.10.11.12.sınıflar) Öğretim Programı*, MEB Yayınları, Ankara 2005, s.76.
[84] Bkz: Aytekin Bulut, *Din Eğitiminde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık*, DİB Yay.,Ankara 2002, s.104; Aybey, *A.g.t.*, s.55.
[85] Bkz.Şemsettin Dursun-Yüksel Dede, "Öğrencilerin Matematikte Başarısını Etkileyen Faktörler", *G.Ü.,Eğt.Fak.Dergisi*, C.24, S.2, Ankara 2004, s.217-230.

1.Kur Siyer Son Test Puanı	Erkek	161	7,3230	1,60703
	Kız	149	7,3960	1,62671
2.Kur Kur'an Son Test Puanı	Erkek	77	7,1169	1,28733
	Kız	80	7,2625	1,51569
2.Kur İtikat Son Test Puanı	Erkek	77	7,8831	1,36665
	Kız	80	7,7125	1,69283
2.Kur İbadet Son Test Puanı	Erkek	77	7,7922	1,44493
	Kız	80	7,7250	1,62243
2.Kur Ahlak Son Test Puanı	Erkek	77	7,3247	1,59309
	Kız	80	7,3250	1,56525
2.Kur Siyer Son Test Puanı	Erkek	77	7,3636	1,62957
	Kız	80	7,4500	1,58234
3.Kur Kur'an Son Test Puanı	Erkek	58	7,3276	1,09845
	Kız	41	7,6098	1,11530
3.Kur İtikat Son Test Puanı	Erkek	58	8,2586	1,26436
	Kız	41	8,0732	1,64909
3.Kur Ahlak Son Test Puanı	Erkek	58	8,1207	10,63770
	Kız	41	7,5854	1,70258
3.Kur Siyer Son Test Puanı	Erkek	58	7,2931	1,24264
	Kız	41	7,4146	1,30337

Tablo 42. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşması İlişkisiz Örneklemler t-Testi Sonuçları

	t	df	Sig.
1.Kur Kur'an Son Test Puanı	-1,236	308	,218
1.Kur İtikat Son Test Puanı	,932	308	,352
1.Kur İbadet Son Test Puanı	1,306	308	,193
1.Kur Ahlak Son Test Puanı	-,019	308	,985
1.Kur Siyer Son Test Puanı	-,397	308	,691
2.Kur Kur'an Son Test Puanı	-,648	155	,518
2.Kur İtikat Son Test Puanı	,693	155	,489
2.Kur İbadet Son Test Puanı	,274	155	,785
2.Kur Ahlak Son Test Puanı	-,001	155	,999
2.Kur Siyer Son Test Puanı	-,337	155	,737
3.Kur Kur'an Son Test Puanı	-1,251	97	,214

3.Kur İtikat Son Test Puanı	,633	97	,528
3.Kur Ahlak Son Test Puanı	,319	97	,750
3.Kur Siyer Son Test Puanı	-,470	97	,640

Son test puanlarının cinsiyetlere göre farklılığının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ilişkisiz örneklemler t-testi sonuçlarına ilişkin bulgular tablo 42'de verilmektedir. İlgili tablo incelendiği zaman hiçbir kur ve derste son test puanlarının cinsiyetlere göre farklılaşmasının anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Bu bulgular bize cinsiyetin Yaz Kur'an kurslarında öğrenci başarısını etkileyen bir faktör olmadığını göstermektedir. Benzer çalışmalarda da cinsiyetin başarıyı etkilediğine dair bir bulguya rastlanmamıştır.[86]

c.Öğrencilerin Son test Puanlarının Anne-Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Farklılaşması

2. Öğrenci Başarısının Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre Farklılaşması

Araştırmamıza katılan öğrencilerin annelerinin eğitim düzeylerine göre son test-puanı ortalamaları tablo 43'de verilmektedir. Tablo incelendiği zaman bazı kur ve derslerde son test puanlarının annelerin eğitim düzeylerine göre farklı değerlere sahip olduğu gözlenmektedir.

Tablo 43. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Ortalamaları

		N	Ortalama Puan	ss
1.Kur Kur'an Son Test Puanı	Okur Yazar Değil	19	6,7895	1,18223
	Okur Yazar	55	7,1091	1,27181
	İlkokul	143	7,2308	1,26542
	Ortaokul	60	6,9167	1,07816
	Lise	25	7,4400	1,22746
	Üniversite	8	7,5000	1,41421
	Toplam	310	7,1452	1,23129

[86] Bkz: Eyüp Kirpitçi, *Kur'an Kursları Ders Programlarının Geliştirilmesi Üzerine Bir Araştırma*, Basılmamış YL Tezi, SÜSBE, Konya 1996; Aybey, *A.g.t.*,Bursa 2005; Süleyman Zihni Şen,*K.Kursu Öğrenci ve Öğreticilerinin Beklenti ve Sorunları*, Basılmamış YL tezi, UÜSBE, Bursa 1995; Başkurt, *A.g.e.*, Koç, *A.g.e.*; Ebru Kılıç-Şirin Karadeniz, "Cinsiyet ve Öğrenme Stilinin Gezinme Stratejisi ve Başarıya Etkisi", *Gazi Ünv.,Eğt.Fak.Dergisi*, C.24, ss.129-146.

1.Kur İtikat Son Test Puanı	Okur Yazar Değil	19	7,2105	1,08418
	Okur Yazar	55	7,4000	1,19567
	İlkokul	143	7,5664	1,21932
	Ortaokul	60	7,4667	1,14191
	Lise	25	7,8800	1,30128
	Üniversite	8	7,8750	1,12599
	Toplam	310	7,5290	1,19768
1.Kur İbadet Son Test Puanı	Okur Yazar Değil	19	6,6316	1,21154
	Okur Yazar	55	6,6909	1,38608
	İlkokul	143	7,2448	1,39525
	Ortaokul	60	6,9833	1,14228
	Lise	25	7,2800	1,33915
	Üniversite	8	8,1250	1,24642
	Toplam	310	7,0839	1,35080
1.Kur Ahlak Son Test Puanı	Okur Yazar Değil	19	6,9474	,84811
	Okur Yazar	55	6,8545	1,37999
	İlkokul	143	7,0979	1,49795
	Ortaokul	60	7,0167	1,35911
	Lise	25	6,9200	1,35154
	Üniversite	8	8,0000	,75593
	Toplam	310	7,0387	1,39525
1.Kur Siyer Son Test Puanı	Okur Yazar Değil	19	6,8421	1,42451
	Okur Yazar	55	7,0000	1,55158
	İlkokul	143	7,4056	1,69605
	Ortaokul	60	7,3833	1,48543
	Lise	25	7,8800	1,61555
	Üniversite	8	8,3750	1,18773
	Toplam	310	7,3581	1,61431
2.Kur Kur'an Son Test Puanı	Okur Yazar Değil	7	7,1429	1,67616
	Okur Yazar	33	6,9394	1,17099
	İlkokul	74	7,4324	1,48122
	Ortaokul	26	7,0385	1,37057
	Lise	14	6,7143	1,48989
	Üniversite	3	7,6667	,57735
	Toplam	157	7,1911	1,40573
2.Kur İtikat Son Test Puanı	Okur Yazar Değil	7	7,2857	1,88982
	Okur Yazar	33	7,6667	1,53433
	İlkokul	74	8,0946	1,45403
	Ortaokul	26	7,4231	1,60432
	Lise	14	7,4286	1,69680
	Üniversite	3	8,0000	1,00000
	Toplam	157	7,7962	1,53898
2.Kur İbadet Son Test Puanı	Okur Yazar Değil	7	7,7143	1,79947
	Okur Yazar	33	7,4848	1,52318
	İlkokul	74	7,9324	1,52001
	Ortaokul	26	7,7308	1,48479
	Lise	14	7,3571	1,69193
	Üniversite	3	8,6667	1,15470
	Toplam	157	7,7580	1,53339

2.Kur Ahlak Son Test Puanı	Okur Yazar Değil	7	6,7143	2,42997
	Okur Yazar	33	7,0000	1,29904
	İlkokul	74	7,4459	1,46317
	Ortaokul	26	7,2308	1,92474
	Lise	14	7,6429	1,49908
	Üniversite	3	8,6667	1,52753
	Toplam	157	7,3248	1,57389
2.Kur Siyer Son Test Puanı	Okur Yazar Değil	7	7,0000	2,16025
	Okur Yazar	33	6,9091	1,54846
	İlkokul	74	7,5946	1,51629
	Ortaokul	26	7,5769	1,67745
	Lise	14	7,2143	1,47693
	Üniversite	3	8,6667	2,30940
	Toplam	157	7,4076	1,60110
3.Kur Kur'an Son Test Puanı	Okur Yazar Değil	4	7,0000	1,41421
	Okur Yazar	4	7,2500	,50000
	İlkokul	56	7,6071	1,13904
	Ortaokul	16	7,1875	1,16726
	Lise	17	7,2353	,97014
	Üniversite	2	8,0000	1,41421
	Toplam	99	7,4444	1,10861
3.Kur İtikat Son Test Puanı	Okur Yazar Değil	4	7,2500	2,06155
	Okur Yazar	4	8,7500	1,50000
	İlkokul	56	8,2679	1,44589
	Ortaokul	16	7,7500	1,23828
	Lise	17	8,2941	1,40378
	Üniversite	2	9,0000	1,41421
	Toplam	99	8,1818	1,43117
3.Kur İbadet Son Test Puanı	Okur Yazar Değil	4	7,0000	1,41421
	Okur Yazar	4	6,0000	2,44949
	İlkokul	56	7,8214	,99283
	Ortaokul	16	6,3750	1,58640
	Lise	17	7,5294	1,58578
	Üniversite	2	8,5000	,70711
	Toplam	99	7,4444	1,40859
3.Kur Ahlak Son Test Puanı	Okur Yazar Değil	4	6,2500	,95743
	Okur Yazar	4	6,2500	2,62996
	İlkokul	56	8,6071	10,78328
	Ortaokul	16	7,0000	1,26491
	Lise	17	7,2941	1,89620
	Üniversite	2	7,0000	1,41421
	Toplam	99	7,8990	8,18971
3.Kur Siyer Son Test Puanı	Okur Yazar Değil	4	7,2500	1,50000
	Okur Yazar	4	6,5000	1,29099
	İlkokul	56	7,4286	1,23373
	Ortaokul	16	7,3750	1,20416
	Lise	17	7,2353	1,48026
	Üniversite	2	7,5000	,70711
	Toplam	99	7,3434	1,26299

Son test puanlarına ait ortalama değerlerin öğrencilerin annelerinin eğitim düzeylerine göre farklılığının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek faktörlü Varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına ilişkin bulgular tablo 44'de verilmektedir. İlgili tablo incelendiği zaman birinci kur ibadet (F: 2,97; Sd:5; $p<0,05$) ve siyer (F: 2,15; Sd:5; $p<0,05$) ile üçüncü kur ibadet (F: 4,48; Sd:5; $p<0,05$) derslerine ait son test puanlarının öğrencilerin annelerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmektedir.

Tablo 44. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA)

		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	Sig.
1.Kur İbadet Son Test Puanı	Gruplar arası	26,321	5	5,264	2,977	,012
	Gruplar içi	537,498	304	1,768		
	Toplam	563,819	309			
1.Kur Siyer Son Test Puanı	Gruplar arası	27,555	5	5,511	2,154	,059
	Gruplar içi	777,700	304	2,558		
	Toplam	805,255	309			
3.Kur İbadet Son Test Puanı	Gruplar arası	37,745	5	7,549	4,480	,001
	Gruplar içi	156,700	93	1,685		
	Toplam	194,444	98			

Öğrencilerin son test puanlarının istatistiksel olarak anlamlılığının kaynağını belirlemek amacıyla da LCD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu teste ilişkin bulgular tablo 45'te verilmektedir. İlgili tablo incelendiği zaman birinci kur İbadet dersi son test puanlarının öğrencinin annesi üniversite mezunu olanlarda annesi okuryazar olmayan, okuryazar olan ve ortaokul mezunu olanlara göre yüksek olduğu gözlenmektedir. Aynı şekilde annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin birinci kur İbadet dersi son test puanları, annesi sadece okuryazar olanlara göre daha yüksektir.

Birinci kur Ahlâk dersi son test puanları annesi üniversite mezunu olanlarda annesi sadece okuryazar olanlara göre anlamlı bir şekilde daha yüksektir. Üçüncü kur Siyer dersi son test puanları da annesi lise ve üniversite mezunu olanlarda annesi okuryazar olmayan veya sadece okuryazar olanlara göre daha yüksek gözlenmektedir.

Tek faktörlü Varyans analizinde anlamlı olmamakla birlikte en küçük farklılaşmaları bile yakalayan LCD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre birinci kur Ahlâk ve ikinci kur Siyer dersine ait son test puanları da annenin eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Birinci kur Ahlâk dersi son test puanı annesi üniversite mezunu olanlarda annesi okuryazar olanlara göre anlamlı şekilde yüksektir. Bu bulgular bize, annenin eğitim düzeyinin yaz Kur'an Kurslarında öğrenci öğrenmelerinde özellikle bilişsel derslerde önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. İstatistiksel anlamlılık sadece üç dersin son test puanlarında karşımıza çıkmakla birlikte diğer derslere ait ortalamaların betimsel yorumuna başvurduğumuzda öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi yükseldikçe son test puanlarında da bir yükselme gözlemekteyiz. Tablo 42, 43 ve 44'ü birlikte değerlendirdiğimizde annenin öğrenim düzeyinin öğrenci öğrenmelerinde etken olduğu sonucuna ulaşabiliriz. Öğreticilerin tecrübeleri de bu doğrultudadır.

Tablo 45. LCD Çoklu Karşılaştırmalar

Bağımlı Değişken	Annenin Eğitim Durumu I	Annenin Eğitim Durumu II	Ortalama Farkı (I-II)	Sig.
1.Kur İbadet Son Test Puanı	Okur Yazar Değil	Okur Yazar	-,0593	,867
		İlkokul	-,6132	,060
		Ortaokul	-,3518	,316
		Lise	-,6484	,110
		Üniversite	-1,4934(*)	,008
	Okur Yazar	Okur Yazar Değil	,0593	,867
		İlkokul	-,5538(*)	,009
		Ortaokul	-,2924	,240
		Lise	-,5891	,067
		Üniversite	-1,4341(*)	,005
	İlkokul	Okur Yazar Değil	,6132	,060
		Okur Yazar	,5538(*)	,009
		Ortaokul	,2614	,202
		Lise	-,0352	,903
		Üniversite	-,8802	,069
	Ortaokul	Okur Yazar Değil	,3518	,316
		Okur Yazar	,2924	,240
		İlkokul	-,2614	,202
		Lise	-,2967	,349
		Üniversite	-1,1417(*)	,023

	Lise	Okur Yazar Değil	,6484	,110
		Okur Yazar	,5891	,067
		İlkokul	,0352	,903
		Ortaokul	,2967	,349
		Üniversite	-,8450	,119
	Üniversite	Okur Yazar Değil	1,4934(*)	,008
		Okur Yazar	1,4341(*)	,005
		İlkokul	,8802	,069
		Ortaokul	1,1417(*)	,023
		Lise	,8450	,119
1.Kur Ahlak Son Test Puanı	Okur Yazar Değil	Okur Yazar	,0928	,803
		İlkokul	-,1505	,659
		Ortaokul	-,0693	,850
		Lise	,0274	,949
		Üniversite	-1,0526	,074
	Okur Yazar	Okur Yazar Değil	-,0928	,803
		İlkokul	-,2434	,272
		Ortaokul	-,1621	,534
		Lise	-,0655	,846
		Üniversite	-1,1455(*)	,031
	İlkokul	Okur Yazar Değil	,1505	,659
		Okur Yazar	,2434	,272
		Ortaokul	,0812	,705
		Lise	,1779	,557
		Üniversite	-,9021	,076
	Ortaokul	Okur Yazar Değil	,0693	,850
		Okur Yazar	,1621	,534
		İlkokul	-,0812	,705
		Lise	,0967	,771
		Üniversite	-,9833	,062
	Lise	Okur Yazar Değil	-,0274	,949
		Okur Yazar	,0655	,846
		İlkokul	-,1779	,557
		Ortaokul	-,0967	,771
		Üniversite	-1,0800	,058
	Üniversite	Okur Yazar Değil	1,0526	,074
		Okur Yazar	1,1455(*)	,031
		İlkokul	,9021	,076
		Ortaokul	,9833	,062
		Lise	1,0800	,058
1.Kur Siyer Son Test Puanı	Okur Yazar Değil	Okur Yazar	-,1579	,711
		İlkokul	-,5635	,150
		Ortaokul	-,5412	,200
		Lise	-1,0379(*)	,034
		Üniversite	-1,5329(*)	,024
	Okur Yazar	Okur Yazar Değil	,1579	,711
		İlkokul	-,4056	,111
		Ortaokul	-,3833	,200
		Lise	-,8800(*)	,023
		Üniversite	-1,3750(*)	,024

	İlkokul	Okur Yazar Değil	,5635	,150
		Okur Yazar	,4056	,111
		Ortaokul	,0223	,928
		Lise	-,4744	,172
		Üniversite	-,9694	,096
	Ortaokul	Okur Yazar Değil	,5412	,200
		Okur Yazar	,3833	,200
		İlkokul	-,0223	,928
		Lise	-,4967	,193
		Üniversite	-,9917	,101
	Lise	Okur Yazar Değil	1,0379(*)	,034
		Okur Yazar	,8800(*)	,023
		İlkokul	,4744	,172
		Ortaokul	,4967	,193
		Üniversite	-,4950	,447
	Üniversite	Okur Yazar Değil	1,5329(*)	,024
		Okur Yazar	1,3750(*)	,024
		İlkokul	,9694	,096
		Ortaokul	,9917	,101
		Lise	,4950	,447
2.Kur Siyer Son Test Puanı	Okur Yazar Değil	Okur Yazar	,0909	,891
		İlkokul	-,5946	,346
		Ortaokul	-,5769	,396
		Lise	-,2143	,771
		Üniversite	-1,6667	,131
	Okur Yazar	Okur Yazar Değil	-,0909	,891
		İlkokul	-,6855(*)	,041
		Ortaokul	-,6678	,111
		Lise	-,3052	,548
		Üniversite	-1,7576	,069
	İlkokul	Okur Yazar Değil	,5946	,346
		Okur Yazar	,6855(*)	,041
		Ortaokul	,0177	,961
		Lise	,3803	,413
		Üniversite	-1,0721	,254
	Ortaokul	Okur Yazar Değil	,5769	,396
		Okur Yazar	,6678	,111
		İlkokul	-,0177	,961
		Lise	,3626	,493
		Üniversite	-1,0897	,263
	Lise	Okur Yazar Değil	,2143	,771
		Okur Yazar	,3052	,548
		İlkokul	-,3803	,413
		Ortaokul	-,3626	,493
		Üniversite	-1,4524	,153
	Üniversite	Okur Yazar Değil	1,6667	,131
		Okur Yazar	1,7576	,069
		İlkokul	1,0721	,254
		Ortaokul	1,0897	,263
		Lise	1,4524	,153

3.Kur İbadet Son Test Puanı	Okur Yazar Değil	Okur Yazar	1,0000	,279
		İlkokul	-,8214	,225
		Ortaokul	,6250	,391
		Lise	-,5294	,465
		Üniversite	-1,5000	,185
	Okur Yazar	Okur Yazar Değil	-1,0000	,279
		İlkokul	-1,8214(*)	,008
		Ortaokul	-,3750	,607
		Lise	-1,5294(*)	,037
		Üniversite	-2,5000(*)	,029
	İlkokul	Okur Yazar Değil	,8214	,225
		Okur Yazar	1,8214(*)	,008
		Ortaokul	1,4464(*)	,000
		Lise	,2920	,419
		Üniversite	-,6786	,469
	Ortaokul	Okur Yazar Değil	-,6250	,391
		Okur Yazar	,3750	,607
		İlkokul	-1,4464(*)	,000
		Lise	-1,1544(*)	,012
		Üniversite	-2,1250(*)	,032
	Lise	Okur Yazar Değil	,5294	,465
		Okur Yazar	1,5294(*)	,037
		İlkokul	-,2920	,419
		Ortaokul	1,1544(*)	,012
		Üniversite	-,9706	,320
	Üniversite	Okur Yazar Değil	1,5000	,185
		Okur Yazar	2,5000(*)	,029
		İlkokul	,6786	,469
		Ortaokul	2,1250(*)	,032
		Lise	,9706	,320

*** Ortalama farklarının 0.05 düzeyinde anlamlı olduğunu gösterir.**

3. Öğrenci Başarısının Babalarının Eğitim Düzeylerine Göre Farklılaşması

Araştırmamıza katılan öğrencilerin babalarının eğitim düzeylerine göre son test-puanı ortalamaları tablo 46'da verilmektedir. Tablo incelendiği zaman bazı kur ve derslerde son test puanlarının öğrencilerin babalarının eğitim düzeylerine göre farklı değerlere sahip olduğu gözlenmektedir.

Tablo 46. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Babalarının Eğitim Düzeylerine Göre Ortalamaları

		N	Ortalama Puan	ss
1.Kur Kur'an Son Test Puanı	İlkokul Mezunu Olmayanlar	9	7,3333	1,50000
	İlkokul Mezunu	79	7,1646	1,21350
	Ortaokul Mezunu	79	7,0886	1,30276
	Lise Mezunu	94	7,0851	1,21513
	Üniversite ve Üstü	49	7,2857	1,15470
	Toplam	**310**	**7,1452**	**1,23129**
1.Kur İtikat Son Test Puanı	İlkokul Mezunu Olmayanlar	9	7,1111	1,26930
	İlkokul Mezunu	79	7,4937	1,20760
	Ortaokul Mezunu	79	7,6582	1,26983
	Lise Mezunu	94	7,4574	1,12321
	Üniversite ve Üstü	49	7,5918	1,20621
	Toplam	**310**	**7,5290**	**1,19768**
1.Kur İbadet Son Test Puanı	İlkokul Mezunu Olmayanlar	9	6,7778	1,09291
	İlkokul Mezunu	79	7,0506	1,32915
	Ortaokul Mezunu	79	7,1266	1,51376
	Lise Mezunu	94	6,8617	1,26662
	Üniversite ve Üstü	49	7,5510	1,22579
	Toplam	310	7,0839	1,35080
1.Kur Ahlak Son Test Puanı	İlkokul Mezunu Olmayanlar	9	7,0000	,70711
	İlkokul Mezunu	79	6,7975	1,48824
	Ortaokul Mezunu	79	7,2152	1,20545
	Lise Mezunu	94	6,9787	1,60630
	Üniversite ve Üstü	49	7,2653	1,13239
	Toplam	**310**	**7,0387**	**1,39525**
1.Kur Siyer Son Test Puanı	İlkokul Mezunu Olmayanlar	9	7,2222	1,39443
	İlkokul Mezunu	79	7,1519	1,54496
	Ortaokul Mezunu	79	7,3165	1,72124
	Lise Mezunu	94	7,2979	1,64500
	Üniversite ve Üstü	49	7,8980	1,46123
	Toplam	**310**	**7,3581**	**1,61431**
2.Kur Kur'an Son Test Puanı	İlkokul Mezunu Olmayanlar	5	5,4000	,89443
	İlkokul Mezunu	45	7,4000	1,42063
	Ortaokul Mezunu	42	7,3333	1,52486
	Lise Mezunu	48	7,0833	1,19988
	Üniversite ve Üstü	17	7,1176	1,45269
	Toplam	**157**	**7,1911**	**1,40573**
2.Kur İtikat Son Test Puanı	İlkokul Mezunu Olmayanlar	5	7,4000	2,07364
	İlkokul Mezunu	45	7,7778	1,52090
	Ortaokul Mezunu	42	7,7381	1,65367
	Lise Mezunu	48	7,9792	1,34464
	Üniversite ve Üstü	17	7,5882	1,76985
	Toplam	**157**	**7,7962**	**1,53898**

2.Kur İbadet Son Test Puanı	İlkokul Mezunu Olmayanlar	5	8,4000	1,67332
	İlkokul Mezunu	45	7,8000	1,42382
	Ortaokul Mezunu	42	7,5714	1,51646
	Lise Mezunu	48	7,9583	1,67533
	Üniversite ve Üstü	17	7,3529	1,41161
	Toplam	**157**	**7,7580**	**1,53339**
2.Kur Ahlak Son Test Puanı	İlkokul Mezunu Olmayanlar	5	6,6000	,54772
	İlkokul Mezunu	45	7,0444	1,46094
	Ortaokul Mezunu	42	7,3095	1,70348
	Lise Mezunu	48	7,6042	1,48381
	Üniversite ve Üstü	17	7,5294	1,90780
	Toplam	**157**	**7,3248**	**1,57389**
2.Kur Siyer Son Test Puanı	İlkokul Mezunu Olmayanlar	5	5,6000	1,67332
	İlkokul Mezunu	45	7,4000	1,46784
	Ortaokul Mezunu	42	7,5714	1,56397
	Lise Mezunu	48	7,6458	1,59106
	Üniversite ve Üstü	17	6,8824	1,76360
	Toplam	**157**	**7,4076**	**1,60110**
3.Kur Kur'an Son Test Puanı	İlkokul Mezunu Olmayanlar	2	7,5000	,70711
	İlkokul Mezunu	30	7,5333	1,16658
	Ortaokul Mezunu	23	7,3913	1,19617
	Lise Mezunu	28	7,3571	,98936
	Üniversite ve Üstü	16	7,5000	1,21106
	Toplam	**99**	**7,4444**	**1,10861**
3.Kur İtikat Son Test Puanı	İlkokul Mezunu Olmayanlar	2	7,5000	2,12132
	İlkokul Mezunu	30	8,2333	1,30472
	Ortaokul Mezunu	23	8,3913	1,43777
	Lise Mezunu	28	8,0714	1,48894
	Üniversite ve Üstü	16	8,0625	1,61116
	Toplam	**99**	**8,1818**	**1,43117**
3.Kur İbadet Son Test Puanı	İlkokul Mezunu Olmayanlar	2	7,5000	,70711
	İlkokul Mezunu	30	7,7000	1,17884
	Ortaokul Mezunu	23	7,6087	1,43777
	Lise Mezunu	28	7,0714	1,74119
	Üniversite ve Üstü	16	7,3750	1,14746
	Toplam	**99**	**7,4444**	**1,40859**
3.Kur Ahlak Son Test Puanı	İlkokul Mezunu Olmayanlar	2	6,5000	,70711
	İlkokul Mezunu	30	9,6667	14,71179
	Ortaokul Mezunu	23	7,3913	1,37309
	Lise Mezunu	28	7,1071	1,66309
	Üniversite ve Üstü	16	6,8750	1,66833
	Toplam	**99**	**7,8990**	**8,18971**
3.Kur Siyer Son Test Puanı	İlkokul Mezunu Olmayanlar	2	7,0000	1,41421
	İlkokul Mezunu	30	7,5000	1,35824
	Ortaokul Mezunu	23	7,0435	1,14726
	Lise Mezunu	28	7,4286	1,31736
	Üniversite ve Üstü	16	7,3750	1,20416
	Toplam	**99**	**7,3434**	**1,26299**

Son test puanlarına ait ortalama değerlerin öğrencilerin babalarının eğitim düzeylerine göre farklılığının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek faktörlü Varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına ilişkin bulgular tablo 47'de verilmektedir. İlgili tablo incelendiği zaman ikinci kur Kur'an (F: 2,56; Sd:4; $p<0,05$) ve siyer (F: 2,52; Sd:4; $p<0,05$) derslerine ait son test puanlarının öğrencilerin babalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmektedir.

Tablo 47. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Babalarının Eğitim Durumuna Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA)

		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	Sig.
1.Kur İbadet Son Test Puanı	Gruplar arası	16,408	4	4,102	2,285	,060
	Gruplar içi	547,412	305	1,795		
	Toplam	563,819	309			
2.Kur Kur'an Son Test Puanı	Gruplar arası	19,503	4	4,876	2,566	,040
	Gruplar içi	288,765	152	1,900		
	Toplam	308,268	156			
2.Kur Siyer Son Test Puanı	Gruplar arası	24,881	4	6,220	2,521	,043
	Gruplar içi	375,030	152	2,467		
	Toplam	399,911	156			

Öğrencilerin son test puanlarının babalarının eğitim durumlarına göre farklılaşmasının istatistiksel olarak anlamlılığının kaynağını belirlemek amacıyla da LCD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu teste ilişkin bulgular tablo 47'de verilmektedir. İlgili tablo incelendiğinde;

İkinci kur Kur'an dersi son test puanları, babası ilkokul mezunu olmayanlarda, babası diğer öğretim düzeylerinde bulunan tüm öğrenci gruplarına göre daha düşük ortalamaya sahiptir. İkinci kur Siyer dersinde ise babası ilkokul mezunu olmayan öğrencilerin son test puan ortalamaları, babası ilkokul mezunu, ortaokul mezunu ve lise mezunu olanlara göre daha düşüktür.

Tek faktörlü Varyans analizinde anlamlı olmamakla birlikte en küçük farklılaşmaları bile yakalayan LCD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre birinci kur İbadet dersine ait son test puanları öğrencinin babasının eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Birinci kur İbadet dersi son test puanı babası ilkokul mezunu olanlarda son test puanları babası üniversite mezunu olanlara göre daha düşüktür. Birinci kur İbadet dersinde babası lise mezunu olanlarda son test puanı babası üniversite ve üzerinde olanlara göre daha düşüktür.

Bu bulgular bize, babanın eğitim düzeyinin yaz Kur'an Kurslarında öğrenci öğrenmelerinde özellikle bilişsel derslerde önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. İstatistiksel anlamlılık sadece üç dersin son test puanlarında karşımıza çıkmakla birlikte diğer derslere ait ortalamaların betimsel yorumuna başvurduğumuzda öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi yükseldikçe son test puanlarında da bir yükselme gözlemekteyiz. Tablo 46, 47 ve 48'i birlikte değerlendirdiğimizde babanın öğrenim düzeyinin öğrenci öğrenmelerinde etken olduğu sonucuna ulaşabiliriz.

Tablo 48. LCD Çoklu Karşılaştırmalar

Bağımlı Değişken	Babanın Eğitim Durumu (I)	Babanın Eğitim Durumu (II)	Ortalama Farkı (I-II)	Sig.
1.Kur İbadet Son Test Puanı	İlkokul Mezunu Olmayanlar	İlkokul Mezunu	-,2729	,563
		Ortaokul Mezunu	-,3488	,460
		Lise Mezunu	-,0839	,858
		Üniversite ve Üstü	-,7732	,113
	İlkokul Mezunu	İlkokul Mezunu Olmayanlar	,2729	,563
		Ortaokul Mezunu	-,0759	,722
		Lise Mezunu	,1889	,356
		Üniversite ve Üstü	-,5004(*)	,041
	Ortaokul Mezunu	İlkokul Mezunu Olmayanlar	,3488	,460
		İlkokul Mezunu	,0759	,722
		Lise Mezunu	,2649	,196
		Üniversite ve Üstü	-,4244	,082
	Lise Mezunu	İlkokul Mezunu Olmayanlar	,0839	,858
		İlkokul Mezunu	-,1889	,356
		Ortaokul Mezunu	-,2649	,196
		Üniversite ve Üstü	-,6893(*)	,004
	Üniversite ve Üstü	İlkokul Mezunu Olmayanlar	,7732	,113
		İlkokul Mezunu	,5004(*)	,041
		Ortaokul Mezunu	,4244	,082
		Lise Mezunu	,6893(*)	,004

1.Kur Siyer Son Test Puanı	İlkokul Mezunu Olmayanlar	İlkokul Mezunu	,0703	,901
		Ortaokul Mezunu	-,0942	,868
		Lise Mezunu	-,0757	,893
		Üniversite ve Üstü	-,6757	,247
	İlkokul Mezunu	İlkokul Mezunu Olmayanlar	-,0703	,901
		Ortaokul Mezunu	-,1646	,520
		Lise Mezunu	-,1460	,552
		Üniversite ve Üstü	-,7461(*)	,011
	Ortaokul Mezunu	İlkokul Mezunu Olmayanlar	,0942	,868
		İlkokul Mezunu	,1646	,520
		Lise Mezunu	,0186	,940
		Üniversite ve Üstü	-,5815(*)	,047
	Lise Mezunu	İlkokul Mezunu Olmayanlar	,0757	,893
		İlkokul Mezunu	,1460	,552
		Ortaokul Mezunu	-,0186	,940
		Üniversite ve Üstü	-,6001(*)	,035
	Üniversite ve Üstü	İlkokul Mezunu Olmayanlar	,6757	,247
		İlkokul Mezunu	,7461(*)	,011
		Ortaokul Mezunu	,5815(*)	,047
		Lise Mezunu	,6001(*)	,035
2.Kur Kur'an Son Test Puanı	İlkokul Mezunu Olmayanlar	İlkokul Mezunu	-2,0000(*)	,002
		Ortaokul Mezunu	-1,9333(*)	,004
		Lise Mezunu	-1,6833(*)	,010
		Üniversite ve Üstü	-1,7176(*)	,015
	İlkokul Mezunu	İlkokul Mezunu Olmayanlar	2,0000(*)	,002
		Ortaokul Mezunu	,0667	,822
		Lise Mezunu	,3167	,270
		Üniversite ve Üstü	,2824	,473
	Ortaokul Mezunu	İlkokul Mezunu Olmayanlar	1,9333(*)	,004
		İlkokul Mezunu	-,0667	,822
		Lise Mezunu	,2500	,392
		Üniversite ve Üstü	,2157	,587
	Lise Mezunu	İlkokul Mezunu Olmayanlar	1,6833(*)	,010
		İlkokul Mezunu	-,3167	,270
		Ortaokul Mezunu	-,2500	,392
		Üniversite ve Üstü	-,0343	,930
	Üniversite ve Üstü	İlkokul Mezunu Olmayanlar	1,7176(*)	,015
		İlkokul Mezunu	-,2824	,473
		Ortaokul Mezunu	-,2157	,587
		Lise Mezunu	,0343	,930
2.Kur Siyer Son Test Puanı	İlkokul Mezunu Olmayanlar	İlkokul Mezunu	-1,8000(*)	,016
		Ortaokul Mezunu	-1,9714(*)	,009
		Lise Mezunu	-2,0458(*)	,006
		Üniversite ve Üstü	-1,2824	,111

	İlkokul Mezunu	İlkokul Mezunu Olmayanlar	1,8000(*)	,016
		Ortaokul Mezunu	-,1714	,612
		Lise Mezunu	-,2458	,452
		Üniversite ve Üstü	,5176	,249
	Ortaokul Mezunu	İlkokul Mezunu Olmayanlar	1,9714(*)	,009
		İlkokul Mezunu	,1714	,612
		Lise Mezunu	-,0744	,823
		Üniversite ve Üstü	,6891	,129
	Lise Mezunu	İlkokul Mezunu Olmayanlar	2,0458(*)	,006
		İlkokul Mezunu	,2458	,452
		Ortaokul Mezunu	,0744	,823
		Üniversite ve Üstü	,7635	,087
	Üniversite ve Üstü	İlkokul Mezunu Olmayanlar	1,2824	,111
		İlkokul Mezunu	-,5176	,249
		Ortaokul Mezunu	-,6891	,129
		Lise Mezunu	-,7635	,087

*** Ortalama farklarının 0.05 düzeyinde anlamlı olduğunu gösterir.**

4. Öğrenci Başarısının Eğitimle İlgili Özelliklerine Göre Farklılaşması

a. Son Test Puanlarının Öğrencinin Bitirdiği Sınıfa Göre Farklılaşması

Araştırmamıza katılan öğrencilerin örgün öğretimde en son bitirdikleri sınıfa göre son test-puanı ortalamaları tablo 49'da verilmektedir. Tablo incelendiği zaman bazı kur ve derslerde son test puanlarının öğrencilerin bitirdikleri sınıfa göre farklı değerlere sahip olduğu gözlenmektedir.

Tablo 49. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Öğrencinin İlköğretimde Bitirdiği Sınıfa Göre Ortalamaları

		N	Puan Ortalaması	ss
1.Kur Kur'an Son Test Puanı	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	66	7,0455	1,19527
	Altıncı Sınıfı Tamamlamış	109	7,1468	1,28254
	Yedinci Sınıfı Tamamlamış	93	7,2151	1,15014
	Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	34	7,0588	1,34708
	Dokuz ve On	8	7,5000	1,41421
	Toplam	310	7,1452	1,23129
1.Kur İtikat Son Test Puanı	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	66	7,4242	1,06786

	Altıncı Sınıfı Tamamlamış	109	7,4679	1,23655
	Yedinci Sınıfı Tamamlamış	93	7,6129	1,21613
	Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	34	7,6471	1,27641
	Dokuz ve On	8	7,7500	1,28174
	Toplam	310	7,5290	1,19768
1.Kur İbadet Son Test Puanı	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	66	6,9394	1,34598
	Altıncı Sınıfı Tamamlamış	109	6,8991	1,38741
	Yedinci Sınıfı Tamamlamış	93	7,2796	1,17367
	Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	34	7,2647	1,69328
	Dokuz ve On	8	7,7500	,70711
	Toplam	310	7,0839	1,35080
1.Kur Ahlak Son Test Puanı	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	66	7,0455	1,29415
	Altıncı Sınıfı Tamamlamış	109	7,0917	1,54285
	Yedinci Sınıfı Tamamlamış	93	6,9677	1,34691
	Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	34	7,0588	1,32439
	Dokuz ve On	8	7,0000	1,19523
	Toplam	310	7,0387	1,39525
1.Kur Siyer Son Test Puanı	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	66	7,3333	1,58195
	Altıncı Sınıfı Tamamlamış	109	7,4312	1,71792
	Yedinci Sınıfı Tamamlamış	93	7,2796	1,62431
	Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	34	7,3529	1,43300
	Dokuz ve On	8	7,5000	1,30931
	Toplam	310	7,3581	1,61431
2.Kur Kur'an Son Test Puanı	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	31	6,6774	1,19407
	Altıncı Sınıfı Tamamlamış	59	7,3390	1,46934
	Yedinci Sınıfı Tamamlamış	42	7,2619	1,48257
	Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	19	7,2632	1,36797
	Dokuz ve On	6	7,6667	1,03280
	Toplam	157	7,1911	1,40573
2.Kur İtikat Son Test Puanı	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	31	7,7419	1,29016
	Altıncı Sınıfı Tamamlamış	59	7,6271	1,51883
	Yedinci Sınıfı Tamamlamış	42	7,7143	1,71487
	Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	19	8,1579	1,57280
	Dokuz ve On	6	9,1667	,98319
	Toplam	157	7,7962	1,53898
2.Kur İbadet Son Test Puanı	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	31	7,7097	1,55335

	Altıncı Sınıfı Tamamlamış	59	7,8983	1,39821
	Yedinci Sınıfı Tamamlamış	42	7,2381	1,69374
	Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	19	8,1579	1,34425
	Dokuz ve On	6	9,0000	1,09545
	Toplam	157	7,7580	1,53339
2.Kur Ahlak Son Test Puanı	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	31	7,5161	1,52471
	Altıncı Sınıfı Tamamlamış	59	7,4915	1,54666
	Yedinci Sınıfı Tamamlamış	42	6,9286	1,52048
	Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	19	7,4211	1,60955
	Dokuz ve On	6	7,1667	2,31661
	Toplam	157	7,3248	1,57389
2.Kur Siyer Son Test Puanı	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	31	7,4194	1,62838
	Altıncı Sınıfı Tamamlamış	59	7,2373	1,47787
	Yedinci Sınıfı Tamamlamış	42	7,2143	1,70417
	Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	19	8,0000	1,52753
	Dokuz ve On	6	8,5000	1,76068
	Toplam	157	7,4076	1,60110
3.Kur Kur'an Son Test Puanı	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	22	7,0000	,92582
	Altıncı Sınıfı Tamamlamış	26	7,7308	1,11562
	Yedinci Sınıfı Tamamlamış	26	7,4231	1,17211
	Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	16	7,7500	1,12546
	Dokuz ve On	9	7,2222	1,09291
	Toplam	99	7,4444	1,10861
3.Kur İtikat Son Test Puanı	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	22	8,2273	1,57153
	Altıncı Sınıfı Tamamlamış	26	8,1923	1,47022
	Yedinci Sınıfı Tamamlamış	26	8,0385	1,39945
	Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	16	8,0625	1,65202
	Dokuz ve On	9	8,6667	,50000
	Toplam	99	8,1818	1,43117
3.Kur İbadet Son Test Puanı	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	22	7,0455	1,39650
	Altıncı Sınıfı Tamamlamış	26	7,3462	1,46812
	Yedinci Sınıfı Tamamlamış	26	7,5000	1,44914
	Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	16	7,9375	1,52616
	Dokuz ve On	9	7,6667	,70711
	Toplam	99	7,4444	1,40859
3.Kur Ahlak Son Test Puanı	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	22	6,7273	1,35161
	Altıncı Sınıfı Tamamlamış	26	6,8846	1,68112

	Yedinci Sınıfı Tamamlamış	26	7,3462	1,93788
	Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	16	7,5000	1,50555
	Dokuz ve On	9	16,0000	26,64113
	Toplam	99	7,8990	8,18971
3.Kur Siyer Son Test Puanı	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	22	7,5000	1,33631
	Altıncı Sınıfı Tamamlamış	26	7,4231	1,30148
	Yedinci Sınıfı Tamamlamış	26	7,0385	1,18257
	Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	16	6,8125	,91059
	Dokuz ve On	9	8,5556	1,01379
	Toplam	99	7,3434	1,26299

Son test puanlarına ait ortalama puanların öğrencilerin bitirdiği sınıfa göre farklılığının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek faktörlü Varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına ilişkin bulgular tablo 50'de verilmektedir. İlgili tablo incelendiği zaman ikinci kur ibadet (F: 2,76; Sd:; $p<0,05$) ile üçüncü kur ahlak (F: 2,61; Sd:4; $p<0,05$) ve siyer (F: 3,61; Sd:4; $p<0,05$) derslerine ait son test puanlarının öğrencilerin bitirdikleri sınıfa göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmektedir.

Tablo 50. Öğrencilerin Son Test Puanlarının İlköğretimde Bitirdikleri Sınıfa Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA)

		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	Sig.
2.Kur İbadet Son Test Puanı	Gruplar arası	24,880	4	6,220	2,765	,030
	Gruplar içi	341,922	152	2,249		
	Toplam	366,803	156			
3.Kur Ahlak Son Test Puanı	Gruplar arası	658,088	4	164,522	2,615	,040
	Gruplar içi	5914,902	94	62,924		
	Toplam	6572,990	98			
3.Kur Siyer Son Test Puanı	Gruplar arası	20,856	4	5,214	3,618	,009
	Gruplar içi	135,467	94	1,441		
	Toplam	156,323	98			

Öğrencilerin son test puanlarının bitirdikleri sınıfa göre farklılaşmasının istatistiksel olarak anlamlılığının kaynağını belirlemek amacıyla da LCD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu teste ilişkin bulgular tablo 51'de verilmektedir. İlgili tablo incelendiği zaman ikinci kur İbadet dersi son test puanlarının yedinci

sınıfı bitiren öğrencilerde 8. ve 9. sınıfı bitiren öğrencilere göre daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Bu bulgu önemli oranda öğrencilerin 6. ve 7. Sınıf Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersindeki öğrenmeleri ile ilişkilidir. Çünkü bu sınıfların DKAB programı ile Yaz Kur'an Kursları programlarında ortak konular vardır ve bu öğrencileri olumlu yönde etkilemektedir. Mesela; 6.sınıf ve 7.sınıf DKAB Programları ve Yaz Kur'an Kursu Programlarında "Peygamberler ve Kitaplar", "Namaz İbadeti", "Hz.Peygamber", "Meleklere İman", "Ahiret", "Oruç İbadeti" gibi konular ortaktır.[87]

Üçüncü kur Ahlâk dersi son test puanları, dokuz ve onuncu sınıf mezunlarından oluşan kategoride 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerine göre anlamlı bir şekilde yüksektir. Bunun sebebi kurs öğrencilerinden 9. ve 10. Sınıf öğrencilerinin Ahlakî gelişimini tamamlamış, değer duyarlılığı oluşmuş ve soyut bilgileri kavrayabilen öğrencilerden meydana gelmesidir. Benzer durum üçüncü kur Siyer dersi için de geçerlidir. Bu kurdaki Siyer dersine ait son test puanı ortalamaları 9. ve 10. Sınıf mezunu öğrencilerde diğer tüm kategorilere göre anlamlı bir şekilde yüksektir. Öğrencilerin yaşları düştükçe soyut bilgileri öğrenmeleri ve içselleştirmeleri de düşmektedir.

Tek faktörlü Varyans analizinde anlamlı olmamakla birlikte, LCD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre birinci kur İbadet dersine ait son test puanları da öğrencinin son bitirdiği sınıfa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Birinci kur İbadet dersi son test puanı 6.sınıfı tamamlamış olanlarda 7.sınıfı tamamlamış olanlara göre daha düşüktür. İkinci kur Kur'an dersi son test puanları 5.sınıfı tamamlamış olanlarda 6.sınıfı tamamlamış olanlara göre daha düşüktür. Yine ikinci kur İtikat dersinde 5.sınıfı tamamlamış olanların son test puanları 9. ve 10.sınıfı tamamlamış olanlara, 6.sınıfı tamamlamış olanlarda da son test puanları 9.ve 10. sınıfı tamamlamış olanlara göre daha düşüktür. Bu durumu okuldaki DKAB dersi programı ile Yaz Kursları Programında ortak konuların yer alması ve söz konusu sınıflara devam eden öğrencilerin bilişsel konuları rahat öğrenebilen yaşlarda olmasına bağlayabiliriz. Yaz Kur'an Kursları Programının ilk iki kur için bu açıdan yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

---

[87] Bkz: *Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programları*, s.15–20; *İlköğretim DKAB (4.5.6.7 ve 8.sınıflar) Öğretim Programı Kılavuzu*, s.28–30.

Bu bulgular bize, öğrencinin tamamladığı sınıfın yaz Kur'an Kurslarında öğrenci öğrenmelerinde önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. Tablo 49, 50 ve 51'i birlikte değerlendirdiğimizde öğrencinin bitirdiği sınıfın, öğrenmelerde etken olduğu sonucuna ulaşabiliriz. Bununla birlikte buradaki etki, paralel değildir. Yani sınıf arttıkça öğrenme düzeyinin yükselmesi gibi bir durum söz konusu değildir. Sadece kurs programı ile bitirilen sınıftaki Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi programlarındaki örtüşme, beraberinde kurstaki başarıyı getirmektedir. Bu bulguya dayalı olarak yaz Kur'an kursu programlarının, ilk ve ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretim programını tamamlayıcı bir şekilde düzenlenmesinin gerekliliği sonucunu çıkarabiliriz.

Tablo 51. LCD Çoklu Karşılaştırmalar

Bağımlı Değişken	Bitirdiği Sınıf (I)	Bitirdiği Sınıf (II)	Ortalama Farkı (I-II)	Sig.
1.Kur İbadet Son Test Puanı	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	Altıncı Sınıfı Tamamlamış	,0403	,848
		Yedinci Sınıfı Tamamlamış	-,3402	,117
		Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	-,3253	,252
		Dokuz ve On	-,8106	,108
	Altıncı Sınıfı Tamamlamış	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	-,0403	,848
		Yedinci Sınıfı Tamamlamış	-,3805(*)	,046
		Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	-,3656	,167
		Dokuz ve On	-,8509	,085
	Yedinci Sınıfı Tamamlamış	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	,3402	,117
		Altıncı Sınıfı Tamamlamış	,3805(*)	,046
		Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	,0149	,956
		Dokuz ve On	-,4704	,343
	Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	,3253	,252
		Altıncı Sınıfı Tamamlamış	,3656	,167
		Yedinci Sınıfı Tamamlamış	-,0149	,956
		Dokuz ve On	-,4853	,359
	Dokuz ve On	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	,8106	,108
		Altıncı Sınıfı Tamamlamış	,8509	,085
		Yedinci Sınıfı Tamamlamış	,4704	,343
		Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	,4853	,359

2.Kur Kur'an Son Test Puanı	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	Altıncı Sınıfı Tamamlamış	-,6616(*)	,035
		Yedinci Sınıfı Tamamlamış	-,5845	,079
		Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	-,5857	,153
		Dokuz ve On	-,9892	,115
	Altıncı Sınıfı Tamamlamış	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	,6616(*)	,035
		Yedinci Sınıfı Tamamlamış	,0771	,785
		Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	,0758	,837
		Dokuz ve On	-,3277	,585
	Yedinci Sınıfı Tamamlamış	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	,5845	,079
		Altıncı Sınıfı Tamamlamış	-,0771	,785
		Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	-,0013	,997
		Dokuz ve On	-,4048	,508
	Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	,5857	,153
		Altıncı Sınıfı Tamamlamış	-,0758	,837
		Yedinci Sınıfı Tamamlamış	,0013	,997
		Dokuz ve On	-,4035	,539
	Dokuz ve On	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	,9892	,115
		Altıncı Sınıfı Tamamlamış	,3277	,585
		Yedinci Sınıfı Tamamlamış	,4048	,508
		Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	,4035	,539
2.Kur İtikat Son Test Puanı	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	Altıncı Sınıfı Tamamlamış	,1148	,735
		Yedinci Sınıfı Tamamlamış	,0276	,939
		Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	-,4160	,351
		Dokuz ve On	-1,4247(*)	,038
	Altıncı Sınıfı Tamamlamış	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	-,1148	,735
		Yedinci Sınıfı Tamamlamış	-,0872	,778
		Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	-,5308	,189
		Dokuz ve On	-1,5395(*)	,020
	Yedinci Sınıfı Tamamlamış	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	-,0276	,939
		Altıncı Sınıfı Tamamlamış	,0872	,778
		Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	-,4436	,295
		Dokuz ve On	-1,4524(*)	,031
	Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	,4160	,351
		Altıncı Sınıfı Tamamlamış	,5308	,189
		Yedinci Sınıfı Tamamlamış	,4436	,295
		Dokuz ve On	-1,0088	,160

	Dokuz ve On	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	1,4247(*)	,038
		Altıncı Sınıfı Tamamlamış	1,5395(*)	,020
		Yedinci Sınıfı Tamamlamış	1,4524(*)	,031
		Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	1,0088	,160
2.Kur İbadet Son Test Puanı	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	Altıncı Sınıfı Tamamlamış	-,1886	,572
		Yedinci Sınıfı Tamamlamış	,4716	,186
		Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	-,4482	,307
		Dokuz ve On	-1,2903	,056
	Altıncı Sınıfı Tamamlamış	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	,1886	,572
		Yedinci Sınıfı Tamamlamış	,6602(*)	,031
		Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	-,2596	,513
		Dokuz ve On	-1,1017	,089
	Yedinci Sınıfı Tamamlamış	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	-,4716	,186
		Altıncı Sınıfı Tamamlamış	-,6602(*)	,031
		Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	-,9198(*)	,028
		Dokuz ve On	-1,7619(*)	,008
	Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	,4482	,307
		Altıncı Sınıfı Tamamlamış	,2596	,513
		Yedinci Sınıfı Tamamlamış	,9198(*)	,028
		Dokuz ve On	-,8421	,232
	Dokuz ve On	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	1,2903	,056
		Altıncı Sınıfı Tamamlamış	1,1017	,089
		Yedinci Sınıfı Tamamlamış	1,7619(*)	,008
		Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	,8421	,232
3.Kur Kur'an Son Test Puanı	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	Altıncı Sınıfı Tamamlamış	-,7308(*)	,023
		Yedinci Sınıfı Tamamlamış	-,4231	,184
		Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	-,7500(*)	,039
		Dokuz ve On	-,2222	,608
	Altıncı Sınıfı Tamamlamış	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	,7308(*)	,023
		Yedinci Sınıfı Tamamlamış	,3077	,312
		Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	-,0192	,956
		Dokuz ve On	,5085	,231
	Yedinci Sınıfı Tamamlamış	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	,4231	,184
		Altıncı Sınıfı Tamamlamış	-,3077	,312
		Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	-,3269	,348
		Dokuz ve On	,2009	,635
	Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	,7500(*)	,039

		Altıncı Sınıfı Tamamlamış	,0192	,956
		Yedinci Sınıfı Tamamlamış	,3269	,348
		Dokuz ve On	,5278	,249
	Dokuz ve On	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	,2222	,608
		Altıncı Sınıfı Tamamlamış	-,5085	,231
		Yedinci Sınıfı Tamamlamış	-,2009	,635
		Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	-,5278	,249
3.Kur Ahlak Son Test Puanı	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	Altıncı Sınıfı Tamamlamış	-,1573	,946
		Yedinci Sınıfı Tamamlamış	-,6189	,788
		Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	-,7727	,768
		Dokuz ve On	-9,2727(*)	,004
	Altıncı Sınıfı Tamamlamış	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	,1573	,946
		Yedinci Sınıfı Tamamlamış	-,4615	,834
		Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	-,6154	,808
		Dokuz ve On	-9,1154(*)	,004
	Yedinci Sınıfı Tamamlamış	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	,6189	,788
		Altıncı Sınıfı Tamamlamış	,4615	,834
		Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	-,1538	,951
		Dokuz ve On	-8,6538(*)	,006
	Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	,7727	,768
		Altıncı Sınıfı Tamamlamış	,6154	,808
		Yedinci Sınıfı Tamamlamış	,1538	,951
		Dokuz ve On	-8,5000(*)	,012
	Dokuz ve On	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	9,2727(*)	,004
		Altıncı Sınıfı Tamamlamış	9,1154(*)	,004
		Yedinci Sınıfı Tamamlamış	8,6538(*)	,006
		Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	8,5000(*)	,012
3.Kur Siyer Son Test Puanı	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	Altıncı Sınıfı Tamamlamış	,0769	,825
		Yedinci Sınıfı Tamamlamış	,4615	,188
		Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	,6875	,085
		Dokuz ve On	-1,0556(*)	,029
	Altıncı Sınıfı Tamamlamış	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	-,0769	,825
		Yedinci Sınıfı Tamamlamış	,3846	,251
		Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	,6106	,113
		Dokuz ve On	-1,1325(*)	,017
	Yedinci Sınıfı Tamamlamış	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	-,4615	,188

		Altıncı Sınıfı Tamamlamış	-,3846	,251
		Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	,2260	,555
		Dokuz ve On	-1,5171(*)	,002
	Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	-,6875	,085
		Altıncı Sınıfı Tamamlamış	-,6106	,113
		Yedinci Sınıfı Tamamlamış	-,2260	,555
		Dokuz ve On	-1,7431(*)	,001
	Dokuz ve On	Beşinci Sınıfı Tamamlamış	1,0556(*)	,029
		Altıncı Sınıfı Tamamlamış	1,1325(*)	,017
		Yedinci Sınıfı Tamamlamış	1,5171(*)	,002
		Sekizinci Sınıfı Tamamlamış	1,7431(*)	,001

*** Ortalama farklarının 0.05 düzeyinde anlamlı olduğunu gösterir.**

b. Son Test Puanlarının Öğrencinin DKAB Geçme Notu ile İlişkisi

Öğrencilerin son test puanlarının en son okudukları Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersine ait geçme notları ile ilişkisi tablo 52'de verilmektedir.

Tablo 52. Öğrencilere Ait Son Test Puanlarının Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Geçme Notları İle Korelâsyonları

		Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Geçme Notu
1.Kur İbadet Son Test Puanı	Pearson Correlation	,112(*)
	Sig. (2-tailed)	,049
	N	310
1.Kur Siyer Son Test Puanı	Pearson Correlation	,165(**)
	Sig. (2-tailed)	,004
	N	310
2.Kur İtikat Son Test Puanı	Pearson Correlation	,209(**)
	Sig. (2-tailed)	,009
	N	157
2.Kur Ahlak Son Test Puanı	Pearson Correlation	,219(**)
	Sig. (2-tailed)	,006
	N	157
3.Kur Kur'an Son Test Puanı	Pearson Correlation	,220(*)
	Sig. (2-tailed)	,029
	N	99

(*) Korelâsyon, 0.05 düzeyinde anlamlıdır. (**) Korelâsyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

İlgili tablo incelendiği zaman öğrencilerin birinci kur İbadet dersine ait son test puanlarının DKAB dersi geçme notu ile pozitif, anlamlı ve zayıf bir ilişki içinde olduğu görülmektedir (Pear. Cor.:0,112; p<0,05). Aynı şekilde birinci kur Siyer dersi son test puanı(Pear. Cor.:0,165; p<0,05), ikinci kur İtikat son test puanı(Pear. Cor.:0,209; p<0,05), ikinci kur Ahlâk son test puanı (Pear. Cor.:0,219; p<0,05) ve üçüncü kur Kur'an dersi son test puanı(Pear. Cor.:0,220; p<0,05) ile DKAB geçme notu arasında anlamlı, pozitif ve zayıf bir ilişki bulunmaktadır. Bu bulgular bize DKAB geçme notundaki artışın öğrencilerin söz konusu derslere ait son test puanlarında artışı beraberinde getirdiğini göstermektedir. Bu durum DKAB ve Yaz Kur'an Kursları Programlarındaki ortak konulardan ve bunların birbirlerine olumlu etki yapmasından kaynaklanmaktadır. Her iki programda da "Hz.Peygamberin Hayatı ve Örnekliği", "Temizlik ve İbadet", "Kaza ve Kader", "Dünya Hayatı ve Ahiret", "Milli ve Manevi Değerlerimiz", "İslam Sevgi ve Barış" gibi ortak konular bulunmaktadır.[88]

c. Son Test Puanlarının Öğrencinin DKAB Dersine Karşı İlgi Düzeylerine Göre Farklılaşması

Araştırmamıza katılan öğrencilerin örgün öğretimde okudukları Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine karşı ilgi düzeylerine göre son test-puanı ortalamaları tablo 53'de verilmektedir. Tablo incelendiği zaman bazı kur ve derslerde son test puanlarının öğrencilerin DKAB dersine ilgi düzeylerine göre farklı değerlere sahip olduğu gözlenmektedir.

Tablo 53. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Öğrencinin DKAB Dersine Karşı İlgi Düzeylerine Göre Ortalamalar

		N	Ortalama Puan	ss
1.Kur Kur'an Son Test Puanı	İlgisiz	25	7,3200	1,34536
	Fikri Yok	86	7,1744	1,25737
	İlgili	199	7,1106	1,20932
	Toplam	310	7,1452	1,23129

[88] Bkz: *Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programları*, s.15–21; *Orta Öğretim DKAB Dersi (9.10.11.12.sınıflar) Öğretim Programı*, s.38,39.

1.Kur İtikat Son Test Puanı	İlgisiz	25	7,3600	1,62993
	Fikri Yok	86	7,4535	1,32538
	İlgili	199	7,5829	1,07399
	Toplam	310	7,5290	1,19768
1.Kur İbadet Son Test Puanı	İlgisiz	25	7,1600	1,67531
	Fikri Yok	86	6,8605	1,29399
	İlgili	199	7,1709	1,32610
	Toplam	310	7,0839	1,35080
1.Kur Ahlak Son Test Puanı	İlgisiz	25	6,9200	1,18743
	Fikri Yok	86	6,9767	1,33704
	İlgili	199	7,0804	1,44724
	Toplam	310	7,0387	1,39525
1.Kur Siyer Son Test Puanı	İlgisiz	25	7,0400	1,88149
	Fikri Yok	86	7,1860	1,48333
	İlgili	199	7,4724	1,62927
	Toplam	310	7,3581	1,61431
2.Kur Kur'an Son Test Puanı	İlgisiz	11	7,6364	1,20605
	Fikri Yok	49	6,9796	1,33057
	İlgili	97	7,2474	1,45796
	Toplam	157	7,1911	1,40573
2.Kur İtikat Son Test Puanı	İlgisiz	11	7,5455	1,75292
	Fikri Yok	49	7,8980	1,58436
	İlgili	97	7,7732	1,50350
	Toplam	157	7,7962	1,53898
2.Kur İbadet Son Test Puanı	İlgisiz	11	7,6364	1,80404
	Fikri Yok	49	7,9184	1,46965
	İlgili	97	7,6907	1,54354
	Toplam	157	7,7580	1,53339
2.Kur Ahlak Son Test Puanı	İlgisiz	11	7,0909	1,75810
	Fikri Yok	49	7,5510	1,64648
	İlgili	97	7,2371	1,51914
	Toplam	157	7,3248	1,57389
2.Kur Siyer Son Test Puanı	İlgisiz	11	6,7273	1,19087
	Fikri Yok	49	7,7347	1,86833
	İlgili	97	7,3196	1,46875
	Toplam	157	7,4076	1,60110
3.Kur Kur'an Son Test Puanı	İlgisiz	8	7,0000	1,06904
	Fikri Yok	19	7,3158	1,15723
	İlgili	72	7,5278	1,10022
	Toplam	99	7,4444	1,10861
3.Kur İtikat Son Test Puanı	İlgisiz	8	8,0000	1,60357
	Fikri Yok	19	8,6316	1,46099
	İlgili	72	8,0833	1,40171
	Toplam	99	8,1818	1,43117
3.Kur İbadet Son Test Puanı	İlgisiz	8	6,8750	1,88509
	Fikri Yok	19	7,6842	1,70139
	İlgili	72	7,4444	1,26590
	Toplam	99	7,4444	1,40859
3.Kur Ahlak Son Test Puanı	İlgisiz	8	6,7500	1,66905

	Fikri Yok	19	6,4211	1,26121
	İlgili	72	8,4167	9,53385
	Toplam	99	7,8990	8,18971
3.Kur Siyer Son Test Puanı	İlgisiz	8	7,5000	1,06904
	Fikri Yok	19	6,8947	1,32894
	İlgili	72	7,4444	1,25473
	Toplam	99	7,3434	1,26299

Son test puanlarına ait ortalama puanların öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerine karşı ilgi düzeylerine göre farklılığının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek faktörlü Varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına ilişkin bulgular tablo 54'de verilmektedir. İlgili tablo incelendiği zaman tüm derslerdeki son test puanlarının öğrencilerin DKAB dersine karşı ilgi düzeylerine göre matematiksel farklılaşması, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu bulgular bize, öğrencinin DKAB dersine karşı ilgisinin Yaz Kurslarındaki başarısı üzerinde önemli bir etken olmadığını göstermektedir.

Tablo 54. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersine Karşı İlgi Düzeylerine Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA)

		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	Sig.
1.Kur Kur'an Son Test Puanı	Gruplar arası	1,076	2	,538	,353	,703
	Gruplar içi	467,392	307	1,522		
	Toplam	468,468	309			
1.Kur İtikat Son Test Puanı	Gruplar arası	1,783	2	,891	,620	,539
	Gruplar içi	441,456	307	1,438		
	Toplam	443,239	309			
1.Kur İbadet Son Test Puanı	Gruplar arası	5,943	2	2,971	1,635	,197
	Gruplar içi	557,877	307	1,817		
	Toplam	563,819	309			
1.Kur Ahlak Son Test Puanı	Gruplar arası	1,028	2	,514	,263	,769
	Gruplar içi	600,507	307	1,956		
	Toplam	601,535	309			
1.Kur Siyer Son Test Puanı	Gruplar arası	7,674	2	3,837	1,477	,230
	Gruplar içi	797,581	307	2,598		
	Toplam	805,255	309			

2.Kur Kur'an Son Test Puanı	Gruplar arası	4,681	2	2,340	1,187	,308
	Gruplar içi	303,587	154	1,971		
	Toplam	308,268	156			
2.Kur İtikat Son Test Puanı	Gruplar arası	1,250	2	,625	,261	,770
	Gruplar içi	368,227	154	2,391		
	Toplam	369,478	156			
2.Kur İbadet Son Test Puanı	Gruplar arası	1,862	2	,931	,393	,676
	Gruplar içi	364,941	154	2,370		
	Toplam	366,803	156			
2.Kur Ahlak Son Test Puanı	Gruplar arası	3,855	2	1,928	,776	,462
	Gruplar içi	382,578	154	2,484		
	Toplam	386,433	156			
2.Kur Siyer Son Test Puanı	Gruplar arası	11,085	2	5,543	2,195	,115
	Gruplar içi	388,826	154	2,525		
	Toplam	399,911	156			
3.Kur Kur'an Son Test Puanı	Gruplar arası	2,395	2	1,197	,974	,381
	Gruplar içi	118,050	96	1,230		
	Toplam	120,444	98			
3.Kur İtikat Son Test Puanı	Gruplar arası	4,806	2	2,403	1,178	,312
	Gruplar içi	195,921	96	2,041		
	Toplam	200,727	98			
3.Kur İbadet Son Test Puanı	Gruplar arası	3,686	2	1,843	,928	,399
	Gruplar içi	190,758	96	1,987		
	Toplam	194,444	98			
3.Kur Ahlak Son Test Puanı	Gruplar arası	71,358	2	35,679	,527	,592
	Gruplar içi	6501,632	96	67,725		
	Toplam	6572,990	98			
3.Kur Siyer Son Test Puanı	Gruplar arası	4,756	2	2,378	1,506	,227
	Gruplar içi	151,567	96	1,579		
	Toplam	156,323	98			

5. Öğrenci Başarısının Dini Deneyim Yoğunluğuna Göre Farklılaşması

a. Son Test Puanlarının Öğrencinin Önceki Sene Yaz Kurslarına Katılma Durumuna Göre Farklılaşması

Araştırmamıza katılan öğrencilerin bir önceki sene yaz Kur'an kurslarına katılım durumlarına göre son test-puanı ortalamaları tablo 55'de verilmektedir. Tablo incelendiği zaman bazı derslerde bazı kurlar için ortalama puanların öğrencinin önceki sene yaz kurusuna gidip gitmemesine göre matematiksel farklılık gösterdiği gözlenmektedir.

Tablo 55. Öğrencilerin Önceki Sene Yaz Kur'an Kurslarına Katılma Durumlarına Göre Son Test Puanı Ortalamaları

Öğrencinin Bir Önceki Sene Yaz Kursuna Katılma Durumu		N	Ortalama Puan	ss
1.Kur Kur'an Son Test Puanı	Evet	259	7,1737	1,23449
	Hayır	51	7,0000	1,21655
1.Kur İtikat Son Test Puanı	Evet	259	7,5714	1,20308
	Hayır	51	7,3137	1,15741
1.Kur İbadet Son Test Puanı	Evet	259	7,1429	1,31437
	Hayır	51	6,7843	1,50085
1.Kur Ahlak Son Test Puanı	Evet	259	7,0347	1,43690
	Hayır	51	7,0588	1,17323
1.Kur Siyer Son Test Puanı	Evet	259	7,4247	1,60097
	Hayır	51	7,0196	1,65518
2.Kur Kur'an Son Test Puanı	Evet	124	7,2500	1,46296
	Hayır	33	6,9697	1,15879
2.Kur İtikat Son Test Puanı	Evet	124	7,7258	1,51061
	Hayır	33	8,0606	1,63820
2.Kur İbadet Son Test Puanı	Evet	124	7,6532	1,55152
	Hayır	33	8,1515	1,41689
2.Kur Ahlak Son Test Puanı	Evet	124	7,3387	1,42502
	Hayır	33	7,2727	2,06568
2.Kur Siyer Son Test Puanı	Evet	124	7,3468	1,57751
	Hayır	33	7,6364	1,69223
3.Kur Kur'an Son Test Puanı	Evet	88	7,4659	1,10327
	Hayır	11	7,2727	1,19087
3.Kur İtikat Son Test Puanı	Evet	88	8,2045	1,38264
	Hayır	11	8,0000	1,84391
3.Kur İbadet Son Test Puanı	Evet	88	7,5000	1,31306
	Hayır	11	7,0000	2,04939
3.Kur Ahlak Son Test Puanı	Evet	88	7,9432	8,67598
	Hayır	11	7,5455	1,50756
3.Kur Siyer Son Test Puanı	Evet	88	7,3295	1,25690
	Hayır	11	7,4545	1,36848

Tablo 56. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Önceki Sene Yaz Kur'an Kurslarına Katılma Durumlarına Göre Farklılaşması İlişkisiz Örneklemler t-Testi Sonuçları

	t	Sd	Sig.
1.Kur Kur'an Son Test Puanı	,921	308	,358
1.Kur İtikat Son Test Puanı	1,407	308	,161
1.Kur İbadet Son Test Puanı	1,738	308	,083
1.Kur Ahlâk Son Test Puanı	-,112	308	,911
1.Kur Siyer Son Test Puanı	1,643	308	,101
2.Kur Kur'an Son Test Puanı	1,018	155	,310
2.Kur İtikat Son Test Puanı	-1,111	155	,268
2.Kur İbadet Son Test Puanı	-1,668	155	,097
2.Kur Ahlâk Son Test Puanı	,213	155	,831
2.Kur Siyer Son Test Puanı	-,923	155	,357
3.Kur Kur'an Son Test Puanı	,543	97	,588
3.Kur İtikat Son Test Puanı	,445	97	,657
3.Kur İbadet Son Test Puanı	1,111	97	,269
3.Kur Ahlâk Son Test Puanı	,151	97	,880
3.Kur Siyer Son Test Puanı	-,308	97	,759

Öğrencilerin son test puanlarının önceki sene Yaz Kur'an Kursuna gidip gitmemesine göre farklılaşmasının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ilişkisiz örneklemler t-testi sonuçlarına ilişkin bulgular tablo 56'da verilmektedir. İlgili tablo incelendiği zaman hiçbir kur ve derste son test puanlarının önceki sene yaz kursuna gitme durumuna göre farklılaşmasının anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Bu bulgular bize daha önce yaz kursuna katılmış olmanın yaz Kur'an Kurslarında öğrenci başarısını etkileyen bir faktör olmadığını göstermektedir. Kur sisteminin özelliği gereği bir önceki yıl kursa katılan öğrencilerin bir sonraki yıl yeni bir kura başlayacaklarından ve yeni bilgiler

gerektiğinden daha önce kursa katılma etkili bir faktör değildir. Çünkü kur sistemi bütünlük arzetmekle birlikte ayrı öğrenme birimlerinden oluşur. Bu durum kur sisteminin yerleştiğini ve öğrencinin yaz kursu ile ilgisinin en az iki yıl devam ettiğini göstermektedir. Gözlemlerimiz ve öğretici görüşleri de bu yöndedir.

b. Son Test Puanlarının Öğrencinin Dini Kitaplar Okuma Durumuna Göre Farklılaşması

Araştırmamıza katılan öğrencilerin dini kitaplar okuma düzeylerine göre son test-puanı ortalamaları tablo 57'de verilmektedir. Tablo incelendiği zaman bazı kur ve derslerde son test puanlarının öğrencilerin dini kitaplar okuma düzeylerine göre matematiksel olarak farklı değerlere sahip olduğu gözlenmektedir.

Tablo 57. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Öğrencinin Dini Kitaplar Okuma Düzeylerine Göre Ortalamaları

		N	Ortalama Puan	ss
1.Kur Kur'an Son Test Puanı	Hiç Okumam	17	7,1176	1,40900
	Ara sıra Okurum	242	7,1074	1,25438
	Sıklıkla Okurum	51	7,3333	1,05198
	Toplam	310	7,1452	1,23129
1.Kur İtikat Son Test Puanı	Hiç Okumam	17	7,5882	1,12132
	Ara sıra Okurum	242	7,5413	1,17386
	Sıklıkla Okurum	51	7,4510	1,34631
	Toplam	310	7,5290	1,19768
1.Kur İbadet Son Test Puanı	Hiç Okumam	17	6,8824	1,16632
	Ara sıra Okurum	242	7,1198	1,36270
	Sıklıkla Okurum	51	6,9804	1,36367
	Toplam	310	7,0839	1,35080
1.Kur Ahlâk Son Test Puanı	Hiç Okumam	17	6,9412	1,29762
	Ara sıra Okurum	242	7,0620	1,40549
	Sıklıkla Okurum	51	6,9608	1,39944
	Toplam	310	7,0387	1,39525
1.Kur Siyer Son Test Puanı	Hiç Okumam	17	7,7647	1,34766
	Ara sıra Okurum	242	7,3554	1,64662
	Sıklıkla Okurum	51	7,2353	1,54387
	Toplam	310	7,3581	1,61431

2.Kur Kur'an Son Test Puanı	Hiç Okumam	9	7,4444	1,42400
	Ara sıra Okurum	121	7,0661	1,40674
	Sıklıkla Okurum	27	7,6667	1,33012
	Toplam	157	7,1911	1,40573
2.Kur İtikat Son Test Puanı	Hiç Okumam	9	6,5556	1,42400
	Ara sıra Okurum	121	7,8099	1,54010
	Sıklıkla Okurum	27	8,1481	1,40613
	Toplam	157	7,7962	1,53898
2.Kur İbadet Son Test Puanı	Hiç Okumam	9	7,7778	1,78730
	Ara sıra Okurum	121	7,7686	1,56397
	Sıklıkla Okurum	27	7,7037	1,35348
	Toplam	157	7,7580	1,53339
2.Kur Ahlâk Son Test Puanı	Hiç Okumam	9	7,1111	1,76383
	Ara sıra Okurum	121	7,3554	1,59091
	Sıklıkla Okurum	27	7,2593	1,48305
	Toplam	157	7,3248	1,57389
2.Kur Siyer Son Test Puanı	Hiç Okumam	9	7,5556	1,42400
	Ara sıra Okurum	121	7,4050	1,59989
	Sıklıkla Okurum	27	7,3704	1,71303
	Toplam	157	7,4076	1,60110
3.Kur Kur'an Son Test Puanı	Hiç Okumam	8	6,7500	1,28174
	Ara sıra Okurum	77	7,4935	1,04659
	Sıklıkla Okurum	14	7,5714	1,28388
	Toplam	99	7,4444	1,10861
3.Kur İtikat Son Test Puanı	Hiç Okumam	8	8,1250	1,64208
	Ara sıra Okurum	77	8,2338	1,42253
	Sıklıkla Okurum	14	7,9286	1,43925
	Toplam	99	8,1818	1,43117
3.Kur İbadet Son Test Puanı	Hiç Okumam	8	7,0000	2,00000
	Ara sıra Okurum	77	7,4545	1,37214
	Sıklıkla Okurum	14	7,6429	1,27745
	Toplam	99	7,4444	1,40859
3.Kur Ahlâk Son Test Puanı	Hiç Okumam	8	6,8750	1,88509
	Ara sıra Okurum	77	7,0390	1,56812
	Sıklıkla Okurum	14	7,5714	1,69680
	Toplam	99	7,1010	1,60671
3.Kur Siyer Son Test Puanı	Hiç Okumam	8	7,8750	1,55265
	Ara sıra Okurum	77	7,2338	1,26591
	Sıklıkla Okurum	14	7,6429	1,00821
	Toplam	99	7,3434	1,26299

Tablo 58. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Dinî Kitaplar Okuma Düzeylerine Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA)

		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	Sig.
2.Kur İtikat Son Test Puanı	Gruplar arası	17,220	2	8,610	3,764	,025
	Gruplar içi	352,258	154	2,287		
	Toplam	369,478	156			

Son test puanlarına ait ortalama puanların öğrencilerin dinî kitaplar okuma düzeylerine göre farklılığının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek faktörlü Varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına ilişkin bulgular tablo 58'de verilmektedir. İlgili tablo incelendiği zaman ikinci kur İtikat (F: 3,76; Sd:2; $p<0,05$) dersine ait son test puanlarının öğrencilerin dinî kitaplar okuma düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmektedir.

Tablo 59. LCD Çoklu Karşılaştırmalar

Bağımlı Değişken	Dini Kitap Okuma Düzeyi (I)	Dini Kitap Okuma Düzeyi (II)	Ortalama Farkı	Sig.
2.Kur Kur'an Son Test Puanı	Hiç Okumam	Ara sıra Okurum	,37833	,434
		Sıklıkla Okurum	-,22222	,680
	Ara sıra Okurum	Hiç Okumam	-,37833	,434
		Sıklıkla Okurum	-,60055(*)	,045
	Sıklıkla Okurum	Hiç Okumam	,22222	,680
		Ara sıra Okurum	,60055(*)	,045
2.Kur İtikat Son Test Puanı	Hiç Okumam	Ara sıra Okurum	-1,25436(*)	,018
		Sıklıkla Okurum	-1,59259(*)	,007
	Ara sıra Okurum	Hiç Okumam	1,25436(*)	,018
		Sıklıkla Okurum	-,33823	,295
	Sıklıkla Okurum	Hiç Okumam	1,59259(*)	,007
		Ara sıra Okurum	,33823	,295

*** Ortalama farklarının 0.05 düzeyinde anlamlı olduğunu gösterir.**

Öğrencilerin son test puanlarının dini kitaplar okuma düzeyine göre farklılaşmasının istatistiksel olarak anlamlılığının kaynağını belirlemek amacıyla da LCD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu teste ilişkin bulgular tablo 59'da verilmektedir. İlgili tablo incelendiği zaman ikinci kur itikat dersi son test puanlarının hiç dini kitap okumayan öğrencilerde ara sıra ve sıklıkla dini kitaplar okuyan öğrencilere göre daha düşük olduğu gözlenmektedir. Öğrencilerin okudukları kitaplar göz önüne alındığında itikada ilişkin ön öğrenmelerinin daha yüksek olacağı ortaya çıkar. Öğrencilerin en çok okuduklarını söyledikleri kitaplar sırasıyla; Peygamberimi Öğreniyorum (196 öğrenci), Dinimi öğreniyorum (174 öğrenci), Temel Dini Bilgiler (71 öğrenci) dir. Bu kitapların tamamının DİB tarafından ücretsiz dağıtılan kitaplar olması dikkat çekicidir. Öğrenci kendisine verilen kitabı okuyor demektir. Ücretsiz olarak dağıtılan kitaplar çoğaltılmalıdır. Öğretici görüşleri de bu fikri desteklemektedir.

Tek faktörlü varyans analizinde anlamlı olmamakla birlikte yapılan LCD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre ikinci kur Kur'an dersine ait son test puanları da öğrencinin dinî kitaplar okuma düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. İkinci kur Kur'an dersi son test puanları sıklıkla dinî kitaplar okuyan öğrencilerde ara sıra okuyanlara göre daha yüksek bulunmuştur.

c. Son Test Puanlarının Öğrencinin Televizyonda Dini Programlar İzleme Düzeyine Göre Farklılaşması

Araştırmamıza katılan öğrencilerin televizyonlarda yayınlanan dinî programları izleme düzeylerine göre son test-puanı ortalamaları tablo 60'da verilmektedir. Tablo incelendiği zaman bazı kur ve derslerde son test puanlarının öğrencilerin dinî programlar izleme düzeylerine göre matematiksel olarak farklı değerlere sahip olduğu gözlenmektedir.

Tablo 60. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Öğrencinin Dinî Programlar İzleme Düzeylerine Göre Ortalamaları

		N	Ortalama Puan	ss
1.Kur Kur'an Son Test Puanı	Hiç İzlemem	25	7,5600	1,00333
	Ara sıra İzlerim	233	7,1330	1,25065
	Sıklıkla İzlerim	52	7,0000	1,22074
	Toplam	310	7,1452	1,23129
1.Kur İtikat Son Test Puanı	Hiç İzlemem	25	7,8800	1,09240
	Ara sıra İzlerim	233	7,5622	1,20227
	Sıklıkla İzlerim	52	7,2115	1,17718
	Toplam	310	7,5290	1,19768
1.Kur İbadet Son Test Puanı	Hiç İzlemem	25	7,2800	1,13725
	Ara sıra İzlerim	233	7,1459	1,37878
	Sıklıkla İzlerim	52	6,7115	1,27320
	Toplam	310	7,0839	1,35080
1.Kur Ahlâk Son Test Puanı	Hiç İzlemem	25	7,2400	1,30000
	Ara sıra İzlerim	233	7,0515	1,37619
	Sıklıkla İzlerim	52	6,8846	1,52950
	Toplam	310	7,0387	1,39525
1.Kur Siyer Son Test Puanı	Hiç İzlemem	25	7,4400	1,58325
	Ara sıra İzlerim	233	7,4936	1,62449
	Sıklıkla İzlerim	52	6,7115	1,44625
	Toplam	310	7,3581	1,61431
2.Kur Kur'an Son Test Puanı	Hiç İzlemem	11	6,6364	1,20605
	Ara sıra İzlerim	128	7,2266	1,32341
	Sıklıkla İzlerim	18	7,2778	1,99427
	Toplam	157	7,1911	1,40573
2.Kur İtikat Son Test Puanı	Hiç İzlemem	11	7,3636	2,11058
	Ara sıra İzlerim	128	7,9063	1,47118
	Sıklıkla İzlerim	18	7,2778	1,56452
	Toplam	157	7,7962	1,53898
2.Kur İbadet Son Test Puanı	Hiç İzlemem	11	7,5455	1,63485
	Ara sıra İzlerim	128	7,7969	1,51299
	Sıklıkla İzlerim	18	7,6111	1,68519
	Toplam	157	7,7580	1,53339
2.Kur Ahlâk Son Test Puanı	Hiç İzlemem	11	6,6364	,92442
	Ara sıra İzlerim	128	7,4844	1,61189
	Sıklıkla İzlerim	18	6,6111	1,33456
	Toplam	157	7,3248	1,57389
2.Kur Siyer Son Test Puanı	Hiç İzlemem	11	6,4545	1,69491
	Ara sıra İzlerim	128	7,5625	1,54589
	Sıklıkla İzlerim	18	6,8889	1,71117
	Toplam	157	7,4076	1,60110
3.Kur Kur'an Son Test Puanı	Hiç İzlemem	10	7,2000	1,03280
	Ara sıra İzlerim	77	7,4675	1,08318
	Sıklıkla İzlerim	12	7,5000	1,38170
	Toplam	99	7,4444	1,10861

3.Kur İtikat Son Test Puanı	Hiç İzlemem	10	8,9000	1,28668
	Ara sıra İzlerim	77	8,0649	1,47200
	Sıklıkla İzlerim	12	8,3333	1,15470
	Toplam	99	8,1818	1,43117
3.Kur İbadet Son Test Puanı	Hiç İzlemem	10	7,2000	1,31656
	Ara sıra İzlerim	77	7,4026	1,48908
	Sıklıkla İzlerim	12	7,9167	,79296
	Toplam	99	7,4444	1,40859
3.Kur Ahlâk Son Test Puanı	Hiç İzlemem	10	7,0000	1,69967
	Ara sıra İzlerim	77	7,0779	1,65248
	Sıklıkla İzlerim	12	7,3333	1,30268
	Toplam	99	7,1010	1,60671
3.Kur Siyer Son Test Puanı	Hiç İzlemem	10	7,7000	1,49443
	Ara sıra İzlerim	77	7,2857	1,27586
	Sıklıkla İzlerim	12	7,4167	,99620
	Toplam	99	7,3434	1,26299

Son test puanlarına ait ortalama puanların öğrencilerin dinî programlar izleme düzeylerine göre farklılığının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek faktörlü Varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına ilişkin bulgular tablo 61'de verilmektedir. İlgili tablo incelendiği zaman birinci kur İtikat (F: 3,02; Sd:2; $p<0,05$), birinci kur Siyer (F: 5,15; Sd:2; $p<0,05$), ikinci kur Ahlâk (F: 3,68; Sd:2; $p<0,05$) ve ikinci kur Siyer (F: 3,6; Sd:2; $p<0,05$) derslerine ait son test puanlarının öğrencilerin dinî programları izleme düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmektedir.

Tablo 61. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Dinî Programlar İzleme Düzeylerine Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA)

		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	Sig.
1.Kur İtikat Son Test Puanı	Gruplar arası	8,578	2	4,289	3,029	,050
	Gruplar içi	434,661	307	1,416		
	Toplam	443,239	309			
1.Kur Siyer Son Test Puanı	Gruplar arası	26,181	2	13,091	5,158	,006
	Gruplar içi	779,073	307	2,538		
	Toplam	805,255	309			
2.Kur Ahlak Son Test Puanı	Gruplar arası	17,641	2	8,821	3,683	,027
	Gruplar içi	368,792	154	2,395		
	Toplam	386,433	156			
2.Kur Siyer Son Test Puanı	Gruplar arası	17,906	2	8,953	3,609	,029
	Gruplar içi	382,005	154	2,481		
	Toplam	399,911	156			

Öğrencilerin son test puanlarının dinî programlar izleme düzeyine göre farklılaşmasının istatistiksel olarak anlamlılığının kaynağını belirlemek amacıyla da LCD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu teste ilişkin bulgular tablo 62'de verilmektedir. İlgili tablo incelendiği zaman birinci kur İtikat dersi son test puanlarının hiç izlemeyenlerde sıklıkla izleyenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tek faktörlü varyans analizinde anlamlı olmamakla birlikte LCD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre 1.kur İbadet dersinde ara sıra izleyenlerde son test puanları sıklıkla izleyenlere göre daha yüksektir. 1. kur Siyer dersinde ara sıra izleyenlerin son test puanları sıklıkla izleyenlerden yüksektir. 2.kur Ahlâk dersinde ara sıra izleyenlerin puanı sıklıkla izleyenlerden, 2.kur Siyer dersinde hiç izlemeyenlerin puanı da ara sıra izleyenlerden daha yüksektir. Çok izlenen TV dizileri sırasıyla şöyledir; Sırlar Dünyası (77 öğrenci), Kalp Gözü (49 öğrenci), Büyük Buluşma (42 öğrenci). Dizilerin tamamının ahiret, ölüm, geri dirilme, yapılanların cezasının daha bu dünyada çekilmesi temalarını işlemeleri dikkate değerdir.

Bu sonuçlardan kitap okumanın öğrenci başarısına olumlu etki yaptığı, televizyon programlarının ise olumsuz etki yaptığı söylenebilir. Kitap okumanın öğrenci için yaşamının her safhasında vazgeçilmez ve faydalı bir alışkanlık olması gerektiğini belirtmeliyiz. Ancak son dönemlerde televizyonlarda muhatap kitlenin özellikleri ve hassasiyetleri dikkate alınmadan yayınlanan ve daha çok ahiret, ölüm, yeniden dirilme, yapılan hataların cezasını dünyada iken çekme gibi konuları işleyen dizilerin zararlı olduğunu, çocuğun manevi dünyasında telafisi mümkün olmayan zedelenmelere yol açtığını, okumayı ve düşünmeyi engellediğini, kültürel yabancılaşmaya, dilin yozlaşmasına, kimliğin yitirilmesine, çocukluğun ve masumiyetin yok oluşuna yol açtığını söyleyebiliriz.[89]

---

[89]Bkz: Mustafa Önder, "Çocuklar Bize, Gelecek Çocuklara Emanet", *Diyanet Avrupa Dergisi*, S.104, Ankara 2007, s.34-35; M.Doğan Karacoşkun, "Televizyon Yayınlarının Çocuk ve Gençler Üzerindeki Olumsuz Etkileri", *Somuncu Baba Dergisi*, S.67, s.50–53; Huriye Kuruoğlu, "Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Olumsuz Etkileri", *www.eğitimhane.com.tr*; Ayrıca bkz. *II.Uluslararası Dini Yayınlar Kongresi* (5–7 Kasım 2004-Ankara), DİB Yayınları, Ankara 2005.

Tablo 62. LCD Çoklu Karşılaştırmalar

Bağımlı Değişken	Televizyonda Dini Programlar İzleme Durumu (I)	Televizyonda Dini Programlar İzleme Durumu (II)	Ortalama Farkı (I-II)	Sig.
1.Kur İtikat Son Test Puanı	Hiç İzlemem	Ara sıra İzlerim	,31777	,205
		Sıklıkla İzlerim	,66846(*)	,022
	Ara sıra İzlerim	Hiç İzlemem	-,31777	,205
		Sıklıkla İzlerim	,35069	,056
	Sıklıkla İzlerim	Hiç İzlemem	-,66846(*)	,022
		Ara sıra İzlerim	-,35069	,056
1.Kur İbadet Son Test Puanı	Hiç İzlemem	Ara sıra İzlerim	,13408	,636
		Sıklıkla İzlerim	,56846	,083
	Ara sıra İzlerim	Hiç İzlemem	-,13408	,636
		Sıklıkla İzlerim	,43438(*)	,036
	Sıklıkla İzlerim	Hiç İzlemem	-,56846	,083
		Ara sıra İzlerim	-,43438(*)	,036
1.Kur Siyer Son Test Puanı	Hiç İzlemem	Ara sıra İzlerim	-,05356	,873
		Sıklıkla İzlerim	,72846	,061
	Ara sıra İzlerim	Hiç İzlemem	,05356	,873
		Sıklıkla İzlerim	,78202(*)	,002
	Sıklıkla İzlerim	Hiç İzlemem	-,72846	,061
		Ara sıra İzlerim	-,78202(*)	,002
2.Kur Ahlâk Son Test Puanı	Hiç İzlemem	Ara sıra İzlerim	-,84801	,083
		Sıklıkla İzlerim	,02525	,966
	Ara sıra İzlerim	Hiç İzlemem	,84801	,083
		Sıklıkla İzlerim	,87326(*)	,026
	Sıklıkla İzlerim	Hiç İzlemem	-,02525	,966
		Ara sıra İzlerim	-,87326(*)	,026
2.Kur Siyer Son Test Puanı	Hiç İzlemem	Ara sıra İzlerim	-1,10795(*)	,027
		Sıklıkla İzlerim	-,43434	,472
	Ara sıra İzlerim	Hiç İzlemem	1,10795(*)	,027
		Sıklıkla İzlerim	,67361	,091
	Sıklıkla İzlerim	Hiç İzlemem	,43434	,472
		Ara sıra İzlerim	-,67361	,091

*** Ortalama farklarının 0.05 düzeyinde anlamlı olduğunu gösterir.**

d. Son Test Puanlarının Öğrencinin Namaz Kılma Düzeyine Göre Farklılaşması

Araştırmamıza katılan öğrencilerin namaz kılma düzeylerine göre son test-puanı ortalamalarındaki farklılaşmanın anlamlılığını gösteren tek faktörlü varyans analizi sonuçları tablo 63'de verilmektedir. Tablo incelendiği zaman hiçbir ders ve kurda öğrencilerin son test puanlarının namaz kılma düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı gözlenmektedir. Bu bulgular, öğrencinin namaz kılma düzeylerinin, yaz Kur'an kurslarındaki öğrenci başarısı üzerinde etken bir faktör olmadığı sonucuna bizi ulaştırmaktadır.

Tablo 63. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Namaz Kılma Düzeylerine Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA)

		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	Sig.
1.Kur Kur'an Son Test Puanı	Gruplar arası	1,255	2	,628	,412	,662
	Gruplar içi	467,212	307	1,522		
	Toplam	468,468	309			
1.Kur İtikat Son Test Puanı	Gruplar arası	2,089	2	1,045	,727	,484
	Gruplar içi	441,150	307	1,437		
	Toplam	443,239	309			
1.Kur İbadet Son Test Puanı	Gruplar arası	,530	2	,265	,145	,865
	Gruplar içi	563,289	307	1,835		
	Toplam	563,819	309			
1.Kur Ahlâk Son Test Puanı	Gruplar arası	2,180	2	1,090	,558	,573
	Gruplar içi	599,355	307	1,952		
	Toplam	601,535	309			
1.Kur Siyer Son Test Puanı	Gruplar arası	,218	2	,109	,041	,959
	Gruplar içi	805,037	307	2,622		
	Toplam	805,255	309			
2.Kur Kur'an Son Test Puanı	Gruplar arası	,308	2	,154	,077	,926
	Gruplar içi	307,960	154	2,000		

	Toplam	308,268	156			
2.Kur İtikat Son Test Puanı	Gruplar arası	7,662	2	3,831	1,631	,199
	Gruplar içi	361,815	154	2,349		
	Toplam	369,478	156			
2.Kur İbadet Son Test Puanı	Gruplar arası	9,031	2	4,516	1,944	,147
	Gruplar içi	357,771	154	2,323		
	Toplam	366,803	156			
2.Kur Ahlâk Son Test Puanı	Gruplar arası	,980	2	,490	,196	,822
	Gruplar içi	385,453	154	2,503		
	Toplam	386,433	156			
2.Kur Siyer Son Test Puanı	Gruplar arası	14,539	2	7,270	2,905	,058
	Gruplar içi	385,372	154	2,502		
	Toplam	399,911	156			
3.Kur Kur'an Son Test Puanı	Gruplar arası	4,314	2	2,157	1,783	,174
	Gruplar içi	116,131	96	1,210		
	Toplam	120,444	98			
3.Kur İtikat Son Test Puanı	Gruplar arası	,730	2	,365	,175	,840
	Gruplar içi	199,997	96	2,083		
	Toplam	200,727	98			
3.Kur İbadet Son Test Puanı	Gruplar arası	4,277	2	2,138	1,080	,344
	Gruplar içi	190,168	96	1,981		
	Toplam	194,444	98			
3.Kur Ahlâk Son Test Puanı	Gruplar arası	5,519	2	2,759	1,070	,347
	Gruplar içi	247,471	96	2,578		
	Toplam	252,990	98			
3.Kur Siyer Son Test Puanı	Gruplar arası	5,893	2	2,946	1,880	,158
	Gruplar içi	150,431	96	1,567		
	Toplam	156,323	98			

6. Öğrenci Başarısının Kurs Çevresinin Özelliklerine Göre Farklılaşması

a. Son Test Puanlarının Öğrencinin Devam Ettiği Kurlara Göre Birbiri ile İlişkileri

Öğrencilerin son test puanlarının birbirleri ile ilişkileri tablo 63'de verilmektedir. İlgili tablo incelendiği zaman her bir kur için derslerde öğrencilere ait son test puanlarının birbirleri ile anlamlı ve pozitif bir ilişki içinde oldukları görülmektedir. Bu bulgular bize, herhangi bir derste son test puanlarının yükselmesi halinde diğer tüm derslerde de yükselmenin gerçekleştiğini göstermektedir. Örneğin birinci kur Kur'an dersi son test puanları, birinci kur İtikat dersi son test puanları ile anlamlı pozitif ve orta düzeyde güçlü bir ilişki içindedir (Pear. Cor.:0,31; $p<0,05$)). Öğrencilerin Kur'an dersi puanları arttıkça İtikat dersi puanları da artmaktadır.

Bu bulgular, derslerin içeriğinin birbirlerini desteklediğini ve tüm derslerin birlikte ortak amaçlara hizmet ettiğinin bir göstergesidir. Nitekim, Pearson korelasyon değerlerinin Kur'an dışındaki dersler arası ilişkilerde daha yüksek değerler alması bizim bu yorumumuzu desteklemektedir. Yeni Yaz Kur'an Kursları Programı da bu ilişki üzerine bina edilmiştir.

Tablo 64. Öğrencilerin Son-Test Puanlarının Birbirleri ile İlişkileri

		1.Kur Kur'an	1.Kur Itikat	1.Kur Ibadet	1.Kur Ahlak	1.Kur Siyer	2.Kur Kur'an	2.Kur Itikat	2.Kur Ibadet	2.Kur Ahlak	2.Kur Siyer	3.Kur Kur'an	3.Kur ItikatS	3.Kur Ibadet	3.Kur Ahlak	3.Kur Siyer
1.Kur Kur'an Son Test Puanı	pc	1	,319(**)	,248(**)	,134(*)	,298(**)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)
	Sig.		,000	,000	,018	,000	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	N	310	310	310	310	310	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.Kur Itikat Son Test Puanı	pc	,319(**)	1	,339(**)	,261(**)	,329(**)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)
	Sig.	,000		,000	,000	,000	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	N	310	310	310	310	310	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.Kur Ibadet Son Test Puanı	pc	,248(**)	,339(**)	1	,300(**)	,446(**)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)
	Sig.	,000	,000		,000	,000	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	N	310	310	310	310	310	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

1.Kur Ahlak Son Test Puanı	pc	,134(*)	,261(**)	,300(**)	1	,357(**)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)
	Sig.	,018	,000	,000		,000	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	N	310	310	310	310	310	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.Kur Siyer Son Test Puanı	pc	,298(**)	,329(**)	,446(**)	,357(**)	1	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)
	Sig.	,000	,000	,000	,000		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	N	310	310	310	310	310	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.Kur Kur'an Son Test Puanı	pc	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	1	,249(**)	,102	,128	,184(*)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)
	Sig.	.	.	.	.	.		,002	,204	,110	,021	.	.	.	.	.
	N	0	0	0	0	0	157	157	157	157	157	0	0	0	0	0
2.Kur Itikat Son Test Puanı	pc	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	,249(**)	1	,514(**)	,345(**)	,461(**)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)
	Sig.	.	.	.	.	.	,002		,000	,000	,000	.	.	.	.	.
	N	0	0	0	0	0	157	157	157	157	157	0	0	0	0	0
2.Kur Ibadet Son Test Puanı	pc	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	,102	,514(**)	1	,322(**)	,398(**)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)
	Sig. (2-tailed)	.	.	.	.	.	,204	,000		,000	,000	.	.	.	.	.
	N	0	0	0	0	0	157	157	157	157	157	0	0	0	0	0
2.Kur Ahlak Son Test Puanı	pc	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	,128	,345(**)	,322(**)	1	,415(**)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)
	Sig.	.	.	.	.	.	,110	,000	,000		,000	.	.	.	.	.
	N	0	0	0	0	0	157	157	157	157	157	0	0	0	0	0
2.Kur Siyer Son Test Puanı	pc	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	,184(*)	,461(**)	,398(**)	,415(**)	1	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)
	Sig.	.	.	.	.	.	,021	,000	,000	,000		.	.	.	.	.
	N	0	0	0	0	0	157	157	157	157	157	0	0	0	0	0
3.Kur Kur'an Son Test Puanı	pc	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	1	,084	,317(**)	,198(*)	-,037
	Sig.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.		,411	,001	,050	,714
	N	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	99	99	99	99	99
3.Kur Itikat Son Test Puanı	pc	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	,084	1	,324(**)	,187	,157
	Sig.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	,411		,001	,064	,121
	N	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	99	99	99	99	99
3.Kur Ibadet Son Test Puanı	pc	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	,317(**)	,324(**)	1	,462(**)	,189
	Sig.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	,001	,001		,000	,061
	N	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	99	99	99	99	99
3.Kur Ahlak Son Test Puanı	pc	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	,198(*)	,187	,462(**)	1	,259(**)
	Sig.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	,050	,064	,000		,010
	N	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	99	99	99	99	99
3.Kur Siyer Son Test Puanı	pc	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	.(a)	-,037	,157	,189	,259(**)	1
	Sig.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	,714	,121	,061	,010	
	N	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	99	99	99	99	99

(**) Korelâsyonlar 0.01 düzeyinde anlamlıdır. (*) Korelâsyonlar 0.05 düzeyinde anlamlıdır. (a) Hesaplama gerçekleştirilmemiştir.

b. Son Test Puanlarının Öğrencinin Devam Ettiği Kur'an Kurslarına Göre Farklılaşması

Araştırmamıza katılan öğrencilerin devam ettikleri Kur'an Kurslarına göre son test-puanı ortalamaları tablo 65 'de verilmektedir. Tablo incelendiği zaman bazı kur ve derslerde son test puanlarının öğrencilerin devam ettikleri Kur'an kurslarına göre matematiksel olarak farklı değerlere sahip olduğu gözlenmektedir.

Tablo 65. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Öğrencinin Devam Ettiği Kur'an Kurslarına Göre Ortalamaları

		N	Ortalama	ss
1.Kur Kur'an Son Test Puanı	Mehmet Paşa Camii	29	6,4138	1,32334
	Fatih Akşemsettin Camii	20	7,2000	1,00525
	Birlikevler Kur'an Kursu	12	6,5000	,79772
	Karahaliloğlu Kur'an Kursu	19	7,6842	,94591
	Bahçelievler Camii	11	7,0000	1,34164
	Mehmet Akif Camii	21	6,9524	1,28360
	Merve Kur'an Kursu	10	9,1000	,56765
	Kılavuz Camii	22	7,5909	,79637
	Üniversite Camii	14	6,7143	1,20439
	Berat Kur'an Kursu	13	6,6154	,76795
	Mevlana Camii	22	7,9545	,95005
	Yayla Kur'an Kursu	15	7,5333	1,18723
	Çayyurt Çimenli Camii	11	6,4545	1,03573
	Sancak Camii	12	6,4167	,99620
	Paşa Camii	8	7,1250	,83452
	Receppaşa Camii	13	6,7692	,72501
	Mehmet Emin Camii	20	6,7000	,80131
	Bahri Taştan K:Kursu	12	7,6667	1,49747
	Hacı Molla Mehmet Camii	13	6,6923	1,65250
	Atelye Camii	13	8,1538	1,06819
	Gülyurt Kur'an Kursu	0	.	.
	Abadan Camii	0	.	.
	Ulu Camii	0	.	.
	Bulut Camii	0	.	.
	Dökmetaş Camii	0	.	.
	Toplam	310	7,1452	1,23129
1.Kur İtikat Son Test Puanı	Mehmet Paşa Camii	29	7,7586	1,02313
	Fatih Akşemsettin Camii	20	7,2500	1,06992
	Birlikevler Kur'an Kursu	12	6,8333	1,52753

	Karahaliloğlu Kur'an Kursu	19	7,3158	1,10818
	Bahçelievler Camii	11	7,1818	1,07872
	Mehmet Akif Camii	21	7,4762	1,07792
	Merve Kur'an Kursu	10	8,7000	1,49443
	Kılavuz Camii	22	7,3636	1,13580
	Üniversite Camii	14	7,0714	,99725
	Berat Kur'an Kursu	13	6,7692	,92681
	Mevlana Camii	22	8,2727	1,20245
	Yayla Kur'an Kursu	15	7,6667	,72375
	Çayyurt Çimenli Camii	11	7,6364	,92442
	Sancak Camii	12	6,2500	1,21543
	Paşa Camii	8	7,2500	1,03510
	Receppaşa Camii	13	7,6923	1,65250
	Mehmet Emin Camii	20	7,9500	,82558
	Bahri Taştan K:Kursu	12	7,3333	1,15470
	Hacı Molla Mehmet Camii	13	8,0000	,57735
	Atelye Camii	13	8,1538	1,40512
	Gülyurt Kur'an Kursu	0	.	.
	Abadan Camii	0	.	.
	Ulu Camii	0	.	.
	Bulut Camii	0	.	.
	Dökmetaş Camii	0	.	.
	Toplam	310	7,5290	1,19768
1.Kur İbadet Son Test Puanı	Mehmet Paşa Camii	29	6,8966	1,20549
	Fatih Akşemsettin Camii	20	6,8000	1,00525
	Birlikevler Kur'an Kursu	12	6,4167	1,08362
	Karahaliloğlu Kur'an Kursu	19	6,2105	1,13426
	Bahçelievler Camii	11	7,1818	,98165
	Mehmet Akif Camii	21	7,6190	1,46548
	Merve Kur'an Kursu	10	7,7000	2,00278
	Kılavuz Camii	22	6,9545	1,25270
	Üniversite Camii	14	7,4286	,93761
	Berat Kur'an Kursu	13	6,3077	1,37747
	Mevlana Camii	22	8,1364	1,45718
	Yayla Kur'an Kursu	15	7,3333	,97590
	Çayyurt Çimenli Camii	11	6,3636	,80904
	Sancak Camii	12	6,0000	1,41421
	Paşa Camii	8	7,7500	,88641
	Receppaşa Camii	13	7,9231	1,03775
	Mehmet Emin Camii	20	7,5500	1,27630
	Bahri Taştan K:Kursu	12	7,0833	,99620
	Hacı Molla Mehmet Camii	13	7,0000	1,95789
	Atelye Camii	13	6,6923	1,03155
	Gülyurt Kur'an Kursu	0	.	.
	Abadan Camii	0	.	.
	Ulu Camii	0	.	.
	Bulut Camii	0	.	.

	Dökmetaş Camii	0	.	.
	Toplam	310	7,0839	1,35080
1.Kur Ahlak Son Test Puanı	Mehmet Paşa Camii	29	6,5862	1,52403
	Fatih Akşemsettin Camii	20	7,2000	1,32188
	Birlikevler Kur'an Kursu	12	6,5833	1,78164
	Karahaliloğlu Kur'an Kursu	19	6,0526	1,22355
	Bahçelievler Camii	11	6,7273	1,42063
	Mehmet Akif Camii	21	7,3333	1,11056
	Merve Kur'an Kursu	10	7,5000	1,35401
	Kılavuz Camii	22	6,5455	1,22386
	Üniversite Camii	14	7,4286	1,22250
	Berat Kur'an Kursu	13	6,0000	1,08012
	Mevlana Camii	22	7,4091	1,25960
	Yayla Kur'an Kursu	15	7,2667	1,33452
	Çayyurt Çimenli Camii	11	6,8182	,87386
	Sancak Camii	12	6,4167	1,16450
	Paşa Camii	8	7,3750	1,06066
	Receppaşa Camii	13	7,6923	1,18213
	Mehmet Emin Camii	20	7,6500	1,03999
	Bahri Taştan K:Kursu	12	7,5000	1,16775
	Hacı Molla Mehmet Camii	13	8,5385	1,50640
	Atelye Camii	13	6,6923	1,75046
	Gülyurt Kur'an Kursu	0	.	.
	Abadan Camii	0	.	.
	Ulu Camii	0	.	.
	Bulut Camii	0	.	.
	Dökmetaş Camii	0	.	.
	Toplam	310	7,0387	1,39525
1.Kur Siyer Son Test Puanı	Mehmet Paşa Camii	29	7,3793	1,69903
	Fatih Akşemsettin Camii	20	6,5000	1,27733
	Birlikevler Kur'an Kursu	12	7,2500	1,65831
	Karahaliloğlu Kur'an Kursu	19	6,6316	1,30002
	Bahçelievler Camii	11	6,2727	1,27208
	Mehmet Akif Camii	21	7,7143	1,58565
	Merve Kur'an Kursu	10	8,7000	1,82878
	Kılavuz Camii	22	7,6818	1,32328
	Üniversite Camii	14	7,4286	1,50457
	Berat Kur'an Kursu	13	6,5385	1,45002
	Mevlana Camii	22	8,5000	1,43925
	Yayla Kur'an Kursu	15	8,2667	1,03280
	Çayyurt Çimenli Camii	11	5,9091	1,30035
	Sancak Camii	12	6,3333	1,43548
	Paşa Camii	8	7,3750	1,40789
	Receppaşa Camii	13	7,8462	1,06819
	Mehmet Emin Camii	20	7,8000	1,50787
	Bahri Taştan K:Kursu	12	6,8333	1,11464
	Hacı Molla Mehmet Camii	13	7,3846	2,63117

	Atelye Camii	13	7,7692	1,30089
	Gülyurt Kur'an Kursu	0	.	.
	Abadan Camii	0	.	.
	Ulu Camii	0	.	.
	Bulut Camii	0	.	.
	Dökmetaş Camii	0	.	.
	Toplam	310	7,3581	1,61431
2.Kur Kur'an Son Test Puanı	Mehmet Paşa Camii	0	.	.
	Fatih Akşemsettin Camii	0	.	.
	Birlikevler Kur'an Kursu	9	7,0000	1,11803
	Karahaliloğlu Kur'an Kursu	10	6,9000	1,66333
	Bahçelievler Camii	0	.	.
	Mehmet Akif Camii	0	.	.
	Merve Kur'an Kursu	19	8,3684	1,73879
	Kılavuz Camii	7	8,2857	,75593
	Üniversite Camii	0	.	.
	Berat Kur'an Kursu	6	8,0000	1,41421
	Mevlana Camii	20	7,1500	1,34849
	Yayla Kur'an Kursu	7	7,1429	,89974
	Çayyurt Çimenli Camii	11	6,3636	,67420
	Sancak Camii	0	.	.
	Paşa Camii	10	7,2000	,78881
	Receppaşa Camii	17	6,5882	1,17574
	Mehmet Emin Camii	20	7,2500	1,51744
	Bahri Taştan K:Kursu	0	.	.
	Hacı Molla Mehmet Camii	10	6,1000	,73786
	Atelye Camii	11	7,1818	1,40130
	Gülyurt Kur'an Kursu	0	.	.
	Abadan Camii	0	.	.
	Ulu Camii	0	.	.
	Bulut Camii	0	.	.
	Dökmetaş Camii	0	.	.
	Toplam	157	7,1911	1,40573
2.Kur İtikat Son Test Puanı	Mehmet Paşa Camii	0	.	.
	Fatih Akşemsettin Camii	0	.	.
	Birlikevler Kur'an Kursu	9	8,6667	1,65831
	Karahaliloğlu Kur'an Kursu	10	6,9000	,87560
	Bahçelievler Camii	0	.	.
	Mehmet Akif Camii	0	.	.
	Merve Kur'an Kursu	19	7,3684	2,03335
	Kılavuz Camii	7	8,4286	1,51186
	Üniversite Camii	0	.	.
	Berat Kur'an Kursu	6	7,8333	1,72240
	Mevlana Camii	20	8,7000	,80131
	Yayla Kur'an Kursu	7	7,4286	1,81265
	Çayyurt Çimenli Camii	11	7,6364	1,02691
	Sancak Camii	0	.	.

	Paşa Camii	10	8,2000	,91894
	Receppaşa Camii	17	7,6471	1,32009
	Mehmet Emin Camii	20	7,8000	1,39925
	Bahri Taştan K:Kursu	0	.	.
	Hacı Molla Mehmet Camii	10	8,6000	1,57762
	Atelye Camii	11	6,0909	1,44600
	Gülyurt Kur'an Kursu	0	.	.
	Abadan Camii	0	.	.
	Ulu Camii	0	.	.
	Bulut Camii	0	.	.
	Dökmetaş Camii	0	.	.
	Toplam	157	7,7962	1,53898
2.Kur İbadet Son Test Puanı	Mehmet Paşa Camii	0	.	.
	Fatih Akşemsettin Camii	0	.	.
	Birlikevler Kur'an Kursu	9	8,8889	1,36423
	Karahaliloğlu Kur'an Kursu	10	7,3000	,67495
	Bahçelievler Camii	0	.	.
	Mehmet Akif Camii	0	.	.
	Merve Kur'an Kursu	19	6,7895	1,81288
	Kılavuz Camii	7	8,1429	,69007
	Üniversite Camii	0	.	.
	Berat Kur'an Kursu	6	7,5000	1,37840
	Mevlana Camii	20	8,5500	,82558
	Yayla Kur'an Kursu	7	8,1429	,89974
	Çayyurt Çimenli Camii	11	7,5455	1,96792
	Sancak Camii	0	.	.
	Paşa Camii	10	7,8000	,42164
	Receppaşa Camii	17	8,0588	1,39062
	Mehmet Emin Camii	20	7,3000	1,75019
	Bahri Taştan K:Kursu	0	.	.
	Hacı Molla Mehmet Camii	10	9,2000	1,22927
	Atelye Camii	11	6,3636	1,43337
	Gülyurt Kur'an Kursu	0	.	.
	Abadan Camii	0	.	.
	Ulu Camii	0	.	.
	Bulut Camii	0	.	.
	Dökmetaş Camii	0	.	.
	Toplam	157	7,7580	1,53339
2.Kur Ahlak Son Test Puanı	Mehmet Paşa Camii	0	.	.
	Fatih Akşemsettin Camii	0	.	.
	Birlikevler Kur'an Kursu	9	9,3333	,86603
	Karahaliloğlu Kur'an Kursu	10	7,2000	1,13529
	Bahçelievler Camii	0	.	.
	Mehmet Akif Camii	0	.	.
	Merve Kur'an Kursu	19	7,1053	1,85277
	Kılavuz Camii	7	7,1429	1,06904
	Üniversite Camii	0	.	.

	Berat Kur'an Kursu	6	6,1667	1,16905
	Mevlana Camii	20	7,5500	1,14593
	Yayla Kur'an Kursu	7	6,4286	,97590
	Çayyurt Çimenli Camii	11	6,9091	1,13618
	Sancak Camii	0	.	.
	Paşa Camii	10	9,1000	1,44914
	Receppaşa Camii	17	8,0588	1,51948
	Mehmet Emin Camii	20	6,5000	1,57280
	Bahri Taştan K:Kursu	0	.	.
	Hacı Molla Mehmet Camii	10	7,2000	1,13529
	Atelye Camii	11	6,3636	1,28629
	Gülyurt Kur'an Kursu	0	.	.
	Abadan Camii	0	.	.
	Ulu Camii	0	.	.
	Bulut Camii	0	.	.
	Dökmetaş Camii	0	.	.
	Toplam	157	7,3248	1,57389
2.Kur Siyer Son Test Puanı	Mehmet Paşa Camii	0	.	.
	Fatih Akşemsettin Camii	0	.	.
	Birlikevler Kur'an Kursu	9	9,0000	1,32288
	Karahaliloğlu Kur'an Kursu	10	7,5000	1,08012
	Bahçelievler Camii	0	.	.
	Mehmet Akif Camii	0	.	.
	Merve Kur'an Kursu	19	7,2632	1,44692
	Kılavuz Camii	7	7,7143	,75593
	Üniversite Camii	0	.	.
	Berat Kur'an Kursu	6	6,8333	1,47196
	Mevlana Camii	20	8,0000	1,25656
	Yayla Kur'an Kursu	7	7,7143	1,70434
	Çayyurt Çimenli Camii	11	7,5455	1,63485
	Sancak Camii	0	.	.
	Paşa Camii	10	8,0000	1,69967
	Receppaşa Camii	17	7,8235	1,50977
	Mehmet Emin Camii	20	6,4500	1,39454
	Bahri Taştan K:Kursu	0	.	.
	Hacı Molla Mehmet Camii	10	7,5000	1,64992
	Atelye Camii	11	5,4545	1,57249
	Gülyurt Kur'an Kursu	0	.	.
	Abadan Camii	0	.	.
	Ulu Camii	0	.	.
	Bulut Camii	0	.	.
	Dökmetaş Camii	0	.	.
	Toplam	157	7,4076	1,60110
3.Kur Kur'an Son Test Puanı	Mehmet Paşa Camii	13	6,8462	,89872
	Fatih Akşemsettin Camii	0	.	.
	Birlikevler Kur'an Kursu	0	.	.
	Karahaliloğlu Kur'an Kursu	0	.	.

	Bahçelievler Camii	2	9,0000	1,41421
	Mehmet Akif Camii	0	.	.
	Merve Kur'an Kursu	17	7,8824	1,05370
	Kılavuz Camii	0	.	.
	Üniversite Camii	0	.	.
	Berat Kur'an Kursu	0	.	.
	Mevlana Camii	19	7,0526	,97032
	Yayla Kur'an Kursu	6	7,1667	1,16905
	Çayyurt Çimenli Camii	0	.	.
	Sancak Camii	0	.	.
	Paşa Camii	5	9,0000	,00000
	Receppaşa Camii	0	.	.
	Mehmet Emin Camii	0	.	.
	Bahri Taştan K:Kursu	0	.	.
	Hacı Molla Mehmet Camii	0	.	.
	Atelye Camii	5	6,8000	1,09545
	Gülyurt Kur'an Kursu	5	8,2000	,44721
	Abadan Camii	5	7,0000	1,22474
	Ulu Camii	8	7,1250	,83452
	Bulut Camii	5	8,0000	,70711
	Dökmetaş Camii	9	7,4444	1,23603
	Toplam	99	7,4444	1,10861
3.Kur Itikat Son Test Puanı	Mehmet Paşa Camii	13	7,4615	1,33012
	Fatih Akşemsettin Camii	0	.	.
	Birlikevler Kur'an Kursu	0	.	.
	Karahaliloğlu Kur'an Kursu	0	.	.
	Bahçelievler Camii	2	8,0000	1,41421
	Mehmet Akif Camii	0	.	.
	Merve Kur'an Kursu	17	8,2941	1,57181
	Kılavuz Camii	0	.	.
	Üniversite Camii	0	.	.
	Berat Kur'an Kursu	0	.	.
	Mevlana Camii	19	8,8421	1,11869
	Yayla Kur'an Kursu	6	8,0000	2,00000
	Çayyurt Çimenli Camii	0	.	.
	Sancak Camii	0	.	.
	Paşa Camii	5	8,8000	,44721
	Receppaşa Camii	0	.	.
	Mehmet Emin Camii	0	.	.
	Bahri Taştan K:Kursu	0	.	.
	Hacı Molla Mehmet Camii	0	.	.
	Atölye Camii	5	7,0000	1,87083
	Gülyurt Kur'an Kursu	5	6,8000	1,30384
	Abadan Camii	5	7,6000	1,67332
	Ulu Camii	8	8,5000	,75593
	Bulut Camii	5	8,8000	1,78885
	Dökmetaş Camii	9	8,5556	,88192
	Toplam	99	8,1818	1,43117

3.Kur İbadet Son Test Puanı	Mehmet Paşa Camii	13	6,4615	1,50640
	Fatih Akşemsettin Camii	0	.	.
	Birlikevler Kur'an Kursu	0	.	.
	Karahaliloğlu Kur'an Kursu	0	.	.
	Bahçelievler Camii	2	8,0000	,00000
	Mehmet Akif Camii	0	.	.
	Merve Kur'an Kursu	17	7,7647	1,43742
	Kılavuz Camii	0	.	.
	Üniversite Camii	0	.	.
	Berat Kur'an Kursu	0	.	.
	Mevlana Camii	19	8,0526	1,17727
	Yayla Kur'an Kursu	6	7,0000	1,09545
	Çayyurt Çimenli Camii	0	.	.
	Sancak Camii	0	.	.
	Paşa Camii	5	7,4000	1,34164
	Receppaşa Camii	0	.	.
	Mehmet Emin Camii	0	.	.
	Bahri Taştan K:Kursu	0	.	.
	Hacı Molla Mehmet Camii	0	.	.
	Atölye Camii	5	5,0000	1,22474
	Gülyurt Kur'an Kursu	5	7,6000	,89443
	Abadan Camii	5	7,6000	,89443
	Ulu Camii	8	6,8750	,99103
	Bulut Camii	5	8,8000	1,09545
	Dökmetaş Camii	9	8,1111	,60093
	Toplam	99	7,4444	1,40859
3.Kur Ahlak Son Test Puanı	Mehmet Paşa Camii	13	6,0000	1,29099
	Fatih Akşemsettin Camii	0	.	.
	Birlikevler Kur'an Kursu	0	.	.
	Karahaliloğlu Kur'an Kursu	0	.	.
	Bahçelievler Camii	2	9,0000	1,41421
	Mehmet Akif Camii	0	.	.
	Merve Kur'an Kursu	17	7,4706	1,69991
	Kılavuz Camii	0	.	.
	Üniversite Camii	0	.	.
	Berat Kur'an Kursu	0	.	.
	Mevlana Camii	19	7,2632	1,66140
	Yayla Kur'an Kursu	6	7,6667	1,36626
	Çayyurt Çimenli Camii	0	.	.
	Sancak Camii	0	.	.
	Paşa Camii	5	6,4000	,89443
	Receppaşa Camii	0	.	.
	Mehmet Emin Camii	0	.	.
	Bahri Taştan K:Kursu	0	.	.
	Hacı Molla Mehmet Camii	0	.	.
	Atölye Camii	5	4,8000	,44721
	Gülyurt Kur'an Kursu	5	7,0000	1,00000

	Abadan Camii	5	7,6000	1,67332
	Ulu Camii	8	7,2500	,46291
	Bulut Camii	5	7,6000	1,94936
	Dökmetaş Camii	9	7,8889	1,76383
	Toplam	99	7,1010	1,60671
3.Kur Siyer Son Test Puanı	Mehmet Paşa Camii	13	6,6923	,94733
	Fatih Akşemsettin Camii	0	.	.
	Birlikevler Kur'an Kursu	0	.	.
	Karahaliloğlu Kur'an Kursu	0	.	.
	Bahçelievler Camii	2	6,5000	,70711
	Mehmet Akif Camii	0	.	.
	Merve Kur'an Kursu	17	7,0588	,82694
	Kılavuz Camii	0	.	.
	Üniversite Camii	0	.	.
	Berat Kur'an Kursu	0	.	.
	Mevlana Camii	19	7,7368	,87191
	Yayla Kur'an Kursu	6	8,1667	,75277
	Çayyurt Çimenli Camii	0	.	.
	Sancak Camii	0	.	.
	Paşa Camii	5	7,4000	,89443
	Receppaşa Camii	0	.	.
	Mehmet Emin Camii	0	.	.
	Bahri Taştan K:Kursu	0	.	.
	Hacı Molla Mehmet Camii	0	.	.
	Atölye Camii	5	5,6000	,54772
	Gülyurt Kur'an Kursu	5	6,8000	,83666
	Abadan Camii	5	7,6000	1,67332
	Ulu Camii	8	8,0000	1,30931
	Bulut Camii	5	6,6000	,89443
	Dökmetaş Camii	9	8,5556	2,00693
	Toplam	99	7,3434	1,26299

Son test puanlarına ait ortalamaların öğrencilerin devam ettikleri Kur'an kursuna göre farklılığının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek faktörlü Varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına ilişkin bulgular tablo 66'da verilmektedir. İlgili tablo incelendiği zaman birinci kur Kur'an, birinci kur İtikat, birinci kur İbadet (F: 2,85; Sd:; $p<0,05$), birinci kur Ahlâk ve birinci kur Siyer derslerinde; ikinci kur Kur'an (F: 2,56; Sd:4; $p<0,05$), ikinci kur İtikat, ikinci kur İbadet, ikinci kur Ahlâk ile ikinci kur Siyer (F: 2,52; Sd:4; $p<0,05$); üçüncü kur Kur'an, üçüncü kur İtikat, üçüncü kur İbadet, üçüncü kur Ahlâk ile üçüncü kur Siyer derslerine ait son test puanlarının öğrencilerin katıldıkları Kur'an Kurslarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmektedir.

Tablo 66. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Katıldıkları Kur'an Kurslarına Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA)

		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	Sig.
1.Kur Kur'an Son Test Puanı	Gruplar arası	129,181	19	6,799	5,811	,000
	Gruplar içi	339,287	290	1,170		
	Toplam	468,468	309			
1.Kur Itikat Son Test Puanı	Gruplar arası	81,034	19	4,265	3,415	,000
	Gruplar içi	362,205	290	1,249		
	Toplam	443,239	309			
1.Kur Ibadet Son Test Puanı	Gruplar arası	106,485	19	5,604	3,554	,000
	Gruplar içi	457,334	290	1,577		
	Toplam	563,819	309			
1.Kur Ahlâk Son Test Puanı	Gruplar arası	110,207	19	5,800	3,424	,000
	Gruplar içi	491,329	290	1,694		
	Toplam	601,535	309			
1.Kur Siyer Son Test Puanı	Gruplar arası	158,929	19	8,365	3,753	,000
	Gruplar içi	646,326	290	2,229		
	Toplam	805,255	309			
2.Kur Kur'an Son Test Puanı	Gruplar arası	65,561	12	5,463	3,242	,000
	Gruplar içi	242,706	144	1,685		
	Toplam	308,268	156			
2.Kur Itikat Son Test Puanı	Gruplar arası	79,158	12	6,596	3,272	,000
	Gruplar içi	290,320	144	2,016		
	Toplam	369,478	156			
2.Kur Ibadet Son Test Puanı	Gruplar arası	94,878	12	7,906	4,187	,000
	Gruplar içi	271,925	144	1,888		
	Toplam	366,803	156			
2.Kur Ahlâk Son Test Puanı	Gruplar arası	118,793	12	9,899	5,326	,000
	Gruplar içi	267,640	144	1,859		
	Toplam	386,433	156			
2.Kur Siyer Son Test Puanı	Gruplar arası	100,661	12	8,388	4,037	,000
	Gruplar içi	299,250	144	2,078		
	Toplam	399,911	156			
3.Kur Kur'an Son Test Puanı	Gruplar arası	36,510	11	3,319	3,440	,001
	Gruplar içi	83,935	87	,965		
	Toplam	120,444	98			
3.Kur Itikat Son Test Puanı	Gruplar arası	39,619	11	3,602	1,945	,044
	Gruplar içi	161,109	87	1,852		
	Toplam	200,727	98			
3.Kur Ibadet Son Test Puanı	Gruplar arası	69,044	11	6,277	4,355	,000
	Gruplar içi	125,401	87	1,441		
	Toplam	194,444	98			

3.Kur Ahlâk Son Test Puanı	Gruplar arası	64,948	11	5,904	2,732	,004
	Gruplar içi	188,042	87	2,161		
	Toplam	252,990	98			
3.Kur Siyer Son Test Puanı	Gruplar arası	51,773	11	4,707	3,917	,000
	Gruplar içi	104,550	87	1,202		
	Toplam	156,323	98			

Öğrencilerin son test puanlarındaki bu farklılaşmaların kaynağını tespit etmek amacıyla LCD testinden yararlanılmamıştır. Çünkü bazı kurslarda bazı kurlar için yeterli öğrenci katılımı söz konusu değildir. Bunun yerine öğrencilerin her kur için derslerdeki ortalama son test puanlarından yararlanılarak yorumlar yapma yolunu tercih ettik.

Bu çerçevede birinci kur Kur'an dersi son test puanlarının Kur'an kurslarına göre ortalamalarını incelediğimiz zaman en yüksek değer Merve Kur'an kursunda karşımıza çıkmaktadır (9,1). Bunu sırasıyla Atölye Camii (8,1) ve Mevlana Camii (7,9) takip etmektedir.

Birinci kur itikat dersinde ise en başarılı kurs Merve Kur'an Kursu (8,7),daha sonra sırasıyla Mevlana Camii (8,2) ve Atelye Camii (8,1) gelmektedir.

Birinci kur İbadet dersinde en başarılı kurs Mevlana Camii (8,1),Recep Paşa Camii (7,9) ve Paşa Camii (7,7) dir.

Birinci kur Ahlâk dersinde en başarılı kurs Hacı Molla Mehmet Camii (8,5),Recep Paşa Camii (7,6) ve Mehmet Emin Camii (7,6) dir.

Birinci kur siyer dersinde en başarılı kurs Merve Kur'an Kursu (8,7),Mevlana Camii (8,5) ve Yayla Kur'an Kursu (8,2) dur.

İkinci kur Kur'an dersinde en başarılı kurs Merve Kur'an Kursu (8,3), Kılavuz Camii (8,2) ve Berat Kur'an Kursu (8,0) dur.

İkinci kur İtikat dersinde en başarılı kurs Mevlana Camii (8,7), Birlikevler Kur'an Kursu (8,6) ve Hacı Molla Mehmet Camii (8,6) dir.

İkinci kur İbadet dersinde en başarılı kurs Hacı Molla Mehmet Camii (9,2), Birlikevler Kur'an Kursu (8,8) ve Mevlana Camii (8,5) dir.

İkinci kur Ahlâk dersinde en başarılı olan kurslar sırasıyla, Birlikevler Kur'an Kursu (9,3), Paşa Camii (9,1) ve Recep Paşa Camii (8,0) dir.

İkinci kur Siyer dersinde başarılı kurslar sırasıyla Birlikevler Kur'an Kursu (9,0), Recep Paşa Camii (8,0) ve Mevlana Camii (8,0) dir.

Üçüncü kur Kur'an dersinde en başarılı kurslar sırasıyla Paşa ve Bahçelievler Camileri (9,0), Gülyurt Kur'an Kursu (8,2) ve Bulut Camii (8,0) dir.

Üçüncü kur İtikat dersinde en başarılı kurslar sırasıyla Mevlana Camii (8,8),Bulut ve Paşa Camii (8,8) ile Dökmetaş Camii (8,5) dir.

Üçüncü kur İbadet dersinde en başarılı kurslar Bulut Camii (8,8), Dökmetaş Camii (8,1) ve Mevlana Camii (8,0) dir.

Üçüncü kur Ahlâk dersinde en başarılı kurslar Bahçelievler Camii (9,0), Dökmetaş Camii (7,8) ve Yayla Kur'an Kursu (7,6) dur.

Üçüncü kur Siyer dersinde en başarılı kurslar ise sırasıyla Dökmetaş Camii (8,5), Yayla Kur'an Kursu (8,1) ve Ulu Camii (8,0) dir.

Başarılı olan bu kurslarda mesleki tecrübesi fazla olan ve İlahiyat mezunu öğreticilerin görev yaptığını belirtmek gerekir. Başarılı olan Birlikevler, Berat, Gülyurt, Yayla ve Merve Kur'an Kursu Öğreticileri İlahiyat Fakültesi ve Yüksek Lisans mezunudur. Mesleki tecrübeleri fazla olmamasına rağmen görevlerini severek ve benimseyerek yapan çalışkan öğreticilerdir. Camilerde başarılı olanlar ise, ortalama 20 yıl kıdemi olan, hafız ve yüksekokul mezunu, merkezi yerlerde görev yapan ve sevilen din görevlileridir.

c. Son Test Puanlarının Öğrencinin Devam Ettiği Kur'an Kursunun Türüne Göre Farklılaşması

Araştırmamıza katılan öğrencilerin devam ettikleri Kur'an kursu türüne göre son test-puanı ortalamaları tablo 67'da verilmektedir. Tablo incelendiği zaman son test puanlarının kursların yapıldığı ortama göre farklı değerler aldığı gözlenmektedir.

Tablo 67. Öğrencilerin Kur'an Kursu Türüne Göre Son Test Puanı Ortalamaları

	Kurs Türü (Recode)	N	Ortalama	ss
1.Kur Kur'an Son Test Puanı	Cami İçinde Öğretim	207	6,9662	1,22428
	Müstakil kurs Binası veya Cami Bitişiğinde Özel Derslik	103	7,5049	1,17050
1.Kur İtikat Son Test Puanı	Cami İçinde Öğretim	207	7,5990	1,17771
	Müstakil kurs Binası veya Cami Bitişiğinde Özel Derslik	103	7,3883	1,23060
1.Kur İbadet Son Test Puanı	Cami İçinde Öğretim	207	7,2174	1,34961
	Müstakil kurs Binası veya Cami Bitişiğinde Özel Derslik	103	6,8155	1,31915
1.Kur Ahlak Son Test Puanı	Cami İçinde Öğretim	207	7,2077	1,36898
	Müstakil kurs Binası veya Cami Bitişiğinde Özel Derslik	103	6,6990	1,39210
1.Kur Siyer Son Test Puanı	Cami İçinde Öğretim	207	7,3478	1,66190
	Müstakil kurs Binası veya Cami Bitişiğinde Özel Derslik	103	7,3786	1,52184
2.Kur Kur'an Son Test Puanı	Cami İçinde Öğretim	99	6,8889	1,24449
	Müstakil kurs Binası veya Cami Bitişiğinde Özel Derslik	58	7,7069	1,52187
2.Kur İtikat Son Test Puanı	Cami İçinde Öğretim	99	7,8687	1,41166
	Müstakil kurs Binası veya Cami Bitişiğinde Özel Derslik	58	7,6724	1,74102
2.Kur İbadet Son Test Puanı	Cami İçinde Öğretim	99	7,8485	1,55422
	Müstakil kurs Binası veya Cami Bitişiğinde Özel Derslik	58	7,6034	1,49783
2.Kur Ahlâk Son Test Puanı	Cami İçinde Öğretim	99	7,3434	1,55289
	Müstakil kurs Binası veya Cami Bitişiğinde Özel Derslik	58	7,2931	1,62231
2.Kur Siyer Son Test Puanı	Cami İçinde Öğretim	99	7,2727	1,68316
	Müstakil kurs Binası veya Cami Bitişiğinde Özel Derslik	58	7,6379	1,43513
3.Kur Kur'an Son Test Puanı	Cami İçinde Öğretim	71	7,3099	1,11601
	Müstakil kurs Binası veya Cami Bitişiğinde Özel Derslik	28	7,7857	1,03126
3.Kur İtikat Son Test Puanı	Cami İçinde Öğretim	71	8,2676	1,33050
	Müstakil kurs Binası veya Cami Bitişiğinde Özel Derslik	28	7,9643	1,66627

3.Kur İbadet Son Test Puanı	Cami İçinde Öğretim	71	7,3944	1,45876
	Müstakil kurs Binası veya Cami Bitişiğinde Özel Derslik	28	7,5714	1,28894
3.Kur Ahlâk Son Test Puanı	Cami İçinde Öğretim	71	6,9718	1,63857
	Müstakil kurs Binası veya Cami Bitişiğinde Özel Derslik	28	7,4286	1,50132
3.Kur Siyer Son Test Puanı	Cami İçinde Öğretim	71	7,3803	1,37702
	Müstakil kurs Binası veya Cami Bitişiğinde Özel Derslik	28	7,2500	,92796

Son test puanlarının öğrencilerin devam ettiği Kur'an kursunun ortamına göre farklılığının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ilişkisiz örneklemler t-testi sonuçlarına ilişkin bulgular tablo 67'de verilmektedir. İlgili tablo incelendiği zaman birinci kur Kur'an (t: 3,72, Sd: 308; $p<0,05$), birinci kur ibadet (t: 2,48, Sd: 308; $p<0,05$), birinci kur ahlak (t: 3,06, Sd: 308; $p<0,05$), ikinci kur Kur'an (t: 3,65, Sd: 308; $p<0,05$) ve üçüncü kur Kur'an (t: 1,95, Sd: 308; $p<0,05$) derslerinde son test puanlarının kurs ortamına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığını gözlemlemekteyiz.

Kur'an öğretim alanında her üç kurda da müstakil Kur'an Kursu binası veya müstakil bir derslikte öğretim yapan öğrencilerin son test puanları, cami içinde öğretim yapan öğrencilerin ortalamasından daha yüksektir. Bu bulgu bize Kur'an dersi için müstakil sınıf ortamına benzer bir ortamda yapılan öğretimin başarı üzerinde önemli etkisi olduğunu göstermektedir. Bu bulgu bizi, Kur'an öğretimi açısından cami ortamının, uygun bir öğretim ortamı olmadığı sonucuna ulaştırmaktadır.

Birinci kur ibadet ve ahlak öğretim alanlarında ise cami içinde öğretim yapan öğrencilerin son test puanları, müstakil dersliklerde öğretim yapan öğrencilere göre daha yüksek değerlerle karşımıza çıkmaktadır. İstatistiksel olarak anlamlı bulunmasa da tablo 66'da verilen ortalamalara bakılırsa Kur'an dışında kalan tüm derslerde benzer bir durum söz konusudur. İtikat, İbadet, Ahlâk ve Siyer gibi dini yaşantıyı örüntülemeyi amaçlayan, dini yaşantıları öğrenmede önceleyen derslerde cami ortamı daha olumlu bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu bulguları birlikte değerlendirdiğimizde öğretim ortamının Yaz Kur'an Kurslarında başarıyı etkileyen önemli bir faktör olduğunu söyleyebiliriz. Ancak, öğretim ortamının sabit ortama dayalı olması yerine derslerin ve konuların özelliklerine göre farklı öğretim alanlarının işe koşulduğu modüler bir öğretim ortamının tercih edilmesi öğrenci başarısına daha olumlu katkılar sağlayacaktır. Kur'an-ı Kerim dersinin sınıf ortamında, diğer derslerin ise cami ortamında iyi öğrenilebileceğini bu sonuçlardan anlayabiliriz. Zira Kur'an-ı Kerim dersi sürekli takibi, tekrarı ve uygulamayı gerektirmektedir. Sınıf ortamında öğrencilerin birbirlerini dinleyerek ve duyarak ders yapmaları olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Diğer derslerde ise daha ziyade anlatım metodu kullanılmakta ve ibadetlerin camide uygulamasını yapmak mümkün olmaktadır. Gözlemlerimiz ve öğretici görüşleri de bu doğrultudadır.

Tablo 68. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Kur'an Kursu Türüne Göre Farklılaşması İlişkisiz Örneklemler t-Testi Sonuçları

	t	df	Sig.
1.Kur Kur'an Son Test Puanı	-3,702	308	,000
1.Kur İbadet Son Test Puanı	2,488	308	,013
1.Kur Ahlâk Son Test Puanı	3,064	308	,002
2.Kur Kur'an Son Test Puanı	-3,656	155	,000
3.Kur Kur'an Son Test Puanı	-1,951	97	,054

d. Son Test Puanlarının Öğrencinin Kur'an Kursuna Geliş Amaçlarına Göre Farklılaşması

Araştırmamıza katılan öğrencilerin Kur'an kursuna geliş amaçlarına göre son test-puanı ortalamaları tablo 69'da verilmektedir. Tablo incelendiği zaman bazı kur ve derslerde son test puanlarının öğrencilerin Kur'an kursuna geliş amaçlarına göre farklı değerlere sahip olduğu gözlenmektedir.

Tablo 69. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Öğrencinin Kur'an Kurslarına Geliş Amaçlarına Göre Ortalamaları

		N	Ortalama	ss
1.Kur Kur'an Son Test Puanı	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	209	7,2249	1,18976
	Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	71	7,0563	1,28605
	İbadetleri Öğrenmek İçin	10	6,7000	1,15950
	Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	20	6,8500	1,46089
	Toplam	310	7,1452	1,23129
1.Kur İtikat Son Test Puanı	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	209	7,6411	1,20113
	Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	71	7,3662	1,13691
	İbadetleri Öğrenmek İçin	10	6,9000	,87560
	Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	20	7,2500	1,37171
	Toplam	310	7,5290	1,19768
1.Kur İbadet Son Test Puanı	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	209	7,1962	1,39187
	Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	71	6,9155	1,30654
	İbadetleri Öğrenmek İçin	10	6,8000	1,03280
	Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	20	6,6500	1,08942
	Toplam	310	7,0839	1,35080
1.Kur Ahlâk Son Test Puanı	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	209	7,0909	1,37154
	Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	71	6,8592	1,47644
	İbadetleri Öğrenmek İçin	10	7,1000	1,10050
	Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	20	7,1000	1,51831
	Toplam	310	7,0387	1,39525
1.Kur Siyer Son Test Puanı	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	209	7,4498	1,58679
	Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	71	7,0845	1,61905
	İbadetleri Öğrenmek İçin	10	7,4000	1,57762
	Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	20	7,3500	1,89945
	Toplam	310	7,3581	1,61431
2.Kur Kur'an Son Test Puanı	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	116	7,2155	1,43743
	Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	28	7,1429	1,32537
	İbadetleri Öğrenmek İçin	6	7,3333	1,63299

	Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	7	6,8571	1,21499
	Toplam	157	7,1911	1,40573
2.Kur İtikat Son Test Puanı	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	116	7,8793	1,53880
	Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	28	7,8214	1,30678
	İbadetleri Öğrenmek İçin	6	7,8333	1,72240
	Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	7	6,2857	1,79947
	Toplam	157	7,7962	1,53898
2.Kur İbadet Son Test Puanı	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	116	7,9052	1,52075
	Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	28	7,5000	1,31937
	İbadetleri Öğrenmek İçin	6	7,3333	2,42212
	Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	7	6,7143	1,38013
	Toplam	157	7,7580	1,53339
2.Kur Ahlâk Son Test Puanı	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	116	7,4828	1,56862
	Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	28	7,1786	1,44154
	İbadetleri Öğrenmek İçin	6	7,0000	1,78885
	Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	7	5,5714	,97590
	Toplam	157	7,3248	1,57389
2.Kur Siyer Son Test Puanı	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	116	7,4655	1,61208
	Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	28	7,5000	1,34715
	İbadetleri Öğrenmek İçin	6	7,5000	2,58844
	Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	7	6,0000	,81650
	Toplam	157	7,4076	1,60110
3.Kur Kur'an Son Test Puanı	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	73	7,5616	,94261
	Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	16	7,1875	1,37689
	İbadetleri Öğrenmek İçin	5	7,8000	1,30384
	Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	5	6,2000	1,64317
	Toplam	99	7,4444	1,10861
3.Kur İtikat Son Test Puanı	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	73	8,2877	1,31740
	Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	16	7,6250	1,78419
	İbadetleri Öğrenmek İçin	5	9,0000	1,41421
	Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	5	7,6000	1,51658
	Toplam	99	8,1818	1,43117
3.Kur İbadet Son Test Puanı	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	73	7,6164	1,31899

	Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	16	6,8750	1,66833
	İbadetleri Öğrenmek İçin	5	7,8000	1,30384
	Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	5	6,4000	1,34164
	Toplam	99	7,4444	1,40859
3.Kur Ahlâk Son Test Puanı	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	73	7,3014	1,67236
	Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	16	6,6875	1,40089
	İbadetleri Öğrenmek İçin	5	5,8000	,44721
	Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	5	6,8000	1,30384
	Toplam	99	7,1010	1,60671
3.Kur Siyer Son Test Puanı	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	73	7,3014	1,26584
	Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	16	7,4375	1,15289
	İbadetleri Öğrenmek İçin	5	7,6000	1,51658
	Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	5	7,4000	1,67332
	Toplam	99	7,3434	1,26299

Son test puanlarına ait ortalama puanların öğrencilerin Kur'an kursuna geliş amaçlarına göre farklılığının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek faktörlü Varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına ilişkin bulgular tablo 70'de verilmektedir. İlgili tablo incelendiği zaman ikinci kur Ahlâk (F: 3,62; Sd:3; $p<0,05$) ile üçüncü kur Kur'an (F: 3,00; Sd:3; $p<0,05$) derslerine ait son test puanlarının öğrencilerin Kur'an Kurslarına geliş amaçlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmektedir.

Tablo 70. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Kur'an Kursuna Geliş Amaçlarına Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA)

		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	Sig.
2.Kur Ahlâk Son Test Puanı	Gruplar arası	25,646	3	8,549	3,625	,014
	Gruplar içi	360,787	153	2,358		
	Toplam	386,433	156			
3.Kur Kur'an Son Test Puanı	Gruplar arası	10,434	3	3,478	3,004	,034
	Gruplar içi	110,010	95	1,158		
	Toplam	120,444	98			

Öğrencilerin son test puanlarının Kur'an kursuna geliş amaçlarına göre farklılaşmasının istatistiksel olarak anlamlılığının kaynağını belirlemek amacıyla da LCD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu teste ilişkin bulgular tablo 71'de verilmektedir. İlgili tablo incelendiği zaman ikinci kur Ahlâk dersi son test puanlarının Kur'an-ı Kerim'i ve dinî bilgileri öğrenmek amacıyla kursa gelenlerde, ahlâklı olmak ve sevap kazanmak amacıyla kursa gelenlere göre daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Üçüncü kur Kur'an dersi son test puanları da Kur'an-ı kerimi ve ibadetleri öğrenmek amacıyla gelenlerde, ahlaklı olmak ve sevap kazanmak amacıyla gelenlere göre daha yüksektir.

Tek faktörlü Varyans analizinde anlamlı olmamakla birlikte yapılan LCD çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre ikinci kur İtikat dersine ait son test puanları da kursa geliş amaçlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. İkinci kur İtikat dersi son test puanı Kur'an-ı Kerim'i ve dini bilgileri öğrenmek amacıyla kursa gelen öğrencilerde, ahlâklı olmak ve sevap kazanmak amacıyla gelenlere göre daha yüksektir. İkinci kur İbadet son test puanları ise Kur'an' öğrenmek için gelenlerde ahlâklı ve sevap kazanmak için gelenlere göre daha yüksektir. İkinci kur Siyer son test puanları ise Kuran'ı ve dinî bilgileri öğrenmek amacıyla gelenlerde ahlâklı olmak ve sevap kazanmak için gelenlere göre daha yüksektir. Üçüncü kur Ahlâk dersi son test puanları ise Kuran'ı öğrenmek için gelenlerde ibadetleri öğrenmek için gelenlere göre daha yüksektir.

Bu bulgular bize, Yaz Kur'an Kurslarına geliş amaçlarının öğrenci öğrenmelerinde önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. İstatistiksel anlamlılık sadece iki dersin son test puanlarında karşımıza çıkmakla birlikte diğer derslere ait ortalamaların betimsel yorumuna başvurduğumuzda öğrencilerden ahlâklı olmak ve sevap kazanmak için gelen öğrencilerin ortalama puanlarının diğer geliş sebeplerini belirten öğrenci gruplarına göre daha düşük olduğu gözlenmektedir. Tablo 69, 70 ve 71'i birlikte değerlendirdiğimizde öğrencileri Kuran Kursu öğrenmelerine motive ederken, Kuran'ı yüzünden okumayı öğrenme, namaz sure ve dualarının ezberlenmesi, ibadetlerin ve dinî bilgilerin öğrenilmesi gibi dini yaşantılarla daha somut ilişkilerin kurulmasını ve öğrenmeye daha etkili motivasyon sağlanmasını beraberinde getirmektedir. Günlük hayatta karşılığı ve uygulaması olan konular daha iyi öğrenilmektedir.

Tablo 71. LCD Çoklu Karşılaştırmalar

Bağımlı Değişken	Kursa Geliş Amacı (I)	Kursa Geliş Amacı (II)	Ortalama Farkı (I-II)	Sig.
2.Kur İtikat Son Test Puanı	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	,0579	,857
		İbadetleri Öğrenmek İçin	,0460	,942
		Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	1,5936(*)	,008
	Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	-,0579	,857
		İbadetleri Öğrenmek İçin	-,0119	,986
		Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	1,5357(*)	,018
	İbadetleri Öğrenmek İçin	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	-,0460	,942
		Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	,0119	,986
		Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	1,5476	,069
	Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	-1,5936(*)	,008
		Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	-1,5357(*)	,018
		İbadetleri Öğrenmek İçin	-1,5476	,069
2.Kur İbadet Son Test Puanı	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	,4052	,208
		İbadetleri Öğrenmek İçin	,5718	,370
		Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	1,1909(*)	,046
	Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	-,4052	,208
		İbadetleri Öğrenmek İçin	,1667	,808
		Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	,7857	,223
	İbadetleri Öğrenmek İçin	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	-,5718	,370
		Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	-,1667	,808
		Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	,6190	,465
	Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	-1,1909(*)	,046
		Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	-,7857	,223
		İbadetleri Öğrenmek İçin	-,6190	,465

2.Kur Ahlâk Son Test Puanı	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	,3042	,348
		İbadetleri Öğrenmek İçin	,4828	,454
		Ahlâklı olmak-sevap kazanmak için	1,9113(*)	,002
	Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	-,3042	,348
		İbadetleri Öğrenmek İçin	,1786	,796
		Ahlâklı olmak-sevap kazanmak için	1,6071(*)	,014
	İbadetleri Öğrenmek İçin	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	-,4828	,454
		Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	-,1786	,796
		Ahlâklı olmak-sevap kazanmak için	1,4286	,097
	Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	-1,9113(*)	,002
		Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	-1,6071(*)	,014
		İbadetleri Öğrenmek İçin	-1,4286	,097
2.Kur Siyer Son Test Puanı	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	-,0345	,918
		İbadetleri Öğrenmek İçin	-,0345	,959
		Ahlâklı olmak-sevap kazanmak için	1,4655(*)	,019
	Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	,0345	,918
		İbadetleri Öğrenmek İçin	,0000	1,000
		Ahlâklı olmak-sevap kazanmak için	1,5000(*)	,027
	İbadetleri Öğrenmek İçin	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	,0345	,959
		Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	,0000	1,000
		Ahlâklı olmak-sevap kazanmak için	1,5000	,091
	Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	-1,4655(*)	,019
		Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	-1,5000(*)	,027
		İbadetleri Öğrenmek İçin	-1,5000	,091
3.Kur Kur'an Son Test Puanı	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	,3741	,211
		İbadetleri Öğrenmek İçin	-,2384	,633
		Ahlâklı olmak-sevap kazanmak için	1,3616(*)	,007
	Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	-,3741	,211
		İbadetleri Öğrenmek İçin	-,6125	,269
		Ahlâklı olmak-sevap kazanmak için	,9875	,076
	İbadetleri Öğrenmek İçin	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	,2384	,633

		Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	,6125	,269
		Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	1,6000(*)	,021
	Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	-1,3616(*)	,007
		Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	-,9875	,076
		İbadetleri Öğrenmek İçin	-1,6000(*)	,021
3.Kur Ahlak Son Test Puanı	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	,6139	,164
		İbadetleri Öğrenmek İçin	1,5014(*)	,043
		Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	,5014	,495
	Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	-,6139	,164
		İbadetleri Öğrenmek İçin	,8875	,277
		Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	-,1125	,890
	İbadetleri Öğrenmek İçin	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	-1,5014(*)	,043
		Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	-,8875	,277
		Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	-1,0000	,321
	Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	Kuranı Kerimi Öğrenmek İçin	-,5014	,495
		Dini Bilgileri Öğrenmek İçin	,1125	,890
		İbadetleri Öğrenmek İçin	1,0000	,321
		Ahlaklı olmak-sevap kazanmak için	,2000	,805

*** Ortalamaların farkı 0.05 düzeyinde anlamlıdır.**

e. Son Test Puanlarının Öğrencinin Kur'an Kursu Öğreticisinin Kendilerine Karşı Yaklaşımlarını Değerlendirme Düzeylerine Göre Farklılaşması

Araştırmamıza katılan öğrencilerin kurs öğreticisinin kendilerine karşı yaklaşımlarını değerlendirme düzeylerine göre son test-puanı ortalamaları tablo 72'de verilmektedir. Tablo incelendiği zaman bazı kur ve derslerde son test puanlarının öğrencilerin kurs öğreticisinin kendilerine yaklaşımlarını değerlendirme düzeylerine göre farklı değerlere sahip olduğu gözlenmektedir.

Tablo 72. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Kur'an Kursu Öğreticisinin Tutumlarını Değerlendirmelerine Göre Ortalamaları

		N	Ortalama	ss
1.Kur Kur'an Son Test Puanı	İlgisiz	3	6,3333	,57735
	Fikrim Yok	25	6,8400	1,34412
	Çok Sevecen ve İlgili	282	7,1809	1,22224
	Toplam	310	7,1452	1,23129
1.Kur İtikat Son Test Puanı	İlgisiz	3	8,3333	1,15470
	Fikrim Yok	25	7,8000	1,04083
	Çok Sevecen ve İlgili	282	7,4965	1,20865
	Toplam	310	7,5290	1,19768
1.Kur İbadet Son Test Puanı	İlgisiz	3	7,6667	,57735
	Fikrim Yok	25	6,5600	1,26095
	Çok Sevecen ve İlgili	282	7,1241	1,35596
	Toplam	310	7,0839	1,35080
1.Kur Ahlak Son Test Puanı	İlgisiz	3	7,0000	1,00000
	Fikrim Yok	25	6,7200	1,40000
	Çok Sevecen ve İlgili	282	7,0674	1,39868
	Toplam	310	7,0387	1,39525
1.Kur Siyer Son Test Puanı	İlgisiz	3	8,0000	1,00000
	Fikrim Yok	25	7,1600	1,62481
	Çok Sevecen ve İlgili	282	7,3688	1,62021
	Toplam	310	7,3581	1,61431
2.Kur Kur'an Son Test Puanı	İlgisiz	0	.	.
	Fikrim Yok	6	6,8333	,75277
	Çok Sevecen ve İlgili	151	7,2053	1,42510
	Toplam	157	7,1911	1,40573
2.Kur İtikat Son Test Puanı	İlgisiz	0	.	.
	Fikrim Yok	6	8,0000	2,09762
	Çok Sevecen ve İlgili	151	7,7881	1,52144
	Toplam	157	7,7962	1,53898
2.Kur İbadet Son Test Puanı	İlgisiz	0	.	.
	Fikrim Yok	6	7,8333	,75277
	Çok Sevecen ve İlgili	151	7,7550	1,55763
	Toplam	157	7,7580	1,53339
2.Kur Ahlak Son Test Puanı	İlgisiz	0	.	.
	Fikrim Yok	6	7,5000	1,87083
	Çok Sevecen ve İlgili	151	7,3179	1,56789
	Toplam	157	7,3248	1,57389
2.Kur Siyer Son Test Puanı	İlgisiz	0	.	.
	Fikrim Yok	6	7,1667	2,40139
	Çok Sevecen ve İlgili	151	7,4172	1,57208
	Toplam	157	7,4076	1,60110

3.Kur Kur'an Son Test Puanı	İlgisiz	0	.	.
	Fikrim Yok	5	7,4000	1,14018
	Çok Sevecen ve İlgili	94	7,4468	1,11314
	Toplam	99	7,4444	1,10861
3.Kur İtikat Son Test Puanı	İlgisiz	0	.	.
	Fikrim Yok	5	7,2000	1,30384
	Çok Sevecen ve İlgili	94	8,2340	1,42501
	Toplam	99	8,1818	1,43117
3.Kur İbadet Son Test Puanı	İlgisiz	0	.	.
	Fikrim Yok	5	7,2000	1,64317
	Çok Sevecen ve İlgili	94	7,4574	1,40403
	Toplam	99	7,4444	1,40859
3.Kur Ahlak Son Test Puanı	İlgisiz	0	.	.
	Fikrim Yok	5	5,6000	1,51658
	Çok Sevecen ve İlgili	94	7,1809	1,57918
	Toplam	99	7,1010	1,60671
3.Kur Siyer Son Test Puanı	İlgisiz	0	.	.
	Fikrim Yok	5	7,4000	1,67332
	Çok Sevecen ve İlgili	94	7,3404	1,24911
	Toplam	99	7,3434	1,26299

Son test puanlarına ait ortalamaların öğrencilerin kurs öğreticisinin kendilerine karşı tutumlarını değerlendirme düzeylerine göre farklılığının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek faktörlü Varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına ilişkin bulgular tablo 73'de verilmektedir. İlgili tablo incelendiği zaman sadece üçüncü kur Ahlâk ($F:4,77$; $Sd:1$; $p<0,05$) dersine ait son test puanlarının öğrencilerin kurs öğreticisinin kendilerine karşı tutum düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlenmektedir. Ortalama puanlar incelendiği zaman üçüncü kur Ahlak dersi son test puanlarının, öğrencilerden kurs öğreticisinin kendilerine karşı sevecen ve ilgili davrandığını söyleyenlerde, kurs hocasının tutumu konusunda fikri olmayanlara göre daha yüksek olduğu sonucu çıkmaktadır.

Tablo 73. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Kur'an Kursu Öğreticisinin Tutumunu Değerlendirmelerine Göre Farklılaşması Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA)

		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	Sig.
3.Kur Ahlak Son Test Puanı	Gruplar arası	11,864	1	11,864	4,773	,031
	Gruplar içi	241,126	97	2,486		
	Toplam	252,990	98			

f. Son Test Puanlarının Öğrencinin Kur'an Kursu Ortamını Değerlendirmesine Göre Farklılaşması

Araştırmamıza katılan öğrencilerin Kur'an kursu öğretim ortamını değerlendirme düzeylerine göre son test puanı ortalamaları tablo 74'de verilmektedir. Tablo incelendiği zaman bazı kur ve derslerde son test puanlarının öğrencilerin kurs ortamını değerlendirme düzeylerine göre farklı değerlere sahip olduğu gözlenmektedir.

Tablo 74. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Kur'an Kursu Ortamını Değerlendirmelerine Göre Ortalamaları

		N	Ortalama	ss
1.Kur Kur'an Son Test Puanı	Öğretime Uygun Değil	10	6,7000	1,05935
	Fikri Yok	41	6,9756	1,17234
	İdeal Bir Öğretim Ortamı	259	7,1892	1,24472
	Toplam	310	7,1452	1,23129
1.Kur İtikat Son Test Puanı	Öğretime Uygun Değil	10	7,9000	,99443
	Fikri Yok	41	7,6585	1,15347
	İdeal Bir Öğretim Ortamı	259	7,4942	1,21161
	Toplam	310	7,5290	1,19768
1.Kur İbadet Son Test Puanı	Öğretime Uygun Değil	10	7,2000	1,03280
	Fikri Yok	41	7,0732	1,60297
	İdeal Bir Öğretim Ortamı	259	7,0811	1,32258
	Toplam	310	7,0839	1,35080
1.Kur Ahlak Son Test Puanı	Öğretime Uygun Değil	10	7,5000	,84984
	Fikri Yok	41	7,1463	1,33343
	İdeal Bir Öğretim Ortamı	259	7,0039	1,42104
	Toplam	310	7,0387	1,39525
1.Kur Siyer Son Test Puanı	Öğretime Uygun Değil	10	7,3000	1,88856
	Fikri Yok	41	7,6585	1,60639
	İdeal Bir Öğretim Ortamı	259	7,3127	1,60627
	Toplam	310	7,3581	1,61431
2.Kur Kur'an Son Test Puanı	Öğretime Uygun Değil	3	8,0000	2,00000
	Fikri Yok	19	7,6316	1,06513
	İdeal Bir Öğretim Ortamı	135	7,1111	1,42822
	Toplam	157	7,1911	1,40573
2.Kur İtikat Son Test Puanı	Öğretime Uygun Değil	3	8,0000	1,73205
	Fikri Yok	19	7,7895	1,90260
	İdeal Bir Öğretim Ortamı	135	7,7926	1,49175
	Toplam	157	7,7962	1,53898

2.Kur İbadet Son Test Puanı	Öğretime Uygun Değil	3	8,3333	,57735
	Fikri Yok	19	8,1053	1,85277
	İdeal Bir Öğretim Ortamı	135	7,6963	1,49763
	Toplam	157	7,7580	1,53339
2.Kur Ahlak Son Test Puanı	Öğretime Uygun Değil	3	6,6667	1,15470
	Fikri Yok	19	7,3684	1,97795
	İdeal Bir Öğretim Ortamı	135	7,3333	1,52590
	Toplam	157	7,3248	1,57389
2.Kur Siyer Son Test Puanı	Öğretime Uygun Değil	3	6,6667	2,51661
	Fikri Yok	19	7,6316	1,83214
	İdeal Bir Öğretim Ortamı	135	7,3926	1,55543
	Toplam	157	7,4076	1,60110
3.Kur Kur'an Son Test Puanı	Öğretime Uygun Değil	2	8,0000	1,41421
	Fikri Yok	7	6,8571	1,06904
	İdeal Bir Öğretim Ortamı	90	7,4778	1,10390
	Toplam	99	7,4444	1,10861
3.Kur İtikat Son Test Puanı	Öğretime Uygun Değil	2	8,0000	1,41421
	Fikri Yok	7	7,2857	1,79947
	İdeal Bir Öğretim Ortamı	90	8,2556	1,39470
	Toplam	99	8,1818	1,43117
3.Kur İbadet Son Test Puanı	Öğretime Uygun Değil	2	6,5000	2,12132
	Fikri Yok	7	7,2857	1,38013
	İdeal Bir Öğretim Ortamı	90	7,4778	1,40806
	Toplam	99	7,4444	1,40859
3.Kur Ahlak Son Test Puanı	Öğretime Uygun Değil	2	7,0000	1,41421
	Fikri Yok	7	6,1429	1,67616
	İdeal Bir Öğretim Ortamı	90	7,1778	1,59759
	Toplam	99	7,1010	1,60671
3.Kur Siyer Son Test Puanı	Öğretime Uygun Değil	2	8,5000	,70711
	Fikri Yok	7	7,1429	1,06904
	İdeal Bir Öğretim Ortamı	90	7,3333	1,28080
	Toplam	99	7,3434	1,26299

Öğrencilerin son test puanları ortalamaları, devam ettikleri Kur'an Kursu ortamını değerlendirmelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Son test puanlarına ait ortalamalar incelendiği zaman zaten matematiksel olarak da kurs öğretimini değerlendirme kategorileri arasında bir fark izlenmemektedir. Bu bulgular bize, öğrencilerin kurs ortamını değerlendirmelerinin başarıları üzerinde etkili bir faktör olmadığı sonucuna ulaştırmaktadır. Bu bulgulardan kurs ortamının bizatihi öğrenme üzerinde etkili faktör olmadığı sonucuna ulaşamayız.

g. Son Test Puanlarının Öğrencinin Kur'an Kurslarında Okutulan "Dinimizi Öğreniyoruz" isimli Ders Kitabını Değerlendirmesine Göre Farklılaşması

Araştırmamıza katılan öğrencilerin Kur'an kursunda okutulan "Dinimizi Öğreniyoruz" isimli ders kitabını değerlendirme düzeylerine göre son test-puanı ortalamaları tablo 75'de verilmektedir. Tablo incelendiği zaman bazı kur ve derslerde son test puanlarının öğrencilerin ders kitabını değerlendirme düzeylerine göre farklı değerlere sahip olduğu gözlenmektedir.

Tablo 75. Öğrencilerin Son Test Puanlarının Ders Kitabını Değerlendirme Düzeylerine Göre Ortalamaları

		N	Ortalama	ss
1.Kur Kur'an Son Test Puanı	Yararlanamadım	12	7,5000	1,44600
	Fikrim Yok	44	7,0455	1,07735
	Öğretici ve Yararlı	254	7,1457	1,24731
	Toplam	310	7,1452	1,23129
1.Kur İtikat Son Test Puanı	Yararlanamadım	12	7,7500	1,05529
	Fikrim Yok	44	7,3864	1,03914
	Öğretici ve Yararlı	254	7,5433	1,23042
	Toplam	310	7,5290	1,19768
1.Kur İbadet Son Test Puanı	Yararlanamadım	12	7,3333	1,55700
	Fikrim Yok	44	6,9773	1,30275
	Öğretici ve Yararlı	254	7,0906	1,35267
	Toplam	310	7,0839	1,35080
1.Kur Ahlak Son Test Puanı	Yararlanamadım	12	7,2500	1,54479
	Fikrim Yok	44	7,0682	1,35368
	Öğretici ve Yararlı	254	7,0236	1,39997
	Toplam	310	7,0387	1,39525
1.Kur Siyer Son Test Puanı	Yararlanamadım	12	6,3333	1,82574
	Fikrim Yok	44	7,5909	1,63278
	Öğretici ve Yararlı	254	7,3661	1,58918
	Toplam	310	7,3581	1,61431
2.Kur Kur'an Son Test Puanı	Yararlanamadım	2	6,0000	,00000
	Fikrim Yok	11	7,3636	1,28629
	Öğretici ve Yararlı	144	7,1944	1,42052
	Toplam	157	7,1911	1,40573
2.Kur İtikat Son Test Puanı	Yararlanamadım	2	8,0000	2,82843
	Fikrim Yok	11	7,3636	1,80404
	Öğretici ve Yararlı	144	7,8264	1,51140
	Toplam	157	7,7962	1,53898

2.Kur İbadet Son Test Puanı	Yararlanamadım	2	7,0000	2,82843
	Fikrim Yok	11	7,9091	1,22103
	Öğretici ve Yararlı	144	7,7569	1,54760
	Toplam	157	7,7580	1,53339
2.Kur Ahlak Son Test Puanı	Yararlanamadım	2	7,0000	1,41421
	Fikrim Yok	11	6,6364	1,12006
	Öğretici ve Yararlı	144	7,3819	1,59981
	Toplam	157	7,3248	1,57389
2.Kur Siyer Son Test Puanı	Yararlanamadım	2	5,0000	1,41421
	Fikrim Yok	11	7,1818	1,72152
	Öğretici ve Yararlı	144	7,4583	1,57726
	Toplam	157	7,4076	1,60110
3.Kur Kur'an Son Test Puanı	Yararlanamadım	0	.	.
	Fikrim Yok	14	6,9286	,99725
	Öğretici ve Yararlı	85	7,5294	1,10828
	Toplam	99	7,4444	1,10861
3.Kur İtikat Son Test Puanı	Yararlanamadım	0	.	.
	Fikrim Yok	14	8,0714	1,68543
	Öğretici ve Yararlı	85	8,2000	1,39557
	Toplam	99	8,1818	1,43117
3.Kur İbadet Son Test Puanı	Yararlanamadım	0	.	.
	Fikrim Yok	14	7,1429	1,29241
	Öğretici ve Yararlı	85	7,4941	1,42781
	Toplam	99	7,4444	1,40859
3.Kur Ahlak Son Test Puanı	Yararlanamadım	0	.	.
	Fikrim Yok	14	6,7857	1,36880
	Öğretici ve Yararlı	85	7,1529	1,64393
	Toplam	99	7,1010	1,60671
3.Kur Siyer Son Test Puanı	Yararlanamadım	0	.	.
	Fikrim Yok	14	7,1429	1,65748
	Öğretici ve Yararlı	85	7,3765	1,19499
	Toplam	99	7,3434	1,26299

Bununla birlikte öğrencilerin son test puanları ortalamaları, kurs süresince izledikleri "Dinimizi Öğreniyoruz" isimli ders kitabını değerlendirmelerine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Son test puanlarına ait ortalamalar incelendiği zaman zaten matematiksel olarak da ders kitabını değerlendirme kategorileri arasında bir fark izlenmemektedir.

Yaz Kur'an Kursu'na devam eden öğrenciler öğreticilerin tutumundan büyük ölçüde memnun olduklarını (527 öğrenci- %92,3) beyan etmişlerdir. Bu memnuniyette kurslar başlamadan önce öğreticiler için yapılan seminerlerin, tecrübenin ve dağıtılan öğretici rehber kitaplarının katkısı olduğunu söyleyebiliriz.

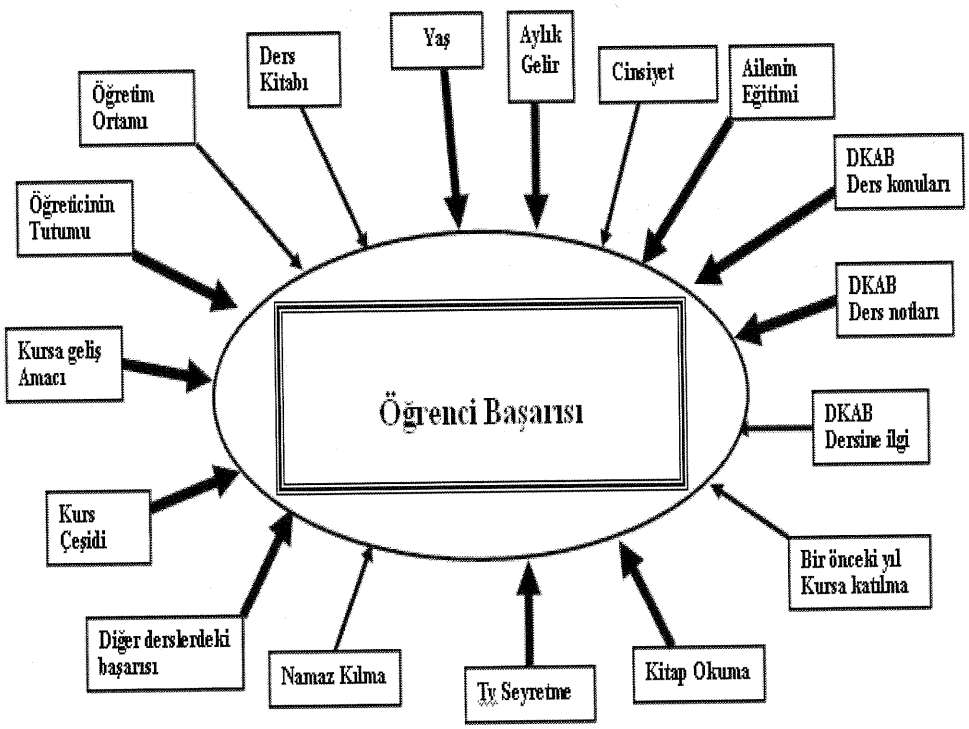
Aynı şekilde 2007 yılı yaz kursları öncesi dağıtılan "Dinimizi Öğreniyoruz" isimli ders kitabından da öğrenciler büyük oranda memnun gözüküyorlar (483 öğrenci- %84,6). Muhteva ve teknik olarak beğenilen kitabın ücretsiz olarak ve vaktinde dağıtımının yapılması öğrencileri daha da sevindirecektir kanaatindeyiz.

Araştırmaya katılan öğrenciler yaz kursunun yapıldığı ortamı da beğendiklerini (484 öğrenci-%84,8) ifade etmişlerdir. Bu mekânların okuldan farklı olmaları, çocukların daha serbest hareket edebilmeleri, kesin hatlarla sınırlanmamış bir öğrenim süreci öğrenciler için bir değişiklik arz etmektedir. Özellikle camilerin duygusal ve ibadet eğitimi bakımından da olumlu katkılarının olduğunu söylemek mümkündür.[90]

Öğreticinin tutumu, ders kitabı ve öğretim ortamından sadece öğretici tutumunun öğrenci başarısında etkili olduğu, diğer iki hususun öğrenci başarısını etkilemediği anlaşılmaktadır. Büyük çoğunluğu motive olmuş ve isteyerek kursa gelen öğrenciler olduğu için küçük oranlardaki memnuniyetsizlikler başarıyı etkilememektedir.

[90] Bkz: Başkurt, *A.g.e.*, s.186.

Öğrenci Başarısını Etkileyen Faktörler

Şekil-17 Öğrencinin Başarısını etkileyen ve etkilemeyen unsurlar

D-YAZ KUR'AN KURSLARINDA UYGULAMA SAFHASI ve BUNA DAİR BAZI GÖZLEMLER

Yaz Kur'an Kursları ile ilgili bu alan araştırması süresince yaptığımız anket ve başarı testlerinin yanında, öğreticilerle birebir görüşme ve kurslarda gözlem yapma imkânımız da oldu. Yapmış olduğumuz bu gözlem ve görüşmeler neticesinde yeni programın uygulanması ve uygulama esnasında karşılaşılan problemleri tespit etmeye çalıştık. Çalışmamızın bu bölümünde yeni program ve uygulama safhası hakkında bilgiler vermek teori-pratik bütünlüğünü de sağlaması bakımından yerinde olur kanaatindeyiz.

Yaz Kur'an Kurslarını diğer kurslardan ve örgün eğitimden ayıran en önemli özellik, isteğe bağlı oluşu, çoğu camilerde açılması ve ağırlıklı olarak ilköğretim çağındaki öğrencilerin bu kurslara devam etmesidir. Öyle ki, Yaz Kur'an Kurslarına devam eden çocukların çoğunluğunun hayatı boyunca alacağı dini bilgi bu kursta öğrendiklerinden ibaret olabilir. Avrupa Birliği giriş sürecinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin isteğe bağlı olacağı ihtimalini de göz önünde bulundurursak, söz konusu kursların önemi daha iyi ortaya çıkar. Diğer bir ifade ile gelecekte toplumu oluşturacak olan fertler, bütün dini yaşantılarını bu kurslarda aldıkları bilgiler üzerine bina edeceklerdir. Böylesine önemli bir kurumun öğreticisi ile mekânı ile programı ile çağdaş eğitimin bütün imkân ve şartlarından uzak kalması düşünülemez.

Yaz Kur'an Kurslarında 2005 yılından itibaren öğreticilik yapanlara ek ders ücreti ödenmesi[91] hem öğrenci sayısını arttırmış, hem de öğreticiler bu işe daha bir ciddiyetle sarılmışlardır. Velilerin ve öğrencilerin bu kurslara olan ilgisine paralel bilgi ve altyapıya sahip olduğumuzda başarının artacağı muhakkaktır. Yaz Kur'an Kurslarında uygulamaya konulan "Kur Sistemi" zaman kaybını ve her yıl yeniden başlamayı, gereksiz tekrarları önlemenin yanında, yeteneklerine göre öğrencileri gruplandırmaya ve her öğrencinin istediği bilgiyi almasına da imkân sağlamıştır.

---

[91] 12.07.2005 tarih ve 9169 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile en az 15 öğrencisi olan ve Din Hizmetleri sınıfında çalışan öğreticilere günde 3 saat ve haftada 5 günü geçmemek kaydıyla ek ders ücreti ödenmektedir.

Öğrencinin hangi kur'dan başlayacağına öğretici karar vermektedir. Hedef-öğrenen ve konu üçlüsünü birlikte ele alan yeni program, genel bir hedef belirlemekle birlikte, çerçeve esnek program anlayışı ile mahalli farklılıkları ve ihtiyaçları dikkate almanın yanında öğreticiye de inisiyatif kullanma ve aktif olarak programa katılma imkanı vermektedir. [92]

Son dönemde Diyanet İşleri Başkanlığınca hazırlanan ve ücretsiz olarak dağıtılan *"Dinimi Öğreniyorum"*, *"Kitabımı Öğreniyorum"*, *"Peygamberimi Öğreniyorum"*, *"Dualarımı Öğreniyorum"*, *"Dinimizi Öğreniyoruz"* gibi resimli kitapların faydalı olduğu ve öğrenciler tarafından beğenildiği, interaktif CD li Kur'an Okumaya Giriş kitaplarının ise daha kısa sürede öğrencilerin Kur'an okumaya geçmelerini sağladığı ancak karışıklığı önlemek için yeni bir Elifba kitabının hazırlanarak dağıtılması arzu edilmektedir. Yaz Kur'an Kurslarında modern ders araç ve gereçlerinin kullanılmasının (Video, DVD, VCD, Bilgisayar, Tepegöz, Projektör) verimi arttıracağı muhakkaktır. Ancak, bu aletlerin temininde ve kullanılmasında problemler olduğu gözlenmektedir. Bütün bunlardan önce, mekânların yani kurs açılan yerlerin basit düzenlemelerle daha işlevsel hale getirilmesi gerekir. Çalışmamızdan çıkan sonuçlardan birisi de, öğrencilerin büyük çoğunlukla kurs ortamından memnun olmaları ve yaz kurslarının yapıldığı Cami, Kur'an Kursu gibi mekânları dini öğrenmek için "ideal öğrenme ortamı" diye tarif etmeleridir (Bkz: Tablo–17).

Yaz Kur'an Kurslarının açıldığı camiler ve normal kurs binalarının mülkiyetinin dernek, vakıf vb. kuruluşlara ait olması da ayrı bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. İlgili dernek ve vakıf yöneticilerinin kurslara, görevlilere müdahil olma istekleri, müftülüklerin buna kesinlikle karşı çıkmaları, eksik ve noksanlıkların giderilmesinde tek kaynağın bu dernek ve vakıflar olması, görevlileri zor durumda bırakmakta, haliyle başarıyı da etkilemektedir. Verimli bir Yaz Kur'an Kursu hizmeti için bu problemin giderilmesi zaruri görünmektedir. Bunun yanında her yönüyle öğreticiye, kursa ve öğrencilere yardımcı olan, müftülüklerle uyumlu ve koordineli çalışan yöneticiler de mevcuttur.

---

[92] M.Şevki Aydın, "*İsteğe Bağlı Din Eğitimi Taleplerini Kur'an Kursunun Karşılama Durumu*", Diyanet Aylık Dergi, Ankara 2007, S.193, s.28.

Türkiye genelinde açılan Yaz Kur'an Kursları'nın çoğunluğu camilerin müştemilatında bulunmaktadır. Camilerin mülkiyetleri ise şehir ve ilçelerde %70 oranında dernek ve vakıflara aittir. Kur'an Kurslarının mülkiyetleri de %65 oranında dernek ve vakıflara aittir.[93] Yaz Kur'an Kursları böyle mekânlarda yürütülmektedir. Bu kurs binalarında yapılacak her türlü düzenleme ve fiziki iyileştirmede Diyanet İşleri Başkanlığı veya müftülükler tek yetkili değildir. Dernek ve vakıfların da bu yönde ikna olmaları ve müftülük ve görevlilerle işbirliği yapmaları gerekmektedir.

Son zamanlarda gündeme gelen ve bütün camilerin müştemilatları ile birlikte idari yönden Diyanet İşleri Başkanlığına devredilmesini sağlayacak düzenleme,[94] kursların daha tertipli ve düzenli olmasını sağlayacağı gibi, tüm din hizmetlerinde kaliteyi arttıracak ve bu hizmeti sunan din görevlilerine de idari bakımdan büyük rahatlık getirecektir. Bundan sonra inşa edilecek camilerde ibadet bölümünün haricinde kurs yapılabilecek mekânların da olmasına dikkat gösterilmelidir. Cami dersleri, yaz kursları vb. etkinlikler neredeyse yıl boyu devam eden faaliyetlerdir. Din hizmetinin şekli ve muhatap kitlesi günümüz şartlarında değişmiştir.[95]

Öğreticilerin yeterlikleri[96] açısından da bazı sıkıntıların olduğu muhakkaktır. Son dönemlerde öğretici olarak İlahiyat Fakültesi mezunlarının tercih edilmesi olumlu bir gelişmedir. Ancak, halen göreve devam eden, misyon ve vizyon olarak yeni programı anlamada ve uygulamada sıkıntı yaşayan görevliler de mevcuttur. Öyle ki, kur sistemini uygulamaya konulmasından bu yana yeni kavrayan öğreticilerimiz olmuştur. Bu yüzden ilk üç haftalık dönemde sadece birinci kur öğrencilerini kabul edip okutanlar dahi görülmüştür. Hâlbuki yeterli birikime sahip öğrenciler ve talep olduğu takdirde aynı anda üç kur devam edebilmektedir. Hatta bir öğrenci farklı derslerde aynı anda iki kur'a devam edebilir. Çerçeve esnek program gereği öğreticilerin konularda ihtiyaca göre takdim-tehir veya ilave yapma imkânını

---

[93] *DİB 2004 Yılı İstatistikleri*, s.91–101.
[94] DİB nın 23.03.2007 tarih ve2451 sayılı *"Cami Müştemilatının Kiraya Verilmesi"* hakkındaki yazısı.
[95] Mustafa Önder, "Camiler ve Toplum Hayatındaki Yeri", *Diyanet Avrupa Dergisi*, Ankara 2006, S.90, s.33–36; Hüseyin Yılmaz, *Camilerin Eğitim Fonksiyonu*, Dem Yayınları, İstanbul 2005, s.185.
[96] Yeterliklerle ilgili örnek bir çalışma için bkz: Recai Doğan-Nurullah Altaş, *"İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenleri Yeterlik Ölçeği Üzerine Bir Ön Araştırma"*, *AÜİFD*, C.XLIII, Ankara 2002, ss.109–122. Öğretici Yeterlikleri ile ilgili olarak bkz: *DİB Taşra Teşkilatında Din Hizmetlerini Yürütenlerin Temel ve Özel Yeterlikleri*, Ankara 2005; N.Yaşar Aşıkoğlu,"Vaizlerde Aranacak Temel Yeterlikler Üzerine", *CÜİFD*, S.VIII/2, Sivas 2004, s.17–24.

da fazla kullanmadıkları tespit edilmiştir. Kapsamlı ve uzun süreli bir hizmet içi kurstan geçirilmeleri problemlerin çözümünde yardımcı olacaktır.2006 ve 2007 yılı Yaz Kursları öncesinde Sivas'ta bir hafta süre ile bütün öğreticilerin katıldığı bir kurs düzenlenmiş, katılımcılar çok faydalandıklarını beyan etmişlerdir.[97]

Yaz Kur'an Kurslarının denetimi de ayrı bir problemdir. Milli eğitim müdürlüklerinin uygun görüşü ile açılan bu kurslar aynı müdürlükler tarafından denetlenebilmektedir. Ancak, milli eğitim müdürlükleri kursları daha ziyade mevzuat ve usül yönünden denetlemektedirler. Muhteva ile ilgili ve rehberlik amaçlı denetim tamamen müftülüklerin elindedir. İdari işlerin yoğunluğu, yeteri kadar denetim yapacak donanımda personelin bulunmaması, kırsal kesimdeki ulaşım problemleri denetimi aksatmaktadır. Yönlendirici ve mevzuattan ziyade uygulamaya yönelik denetimlerin verimliliği arttıracağı düşünülmektedir. Denetim elemanlarının koordineli çalışması da gerekmektedir.

Yaz Kur'an Kurslarına İlkokulu bitirmiş öğrencilerin devam edebileceğine dair düzenlemeye rağmen, ağabey ve ablaları ile birlikte küçük çocuklar da gelmektedirler. Bu çocukların sayısı azımsanamayacak seviyededir. Yaş sınırının yeniden düzenlenmesine ve eğitimcilerin öğrenebilir kabul ettikleri çağdaki çocukların da devamına imkân sağlanması yerinde bir uygulama olur. Örgün eğitimde dördüncü sınıftan itibaren, yani on yaşında Din Kültürü dersi başlamaktadır.[98]

Aynı cami veya Kur'an Kursunda aynı anda üç kur'un devam etmesi, tek öğretici veya görevlinin bulunması başarıyı engelleyen hususlardan biridir. Tek öğreticinin üç kur'a yetişmesi hayli zordur, öğrenci sayısı kalabalık olduğunda ise neredeyse imkânsızdır. Çoğu camide aynı mekânda diğer kur'un bitmesini beklemek zorunda kalan öğrenciler sıkılmakta, gürültü yapabilmekte, bu da ders verimini

---

[97] 12–16.6.2006 ve 25–28.6.2007 tarihleri arasında Sivas İl Müftülüğünde düzenlenen kurslar.
[98] Beyza Bilgin,"Ahlak Terbiyesinde Dini Hikâyeler", *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, İstanbul 1994, S.1, s.53; *İlköğretim DKAB Dersi(4.5.6.7.8.sınıflar için) Öğretim Programı ve Kılavuzu*, MEB.Yay.,Ankara 2006.

düşürmektedir. Yakın Kurs ve Cami görevlilerinin fiziki olarak müsait bir yerde toplanarak ayrı kur'ları okutmasında fayda vardır. Deneme mahiyetinde Sivas İl merkezinde yaptığımız bu tür uygulamalardan olumlu neticeler elde ettik.

Yaz Kur'an Kursu öğreticilerinin günlük plan yapmadıkları, programın uygulanmasında otokontrol mekanizmasını çalıştırmadıkları gözlemlenmiştir. Yapılan denetimler daha çok genel tertip ve düzen, defterlerin usulüne uygun tutulması ve birkaç öğrenciye soru sorulması şeklinde olmakta, programın uygulanması, muhteva ve teknik yönler gündeme gelmemektedir. Bu konuların da değerlendirilmesi ve denetlenmesi gerekir. İstisnaları olmakla birlikte, aynı mekânı paylaşan (Genellikle üstte Cami, alt katında ise Kur'an Kursu vardır) kurs ve cami görevlileri arasında iyi bir işbirliği ve koordinasyon olduğu da söylenemez.

Öğreticiler tarafından organize edilen her türlü sosyal ve sportif etkinliklerin Yaz Kur'an Kurslarına olan ilgiyi arttırdığı gözlenmiştir. Erkek öğrenciler için düzenlenen futbol maçları, bütün öğrencilerin katıldığı gezi ve piknikler, yarışmalar, dönem sonu kurslar arasındaki yarışmalar ilgi görmekte, öğrenciler ve veliler tarafından beğenilmektedir. Bu tür etkinlikler programda da tavsiye edilmektedir.[99] Bunun yanında Yaz Kur'an Kurslarının büyük çoğunluğunda öğreticiler, esnaflar ve veliler tarafından günlük olarak çikolata, şeker, meyve suyu gibi yiyeceklerin dağıtılması da çocuklar tarafından beğenilmektedir.

Ancak, son dönemlerde basına da yansıyan, bisiklet, bilgisayar vb. ödüllü, afişli Yaz Kur'an Kursu kampanyalarının sağlıklı bir yöntem olmadığını düşünüyoruz. Öyle ki, bazı veliler işi, kurs hocalarına "Çocuğumu sizin kursa gönderirsem hangi hediyeyi vereceksiniz?" sorusunu soracak dereceye vardırmışlardır. Bu tür davranışlar, gönüllülük esasına dayanan ve sadece Kur'an okumayı, inancını öğrenmeyi amaçlayan öğrencileri yanlış yönlendirebilir ve olumsuz etkileyebilir. Yaz Kur'an Kursu'nda öğrencilerin alabilecekleri en güzel hediyenin Kur'an okumak, dini bilgiler öğrenmek ve güzel ahlâk kazanmak

[99] *Yaz Kur'an Kursları Öğretici Kılavuzu*, s.73–74.

olduğunu hatırdan çıkarmamamız gerekir. Öğrencilerin ve velilerin kurslara ilgisinin temelinde bu kazanımları elde etmek yatmaktadır. Dershane mantığı ile işi yarışa dönüştürmek, öğrenciyi elde edilecek bir ödüle odaklamak yanlıştır.

2006 yılında Yaz Kur'an Kursları öğreticilerine programı takip edebilmeleri ve daha planlı çalışabilmeleri için ders ve yoklama defterleri dağıtılmıştır. Öğretici Kılavuz Kitabı ve Dinimizi Öğreniyoruz (Öğretici Kitabı) nın da verimi arttırmada büyük katkısı olmuştur. Öğrenciler için hazırlanan kitapları da hesaba katarsak epeyce mesafe alındığını söyleyebiliriz. Son iki yıldır verilen kursa katılım belgesinin de öğrenciler için teşvik edici olduğu gözlemlenmiştir. Bütün bunların yanında yaz kursları öncesi öğreticiler için yapılacak Hizmet içi eğitim kursu ile birlikte önümüzdeki yıllarda daha iyi neticeler alınacaktır.[100] Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından belli bölgelerde açılan ve Rehber Öğreticiler yetiştirerek mahallindeki K.Kursu öğreticilerine yeni program hakkında bilgi verilmesini amaçlayan kursların önemli bir hizmet olduğunu belirtmeliyiz. Bu kursların ve katılacak K.Kursu öğreticilerinin sayısının artırılması faydalı olacaktır.[101]

Asıl önemli olan Yaz Kur'an Kursları bitiminde öğretici ve öğrencilerin görüşlerini almaktır. Aksayan yönlerin, başarılı yönlerin uygulamayı yapanlar tarafından belirtilmesi ve bu görüşlerin geri bildirim olarak program geliştirme çalışmalarında, öğretim sürecinde değerlendirilmesidir. Genelde bu tür toplantıların yapıldığı, ancak program ve muhtevadan ziyade, öğrenci sayıları, fiziki problemler ve sosyal faaliyetler ağırlıklı konuların öne çıktığı, kazanımlarla ilgili değerlendirmelerin üzerinde fazla durulmadığı görülmektedir. En azından öğreticilerden kurs bitiminde bir rapor istenerek bir sonraki dönem için bazı tedbirler alınabilir ve düzenlemeler yapılabilir. Bu konuda müftülüklere özellikle Kur'an Kursları Müdürlerine çok iş düşmektedir.

İlköğretim okullarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi haftada iki saat, bir öğretim yılında (8 ay) yaklaşık 72 saat olarak okutulmaktadır. Lisede ise haftada bir saattir ve ders yılı boyunca toplam 32 saat yapmaktadır. Programda Kur'an-ı

---

[100] Bkz: DİB 2005 Genelgesi III/A.2/e md. gereğince her dönem başlangıcında öğreticiler için 5 günlük "pedagojik formasyon" kursu düzenlenecektir.
[101] Sivas Müftülüğünce 26–29.3.2007 tarihleri arasında düzenlenen Seminer programı (Bkz.Ekler Bl.).

Kerim okuma da bulunmamaktadır. Buna karşılık Yaz Kur'an Kursunda günde üç saat ve haftada beş gün olarak ders yapılmakta, bu da bir dönemde (2 ay) yaklaşık 135 saat etmektedir. Yaz Kur'an Kursuna devam eden bir İlköğretim öğrencisi daha kısa bir zamanda okula göre iki kat, lise öğrencisi ise üç kat fazla dini bilgi alabilme ve Kur'an okuma imkânına sahiptir.

2006 yılında Yaz Kur'an Kurslarına 1.407.018 resmi kayıtlı öğrenci katılmıştır. Bunların yanında kayıtsız olarak gelen küçük kardeşlerini de sayarsak rakam iki milyonu aşmaktadır. Türkiyede Yaz Kur'an Kursu'na devam edebilecek çağdaki (İlkokul 5.sınıf ile Lise son sınıf arası) öğrenci sayısının 6 – 6,5 milyon civarında olduğunu[102] göz önüne alırsak, yaz kur'an kurslarının bu çocukların yaklaşık 1/3 ne ulaştığı görülmektedir. Ek ders ücreti alınabilmesi için 15 öğrenci şartının kalkması ve yaş sınırının 4.sınıfa indirilmesi halinde bu sayının 3 –3,5 milyon civarına ulaşacağı, diğer bir ifade ile Yaz Kur'an Kurslarına katılan öğrenci sayısının potansiyelin yarısı kadar olacağı tahmin edilmektedir.

Yaz Kur'an Kurslarının önemli işlevlerinden birisi de çocukların yaz tatillerini değerlendirmeleri, yeni arkadaşlar ve çevre edinmeleri, sosyalleşmeleridir. Eğitimin[103] ve caminin görevlerinden birisi de sosyalleşmeyi sağlamaktır.[104] Basın-Yayın organlarında da zaman zaman yer aldığı gibi, bazı çevreler bu kurslara karşı çıkarak çocuklara ağır geldiğini, dinlenmek için vakit kalmadığını söylemektedirler. Hiçbir çocuk bu kurslara mecburi olarak gelmemektedir. Tamamı gönüllü ve kendi isteğiyle gelmekte, büyük çoğunluğu kursa gelmekle dinlendiğini, sosyal davranışlar ve lüzumlu bilgiler öğrendiklerini ve yeni arkadaşlar edindiklerini beyan etmişlerdir.[105]

Yaz Kur'an Kursları herhangi bir örgün ve yaygın eğitim kurumunun alternatifi değildir. Belki örgün din eğitiminin tamamlayıcısı, destekçisi durumundadır. Öğrencileri örgün eğitime devam eden çocuklarımızdır. Bu yönü ile Türk Milli Eğitim sisteminin bir parçası olarak kabul edilebilir. Dini bilgiler yanında

---

[102] http//*www.meb.gov.tr*,; *16.06.2007 tarihli Hürriyet Gazetesi.*
[103] Nurettin Fidan-Münire Erden, *Eğitime Giriş*, Alkım Yayınları,Ankara trsz., s.66-67
[104] Bilgin, *Eğitim Bilimi ve...*, s.37.
[105] Bkz: Aybey, *A.g.t.*, s.61-64; Başkurt, *A.g.e.*, s.170,171.

çocukların sosyalleşmesine, iyi birer vatandaş olmasına katkı sağladığı gibi, okul-aile-cami-çevre iletişimindeki önemli rolü inkâr edilemez.[106] Yapılması gereken, bu kursların gerekli-gereksiz olup olmadığını tartışmaktan ziyade, muhtevasının, metodunun ve altyapısının çağdaş eğitimin gerekleri doğrultusunda geliştirilmesi olmalıdır. İnanan bir varlık olan insana, doğru kaynaktan doğru metotlarla ve uzman öğreticiler vasıtasıyla inancını öğretmek, çağdaş eğitimin ve insan haklarının bir gereğidir.

Kısıtlı bir zaman diliminde, farklı yaş gruplarından oluşan ve değişik ortamlardan gelen farklı kabiliyetlerdeki öğrencilere, belki uygun olmayan fiziki mekânlarda, yetersiz araç-gereç ile Kur'an okumayı, dini bilgileri ve davranış kazanmayı öğretmek gibi bir sorumlulukla karşı karşıyayız. Bu sorumluluk ta ancak fedakârlık, gayret ve kendimizi yenilememizle mümkün olacaktır. Ailelerin büyük bölümü, iki aylık bu sürede kurs ve öğreticilerden, çocuğunun okul hayatı boyunca kazanamadığı bilgi ve davranışların kazandırılmasını beklemektedirler. Okul-aile-çevre ve Kur'an Kursu birlikte belki bu amacı gerçekleştirebilirler. Yalnız başına Yaz Kur'an Kurslarının bu isteği karşılaması mümkün değildir.

Sivas ili genelinde Ortaokul 1,2 ve 3.sınıfa devam eden öğrenci sayısı 36.588,merkezde ise 19.960 tır.İl genelinde Lise 1,2 ve 3.sınıfa devam eden öğrenci sayısı 28.453,merkezde ise 18.186 dır. Diğer bir ifade ile Yaz Kur'an Kursu'na devam edebilecek potansiyel öğrenci sayısı il genelinde 65.041, il merkezinde 38.146 dır.[107] Sivas il merkezinde 2006 yılında Yaz Kur'an Kursu'na resmi kayıtlı olarak gelen öğrenci sayısı 8640, il genelinde ise 20.185 dir. 2007 yılında ise bu sayı merkezde 9292,il genelinde 18.669 dur.[108] Bu rakamlar merkezde ve il genelinde potansiyel öğrencilerin % 25–28 inin kurslara devam ettiğini, kayıtsız olanları da hesaba kattığımızda rakamın %30–35 lere ulaştığını göstermektedir. Sivas ili için Yaz Kur'an Kursuna devam eden öğrenci sayısı potansiyelin 1/3 üdür diyebiliriz.

---

[106] Bkz: *Yaz Kur'an Kursları Öğretici Kılavuzu*, s.11.
[107] Sivas İl Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Bürosundan Alınan 2006 yılına ait rakamlar, *www.sivas.meb.gov.tr.*
[108] Sivas İl Müftülüğü 2006–2007 Yılı Yaz K.Kursu İstatistikleri.

Yaz Kursları ile ilgili ciddi problemlerden birisi de, öğrenci sayısının çokluğu nedeniyle ortaya çıkan karmaşadır. Özellikle tek görevlisi bulunan camilerde zaman zaman her bir kur'un öğrencileri 30–40 ı bulmakta, toplamda ise 100 ü geçebilmektedir. Üç saatlik ders süresini kur'lar için bölmek çözüm gibi görünse de pratikte zorluklar mevcuttur ve öğrenci başına düşen zaman çok azalmaktadır. Üç kur bir arada ders yaptığında ise gürültü, sıranın öğrenciye gelmesi için çok bekleme ve mekânın yetersizliği gibi engeller ortaya çıkmaktadır.[109] İlahiyat veya İ.H.Lisesi mezunlarından mahalli müftülüğün izni ve derneklerin desteği ile ek görevli temin edilebilir, çocuk başına düşecek zaman dilimi artırılabilir. Kaldı ki, şu anda Diyanet İşleri Başkanlığınca yeterlik belgesi verilen binlerce İlahiyat Fakültesi ve İmam Hatip Lisesi mezunu görev beklemektedir.

Başkanlığın çağdaş ve bilimsel verileri göz önünde bulundurarak hazırlattığı "Dinimizi Öğreniyoruz" öğrenci ve öğretici kitabı 2007 yılı yaz kursları başlangıcında tüm öğrenci ve öğreticilere dağıtılmış, kitap muhteva, kalite ve dizayn olarak hem öğrenciler hem de öğreticiler tarafından beğenilmiştir. Yaz Kurslarında takip edilecek derli toplu bir materyalin ortaya çıkması öğrenciler ve öğreticiler tarafından olumlu karşılanmış, bu husus yapılan kurs denetimleri ve öğretici toplantılarında[110] tespit edilmiştir. Ders kitaplarının yaz kursları başlamadan önce ve ücretsiz dağıtılması, kurslar devam ederken toplantı vb.organizelerin ders saatleri dışında planlanması öğreticilerin talepleri arasındadır.

Yaz Kur'an Kurslarına genelde orta ve alt gelir grubuna mensup ailelerin çocuklarının devam ettiği görülmektedir.[111] Bu sonuç, üst tabakaya mensup ailelerin ve çocuklarının Kur'an Kurslarına ilgi göstermediği anlamına gelmemektedir. Çoğu üst düzey gelir grubuna dâhil ailenin, çocuklarının dini bilgiler ve Kur'an-ı Kerim öğrenmeleri için evlerine özel olarak hoca getirttikleri veya çocuklarını resmi kayıt yaptırmadan bu kurslara gönderdikleri gözlemlenmiştir.[112]

---

[109] Bkz: Başkurt, *A.g.e.*, s.176 vd.
[110] 28.3.2007 ve 27.8.2007 tarihinde Yaz K.Kursu Öğreticileri ile yapılan toplantı.
[111] Koç, *A.g.e.*, s.51; Aybey, *A.g.t.*, s.56; Başkurt, *A.g.e.*, s.163-164.
[112] 2006 yılı Yaz Kur'an Kursları döneminde bizzat yaptığımız tespitler.

İsteğe bağlı din eğitimi ihtiyacını planlı, programlı olarak karşılamaya çalışan yegâne kurum Yaz Kur'an Kurslarıdır.[113] Yaz Kur'an Kurslarını, hayati önemde dini bilgiler veren ve mevzuatında belirtilen görevlerin başka hiçbir kurum ve kuruluş tarafından üstlenilmediği[114], doğabilecek boşluğun telafisinin mümkün olmadığı kurslar olarak tanımlayabiliriz. Belki de bu yüzden Cumhuriyetle birlikte tedrisatına hiç ara vermeyen ya da önemine binaen verdirilmeyen[115] kurum olarak günümüze kadar gelmiştir.

Türk milleti Müslüman olmasından buyana dinine, dini değerlerine, kutsal kitabına ve çok sevdiği Peygamberine sıkı sıkıya bağlıdır. Söz konusu olan Kur'an okuma ve okutma ise, bu hassasiyeti daha da artar, öğrenci ve öğreticilerine sahip çıkar, yardımcı olur. Okumasını bilmeyenler dahi Kur'an-ı Kerim'i belden aşağı tutmazlar, ellerine alacak olurlarsa abdestli olmaya dikkat eder ve mutlaka öpüp başına koyarak saygısını, sevgisini belli etmeye çalışırlar. Bu nedenledir ki; Kur'an Kursları ve Camiler milletin desteği ile yapılmış, halen bu destekle varlıklarını sürdürmektedirler. Cumhuriyetin ilanından bu yana kapanmamalarının sebeplerinden birisi de bu yoğun destek olsa gerektir.

Elbette ki bu desteğin temelinde, dini hassasiyetle birlikte, buralara duyulan güven yatmaktadır. Türk insanına göre, iyi evlat yetiştirmenin şartlarından birisi de, çocuklarına dinini-diyanetini, Kur'an'ını, ibadet ve dualarını öğretmek olarak kabul edilmektedir. Bütün bunların bir arada ve ücretsiz öğretildiği yer ise camiler ve Kur'an Kurslarıdır. Vatandaşlar bu mekânlarda kendilerini bulmakta, güvenmekte ve hiç çekinmeden çocuklarını buralara göndermektedir. Bu güven ve desteğin devam etmesi, modern eğitimin gerektirdiği muhteva ve araçlarla, gerekli donanıma sahip öğreticilerle, belirli sürede, talep edenlerin dini bilgi, kur'an okuma, davranış kazanma isteklerini karşılayabilmemize bağlıdır. Artık çocuklarımızın eskisi kadar bol vakitleri olmadığı gibi, geleneksel metotlarla dini bilgiler ve Kur'an öğretilemeyecek, haram-helal şeklindeki cevaplarla dini problemleri geçiştirilemeyecek kadar da malumat sahibi ve zeki olduklarını biliyoruz.

---

[113] M.Şevki Aydın, "*İsteğe Bağlı Din Eğitimi Taleplerini Kur'an Kursunun Karşılama Durumu*", Diyanet Aylık Dergi, Ankara 2007, S.193, s.28–29.
[114] Ayşe Sucu, "Kur'an Kurslarında Din Eğitimi ve Öğretimi", *Türkiye'de Din Eğitimi Ve Öğretimi*, Türk Yurdu Yayınları, Ankara 1999, s.435–440.
[115] Ayhan, *Türkiyede Din...*, s.95.

Yaz Kur'an Kurslarına gelen öğrencilerin büyük çoğunluğu kendi istekleriyle veya ailelerinin isteğiyle bu kurslara geldiklerini ifade etmişlerdir.[116] Yaz Kur'an Kursuna devam etmede ailelerin ve çocukların birbirlerini etkiledikleri, kursa devam etmenin ilk günlerde adeta bir teravih namazına gitme gibi "gelenekleştiğini" söylemek mümkündür. Türk halkı bunu resmi boyutu olmayan, her çocuğun gitmesi gerektiğine inandığı ve çocuklarına karşı önemli görevlerinden birini yerine getirdiği şeklinde değerlendirmektedir.

Araştırmamızdan çıkan sonuçlardan biri de, öğrencilerin bilişsel alan konularında duyuşsal ve psikomotor alanlara göre daha az başarılı olmalalarıdır. Uygulaması olmayan ve tamamen teorik olan konular, öğrenciler tarafından yeterli düzeyde öğrenilmesine rağmen, diğer öğrenme alanlarından daha az ilgi görmektedir. Siyer dersi öğrenme alanlarındaki hedeflerin gerçekleşme düzeyinin diğer derslere göre düşük kalması bunu göstermektedir. Hac ibadeti gibi yine uygulaması olmayan konularda da aynı durum söz konusudur. Diğer bir ifade ile Yaz Kur'an Kursları, programında da amaçlandığı gibi "duyuşsal" ve "psikomotor" davranışlar kazandırmakta ve bundan dolayı rağbet görmektedir diyebiliriz. Yaygın eğitim ile (okul) farkı da buradan kaynaklanmaktadır. Okuldaki Din Dersi programları "bilişsel" alan ağırlıklıdır.

Okullardaki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğrencilere genel din kültürü vermeyi amaçlarken, Yaz Kur'an Kursları ve uzun süreli kurslar özel din kültürü ve eğitimi vermeyi amaçlar. Örgün eğitimde mecburilik varken, Kur'an Kurslarında isteğe bağlılık esastır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin, dindar insan yetiştirme gibi bir amacı yoktur.Ama Kur'an Kurslarının İslam'ı iyi öğretme, kişilerin inanç ve ibadet hayatlarını geliştirmelerine yardımcı olma amacı vardır. İsteyen öğrenciye, istediği zaman diliminde okulda öğrendiklerini pekiştirme, eksiklerini tamamlama ve dini davranışlar kazandırma bu görevler arasındadır.[117]

Aslında cami ve okul tarihi süreç içinde hep yan yana olmuş ve aynı amaca hizmet etmişlerdir. Eğitim-öğretimin ilk mekânları ibadethaneler iken, yeni ihtiyaç ve gelişmeler doğrultusunda bu faaliyetin medrese ve mekteplere kayması, eğitimin

---

[116] Aybey, *A.g.t.*, s.61; Koç, *A.g.e.*, s.62; Başkurt, *A.g.e.*, s.165.
[117] M.Şevki Aydın, "*İslam Din Eğitimi Kurumu: Kur'an Kursu*", Diyanet Aylık Dergi, Ankara 2005, S.180, s.32–33.

dini olmaktan çıkıp, dinin genel eğitimin branşlarından biri haline gelmesi,[118] camideki eğitimin bittiği anlamına gelmez. Okullardaki din öğretimi ile cami ve mescitlerdeki din öğretimi ayrı kuruluşlara bağlı olmalarına rağmen aynı amaca yönelik olarak çalışmakta, birbirini tamamlamaktadırlar.[119] Okuldaki öğrenciler ve camideki cemaat (Yaz Kur'an Kurslarındaki öğrenciler) aynı toplumun fertleri ve birbirlerinin benzerleridir. Aralarında büyük farklar yoktur. Var gibi görünen ayrılık, öğretimin amaçlarının bölünebilir veya bölüşülebilir olmasından kaynaklanmaktadır.

Eğitim-öğretimin zihinsel amaçları ile duygusal amaçlarının birbirinden ayrılabileceği düşüncesi belki bunda etkili olmaktadır, ancak böyle bir ayrım mümkün değildir. Çevre, okul, cami üçlüsünün öğretim amaçlarındaki birlik, yeni neslin yetiştirilmesinde çok önemli bir husustur. [120]

Yaz Kur'an Kurslarındaki öğrenci-öğretmen ilişkisi sadece kurs süresi ile sınırlı kalmamalıdır. Öğrencilerle kursa gelmedikleri dönemlerde de ilişkiler sıcak tutulmalı, gerekirse uygun zamanlarda okullar veya veliler ziyaret edilmelidir. Öğrencilerimizin öğrendiklerini unutmamaları için ve bir sonraki Yaz Kur'an Kursu döneminde daha fazla öğrenciye faydalı olabilmek için, okul-cami-aile diyalogunu sağlayabilmek için bu ilişki zaruridir. Öğrenciler üzerinde de çok olumlu tesirleri olacağı muhakkaktır.

Yaz Kur'an Kurslarının önemli bir katkısı da dinin doğru anlaşılması, hurafe ve batıl inançlardan öğrencileri korumasıdır. Din eğitimi kültürün yeni nesillere aktarılmasının yanında, toplumu yanlış ideoloji, batıl inanç ve hurafelere saplanmaktan korur.[121] Ayrıca cemaatlerin kontrolünde ve devlet denetiminden uzak illegal kursların açılmasını ve çoğalmasını engellemektedir. Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı sürekli ve yaz kurslarındaki gelişme söz konusu illegal kursların azalması anlamına gelmektedir.

---

[118] Tosun, *A.g.e.*, s.38–39.
[119] Bilgin, *Eğitim Bilimi ve...*, s.25–28, 61–64.
[120] Bilgin, *A.g.e.*, s.61.
[121] N.Yaşar Aşıkoğlu, *"Toplum Hayatımızda Dinin Yeri ve Din Eğitiminin Önemi"*, CÜİF Dergisi, Sivas 1998, S.2, s.48.

III. BÖLÜM:

SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmamızın başlangıç bölümünde teorik ve metodolojik bilgiler verilmiş, ikinci bölümde Sivas il merkezinde örneklem olarak seçtiğimiz Yaz Kur'an Kursları ve buralara devam eden öğrencilerin kişisel özellikleri, başarı durumları, hedeflerin gerçekleşme düzeyleri ve bunu etkileyen faktörleri, anket çalışması, başarı testi sonuçlarına göre değerlendirme ve yorumlar yapılmıştır. Bu bölümün sonunda ise bizzat gözlemleyerek ve öğreticilerle görüşerek tespit ettiğimiz uygulamadaki problemlerle ilgili bilgiler verilmiştir. Test ve anketlerin analizinden elde edilen bilgilerle gözlemlerimize dayalı tespitlerimiz, 21.11.2007 tarihinde örneklemi teşkil eden kurslardaki öğreticiler ve diğer öğreticiler ile (96 öğretici) yapılan bir toplantıda paylaşılmış ve mutabakat sağlanmıştır.

A- SONUÇ

Ulaştığımız sonuçları maddeler halinde sıralayacak olursak:

1- Yaz Kur'an Kurslarında hedefler büyük ölçüde gerçekleşmektedir. 1.kur, 2.kur ve 3.kurdaki Kur'an-ı Kerim, İtikat, İbadet, Ahlak ve Siyer öğrenme alanlarında ön test ve son test puanları anlamlı şekilde farklılaşmakta ve istenen kazanımları öğrenciler kurs sonunda elde etmektedirler (Tablo:19–39). Bu durum bazı öğrenme alanlarında daha yüksek oranda (Tablo:20–21,27–28,34), bazılarında ise düşük düzeyde gerçekleşmektedir(Tablo:25). Buna göre öğrencilerin 1,2,3.kur öğrenme alanlarına ait ön test ve son test puanları anlamlı şekilde farklılaşmakta ve hedefler kurs bitiminde gerçekleşmektedir hipotezleri doğrulanmıştır.

2- Öğrencilerin son test puanları ile yaşları ve ailelerinin gelir düzeyi arasında pozitif bir ilişki vardır. Ailesinin gelir düzeyi yüksek olan öğrenciler kurslarda daha başarılıdır (Tablo: 43–48). Öğrencilerin yaşları tek başına başarıyı etkileyen bir unsur

olmamakla birlikte; DKAB dersi programı ve yaz kursu programında ortak konular varsa ve öğrencinin yaşı yüksekse bilişsel öğrenmeleri daha başarılı olmaktadır (Tablo: 49–50–51). Böylece öğrencilerin son test puanları ile yaşları ve ailelerinin aylık geliri arasında anlamlı bir ilişki içindedir hipotezimiz doğrulanmıştır.

3- Öğrencilerin cinsiyetleri başarılarını etkileyen bir unsur değildir (Tablo:40–41). Hiçbir öğrenme alanında ve kur'da kız öğrencilerle erkek öğrenciler arasında belirgin bir başarı farklılaşması tespit edilmemiştir. Bu sonuca göre öğrencilerin son test puanları cinsiyetlerine göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır hipotezimiz doğrulanamamıştır.

4- Öğrencilerin son test puanları ailelerinin eğitim durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Ailelerin eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin başarıları da artmaktadır (Tablo:43–48). Annesinin ve babasının eğitim düzeyi yüksek olan öğrenciler, olmayan öğrencilere göre yaz kursunda daha başarılıdırlar. Bu durumda öğrencilerin son test puanları anne babalarının eğitim durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır hipotezimiz doğrulanmıştır.

5- Öğrencilerin son test puanları örgün eğitimde devam ettikleri sınıfa göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır (Tablo:50). Eğer okuldaki DKAB programı ile kurstaki devam edilen kur programı örtüşüyorsa ve öğrenci bilişsel öğrenmeyi kavrayacak seviyede ise başarısı yükselmektedir. Aksi halde, özellikle ilk kurlarda konu uyumu yoksa ve öğrenci bilişsel konuları kavrama seviyesinde değilse başarı düşmektedir. Bu sonuca göre öğrencilerin son test puanları örgün eğitimde bitirdikleri sınıfa göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır hipotezimiz doğrulanmıştır.

6- Öğrencilerin son test puanları ile DKAB ders geçme notları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Yaz Kur'an Kurslarındaki öğrenci başarısı örgün eğitimdeki DKAB dersi ile doğrudan ilişkilidir.[122] DKAB ders geçme notu yüksek olan öğrenciler Yaz Kursunda daha başarılıdır(Tablo:52–53–54). Bu sonuç öğrencilerin son test puanları ile DKAB ders geçme notları arasında anlamlı bir ilişki vardır hipotezimizi doğrulamaktadır. Bunun tersi de mümkündür ve aynı şekilde söz konusu kursların

[122] Krş: Başkurt, *A.g.e.*, s.224,225.

okullarda okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'ne, milli eğitimin genel amacının gerçekleşmesine katkısının olduğu söylenebilir. Yaz Kur'an Kursları ile ilgili esaslar, program ve muhteva bunu teyid etmektedir.[123]

7- Öğrencilerin son test puanları ile DKAB dersine ilgileri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Yaz kurslarına daha ziyade DKAB dersini seven öğrenciler gelmektedir. Ancak, öğrencilerin okulda DKAB dersine karşı ilgi düzeyleri yaz kurslarındaki başarılarını etkileyen bir unsur değildir (Tablo:53). DKAB dersini seven, çok seven ve sevmeyen öğrencilerin yaz kursundaki başarıları ile son test puanları arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Bu durumda öğrencilerin son test puanları DKAB dersine karşı ilgi düzeylerine göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır hipotezimiz doğrulanamamıştır.

8- Öğrencilerin son test puanları ile bir önceki yıl Yaz Kur'an Kursu'na devam eden ve etmeyen öğrencilerin başarıları arasında anlamlı bir fark yoktur (Tablo:55–56). Öğrencinin daha önce yaz kursuna devam etmiş veya etmemiş olması başarısını etkileyen bir unsur değildir. Sonuç olarak öğrencilerin son test puanları bir önceki yıl Yaz Kur'an Kursuna devam edip etmemelerine göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır hipotezimiz de doğrulanamamıştır.

9- Öğrencilerin son test puanları ile dini kitap okuma alışkanlıkları arasında anlamlı bir fark vardır. Dini kitap okuma alışkanlığı olan öğrencilerin yaz kurslarında daha başarılı oldukları tespit edilmiştir (Tablo:57–58–59). Dini kitap okuma alışkanlığı olan öğrencilerin kurs sonundaki puanları, alışkanlığı olmayan öğrencilere göre daha yüksektir. Öğrencilerin son test puanları dini kitap okuma düzeylerine göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır hipotezimiz doğrulanmıştır.

10- Öğrencilerin son test puanları ile TV de dini programlar seyretme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma mevcuttur. Yaz kursundaki öğrencilerin başarılarını TV de dini program seyretme alışkanlığı etkilemektedir (Tablo: 60–61–62). Dini programları seyretme alışkanlığı çok olanlar, olmayanlara göre yaz kurslarında daha başarısızdır. TV deki kontrolsüz dini programlar çocukları ve başarılarını olumsuz

---

[123] Bkz: *Yaz Kur'an Kursları Öğretici Kılavuzu*, s.11; *DİB Kur'an Kursları Öğretim Programı(Yüzünden Okuyanlar İçin)*, s.3.

yönde etkilemektedir. Bu durumda öğrencilerin son test puanları TV de dini program izleme durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır hipotezimiz doğrulanmıştır.

11- Öğrencilerin son test puanları ile namaz kılmaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Öğrencilerin namaz kılıp-kılmamaları yaz kurslarında başarılarını etkileyen bir faktör değildir (Tablo:63). Namaz kılan ve kılmayan öğrencilerin kurstaki başarıları arasında anlamlı bir fark yoktur. Buna göre öğrencilerin son test puanları namaz ibadetine devam düzeylerine göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır hipotezimiz doğrulanamamıştır.

12- Öğrencilerin son test puanları ile devam ettikleri kurs arasında anlamlı bir farklılaşma mevcuttur (Tablo:65–66). Merkezi yerlerde bulunan ve görevlileri hafız ya da yüksekokul mezunu olup, meslekteki kıdemi 20 yılı geçen göreviler ile fakülte ve yüksek lisans mezunu olup, formasyonu bulunan bayan öğreticilerin bulundukları kurslardaki başarı oranı diğerlerine göre daha yüksektir. Öğrencilerin son test puanları devam ettikleri kurs çeşidine göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır hipotezimiz bu durumda doğrulanmış olmaktadır.

13- Öğrencilerin son test puanları ile devam ettikleri Yaz Kur'an Kursundaki ortam (Cami içi-Müstakil Bina-Derslik vb.) arasında anlamlı fark vardır (Tablo:67–68). Kur'an dersinde müstakil kurslarda ve sınıf ortamında başarı daha yüksektir. Diğer dersler için ise cami ortamında öğrenci başarısının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre öğrencilerin son test puanları kurs ortamına göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır hipotezimiz doğrulanmıştır.

14- Öğrencilerin son test puanları ile kursa geliş amaçları arasında anlamlı bir fark mevcuttur. Kursa geliş amacı öğrencilerin başarılarını olumlu yönde etkilemektedir. Yaz Kur'an Kurslarına Kur'an öğrenmek (%69,7) ve dini bilgiler öğrenmek (%20,1) amacıyla gelenler daha başarılıdır (Tablo:8–69–70). Öğrencilerin son test puanları kursa geliş amaçlarına göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır hipotezimiz bu durumda doğrulanmış olmaktadır.

15- Öğrencilerin son test puanları ile kurs öğreticisinin tutumu arasında anlamlı fark vardır. Kurs öğreticilerinin tutumu öğrenci başarısını etkilemektedir (Tablo:15–72)

Kurs öğreticileri öğrenciler tarafından büyük oranda "sevecen ve ilgili"bulunmakta (%92,3), bu durum genel olmamakla birlikte bazı öğrencilerin (3.kur) başarısını olumlu yönde etkilemektedir. Böylece öğrencilerin son test puanları öğreticinin kendilerine karşı tutumlarına göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır hipotezimiz doğrulanmıştır.

16- Öğrencilerin son test puanları ile ders kitabı ve kurs ortamı arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilememiştir. Kurslardaki ortam ve okutulan "Dinimizi Öğreniyoruz" ders kitabı öğrencilerin başarısında etkili unsurlar değildir. Ortamı ve ders kitabını beğenen ve beğenmeyen öğrencilerin başarıları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (Tablo:74–75). Bu sonuca göre öğrencilerin son test puanları öğretim ortamı ve ders kitaplarını değerlendirme durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır hipotezlerimiz doğrulanamamıştır.

Bunlara ilave olarak şu hususlar da çalışma neticesinde tespit edilmiştir: Yaz Kurslarında en büyük katılım 1.kurdadır (Tablo:1). Camilerde açılan kurslara ilgi daha fazladır (Tablo:4–5). Birinci kurdaki yoğun katılım ikinci ve üçüncü kur'da azalmakta, müstakil kurslardaki kız öğrencilerin ikinci ve üçüncü kurdaki devam durumu daha istikrarlı olmaktadır.

Yaz Kur'an Kurslarına daha ziyade İlköğretim öğrencileri devam etmektedir. Lise öğrencilerinin ilgisi oldukça düşüktür(% 4,9). Araştırmaya katılan öğrencilerin % 95,1 i İlköğretim öğrencisidir (Bk: Tablo 7). Kurslara devam eden öğrencilerin yaş ortalaması 12,7 dir (Tablo–18).

Öğrenciler Yaz Kur'an Kurslarına büyük çoğunlukla Kur'an ve dini bilgiler öğrenmek amacıyla gelmektedirler (Tablo–8).

Yaz Kur'an Kurslarına çoğunlukla DKAB dersine karşı olumlu tutum sergileyen öğrenciler katılmaktadır.

B- ÖNERİLER:

1- Yaz Kur'an Kursları Programı 1.ve 2. kur'lar için bilişsel konularda yaş gruplarına göre gözden geçirilmeli ve DKAB programı ile uyumlu hale getirilmelidir. Yaz Kursları Programı DKAB dersini tamamlayıcı şekilde düzenlenebilir. Okul ve kurs öğrencileri aynı çocuklardır ve Din Dersini, Kur'an Kursu'nu sevmektedirler (Bk.Tablo–11). Diğer bir ifade ile işin teorisi okulda, pratiği ve Kur'an öğrenme yaz kurslarında yapılabilir.[124]

2- Halen uygulanan programda bilişsel ağırlıklı ve günlük hayatta öğrencilerin uygulama ya da görme imkânı bulamadıkları konularla, gaybi konularda hedefler diğerlerine göre daha alt düzeyde gerçekleşmektedir (Tablo 27,175). Bu durum konunun kendisinden ya da öğreticilerin kullandığı metod'tan kaynaklanabilir. Üzerinde düşünülmeli ve çözümler geliştirilmelidir. Gerekirse konuların kur'lara dağılımı da yeniden düzenlenebilir. Yaz Kur'an Kursları programı yoğun bir programdır. İki aylık süre içerisinde ve üçer haftalık kur dilimlerinde; Birinci kur'da 5 öğrenme alanında 67 konu başlığı, ikinci kur'da 5 öğrenme alanında 42 konu başlığı, üçüncü kurda ise yine 5 öğrenme alanında 42 konu başlığı bulunmaktadır.

Derslerin günde üç saat, haftada beş gün ile sınırlı olduğunu göz önüne alırsak; Haftada en fazla 15, üç haftada 45 saat ders yapılabilecektir. Diğer bir ifade ile 45 saatlik derste 67 konu işlenecektir. Kur'an-ı Kerim öğrenme alanı ile ilgili konular ise öğrencilerin teker teker dinlenmesini ve takibini gerektiren konulardır. Eğer bir öğrenci aynı dönemde 2 kur'u alacaksa öğreneceği konu sayısı 109 a,3 kur'u bitirecekse öğreneceği konu başlığı 151 e çıkmaktadır. Kur'an-ı Kerim öğrenme alanı dışındaki itikat, ibadet, siyer ve ahlak öğrenme alanlarına program gereği günde 1 saat ayrılabildiğini de[125] göz önüne alırsak, programın yeniden gözden geçirilmesi gerektiği ortaya çıkar. Öğrencilerin bu kurslara ilk planda Kur'an öğrenmek için geldiklerini göz önünde bulundurmalıyız.

---

[124] Benzer görüşler için bkz: M.Sait Yazıcıoğlu, "Bu Sözlere Dikkat" başlıklı haber, *Milliyet Gazetesi*, 28.09.2007 tarihli nüsha.
[125] Bkz: *Yaz Kur'an Kursları Öğretici Kılavuzu.*

3- Kur'lar ve dersler için farklı mekânları kullanma yönüne gidilmelidir. Çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçlara göre; Öğrenciler Kur'an-ı Kerim dersi için sınıf ortamında, İtikat, İbadet, Ahlâk ve Siyer dersleri için cami ortamında daha başarılı olmaktadırlar. Birinci kur için camiler, ikinci ve üçüncü kurlar için müstakil kurslar tercih edilmektedir. Öğreticiler de başarılı oldukları derslere göre seçilerek bu uygulamada görevlendirilebilir. Başarısız olduğu tespit edilen personele yaz kurslarında görev verilmemelidir. En azından deneme mahiyetinde böyle bir uygulama yapılmasında fayda vardır.

4- Öğrencilerin başarılarını olumlu yönde etkileyen dini kitap okumaları teşvik edilmeli, ücretsiz dağıtılan kitaplar çoğaltılmalı ve "Dinimizi Öğreniyoruz" ders kitabı da ücretsiz olarak dağıtılmalıdır. Öğrencilerin bugüne kadar Başkanlıkça dağıtılan kitapları okudukları ve bunların yaz kurslarındaki derslerine olumlu katkı yaptığı anlaşılmaktadır.

5- Yaz Kursları yardımcı ders araç-gereçleri bakımından takviye edilmelidir. Harita, tepegöz, DVD ve Bilgisayarla yapılacak bir eğitim daha faydalı olacak ve başarıyı arttıracaktır. Yardımcı ders araçları kullanılan kurslarda öğrencilerin daha başarılı ve devamlı olduğu bizzat yapılan denetimlerde müşahede edilmiştir.

6- Yaz Kurslarına Lise çağındaki öğrencilerin katılımı çok düşük seviyededir. Küçük çocuklarla birlikte olmayı istememeden kaynaklanan bu durumu önlemek için sadece Lise öğrencilerinin katılacağı belli yerlerde yaz kursları açılmalı ve zamanında ilan edilmeli, öğreticileri de bu yaş grubuna göre seçilmelidir.

7- Sayıları azımsanmıyacak orandaki özürlü çocuklar için de yaz kursları açılmalıdır.[126] Bu kurslarda görev yapacak öğreticiler özel olarak eğitilmeli, konu ile ilgili olarak resmi ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapılmalıdır.

8- TV lerdeki her türlü dini program sorumluluk duygusu içinde ve çocukları olumsuz etkilemeyecek şekilde yapılmalıdır. Halen yayınlanan birçok dini programın çocukların başarısını olumsuz yönde etkilediği görülmüştür. Tüm Basın-yayın

[126] Türkiyede 8.431.197 özürlü vatandaş bulunmakta ve bu sayı genel nüfusun %12.29 una tekabül etmektedir. Bkz. İsmail Karagöz, *Ayet ve Hadisler Işığında Engelliler*, DİB Yay.,Ankara 2005, s.11.

kuruluşlarının eğitimci, psikolog, sosyolog ve ilahiyatçı danışmanlarının olması gerekmektedir.

9- Yaz Kursları için yaş sınırı ilköğretimde DKAB dersinin başladığı yaşa indirilmelidir. Bu kurslara her türlü ikaz ve uyarılara rağmen resmi kaydı olmayan çok sayıda 4.ve 5.sınıf öğrencisi gelmektedir.[127] Yeni bir yaş sınırı düzenlemesi öğrenci, öğretici ve velileri rahatlatacaktır.

10- Yaz Kurslarında Öğreticilik yapan İmam-Hatip, Müezzin-Kayyım ve Kur'an Kursu Öğreticilerinin özlük hakları iyileştirilmelidir. Yaz Kurslarında son 3 yıldır ek ders ücreti ödenmesi başarıya katkı sağlamıştır. Halen 4/c statüsünde çalışan öğreticilerin durumları düzeltilmelidir.

11- Öğreticilerin kurslar başlamadan önce yapılan seminerleri daha uzun süreli ve muhtevaya yönelik olmalı, yeni program ve kur sistemini tanımaları sağlanmalıdır. Her yıl yaz kursları öncesi yönetmelikte de belirtildiği gibi[128] düzenlenen seminerlere din eğitimcileri ve eğitim bilimi uzmanları da çağırılmalıdır. Gerekli temel ve özel yeterlikleri kazanmış öğreticilerle[129] daha iyi neticeler alınacağı muhakkaktır.

12- Aksayan yönlerine rağmen yeni uygulama (kur sistemi) başarılıdır. Öğreticilerin tecrübelerinin artmasıyla başarı da artacaktır. Ancak, yeni program yoğun ve ayrıntılı bir programdır. Yaz Kursunda ihtiyacı olan cüz'leri almak isteyen öğrenci bütün'ü kaybedebilir. Program ve konu başlıkları sadeleştirilmelidir. Bu düzenleme öğreticilere de kolaylık sağlayacaktır.

13- Kurs açılan yerlerde eğitim-öğretime uygun mekânlar oluşturulmalıdır. Yaz Kur'an Kursları'nın açıldığı cami ve kurs binalarının fiziki olarak düzenlenmesi, çocukların rahat edebilecekleri ortamların hazırlanması, görsel araç-gereçlerin temini önem arz etmektedir. Küçük düzenlemelerle kurs ortamları daha işlevsel hale getirilebilir veya yeni inşa edilecek cami ve kurs binaları ihtiyaca göre projelendirilebilir.

---

[127] Başkurt, *A.g.e.*, s.262.
[128] *DİB 2005 Genelgesi, III/A–2/e maddesi.*
[129] Bkz: *DİB Taşra Teşkilatında Din Hizmetlerini Yürütenlerin Temel ve Özel Yeterlikleri*, Diyanet Yayınları, Ankara 2005, s.13–20.

14- Daha yoğun, muhtevaya yönelik ve rehberlik amaçlı denetimler yapılmalıdır. Yaz Kurslarının denetlenmesi daha çok elemanla ve yol gösterici, çözüm üretici, öğreticilere ufuk açıcı şekilde yapılmalıdır. Kemiyetten ziyade keyfiyete önem verilmelidir ve denetimde koordine sağlanmalıdır.

15-Yaz Kur'an Kurslarının dinin doğru anlaşılması ve hurafelerden uzaklaşılmasında katkısı vardır. Doğru kaynak, doğru metod ve ehil öğreticiler yoluyla verilen din eğitimi yaygın yanlışların ve hurafelerin ortadan kalkmasına katkı sağlayacaktır. Bu Kur'an Kurslarının ve Türk Milli Eğitiminin amaçlarına hizmet eden bir gelişmedir.

16-Yaz Kur'an kurslarından daha iyi verim alınabilmesi için "Kur Sistemi" ve üç kur'a ait konular ile bunların muhtevası, zamanı, 2007 yılında başlanıldığı gibi, velilere ve öğrencilere Yaz Kursları öncesinde iyi tanıtılmalı ve anlatılmalıdır. Aileler ve çocuklar bu programa göre tatil, izin planlaması yapabilmelidir. Öğretici, öğrenci ve veli diyaloğu iyi kurulmalıdır.

17-Kurs dönemi bittiğinde öğreticilerin uygulamaya ait raporları mutlaka alınmalı ve geri bildirim sağlanmalıdır. Bu bilgiler doğrultusunda program geliştirme faaliyetleri yürütülmeli, mahalli ihtiyaçlara göre düzenlemeler yapılmalıdır. Yeni sistem öncelikle öğreticiler tarafından iyi kavranmalıdır.

18- Konumu uygun olan kurs veya camilerde kur'lar paylaşılmalıdır. Bugüne kadar yapılan uygulamalardan, mekânların yeterli olmadığı, öğrenci sayısının çokluğu, sürenin ve öğretici sayısının azlığı gibi problemlerin yaşandığı anlaşılmıştır. İlk etapta birbirine yakın olan kurs ve camilerde kur'ların paylaşılması düşünülebilir. Mekân olarak müsait olmayan cami ve mescitlerde kurs açılmayıp, yakın ve uygun yerlerde açılabilir ve görevliler buralarda birlikte çalışabilirler. Her kur için ayrı bir gün tayin edilmesi de düşünülebilir.

19- Ders kitapları ve diğer materyal mutlaka kurslar başlamadan önce dağıtılmalı ve imkân dâhilinde ücretsiz olmalıdır. Kitapların kurs açılmadan önce ilgili kurslarda veya müftülüklerde hazır bulunması önemlidir.

20- Kur'an Eğitimi ve Öğretimi ilk ayetlerin inmeye başlamasından bugüne kesintisiz devam etmiş, inananlar ve özellikle de Türk Milleti bu konuya ayrı bir önem ve değer vererek özel okullar açmış, ilim dalları geliştirmiştir. İbadet yapabilmek için Kur'an'dan belli bölümlerin ezberlenmiş olması şartı, günlük hayatın her alanında Kur'an okumaya dayalı ritüellerin bulunması, işi daha da önemli hale getirmiştir. Anayasa Kur'an öğretme işini Diyanet İşleri Başkanlığına vermiştir. Başkanlığa bağlı Yaz Kur'an Kursları'nın toplum barışına, dinin doğru anlaşılmasına, öğrencilerin sosyalleşmesine ciddi katkılarının yanında, okul-cami-aile iletişimine de ciddi katkısı vardır.

Türk Milli Eğitim Sisteminin içinde kabul ettiğimiz[130] Kur'an Kurslarına sahip çıkmak, fiziki açıdan iyileştirilmesi, program ve muhtevasının bilimsel metotlar kullanılarak geliştirilmesi, ehil öğreticilerin yetiştirilmesi için gayret göstermek gereklidir.

Avrupa Birliği giriş sürecinde isteyen vatandaşlara istediği dini bilgi ve konuları doğru kaynaklardan alıp, gerekirse yorumlayarak insanlara hayati yardım şeklinde sunmak hem kanuni, hem de vicdani görevimizdir. Artık din eğitiminin gerekli olup olmadığını bir yana bırakıp bu eğitimin kalitesinin yükseltilmesi ile uğraşmalıyız. Gelişmişlik sadece ekonomi ve teknoloji ile ölçülemez. Kültürel gelişmişlik hepsinden önce gelmektedir. Eğitim problemini çözememiş ülkelerin geleceği karanlık olduğu gibi, ödünç aldığı teknoloji ve bilim de kısa sürede eskimeye mahkûmdur ve kargaşaya neden olabilir. Kültürümüzün şekillenmesinde ve korunmasında önemli bir rolü olan Kur'an Kurslarını[131] geliştirmek, modern eğitimin ve Din Bilimlerinin verileri ışığında muhtevasını şekillendirmek, insanımıza daha kaliteli, hayati yardım şeklinde dini bilgiler sunmak için çalışmalıyız.

Cumhuriyetin ilanından bugüne kadar hiç kesintiye uğramadan eğitim ve öğretime devam eden Kur'an Kurslarının yaygın eğitimin önemli bir ayağını oluşturmasının yanı sıra, toplumsal huzura ve öğrencilerin sosyalleşmesine ciddi katkılar yaptığını düşünüyoruz. Türk insanının büyük çoğunluğunun dini bilgisi

---

[130] S.Hayri Bolay ve Arkadaşları, *Türk Eğitim Sistemi Alternatif Perspektif*, TDV Yayınları, Ankara 1996, s.155,156.

[131] *DİB Kur'an Kursları Öğretim Programı (Yüzünden Okuyanlar İçin)* ,s.1.

çocukluğunda gittiği Yaz Kur'an Kursu'nda öğrendiklerinden ibarettir. Avrupa ile uyum sağlama ve yeniden yapılanma sürecinde kişilerin dinlerini de iyi bilmesi gerektiği,[132] insan hakları ve özgürlüğünün yükselen değer olduğu günümüzde, yalnız başına ibadet edemeyen, yaratıcı ile diyaloga geçemeyen kişinin özgürlüğünün tartışılabileceği vurgulanmaktadır. Kendi kültürünü ve değerlerini tanımayan insanın fikri ve sosyal anlamda başkalarına katkı yapabilmesi oldukça zordur. Yaygın din eğitiminde önemli bir paya sahip olan Yaz Kur'an Kursları'nın muhteva, metot, fiziki şartlar ve öğretici kadrosu bakımından bilgi çağının gereklerine göre teçhiz edilmesi için Diyanet İşleri Başkanlığı projeler hazırlamış ve bu çerçevede ilk uygulamayı Yaz Kur'an Kurslarında başlatmıştır.

[132] Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi,1/2 md., İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi,18.md.

C- BİBLİYOĞRAFYA:

AKYÜZ, Yahya, **Türk Eğitim Tarihi**, Ankara 1982.

AKYÜREK, Süleyman, "Kur'an Kursu Öğreticilerinin Mesleki Yeterlilikleri", **Erciyes Ü.SBE Dergisi**, S.18, Kayseri 2005.

ALTAŞ, Nurullah "Diyanet İşleri Başkanlığında Görev Yapan Müftülerin Yeterlilikleri",**Din Görevlilerinin Yeterlilikleri Tartışmalı İlmi Toplantısı**, (11–12 Mart 2004 Kayseri).

AYBEY, Salih, **İlköğretim Çağındaki Öğrencilerin Diyanet İşleri Başkanlığı Tarafından Açılan Yaz Kursları ile İlgili Görüşleri**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Ün. S.B.Enst. Bursa 2005.

AYDIN, M. Şevki,"Cumhuriyetimizin Bir Kurumu Olarak Kur'an Kursu", **Diyanet_Aylık Dergi**, S.183, s.29–33, Ankara 2006.

AYDIN, M. Şevki,"Devlet Kurumu Olarak Kur'an Kursu ", **Diyanet Aylık Dergi**, S.182, s.22–24, Ankara 2006.

AYDIN, M. Şevki,"Kur'an Kursunun Alternatifliği ", **Diyanet Aylık Dergi**, S.181, s.28–30,Ankara 2006.

AYDIN, M. Şevki,"İslam Din Eğitimi Kurumu: Kur'an Kursu", **Diyanet Aylık Dergi**, S.180, s.32–34, Ankara 2005.

AYDIN, M. Şevki, "Kur'an Kursunu Eleştirmek", **Diyanet Aylık Dergi**, S.187, s.28–32,Ankara 2006.

AYDIN, M. Şevki, "Kur'an Kursu ve Ezberci Eğitim" , **Diyanet Aylık Dergi**, S.189, s.30–33,Ankara 2006.

AYDIN, M. Şevki, "Kur'an Kursunda Ne Öğretilir?" , **Diyanet Aylık Dergi**, S.190, s.21–24,Ankara 2006.

AYDIN, M. Şevki, "Kur'an Kursunda Öğretilecek Dini Bilginin Niteliği", **Diyanet Aylık Dergi,** S.191, s.22–25, Ankara 2006.

AYDIN, M.Şevki, "Kur'an Kursu Sayısına Takılmak", **Diyanet Aylık Dergi**, S.192, s.16–20, Ankara 2006.

AYDIN, M. Şevki, "Kur'an Kursları ve İsteğe Bağlı Din Eğitimi", **Diyanet_Aylık Dergi**, S.193, s.38–42, Ankara 2007.

AYDIN, M. Şevki, "İsteğe Bağlı Din Eğitimi Taleplerini Kur'an Kursu'nun Karşılama Durumu", **Diyanet Aylık Dergi**, S.194, s.26–30, Ankara 2007.

AYDIN, M. Şevki, "Kur'an Kursu ve Kur Sistemi", **Diyanet Aylık Dergi**, S.195,s.20–24,Ankara 2007.

AYDIN, M.Şevki, "Yaz Kur'an Kursu Mekânı Olarak Cami", **Diyanet Aylık Dergi,** S.197,s.30–34,Ankara 2007.

AYDIN, M.Şevki, "Yaz Kur'an Kursunda Kur Sistemi",**Dinimizi Öğreniyoruz** (Öğretici Kitabı), TDV Yayınları, Ankara 2007.

AYDIN, M.Zeki, **Din Öğretiminde Yöntemler**, Nobel Basımevi, Ankara 2005.

AYDIN, M.Zeki, **Ailede Çocuğun Ahlak Eğitimi**, Dem Yayınları, İstanbul 2005.

AYASBEYOĞLU, Nevzat, **İslamiyet'in Eğitimimize Getirdiği Değerler ve Kur'an-ı Kerimin Eğitim İle ilgili Ayetlerinin Tahlili**, MEB Yayınları, İstanbul 1968.

AYHAN, Halis, **Türkiye' de Din Eğitimi,** Dem Yayınları, İstanbul 2004.

AY, M. Emin, **Problemleri ve Beklentileri ile Türkiye'de Kur'an Kursları**, Bursa 2005.

AŞIKOĞLU, N. Yaşar, **Almanya' da Temel Eğitimdeki Türk Çocuklarının Din Eğitimi**, TDV Yayınları, Ankara 1993.

AŞIKOĞLU, N. Yaşar, "Kur'an ve Hadis Öğretimi Konusunda Yeni Bir Yöntem Önerisi", **Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar**, MEB Yayınları, İstanbul 2000.

AŞIKOĞLU, N. Yaşar, "Toplum Hayatımızda Dinin Yeri", **C.Ü.İ.Fak. Dergisi**, S.2, s.45–50, Sivas 1998.

AŞIKOĞLU, N. Yaşar, "Kutsal ve Toplum", **C.Ü.İ.Fak. Dergisi**, S.2, s.35–44, Sivas 1998.

AŞIKOĞLU, N.Yaşar, "Vaizlerde Aranacak Temel Yeterlilikler Üzerine",**CÜİF Dergisi**, S.VIII/2,s.17–24,Sivas 2004.

ATAY, Hüseyin, **Osmanlılarda Yüksek Din Eğitimi**, Dergâh Yayınları, İstanbul 1983.

BALTACI, Cahit,"Cumhuriyet Döneminde Kur'an Kursları" **Din Eğitimi_Araştırmaları Dergisi**, S.6, s.181–186, İstanbul 1999.

BALTACI, Cahit, "Türk Eğitim Sisteminde Kur'an Kurslarının Yeri", **Kur'an Kurslarında Eğitim, Öğretim ve Verimlilik**, Ensar Neşriyat, İstanbul 2000.

BARDAKOĞLU, Ali, "Modern Çağda Müslüman Kimlik", **VI. Avrasya İslam Şurası** (Açış Konuşması,05.09.2005 İstanbul),http://www.diyanet.gov.tr.

BAŞGÖZ, İlhan, **Türkiye'nin Eğitim Çıkmazı ve Atatürk**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1995.

BAŞKURT, İrfan, **Din Eğitimi Açısından Kur'an Öğretimi ve Yaz Kur'an Kursları**, Dem Yayınları, İstanbul 2007.

BAYMUR, Feriha, **Genel Psikoloji**, İnkılâp Yayınları, İstanbul 1994.

BAYRAKTAR, M. Faruk, **Eğitim Kurumu Olarak Kur'an Kursları Üzerine Bir Araştırma**, İstanbul 1992.

BAYRAKTAR, M. Faruk, **Türkiye de Vaizlik**, , İFAV Yayınları, İstanbul 1997.

BAYRAKTAR, M. Faruk, "Yaygın Eğitimde Din Öğretimi",**Türkiye'de Din Eğitimi ve Öğretimi**,(Sempozyum,4-6 Aralık-1998,İzmir),Türk Yurdu Yayınları,s.345 vd.,Ankara 1999.

BİLGİN, Beyza, **Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi**, Yeni Çizgi Yayınları, Ankara 1995.

BİLGİN, Beyza, **Türkiye'de Din Eğitimi ve Liselerde Din Dersleri**, Emel Matbaacılık, Ankara 1980.

BİLGİN, Beyza, SELÇUK, Mualla, **Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri**, Gün Yayınları, Ankara 1995.

BİLGİN, Beyza, **Ellibin yıllık Bir Gün,** Gün Yayınları, Ankara 1997.

BİLGİN, Beyza,"Çocuğun Manevi Eğitimi", **Din Öğretimi Dergisi,** MEB Yayınları, S.6, s.29–38, Ankara 1986.

BİLGİN, Beyza, "Ahlak Terbiyesinde Dini Hikâyeler",**Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi**, S.1,s.51–74,İstanbul 1994.

BİLHAN, Saffet, **Eğitim Sosyolojisi**, A.Ü.Eğt. Fak. Yayınları, Ankara 1996.

BOLAY, S.Hayri, "Cemiyetin Teşekkülünde Dinin Rolü", (Milliyetçiler III. Büyük İlmi Kurultayı) **Milli Eğitim ve Din Hayatı**, s.310–337, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1981.

BOLAY, S.Hayri, TÜRKÖNE, Mümtazer, **Din Eğitimi Raporu**, Ankara İHL Mezunları Vakfı Yayınları, Ankara 1995.

BOLAY, S.Hayri ve Arkadaşları, **Türk Eğitim Sistemi Alternatif Perspektif**, TDV Yayınları, Ankara 1996.

BOZKURT, Nebi, "Darü-l Kurra" DİA, C.VIII, İstanbul 1993.

BUHARİ, Muhammed b.İsmail, **Sahihu-l Buhari**, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992.

BUYRUKÇU, Ramazan, **Din Görevlisinin Mesleğini Temsil Gücü**, TDV Yayınları, Ankara 1995.

BUYRUKÇU, Ramazan, "Türkiye de Yaygın Din Eğitiminin Geleceği" (Sempozyum 4–6 Aralık 1998 İzmir), **Türkiye de Din Eğitimi ve Öğretimi**, Türk Yurdu Yayınları, s.903, Ankara 1999.

BUYRUKÇU, Ramazan, **Kur'an Kurslarında Din Eğitimi ve Öğretiminin Verimliliği Üzerine Bir Araştırma**, (Göller Bölgesi Örneği), Fakülte Kitapevi, Isparta 2001.

BULUT, Mehmet, "Yaygın Din Eğitimi", **Diyanet İlmi Dergi**, C.29, S.3, s.6, Ankara 1993.

BULUT, Mehmet, **Diyanet İşleri Başkanlığının Yaygın Din Eğitimindeki Yeri,** (Yayınlanmamış Doktora Tezi), AÜSBE, Ankara 1997.

CEBECİ, Suat, **Din Eğitimi Bilimi ve Türkiyede Din Eğitimi**, Akçağ Yay.,Ankara 1996.

CIRIK, Sinan, **Yaz Kurslarında Din Eğitimi,** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Ü.S.B.E. Konya 1997.

ÇAĞRICI, Mustafa, "Kur'an Kursu", **DİA**, C.26,İstanbul 2002.

ÇAMDİBİ, Mahmut, "Kur'an Kurslarında Verimliliğin Sağlanması ve Arttırılması", **Kur'an Kurslarında Eğitim, Öğretim ve Verimlilik**, Ensar Neşriyat, İstanbul 2000.

ÇELEBİ, Ahmed, **İslam'da Eğitim Öğretim Tarihi,** çev. Ali Yardım, Damla Yayınevi, İstanbul 1976.

DEMİREL, Özcan, **Eğitimde Program Geliştirme**, Pegema Yayıncılık, Ankara 2006.

DOĞAN, Recai, "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Tevhidi -Tedrisat Çerçevesinde Din Eğitimi-Öğretimi ve Yapılan Tartışmalar ",(Sempozyum 4–6 Aralık 1998 İzmir), **Türkiye de Din Eğitimi ve Öğretimi**, Türk Yurdu Yayınları, s.227–288, Ankara 1999.

DOĞAN, Recai, **İslamcıların Eğitim ve Öğretim Görüşleri**, Bizimbüro Basımevi, Ankara 1999.

DOĞAN, Recai, "Cumhuriyet Öncesi Dönemde Yaygın Din Eğitimi Açısından Hutbeler",**Dini Araştırmalar Dergisi**, C.1,S.2,Seba Yayıncılık, Ankara 1998,s.5–52.

DOĞAN, Recai,-TOSUN, Cemal, **İlköğretim 4.ve 5. Sınıflar için Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi**, Pegema Yayınları, Ankara 2003.

DOĞAN, Recai,-TOSUN, Cemal, **İlköğretim 6. 7. ve 8. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri**, Pegema Yayınları, Ankara 2003.

DOĞAN, Recai-ALTAŞ, Nurullah, "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenleri Yeterlik Ölçeği Üzerine Bir Ön Araştırma",**AÜİF Dergisi**, C.XLIII, s.109-122, Ankara 2002.

DUMAN, M. Zeki, **Nüzulünden Günümüze Kur'anı Kerim**, Fecr Yayınları, Ankara 1998.

DURSUN, Şemsettin-DEDE, Yüksel, "Öğrencilerin Matematikte Başarısını Etkileyen Faktörler: Matematik Öğretmenlerinin Görüşleri Bakımından", **Gazi Ün. Eğt. Fak. Dergisi,** C.24, S.2, s.217–230, Ankara 2004.

ER, İzzet, **Din Sosyolojisi**, Akçağ Yayınları, Ankara 1997.

ERGİN, Osman, **Türk Maarif Tarihi**, Eser Matbaası, İstanbul 1977.

ERGÜN, Ayhan, **Kur'an Kursu öğrencilerinde Dini Tutum ve Davranışlar**, (Isparta örneği), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), SDÜSBE, Isparta 2002.

ERGÜN, Mustafa, **Bilimsel Araştırmalarda Bilgisayarla İstatistik Uygulamaları**, Ocak Yayınları, Ankara 1995.

ERGİN, O.Nuri, **Türk Maarif Tarihi**, Eser Neşriyat, İstanbul 1977.

ERTÜRK, Selahattin, **Eğitimde Program Geliştirme**, Yelkentepe Yayınları, Ankara 1972.

FİDAN, Nurettin, ERDEN, Münire, **Eğitime Giriş**, Alkım Yayınları, Ankara trsz.

GÖKBEL, Ahmet, **İnanç Tarihi Açısından Sivas**, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2004.

HAMİDULLAH, Muhammed, **İslam Peygamberi I-II**, çev.Salih Tuğ,İrfan Yay.,İstanbul 1993.

IŞIK, Emin, "Tarihi Gelişimi içinde Kur'an Öğretimi", **Kur'an Kurslarında Eğitim, Öğretim ve Verimlilik"**, Ensar Neşriyat, İstanbul 2000.

JASCHKE, Gotthard, **Yeni Türkiye'de İslamlık**, Çev: Hayrullah Örs, Ankara 1972.

JASCHKE, Gotthard, "Yeni Türkiye'de Kur'an-ı Kerim Kursları", Çev: Nimet Arsan,**İslam Tetk.Enst.Der**.,C.5,cüz 1-4,İstanbul 1973.

KAPTAN, Saim, **Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri**, Ankara 1991.

KARACOŞKUN, M.Doğan, **Dini ve Sosyal Psikoloji Yazıları**, Din ve Bilim Kitapları, Samsun 2006.

KARAGÖZ, İsmail, **Ayet ve Hadisler Işığında Engelliler**, DİB Yayınları, Ankara 2005.

KARAMAN, Fikret, **Sünnetin Işığında Tebliğ ve Dav**et, DİB Yayınları, Ankara 2006.

KARASAR, Niyazi, **Bilimsel Araştırma Yöntemi**,(4.Bsk), Ankara1991.

KAZICI, Ziya, **Ana Hatlarıyla İslam Eğitim Tarihi**, İFAV Yayınları, İstanbul 1995.

KAZICI, Ziya, "Bir Eğitim Kurumu Olarak Daru-l Kurra", **Kur'an Kurslarında Eğitim**, Öğretim ve Verimlilik, Ensar Neşriyat, İstanbul 2000.

KILIÇ, Ebru-KARADENİZ, Şirin, "Cinsiyet ve Öğrenme Stilinin Gezinme Stratejisi ve Başarıya Etkisi", **Gazi Ün.,Eğitim Fak.Dergisi**, C.24, S.3, ss.129-146, Ankara 2004.

KILIÇ, Recep, "Din Öğretimini Temellendirme Problemi", **Dini Araştırmalar Dergisi**, C.1,S.3, s.205–213, Seba Yayıncılık, Ankara 1999.

KILIÇ, Yasin, **İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Dersi Programındaki Amaçların Gerçekleşme Düzeyi**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Ü.S.B.E, Erzurum 2002.

KOÇ, Ahmet, **Kur'an Kurslarında Eğitim ve verimlilik Üzerine Bir Araştırma**, İlahiyat Yayınları, Ankara 2005.

KOÇ, Ahmet, "Diyanet İşleri Başkanlığı ve Yaygın Din Eğitimi", **Din Eğt. Arş. Dergisi** S.8, s.149, İstanbul 2001.

KOÇER, H.Ali, **Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi**, MEB Yayınları, İstanbul 1992.

KÖYLÜ, Fatma, **Ortaöğretimde Lisel. Sınıflarda Biyoloji Dersinin Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyi,** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Ü.F.B.E, Ankara 2003.

KAYADİBİ, Fahri, **Yaygın Din Eğitiminde Camii ve Görevliler**, DİB Yayınları, Ankara 2000.

KİRPİTÇİ, Eyüp, **Kur'an Kursları Ders Programlarının Geliştirilmesi Üzerine Bir Araştırma**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Ü.S.B.E, Konya 1996.

MÜSLİM, b.Haccac el-Kuşeyri, **Sahih-u Müslim**,Çağrı Yay.,İstanbul 1992.

OKUTAN, Ahmet, **Kutsal Kitabımız Kur'an-ı Kerim**, Semih Ofset Yayıncılık, Ankara 1992.

ÖNDER, Mustafa, "Yaygın Din Eğitiminin Değişmez Mekânları Camiler", **Diyanet Aylık Dergi**, S.166, Ankara 2004.

ÖNDER, Mustafa, "Camiler ve Toplum Hayatındaki Yeri", **Diyanet Avrupa Dergisi**, S.90, Ankara 2006.

ÖNDER, Mustafa, **Prof. Dr. Beyza Bilgin ve Din Eğitiminde Yeni Yöntem Çalışmaları,** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), AÜSBE, Ankara 1997.

ÖNDER, Mustafa, "Çocuklar Bize, Gelecek Çocuklara Emanet", **Diyanet Avrupa Dergisi**, S.104, Ankara 2007.

ÖZDEN, Yüksel, **Öğrenme ve Öğretme,** Pegem Yayınları, Ankara 1998.

ÖZTÜRK, Hasan, **Camilerin Çocuk Eğitimindeki Yeri ve Yaz Kursları Üzerine Deneysel Bir Araştırma**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk ÜSBE, Konya 1996

ÖZTÜRK, Şükrü, "Diyanet İşleri Başkanlığının Yaygın Din Eğitimi ve Hizmet içi Eğitim Faaliyetleri",_(Sempozyum 4–6 Aralık 1998 İzmir), **Türkiye de Din Eğitimi ve Öğretimi**, Türk Yurdu Yayınları, s.401, Ankara 1999.

ÖCAL, Mustafa, **Din Eğitimi ve Öğretiminde Metotlar**, DİB Yayınları, Ankara 1991.

PARLADIR, Selahaddin, "Asr-ı Saadet'te Eğitim", **Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadette İslam**, Beyan Yayınları, İstanbul 1994.

SEYİDOĞLU, Halil, **Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı**,(6.Bsk), Güzem Yayınları, İstanbul 1995.

SELÇUK, Mualla,"Din Öğretiminin Kuramsal Temelleri", **Uluslar arası Din Eğitimi Sempozyumu** (20–21 Kasım 1997), A.Ü.İ.Fak. ve TÖMER Yayınları, s.28–35, Ankara 1997.

SELÇUK, Mualla, **Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler**, TDV Yayınları, Ankara 1991.

SELÇUK, Mualla, "Teori ve Açmazları ile Kültürel Miras Öğretimini Sorgulayan Bir Deneme", **A.Ü.İ.Fak. Dergisi**, 75. yıl özel sayısı, s.255–264, Ankara 1999.

SENEMOĞLU, Nuray, **Gelişim Öğrenme ve Öğretim**, Özsen Mat. Yayıncılık, Ankara 1998.

SÖNMEZ, Veysel, **Öğretmen El Kitabı**, Pegem Yayınları, Ankara 1994.

SUCU, Ayşe, "Kur'an Kurslarında Din Eğitimi ve Öğretimi" (Sempozyum 4–6 Aralık - 1998 İzmir), **Türkiye de Din Eğitimi ve Öğretimi**, Türk Yurdu Yayınları, s.435–440, Ankara 1999.

ŞEN, Süleyman Zihni, **Kur'an Kursu Öğrenci ve Öğreticilerinin Beklenti ve Sorunları**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Ü.S.B.E, Bursa 1995.

ŞİMŞEK, Sait, "Asrı Saadette Kur'an-ı Kerimin Okunması ve Anlaşılması", **Asrı Saadette İslam**, Beyan Yayınları, İstanbul 1994.

TETİK, Hayati, **Yaygın Din Eğitiminde Camii Görevlilerinin Yeri ve Fonksiyonları**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), MÜSBE, İstanbul 1997.

TEZCAN, Mahmut, **Kültürel Antropoloji**, A.Ü.Eğt. Fak. Yayınları, Ankara 1996.

TEZCAN, Mahmut, **Toplumsal Değişme ve Eğitim**, A.Ü.Eğt. Fak. Yayınları, Ankara 1998.

TOSUN, Cemal, **Din ve Kimlik**, TDV Yayınları, Ankara 1993.

TOSUN, Cemal, "Türkiye de Din Eğitimi ve Öğretimine Genel Bir Bakış", (17–18 Haziran 1995 Sempozyumu), **Tartışılan Değerler Açısından Türkiye,** s.95–111, DİB Yayınları, Ankara 1996.

TOSUN, Cemal, "Eğitim ve Din Eğitimi Politikaları", (Sempozyum 4–6 Aralık 1998 İzmir), **Türkiye de Din Eğitimi ve Öğretimi**, Türk Yurdu Yayınları, s.517–525, Ankara 1999.

TOSUN, Cemal, DOĞAN, R. **Kavram Haritaları**, Pegema Yayınları, Ankara 2003.

TOSUN, Cemal, **Din Eğitimi Bilimine Giriş**, Pegema Yayınları, Ankara 2005.

TOSUN, Cemal, "Yetişkin Din Eğitiminin Önemli Merkezi Cami", **Diyanet Aylık_Dergi,** S.148, Ankara 2003.

TUĞ, Salih, "Türkiye'de Din Eğitimi", (Milliyetçiler III. Büyük Kurultayı),**Milli Eğitim ve Din Hayatı**, s.235–262,Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1981.

URAL, Ayhan-KILIÇ İbrahim, **Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS İle Veri Analizi**, Detay Yayıncılık, Ankara 2006.

VARIŞ, Fatma, **Eğitimde Program Geliştirme**, A.Ü.Eğt. Fak. Yayınları, Ankara 1988.

YILMAZ, Nazif- DURMUŞ, Alpaslan, **Yaz Kur'an Kurslarında Eğitimde Kalite Rehberi**, Dem Yayınları, İstanbul 2005.

YILMAZ, Hüseyin, **Din Eğitimi ve Sosyal Barış**, İnsan Yayınları, İstanbul 2003.

YILMAZ, Hüseyin, **Camilerin Eğitim Fonksiyonu**, Dem Yayınları, İstanbul 2005.

Din Hizmetlerinde Yöntem ve Verimlilik, DİB Yayınları, Ankara 2006.

Dinimi Öğreniyorum, DİB Yayınları, Ankara 2004.

Dinimizi Öğreniyoruz, Öğretici El Kitabı, TDV Yayınları, Ankara 2007.

Dinimizi Öğreniyoruz, Öğrenci Kitabı, TDV Yayınları, Ankara 2007.

Peygamberimi Öğreniyorum, DİB Yayınları, Ankara 2005.

İnancım, DİB Yayınları, Ankara 2006.

Kitabımı Öğreniyorum, DİB Yayınları, Ankara 2006.

Kur'an Kursları Öğretim Programları (Yetişkinler için), DİB Yayınları, Ankara 2003.

Kur'an Kursları Öğretim Programları (Hafızlığa Çalışanlar için), DİB Yayınları, Ankara 2003.

Kur'an Kursları Öğretim Programları (Yüzünden Okuyanlar İçin), DİB Yayınları, Ankara 2003 ve 2006.

Kur'an Kurslarında Eğitim, Öğretim ve Verimlilik, Komisyon, Ensar Neşriyat, İstanbul 2000.

Kuruluşundan günümüze Diyanet İşleri Başkanlığı, DİB Yayınları, Ankara 1999.

Diyanet İslam Ansiklopedisi, TDV Yayınları, İstanbul.

Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (9.10.11.12.Sınıflar) Öğretim Programı, MEB Yayınları, Ankara 2005.

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4.5.6.7.8.Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu, MEB Yayınları, Ankara 2006.

Yaz Kur'an Kursları Eğitim Programı, DİB Yayınları, Ankara 2005.

Yaz Kur'an kursları Öğretici Kılavuzu, DİB Yayınları, Ankara 2006.

Kur'an-ı Kerim Meali, DİB Yayınları, Ankara 2003.

II. Uluslararası Dini Yayınlar Kongresi (5–7 Kasım 2004 Ankara), DİB Yayınları, Ankara 2005.

Türkiye de Din Eğitim ve Öğretimi, (Sempozyum 4–6 Aralık 1998 İzmir.) Türk Yurdu Yayınları, Ankara 1999.

Türkiye 1. Din Eğitimi Semineri, (23–25 Nisan 1981 Ankara) ,İlahiyat Vakfı Yayınları, Ankara 1981.

Kur'an Kursları Yönetmeliği, DİB Yayınları, Ankara 2002.

DİB 2004.2005.2006 yılı İstatistikleri, Ankara 2005–2006–2007.

DİB 2005 Genelgesi, Ankara 2005.

Diyanet İşleri Başkanlığı Taşra Teşkilatında Din Hizmetleri Yürütenlerin Temel ve Özel Yeterlilikleri, DİB Yayınları, Ankara 2005.

Din Öğretimine Yeni Yaklaşımlar, MEB. Yayınları, İstanbul 2000.

http://www.diyanet.gov.tr/turkish/default.asp.

http://www.ebuline.com/sozluk.

http://www.tuik.gov.tr.

http://www.meb.gov.tr.

http://www.nailcelebi.gen.tr.

http://www.eğitimhane.com.tr.

D- TEZ ÖZETİ

ÖNDER, Mustafa, **Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyleri** (Sivas İl Merkezinde Bir Alan Araştırması), Doktora Tezi,Danışman: Prof. Dr. Cemal TOSUN,Ankara Ün.Sosyal Bil.Enst.,Ankara 2007, X+212 sayfa.**Anahtar Kelimeler:**Yaz Kur'an Kursları, Öğretim Programı,Hedeflerin Gerçekleşme Düzeyi,Öğrenci Başarısı,Başarıyı Etkileyen Faktörler,Kur Sistemi,Çerçeve-esnek program.

Kur'an ayetlerinin inmeye başlamasından itibaren onları okuma, yazma ve anlama faaliyeti de başlamıştır. Türkler Müslüman olduktan sonra dinin ana kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'i okuma ve okutmaya ayrı bir önem vermişler, bu faaliyetlerle ilgili müstakil okullar kurarak, ilim dalları geliştirmişlerdir. Hiç kesintiye uğramadan günümüze kadar devam eden Kur'an okutma, dini bilgiler öğretme işini şu anda Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı Kur'an Kursları ve Yaz Kur'an Kursları ilgili yasa ve yönetmelikler doğrultusunda yerine getirmektedir.

Yaygın din eğitimini yeni gelişmeler ve çağdaş eğitimin verilerine göre düzenleyen Başkanlık, son iki yıldır Yaz Kur'an Kurslarında Çerçeve-esnek program anlayışı ile kur sistemine dayalı bir programın uygulamasına başlamıştır. Sivas ili örnekleminde yapılan bu çalışmada; Yeni programın özellikleri, belirlenen hedeflerin gerçekleşme düzeyleri, bunu etkileyen faktörler, öğrenci beklentilerini karşılama durumu ve uygulamadaki problemler araştırılmıştır. Çalışmanın program geliştirme faaliyetlerine, kurslardaki öğretim faaliyetlerine ve Diyanet İşleri Başkanlığının ilgili birimlerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Tezin birinci bölümünde; Teorik ve metodolojik bilgilerle birlikte, yeni program ve kur sistemi hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci bölümünde; Yapılan anket ve başarı testlerinden elde edilen verilerin analizi ve yorumları yapılarak, öğrencilerin kişisel özellikleri, başarı durumları, hedeflerin gerçekleşme düzeyleri ve bunu etkileyen faktörler tespit edilmeye çalışılmış, yeni programın uygulama safhası ile ilgili gözlemler üzerinde durulmuştur. Son bölümde ise; Çalışmadan elde edilen sonuçlar ve öneriler sıralanmıştır.

REALIZATION LEVELS OF THE EDUCATION GOALS FOR THE SUMMER QUR'ANIC COURSES

Mustafa ÖNDER

ABSTRACT

(An Area Research in the example of Sivas) Doctorate Thesis, Counsellor: Prof. Dr. Cemal TOSUN, Ankara University Social Sciences Institute, Ankara 2007, XI+212pages.
Key words: Summer Qur'anic Courses, curriculum, realization levels of goals, system of exchange rate, frame-flexible program

The activity of reading, writing and understanding of the Qur'anic verses started from the very beginning. Turks have attached great importance to reciting the Qur'an and its education since they became Muslims, so they have established independent schools and developed science branches relating to these activities. The activity of instructing the Qur'an that has lasted so far without interruption and teaching religious information have been carried out in line with the laws and instructions concerning the Qur'anic courses and summer Qur'anic courses affiliated to the Directorate of Religious Affairs.

The Directorate, which arranged the informal education according to the recent developments and data of the contemporary education, has started the application program for two years depending on the understanding of frame-flexible curriculum. In this study taking Sivas an example, it has been researched the features of the new program, realization levels of the determined aims of education and the situation of meeting students' expectations. It is thought that this study can make contributions to the activities of program development.

In the First Part of the thesis the historical development of the Qur'anic education, the Qur'anic courses in the republican era and today's Qur'anic courses are concentrated on. In the Second Part, interpreting the results of the public survey and success test relating to the personal features of the course students and their expectations, it is tried to determine how the course curriculum was met in the application process and which aspects are running wrong. In the Third Part some theoretical information is given about the features of the New Summer Qur'anic Courses curriculum, the problems met during the application and the nature of the system of exchange rate. The thesis terminates with the part of conclusions and suggestions.

EKLER

Ek- 1

Adınız, Soyadınız ;
Okuduğunuz Kur'an Kursun Adı ;

Sevgili Yaz Kur'an Kursu Öğrencisi ;

Sivas ilinde **''Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyleri''** isimli bir araştırma yapmaktayız. Aşağıda bununla ilgili anket soruları yer almaktadır. Herhangi bir etki altında kalmadan ve samimi olarak vereceğiniz cevaplar sizden sonra bu kurslara gelecek öğrencilerin daha iyi eğitim almasına ve kursta karşılaştığınız problemlerin çözülmesine yardımcı olacaktır. Bu anketten elde edilen bilgiler gizli kalacak ve başka bir amaç için kullanılmayacaktır. Sizin için uygun olan şıkkı işaretleyiniz ve boş bırakılan yerlere düşüncelerinizi yazınız.
Anketimize katıldığınız için teşekkür ederiz.

Mustafa ÖNDER
AÜSBE Doktora Öğrencisi

ANKET SORULARI

1-Yaşınız? .....

2- Cinsiyetiniz? ( ) Erkek ( ) Kız

3- Bitirdiğiniz Sınıf? .....

4- Geçen yıl Yaz Kur'an Kursuna gittiniz mi? ( ) Evet ( ) Hayır

5- Yaz Kur'an Kursuna geliş amacınız? (Önem sırasına göre yazınız)
a-.....
b-.....
c-.....

6- Ailenizin ortalama aylık geliri ?.....YTL.

7-Annenizin eğitim durumu?
( ) Okuryazar değil ( ) Okuryazar ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite

8-Babanızın eğitim durumu?
( ) Okuryazar değil ( ) Okuryazar ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite

9- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden sınıf geçme notunuz? (10 üzerinden) .....

10-Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine karşı ilginiz?
( ) Hiç Sevmiyorum ( ) Sevmiyorum ( ) Fikrim yok ( ) Seviyorum ( ) Çok seviyorum

LÜTFEN SAYFAYI ÇEVİRİNİZ

11- Boş vakitlerinizde dini kitaplar okur musunuz?
( ) Hiç Okumam ( ) Arasıra okurum ( ) Sıklıkla okurum

12- Dini kitaplar okuduysanız hangi kitapları okudunuz?
a-.....
b-.....
c-.....

13- Televizyonda dini programlar izler misiniz?
( ) Sıklıkla izlerim ( ) Arasıra izlerim ( ) Hiç izlemem

14-Dini programları izliyorsanız hangi programları izliyorsunuz?
a-.....
b-.....
c-.....

15- Okula devam ederken namaz kılar mısınız?
( ) Sürekli kılarım ( ) Arasıra kılarım ( ) Hiç kılmam

16- Kurs hocanızın öğrencilere olan yaklaşımını nasıl değerlendirirsiniz?
( ) Çok sevecen ve ilgili ( ) Fikrim yok ( ) İlgisiz

17- Yeni dağıtılan '' Dinimizi Öğreniyoruz'' ders kitabını nasıl buldunuz?
( ) Öğretici ve yararlı ( ) Fikrim yok ( ) Yararlanamadım

18- Yaz Kur'an Kursunun öğretim ortamından memnun musunuz?
( ) İdeal bir öğretim ortamı
( ) Fikrim yok
( ) Öğretime uygun olmayan bir ortam

ANKETE KATILDIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜRLER

Adı Soyadı ;
Kursun Adı ;

1.KUR İTİKAT DERSİ ÖĞRENCİ BAŞARI TESTİ

1- La ilahe .....Muhammed ün.....?
( ) Rasulullah-Eşhedü ( ) İllallah –Rasulullah
( ) İlla-Rasulullah ( ) İllallah-Eminün

2-Allahtan başka .....yoktur. Hz Muhammed .....elçisidir ?
( ) İlah-Sevgili ( ) Nebi-Allah
( ) İlah-Allah'ın ( ) Mabud-Son

3-Eşhedü en la ilahe .....ve eşhedü enne Muhammed en.....ve Rasuluhu ?
( ) İllallah-Abduhu ( ) İllallah-Hatemün ( ) İlla- Eminün ( ) Abduhu-ve İlahun

4- Ben şahitlik ederimki Allah'tan .....ilah yoktur. Ve yine şehadet ederimki Hz Muhammed onun ..... ve elçisidir ?
( ) Güçlü-Peygamberi ( ) Başka-Sevgili habibi
( ) Büyük-Nebisi ( ) Başka-Kulu

5- Kelime-i Tevhit ve Kelime-i Şehadeti söyleyen kişi,
( ) Müslüman olur ve sorumluluk altına girer.
( ) Farzı yerine getirmiş olur.
( ) Cennete gitmeye hak kazanır.
( ) Herkes tarafından sevilir.

6-Aşağıdakilerden hangisi İSLAM kavramının tanımıdır ?
( ) Müslüman-Mü'min ( ) Ahlak-Teslimiyet-Mü'min
( ) Barış-İyilik-Teslimiyet ( ) Barış-İnanç-İbadet

7- Aşağıdakilerden hangisinde İslam'ın şartları doğru olarak sayılmıştır?
( ) Kelime-i şehadet-Namaz-Oruç-Hac-Zekat
( ) Kelime-i şehadet-Abdest-Oruç-Namaz-Sadaka
( ) Kelime-i şehadet-Zekat-Namaz-Kurban-Sadaka
( ) Namaz-Oruç-Sadaka-Abdest-Zekat

8- İslam sadece 5 esastan mı ibarettir?
( ) Evet ( ) Hayır

9- Aşağıdakilerin hangisi İman-Mü'min-Müslüman kavramlarının karşılığıdır?
( ) Bir şeyi kabul etmek ve inanmak-Allah'a, Peygambere ve getirdiklerine inanıp kabul eden-Dinin bazı esaslarını kabul eden.
( ) Kabul etmek ve inanmak-Allah'a, Peygambere ve getirdiklerine inanıp kabul eden-Islama gönülden bağlı olup inandıklarını yaşamaya çalışan kişi
( ) İnanmak-Teslim olmak-Allah'ı ve Peygamberi sevmek
( ) Tasdik etmek-İslam'ı sevmek-Namaz kılmak

10- Aşağıdakilerden hangi şıkta İman esasları doğru olarak sayılmıştır?
( ) Allaha, Peygamberlere, Meleklere, Nebilere, Kıyamete ve ibadetlere inanmak
( ) Allaha, Peygamberlere, Velilere, Kitaplara ve Kadere inanmak
( ) Allaha, Peygamberlere, Meleklere, Kitaplara, Kaza-kader ve ahirete inanmak.
( ) Peygamberlere,Kitaplara, Meleklere, Emirlere, Sünnete ve kadere inanmak.

I.KUR İBADET DERSİ ÖĞRENCİ BAŞARI TESTİ

1- Allahın rızasını kazandıracak her hareket, davranış, duygu ve düşünceye..... denir.
( ) İtikat ( ) İbadet ( ) İman ( ) Ahlak

2- İbadetler.....olmak üzere üçe ayrılır.
( ) Bedeni-Ahlaki-Manevi ( ) Bedeni ve Ahlaki
( ) Dünyevi-Uhrevi-Manevi ( ) Bedeni-Mali-Hem bedeni hem mali

3- Yapılması dinimiz tarafından kesin bir şekilde emredilen davranışlara....., kesin bir şekilde yasaklanan davranışlara .....denir.
( ) Vacip-Mekruh ( ) Farz-Müfsid ( ) Farz-Haram ( ) Farz-Müstehab

LÜTFEN SAYFAYI ÇEVİRİNİZ

4- **Abdest alırken .....dirseklerle beraber, yüzümüzü, ve ..... topuklarla birlikte yıkar, ... mesh ederiz.**
( ) Ellerimizi-Ayaklarımızı-Başımızı ( ) Ellerimizi-Ağzımızı-Burnumuzu
( ) Ellerimizi-Ayaklarımızı-Boynumuzu ( ) Ayaklarımızı-Ellerimizi-Boynumuzu

5- **Gusül abdesti alırken .....sonra .....daha sonra.....yıkayıp, temizleriz.**
( ) Ağzımızı-Kollarımızı-Vücudumuzu ( ) Ağzımızı-Burnumuzu-Bütün Vücudu
( ) Ağzımızı-Ayaklarımızı-Başımızı ( ) Elimizi-Yüzümüzü-Bütün Vücudu

6- **Sabah namazı ..... rekattır. .....rekat....., ...rekat.....dır.**
( ) 4-2 Sünnet-2 Vacip ( ) 4-2 Vacip -2 Farz
( ) 4-2 Sünnet -2 Farz ( ) 5-3 Farz-2 Sünnet

7- **Namazın şartları ..... dır. ..... ve ..... bunlardan ikisidir.**
( ) 5-Kıyam-Kıraat ( ) 6-Kıyam-Niyet
( ) 6-Setr-i Avret-Kıraat ( ) 6-Vakit-Niyet

8- **Namazın rükunları.....dır. ..... ve ..... bunlardan ikisidir.**
( ) 6-Rüku-Sucud ( ) 6-Kıyam-İstikbal-i Kıble
( ) 6-Vakit-Taharet ( ) 5- Kıyam-Rüku

9- **Cuma namazı .....rekattır. Bu namazı kılanlar.....namazını kılmazlar.**
( ) 12-Öğle ( ) 10-Öğle ( ) 14-Öğle ( ) 16-İkindi

10- **Namazda iken bir şeyler yiyip içmek ve gülmek namazı ..... .**
( ) Bozmaz ( ) Sevabını azaltır ( ) Bozar ( ) Sehiv secdesi gerektirir

I.KUR AHLAK DERSİ BAŞARI TESTİ

1- **İmanın güzel, doğru ve iyi davranışlarda bulunması; çirkin, yanlış ve kötü olan davranışlardan uzak olmasına.....denir**
( ) Samimiyet ( ) Ahlaklı olmak ( ) İradeli olmak ( ) İnançlı olmak

2- **Dinimizde aklın, kalbin, bedenin, yiyecek ve içecekler ile çevrenin .....esastır.**
( ) Uyumu ( ) Ayrı olması ( ) Temiz olması ( ) Beraber olması

3- **Aşağıdakilerden hangileri ahlaki değerlerimizdendir?**
( ) Doğruluk-Sevgi-İyilik ( ) Doğruluk-Cimrilik-İyilik
( ) Doğruluk-Saygı-Sabır ( ) Cimrilik-Alçak gönüllülük-Temizlik

4- **İnsanların her türlü ilişkilerinde, taraflardan birinin can, mal, şeref, itibar ve benzeri hakkının ihlaline.....denir.**
( ) Torpil ( ) Günah ( ) Rüşvet ( ) Kul hakkı

5- **Dinimizde sevgi çok önemlidir ve .....bağlantılıdır.**
( ) İnsanla ( ) İmanla ( ) İbadetle ( ) Toplumla

I.KUR SİYER DERSİ BAŞARI TESTİ

1- **Peygamberimiz.....yılında.....doğmuştur.**
( ) 671-Mekke de ( ) 571-Mekke de ( ) 571- Medine de ( ) 571-Cidde de

2- **Hz. Peygamberin ilk hanımı....., annesi.....ve dedesi.....dir.**
( ) Hatice-Rukiye-EbuTalip ( ) Ayşe-Fatıma-EbuTalip
( ) Hatice-Halime-Abdulmuttalip ( ) Hatice-Amine-Abdulmuttalip

3- **Peygamberimize ilk vahiy.....yılında .....mağarasında geldi.**
( ) 610-Hira ( ) 611-Nur ( ) 610-Sevr ( ) 610-Medine

4- **Yapılan baskılar sonunda Müslümanlar.....yılında .....ye hicret ettiler.**
( )632-Medine ( ) 622-Cidde ( ) 622-Medine ( ) 621-Mekke

5- **Hicretten sonra Peygamberimiz ilk iş olarak .....'yi ve yanına .....yı inşa ettirdi ve .....yılında vefat etti.**
( ) Mescidi nebevi-Suffa-632 ( ) Mescidi Cuma-Suffa-638
( ) Mescidi Kuba-Suffa-630 ( ) Mescidi nebevi-Taif-641

Öğrencinin Adı Soyadı:

Kur'an Kursunun Adı:

I.KUR KUR'AN-I KERİM DERSİ ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU
(Öğretici tarafından uygulanacaktır)

		Çok zayıf	Zayıf	Orta	İyi	Çok İyi
1	Öğrenci K.Kerim okumanın önemini, nasıl bir kitap olduğunu ve nelerden bahsettiğini biliyor mu ?					
2	Öğrenci Kur'an harflerini tanıyor, isimlerini doğru söylüyor, kelime içinde, başında ve sonunda doğru okuyor mu ?					
3	Öğrenci harekeleri tanıyor ve harfleri hareke ile okuyabiliyor mu?					
4	Öğrenci cezm,şedde,tenvin,uzatma harfleri ve zamiri tanıyıp kelime içinde okuyabiliyor mu?					
5	Öğrenci Fatiha Suresini ve Sübhanekeyi ezbere okuyabiliyor mu?					
6	Öğrenci İhlas ve Kevser surelerini ezbere okuyabiliyor mu?					
7	Öğrenci Salli ve Barik dualarını ezbere okuyabiliyor mu?					
8	Öğrenci Ettehiyyatüyü ezbere okuyabiliyor mu?					
9	Öğrenci Rabbena dualarını ezbere okuyabiliyor mu?					

Ek- 3

Adı Soyadı ;
Kursun Adı ;

II.KUR İTİKAT DERSİ BAŞARI TESTİ

1- Allahın varlığına ve biriliğine iman etmeye ne ad verilir?
( ) Nübüvvet ( ) Tevhid ( ) İslam ( ) Müslüman

2- Aşağıdakilerden hangisinde Allahın zati sıfatları doğru olarak verilmiştir?
( ) Vucut-Kıdem-Kelam-Kudret-Kadir-Gafur
( ) Vucut-Kıdem-Beka-Vahdaniyet-Muhalefetün Lil havadis-Kıyam bi nefsihi
( ) Kelam-Alim-Kıdem-Kudret-Vahdaniyet-Semi
( ) Vucut-Kelam-Azim-Celal-Kudret-Tekvin

3- Aşağıdakilerden hangi maddede Allahın Subuti sıfatları doğru olarak sayılmıştır?
( ) Hayat-Semi-Kıdem-Vucut-Beka-İrade-Kelam-İlim
( ) Hayat-Beka-Kıdem-Vucut-Kadir-Alim-Semi-Basar
( ) Vucut-Beka-Hayat-İlim-Basar-Semi-Alim-Kadir
( ) Hayat-İlim-Semi-Basar-İrade-Kudret-Kelam-Tekvin

4- Hangi şıkta BASAR-BEKA-SEMİ-VAHDANİYET sıfatlarının anlamları doğru olarak verilmiştir?
( ) Her şeyi görür-Sonu yoktur-Her şeyi duyar-Birdir
( ) Her şeyi görür-Önü yoktur-Her şeyi konuşur-Benzeri yoktur
( ) Her şeyi görür-Benzeri yoktur-Her şeyi duyar-Kimseye benzemez
( ) Eşi yoktur-Diridir-Her şeyi bilir-Her şeyi görür

5- Aşağıdaki şıklardan hangisinde Peygamberlerin özellikleri doğru olarak sayılmıştır?
( ) Sıdk-Samimiyet-Dürüstülük-Emanet-Tebliğ
( ) Sıdk-Emanet-Samimiyet-Fetanet-Hasbilik
( ) Sıdk-Emanet-Tebliğ-Fetanet-İsmet
( ) Tebliğ-Emanet-Hasbilik-Samimiyet-Günahsızlık

6- Peygamberlerin görevleri Allahtan aldıkları .....insanlara .....bir şekilde iletmektir.

( ) Vahyi-Eksiksiz ( ) Görevleri-Uygun
( ) Vahyi-İstedikleri ( ) Vahyi-Heryerde

7- Aşağıdakilerden hangi şıkta Kur'anda ismi geçen 5 Peygamber doğru olarak sıralanmıştır?
( ) Adem-İbrahim-Musa-Ali-Muhammed
( ) Adem-İsmail-Ömer-Kasım-Muhammed
( ) Adem-İbrahim-Musa-İsa-Muhammed
( ) İlyas-Lokman-İsa-Musa-Zübeyir

8- Evrenin varlığının son bulup yok olmasına.....denir. İsrafil a.s ın ..... Üflemesiyle kıyamet kopacaktır. Herkes .....yerinde toplanacaktır.
( ) Kıyamet-Sur-Berzah ( ) Kıyamet-Sur-Mahşer
( ) Kıyamet-Ba's-Berzah ( ) Sur-Ba's-Mahşer

9- İnsanların yaptıkları her iyilik ve kötülüğü.....melekleri.....kaydederler.
( ) İyilik-Amel defteri ( ) Kiramen Katibin-Kalbine
( ) Kiramen Katibin-Deftere ( ) Kiramen Katibin-Amel Defterine

10- Mahşer yerindeki hesap sonunda iyilikleri ve sevabı çok olanlar....., kötülük ve günahı çok olanlar .....giderler.
( ) Cennete-Cehenneme ( ) Cennete-Arasata
( ) Cehenneme-Cennete ( ) Cennete-Kabire

II. KUR İBADET DERSİ ÖĞRENCİ BAŞARI TESTİ

1- Bayram namazı ..... güneş doğduktan sonra kılınır ve.....rekattır.
( ) Sünnettir-4 ( ) Farzdır-3 ( ) Vaciptir-5 ( ) Vaciptir-2

LÜTFEN SAYFAYI ÇEVİRİNİZ

2- Teravih namazı .....bir namazdır. Yatsının ardından ..... rekat olarak kılınır.
( ) Farz-12 ( ) Sünnet-20 ( ) Vacip-20 ( ) Vacip-12

3- Cenaze namazı .....dir. .....rekat olarak.....kılınır.
( ) Farz-ı Kifaye-2-Ayakta ( ) Vacip-2-Oturarak
( ) Sünnet-3-Ayakta ( ) Farz-4-Oturarak

4- Oruç bir insanın .....vaktinden.....vaktine kadar her türlü yemesini, içmesini ve arzularını..... için terk etmesidir.
( ) Sahur-Yatsı-Nefsi ( ) Akşam-Sabah-Din
( ) İmsak-İftar-Allah Rızası ( ) İmsak-Sahur-Kendisi

5- Aşağıdaki duayı tamamlayınız ?
Allahım ! Senin için ..... tuttum, sana inandım, sana güvendim. Senin .....orucumu .....yarınki orucuma .....ettim. Günahlarımı bağışla.
( ) Oruç-rızkınla-açtım-niyet ( ) Nefsimi-verdiğinle-yedim-başlama
( ) Oruç-izninle-tuttum-niyet ( ) Oruç-nimetinle-bozdum-niyet

II.KUR AHLAK DERSİ BAŞARI TESTİ

1-İnsanlar hata yapabilirler. Bu nedenle .....ve.....olmak büyük bir erdemliktir.
( )Sabırlı-dikkatli ( ) Hoşgörülü-bağışlayıcı
( )Sert-cezalandırıcı ( ) Höşgörülü-akıllı

2- Sahip olduğumuz imkanları başkalarının yararlarına sunmaya ve sıkıntılı anlarında insanlara destek olmaya .....denir
( ) iyilik ( ) Destek ( ) Yardımlaşma ( ) Acıma

3- Konuştuğunda yalan söyleyen, söz verince sözünde durmayan ve emanete hıyanet eden kimseye .....denir.
( ) Münafık ( ) Fasık ( ) Yalancı ( ) Riyakar

4- Herkesin hakkını vermeye, ayırım yapmamaya, her şeyi yerli yerine koymaya ve eşitliğe dikkat etmeye .....denir.
( ) Liyakat ( ) Asalet ( ) Dirayet ( ) Adalet

5- Kişisel menfaatlerimizi bir yana bırakarak fedakarlık yapmaya.....denir.
( ) Cömertlik ( ) Özveri ( ) Diğergamlık ( ) Kahramanlık

II. KUR SİYER DERSİ BAŞARI TESTİ

1- Hz. Muhammed her şeyden önce bir ....., ancak Allah tarafından seçilmiş, ve bağışlanmış bir .....dir.
( ) Kul-İnsan ( ) İnsan-Peygamber ( ) İnsan-Nebi ( ) İnsan-Veli

2- Hz. Peygamber bizler için en iyi .....ve .....timsaliydi.
( ) Örnek-Yardım ( ) Rehber-Örnek ( ) Örnek-Güzel ahlak ( ) Örnek-Rehber

3- Peygamberimiz her işinde .....tutar, hiçbir zaman .....gitmezdi.
( ) Orta yolu-Aşırı ( ) Aşırı gider-Ortada ( ) Orta yolu-Hızlı ( ) Orta yolu-En önde

4- Peygamberimiz bütün insanlara ve ailesine .....davranır, gerektiğinde kendiside ev işlerine .....ederdi.
( ) Sert-Yardım ( ) Şefkatli-Müdahale ( ) Şefkatli-Karışmaz ( ) Şefkatli-Yardım

5- Peygamberimiz dinin anlaşılmasında ve ibadetlerin nasıl yapılacağı hususunda en önemli .....dir.
( ) Terbiyecimizdir ( ) Sevdiğimizdir ( ) Rehberimizdir ( ) Peygamber

Öğrencinin Adı, Soyadı:

Kur'an Kursunun Adı:

II. KUR KUR'AN-I KERİM DERSİ ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

(Öğretici tarafından uygulanacaktır)

		Çok zayıf	Zayıf	Orta	İyi	Çok İyi
1	Öğrenci K.Kerimi baştan 21.sayfanın sonuna kadar doğru okuyabiliyor mu?					
2	Öğrenci Kur'an metninin içerisinde Allah lafzını ve vakf işaretlerini tanıyıp doğru okuyabiliyor mu?					
3	Öğrenci Fil Suresini ezbere okuyabiliyor mu?					
4	Öğrenci Kureyş Suresini ezbere okuyabiliyor mu?					
5	Öğrenci Maun Suresini ezbere okuyabiliyor mu?					
6	Öğrenci Kafirun Suresini ezbere okuyabiliyor mu?					
7	Öğrenci Nasr ve Tebbet surelerini ezbere okuyabiliyor mu?					
8	Öğrenci Felak ve Nas surelerini ezbere okuyabiliyor mu?					
9	Öğrenci Kunut dualarını ezbere okuyabiliyor mu?					
10	Öğrenci Ezan ve Kameti ezbere okuyabiliyor mu?					

Ek- 4

Adı Soyadı ;
Kursun Adı ;

III.KUR İTİKAT DERSİ ÖĞRENCİ BAŞARI TESTİ

1- Aşağıdakilerin hangisinde Kur'anı Kerimde ismi geçen melekler doğru olarak sayılmıştır?
( ) Hazene-i Cennet-Azrail-Münker-Nekir-İsrafil
( ) Cebrail-Azrail-Mikail-İsrafil-Kiramen Katibin
( ) Cebrail-münker-Nekir-İsrafil-Kiramen Katibin
( ) Cebrail-Azrail-Arş-Münker-Nekir

2- Melekler.....Yaratılmış,.....olmayan ve asla.....işlemeyen varlıklardır.
Boşluklara uygun kelimeleri işaretleyiniz?
( ) Ateşten-Şekli-Sevap ( ) Nurdan-Varlığı-Sevap
( ) Nurdan-Cinsiyetleri-Günah ( ) Nurdan-Şekli-Günah

3- Meleklerden başka görülmeyen varlıklarda vardır. Bunlar.....ve.....dır. .....yaratılmışlardır.
( ) Cin-Peri-Dumandan ( ) Şeytan-Cin-Topraktan
( ) Cin-Peri-Alevden ( ) Cin-Şeytan-Ateşten

4- Allahın insanlara emir ve yasaklarının ilahi kitaplar ve peygamberler aracılığı ile bildirilmesine .....denir.
( ) Vahiy ( ) Risalet ( ) Emir ( ) Tebliğ

5-Aşağıdakilerden hangisinde kitap ve peygamber eşleşmesi doğru yapılmıştır?
( ) Tevrat-İsa ( ) Zebur-İsa ( ) İncil-İsa
Zebur-Musa Tevrat-Musa Tevrat-Musa
İncil-Davut İncil-İbrahim Zebur-Davut
K.Kerim-Muhammed K.Kerim-Muhammed K.Kerim-Muhammed

( ) K.Kerim-Muhammed
İncil-Musa
Tevrat-İsa
Zebur-Davut

6- Allahın her şeyi bilmesine ve bildiği her şeye bir ölçü belirlemesine ....., bildiği her şeyin yeri ve zamanı geldiğinde ortaya çıkarılmasına..... denir.
( ) Kader-Kaza ( ) Kader-Rıza ( ) Kader-Tekvin ( ) Kaza-İrade

7- Bütün tedbirleri alıp, yapılması gerekenleri yaptıktan sonra Allaha güvenmeye, ondan gelene razı olmaya ..... denir.
( ) Rıza ( ) Kader ( ) Tevekkül ( ) Teslimiyet

8- Allah dört büyük kitaptan başka bazı peygamberlere .....göndermiştir.
( ) Başka kitaplar ( ) Emirler ( ) İkazlar ( ) Sahifeler

III. KUR İBADET DERSİ ÖĞRENCİ BAŞARI TESTİ

1- Kabe'yi ve etrafındaki kutsal mekanları .....usulüne uygun olarak.....etmeye ..... denir.
( ) Terk etmeye-Ziyaret-Umre ( ) Belirli zamanda-terk etmeye-Hac
( ) Belirli zamanda-Ziyaret-Hac ( ) Belirli mekanda-zamanında-umre

2- Müslüman olan, akıllı, özgür ve dinen zengin olan birisinin .....hacca gitmesi .....dır
( ) Her yıl-Vacip ( ) Ömründe bir kez-Farz
( ) Ömründe bir kez-Sünnet ( ) Her yıl-Farz

3- Aşağıdakilerden hangisi hac ibadeti ile ilgili kavramlar değildir?
( ) Arafat- Mina-Müzdelife ( ) Sa'y-Merve-Safa
( ) Tavaf-Kabe-İhram ( ) itikaf-Miraç-Tatavvu

4- Müslüman olan, akıllı, misafir olmayan ve zengin olan kişi .....mükelleftir. Bu..... bir ibadettir.
( ) Kurban kesmekle-Vacip ( ) Fitre vermekle-Farz
( ) Kurban kesmekle-Farz ( ) Zekat vermekle-Sünnet

LÜTFEN SAYFAYI ÇEVİRİNİZ

5- **Müslüman olan, akıllı ve dinen zengin sayılan kişinin malından belli bir bölümü her yıl fakirlere vermesine ..... denir.**
( ) Zekat ( ) Sadaka ( ) Öşür ( ) Yardım

6- **Zekat ..... bir ibadet, sadaka ise.....tir.**
( ) Farz-Sünnet ( ) Sünnet-Vacip ( ) Farz-Vacip ( ) Vacip-Sünnet

7- **Her zaman her yerde Allaha..... edebilir ve ondan ..... dileyebiliriz.**
( ) Dua-Zikir ( ) Dua-Bağışlanma ( ) Dua-kötülük ( ) Yardım-Dua

8- **Aşağıdaki Duayı tamamlayan kelimeleri bulunuz ?**
Rabbimiz ! Bize ..... İyilik ver, ...de iyilik ver ve bizi .....azabından koru.
( ) Dünyada-Mezarda-Şeytanın ( ) Dünyada-Ahirette-Kötülerin
( ) İşlerimizde-Hayatımızda-Şeytanın ( ) Dünyada-Ahirette-Cehennem azabından

9- **Yapılan hatadan geri dönmeye .....denir. Kabul olmasının ilk şartı aynı hatayı bir daha .....tır.**
( ) Tövbe-yapmak ( ) Tövbe-Tekrar etmek
( ) Kusur-yapmamak ( ) Tövbe-Tekrarlamamak

10- **Bir ihtiyacımız yada sıkıntımız olunca .....etmeli, bir yanlışa ve hataya düşüp yanıldığımızda .....etmeli, her tedbiri aldıktan sonra Allaha ..... etmeliyiz.**
( ) Dua-Tekrar-Havale ( ) Dua-Israr-Arz
( ) Dua-Tevbe-Tevekkül ( ) Tevbe-Dua-Teşekkür

III. KUR AHLAK DERSİ BAŞARI TESTİ

1- **İnsanların kendi istek ve iradesi ile yaptığı ve yüklendiği işlerin hesabını verebilmesine .....denir.**
( ) Sorumluluk ( ) Adalet ( ) Cesaret ( ) Hissiyat

2- **Sahip olduğumuz her türlü nimeti karşılık beklemeden diğer insanlara her zaman verebilmeye .....denir.**
( ) Yiğitlik ( ) Yardım ( ) Cömertlik ( ) Cesaret

3- **Dinimiz ve kültürümüz büyüklere .....küçüklere.....olmamızı ister.**
( ) Saygılı-dikkatli ( ) Saygılı-sevgili ( ) Saygılı-sert ( ) Alçakgönüllü-gururlu

4- **İnsanın kendi ihtiyacı olduğu halde başkalarını düşünmesine ve onları tercih etmesine .....denir.**
( ) Cömertlik ( ) Yardımseverlik ( ) Hasislik ( ) Diğerkamlık

5- **Toplumu ayakta tutan .....ve..... değerlerimizi tanımak, benimsemek ve korumak toplum hayatımız için çok önemlidir.**
( ) Maddi-dünyevi ( ) Milli-manevi ( ) Tarihi-maddi ( ) Milli-hissi

III. KUR SİYER DERSİ BAŞARI TESTİ

1- **Peygamberimize güvenilir olduğu için Mekke'de herkes ona.....derdi.**
( ) Sadık ( ) Muhammedü-l Emin ( ) Kamil ( ) Adaletli

2- **Peygamberimiz ailesine, çocuklara ve tüm insanlığa ..... davranırdı.**
( ) Kaba ( ) Sert ( ) Şefkatli ( ) Olumlu

3- **Peygamberimiz .....karşı,.....karşı daima saygılı ve güler yüzlü idi.**
( ) Komşularına-Arkadaşlarına ( ) Komşularına-Düşmanlarına
( ) Dostlarına-Düşmanlarına ( ) Komşularına-Müşriklere

4- **Peygamberimiz .....esnasında Medinelilerden yanlış ve çirkin işler yapmayacaklarına dair söz almıştı.**
( ) Veda Hutbesi ( ) Bedir savaşı ( ) Hac ibadeti ( ) Akabe biatleri

5- **Peygamberimiz .....nde bütün insanların eşit olduğunu ve haklarına saygı gösterilmesi gerektiğini vurgulamıştır.**
( ) Veda Hutbesi ( ) Hendek Harbinde ( ) Cuma Hutbesinde ( ) Medine'ye Hicret

Öğrencinin Adı, Soyadı:

Kur'an Kursunun Adı :

III. KUR KUR'AN-I KERİM DERSİ ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU
(Öğretici tarafından uygulanacaktır)

		Çok zayıf	Zayıf	Orta	İyi	Çok İyi
1	Öğrenci K.Kerimi 22. sayfadan 52. sayfanın sonuna kadar doğru okuyabiliyor mu?					
2	Öğrenci Medleri doğru uygulayabiliyor mu?					
3	Öğrenci Sakin nunu ve tenvine ait hükümleri (İzhar-İhfa-İklab) tanıyıp okurken uygulayabiliyor mu?					
4	Öğrenci İdğamı (Mael gunne-bila gunne) tanıyıp doğru okuyabiliyor mu?					
5	Öğrenci Fatiha Suresini ve Sübhanekeyi ezbere okuyabiliyor mu?					
6	Öğrenci Ra ile ilgili hükümleri biliyor ve okurken uygulayabiliyor mu?					
7	Öğrenci Bakara 255.ayeti ezbere okuyabiliyor mu?					
8	Öğrenci Bakara 285-286. ayetlerini ezbere okuyabiliyor mu?					
9	Öğrenci Haşr 22-24 ayetlerini ezbere okuyabiliyor mu?					

Ek- 5

İL MÜFTÜLÜĞÜNE
SİVAS

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yürütmekte olduğum "Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyleri-Sivas Örneği" isimli Doktora çalışmam için Sivas İl Merkezinde Yaz Kur'an Kurslarında öğrencilere anket ve başarı testi uygulaması yapmak istiyorum.

Gerekli müsaadenin verilmesini arz ederim.

24/05/2006
Mustafa ÖNDER

ADRES:
İl Müftülüğü
SİVAS

T.C.
SİVAS VALİLİĞİ
İl Müftülüğü

Sayı :B.02.1.DİB.4.58.00. 2560 30/05/2006
Konu :Anket ve Başarı Testi.

Mustafa ÖNDER
İl Müftülüğü
SİVAS

İlgi:24/05/2006 tarihli dilekçeniz.

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yürütmekte olduğunuz "Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyleri-Sivas Örneği" isimli Doktora çalışmanız ile ilgili Sivas İl Merkezinde Yaz Kur'an Kurslarında öğrencilere anket ve başarı testi uygulamanız uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi rica ederim.

Mustafa BALIK
İl Müftüsü

Adres:İl Müftülüğü Ahi Emir Caddesi 58070 SİVAS Telefon☎ (0346) 221 10 92-224 73 26 Fax:221 88 24
e-mail:sivasmuf@diyanet.gov.tr

T.C.

BAŞBAKANLIK

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

.....MÜFTÜLÜĞÜ

KATILIM BELGESİ

...../...../..... - ...../...../..... Tarihleri arasında .....Müftülüğü'nce

düzenlenen yaz Kur'an kursunda..... Kur'a katılmıştır.

Kursun Adı :.....

Öğreticinin Adı :.....

İmza :.....

T.C.
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

..... MÜFTÜLÜĞÜ
..... KUR'AN KURSU

YAZ KUR'AN KURSU
YOKLAMA VE DERS DEFTERİ

Ek- 7

YAZ KUR'AN KURSU YOKLAMA DEFTERİ

| Sıra No | Öğrencinin Adı ve Soyadı | AYLAR | | |

YAZ KUR'AN KURSU DERS DEFTERİ

GÜNLER	I. DERS	II. DERS	III. DERS
PAZARTESİ ...../...../200....	Dersin Adı :..... Konusu :..... ..... Dersi Verenin :..... Adı ve Soyadı :..... İmzası :.....	Dersin Adı :..... Konusu :..... ..... Dersi Verenin :..... Adı ve Soyadı :..... İmzası :.....	Dersin Adı :..... Konusu :..... ..... Dersi Verenin :..... Adı ve Soyadı :..... İmzası :.....
SALI ...../...../200....	Dersin Adı :..... Konusu :..... ..... Dersi Verenin :..... Adı ve Soyadı :..... İmzası :.....	Dersin Adı :..... Konusu :..... ..... Dersi Verenin :..... Adı ve Soyadı :..... İmzası :.....	Dersin Adı :..... Konusu :..... ..... Dersi Verenin :..... Adı ve Soyadı :..... İmzası :.....
ÇARŞAMBA ...../...../200....	Dersin Adı :..... Konusu :..... ..... Dersi Verenin :..... Adı ve Soyadı :..... İmzası :.....	Dersin Adı :..... Konusu :..... ..... Dersi Verenin :..... Adı ve Soyadı :..... İmzası :.....	Dersin Adı :..... Konusu :..... ..... Dersi Verenin :..... Adı ve Soyadı :..... İmzası :.....
PERŞEMBE ...../...../200....	Dersin Adı :..... Konusu :..... ..... Dersi Verenin :..... Adı ve Soyadı :..... İmzası :.....	Dersin Adı :..... Konusu :..... ..... Dersi Verenin :..... Adı ve Soyadı :..... İmzası :.....	Dersin Adı :..... Konusu :..... ..... Dersi Verenin :..... Adı ve Soyadı :..... İmzası :.....
CUMA ...../...../200....	Dersin Adı :..... Konusu :..... ..... Dersi Verenin :..... Adı ve Soyadı :..... İmzası :.....	Dersin Adı :..... Konusu :..... ..... Dersi Verenin :..... Adı ve Soyadı :..... İmzası :.....	Dersin Adı :..... Konusu :..... ..... Dersi Verenin :..... Adı ve Soyadı :..... İmzası :.....

Görülmüştür...../...../200.....

Denetleyen Yetkilinin Adı - Soyadı İmzası.....

Ek 4: Öğrenci İzin Belgesi

.....CAMİİ İMAM HATİPLİĞİNE

. .....KUR'AN KURSU YÖNETİCİLİĞİNE

.....

Velisi bulunduğum Oğlum/Kızım .....'nın .....Camiinde/ .....Kur'an Kursunda Kur'ân-ı Kerîm ve Dini Bilgiler öğrenmek üzere açılan Yaz Kursuna katılmasını talep etmekteyim.

Bilgi ve gereğini arz ederim.

..../..../200

ADRES: Velisinin Adı Soyadı ve İmzası

Mustafa ÖNDER
İl Müftü Yardımcısı

Ek- 9

SİVAS İL MÜFTÜLÜĞÜ
TABLO–1: YAZ KUR'AN KURSLARININ YERLEŞİM YERLERİNE GÖRE SAYISAL DAĞILIMI

YAZ KUR'AN KURSUNUN DÜZENLENDİĞİ İL/İLÇE	YAZ KUR'AN KURSLARINDA KURSUN AÇILDIĞI TARİHTEKİ								
	KURS SAYISI	GÖREV YAPAN ÖĞRETİCİ SAYISI					ÖĞRENCİ SAYISI		
		CAMİ GÖREVLİSİ	KUR'AN KURSU ÖĞRETİCİSİ			DİĞERLERİ	BAYAN	ERKEK	TOPLAM
			KADROLU	SÖZLEŞMELİ	GEÇİCİ				
SİVAS/MERKEZ	332	330	28	29	6		4690	4960	9650
AKINCILAR	15	14		3	1	1	225	124	349
ALTINYAYLA	17	22		5			337	288	625
DİVRİĞİ	16	16	1				142	184	326
DOĞANŞAR	7	6		1			64	74	138
GEMEREK	31	30		1			250	200	450
GÖLOVA	7	8					64	83	147
GÜRÜN	59	63					550	603	1153
HAFİK	21	20		1			174	179	353
İMRANLI	5	8					93	92	185
KANGAL	42	44					605	421	1026
KOYULHİSAR	22	21				3	300	163	463
SUŞEHRİ	44	48	1				503	444	947
ŞARKIŞLA	62	58	1	7	3		788	621	1409
ULAŞ	26	27		2			215	315	530
YILDIZELİ	96	92		4			1200	800	2000
ZARA	27	26		1			222	212	434
GENEL TOPLAM	829	833	31	54	10	4	10422	9763	20185

Mustafa ÖNDER
İl Müftü Yardımcısı

TABLO–2: YAZ KUR'AN KURSLARININ DÜZENLENDİĞİ YERLERE GÖRE SAYISAL DAĞILIMI

YAZ KUR'AN KURSUNUN DÜZENLENDİĞİ YER	YAZ KUR'AN KURSLARINDA KURSUN AÇILDIĞI TARİHTEKİ								
	KURS SAYISI	GÖREV YAPAN ÖĞRETİCİ SAYISI					ÖĞRENCİ SAYISI		
		CAMİ GÖREVLİSİ	KUR'AN KURSU ÖĞRETİCİSİ			DİĞERLERİ	BAYAN	ERKEK	TOPLAM
			KADROLU	SÖZLEŞMELİ	GEÇİCİ				
CAMİ	828	833					7392	9415	16807
KUR'AN KURSU BİNASI	77		31	54	10		3076	257	3333
DİĞERLERİ	1						45		45
GENEL TOPLAM	906	833	31	54	10		10513	9672	20185

TABLO–3: YAZ KUR'AN KURSLARINA DEVAM EDEN ÖĞRENCİLERİN YAŞ GRUPLARINA GÖRE SAYISAL DAĞILIMI

YAŞ GRUPLARI	YAZ KUR'AN KURSLARININ AÇILDIĞI TARİHTEKİ ÖĞRENCİ SAYISI		
	BAYAN	ERKEK	TOPLAM
11–14 YAŞ GRUBU	8064	7508	15572
15–18 YAŞ GRUBU	1934	1990	3924
19 YAŞ VE YUKARISI	403	286	689
GENEL TOPLAM	10401	9784	20185

1. Tablo-1'de İl ve İlçeler ile ilgili bilgiler ayrı sütunlarda verilecektir. (Yukarıda örneği verilmiştir)
2. İl ve ilçeler ile ilgili bilgiler ayrı ayrı belirtilecektir.
3. Tablo-1'deki bilgiler Excel ortamında sütun sayısı ilçe sayısına göre çoğaltılarak doldurulacaktır.
4. Bu form en son 14.07.2006 tarihine kadar Din Eğitimi Dairesi Başkanlığının dinegitimi@diyanet.gov.tr e-posta adresine gönderilecektir.

Bilgilerin Doğruluğu Tasdik Olunur.

Adı Soyadı: : Mustafa ÖNDER
Unvanı : Müftü Vekili
İmzası

m.mutlu

Ek- 10

T.C.
SİVAS VALİLİĞİ
İl Müftülüğü

Sayı :B.02.1.DİB.4.58.00-256-705
Konu : Yaz Kur'an Kursu Açılması

20 Haziran 2006

VALİLİK MAKAMINA
SİVAS

İlgi:a) Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları ile Yurt ve Pansiyon Yönetmeliği.
b) 12.07.2005 tarih ve 2005/9169 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı.

Yaz mevsiminde eğitim ve öğretime ara verilmesi nedeniyle Camilerimizde ve Kur'an Kurslarımızda Yaz Kur'an Kursu açılması İlgi Yönetmelik gereği haftada beş gün ve günde 3 saat olarak uygun görülmüştür.

Bu nedenle;

26 Haziran 2006- 25 Ağustos 2006 tarihleri arasında İlimiz Merkez ve köyleri ile, İlçe ve köylerinde bulunan Camilerimizde ve Kur'an Kurslarımızda 09.00-12.00 saatleri arasında Yaz Kur'an Kursu açılmasını, ek listede isimleri belirtilen görevlilerin ek ders ücretinin İlimiz Saymanlığınca, İlçelerde görevlendirilen personelin ek ders ücretlerinin de bağlı bulunduğu Mal Müdürlüklerince ödenmesini;

Olurlarınıza arz ederim.

Sinan CİHAN
İl Müftüsü

Eki :1-İlgi b) Yazı
2-Görevli Listesi

Uygun Görüşle Arz ederim.
../06/2006
Ahmet YOLCU
Milli Eğitim Müdürü

OLUR
19/06/2006
Zafer ATAMAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Adres:İl Müftülüğü Ahi Emir Caddesi 58070 **SİVAS Tel:**☎ (0346) 221 10 92---224 73 26 **Fax**:221 88 24
e-mail:sivasmuf@diyanet.gov.tr

L.HİZMETLİ

EK-8

SİVAS 2007 YILINDA AÇILAN YAZ KUR'AN KURSLARINA AİT İSTATİSTİKİ BİLGİLER

İLİN ADI: SİVAS

YAZ KUR'AN KURSLARININ DÜZENLENDİĞİ YERLEŞİM YERLERİNDEKİ GÖREVLİLERİN UNVANLARINA GÖRE SAYISAL DAĞILIMI

| SIRA NO | İL VE İLÇELER | İLİN / İLÇENİN BELDE SAYISI | İLİN / İLÇENİN KÖY SAYISI | İLİN / İLÇENİN YÜZ ÖLÇÜMÜ M2 | İLİN / İLÇENİN NÜFUSU | İL | | | | | | | | | İLÇE | | | | | | | | | | BELDE | | | | | | | | | KÖY | | | | | | | | | YAZ KUR'AN KURSLARININ DÜZENLENDİĞİ MEKAN GRUPLARINA GÖRE SAYISAL DAĞILIMI | | | | | I. DÖNEM 25 HAZİRAN - 13 TEMMUZ 2007 YAZ KUR'AN KURSLARININ ÖĞRENCİ SAYISININ YAŞ GRUPLARINA GÖRE SAYISAL DAĞILIMI | | | | | | | | | GENEL TOPLAM | II. DÖNEM 16 TEMMUZ - 03 AĞUSTOS 2007 YAZ KUR'AN KURSLARININ ÖĞRENCİ SAYISININ YAŞ GRUPLARINA GÖRE SAYISAL DAĞILIMI | | | | | | | | | GENEL TOPLAM | III. DÖNEM 06 AĞUSTOS - 24 AĞUSTOS 2007 YAZ KUR'AN KURSLARININ ÖĞRENCİ SAYISININ YAŞ GRUPLARINA GÖRE SAYISAL DAĞILIMI | | | | | | | | | GENEL TOPLAM | III DÖNEMİN GENEL TOPLAMI |
|---|---|---

YAZ KUR'AN KURSLARI ÖĞRETİM PROGRAMI ÖĞRENME ALANLARI VE ÜNİTELERİ

ÖĞRENME ALANI	ÜNİTELER		
	I. Kur	**2. Kur**	**3. Kur**
Kur'an	- Kur'an-ı Kerimi Tanıyalım - Kur'an'ı Kerim Okumaya Giriş - Sure ve Dua Ezberliyoruz	- Kur'an-ı Kerimi Doğru ve Güzel Okuyoruz - Sure ve Dua Ezberliyoruz	- Kur'an-ı Kerimi Doğru ve Güzel Okuyoruz - Kur'an-ı Kerim'den Bölümler Ezberliyoruz
İtikat	- Kelime-i Tevhid ve Kelime-i Şehadet'i Öğreniyoruz - İslam ve İslam'ın Beş Ana Esası - İman ve İmanın Altı Esası	- Allah Vardır ve Birdir: Allah'a İman - Allah Peygamberler Göndermiştir: Peygamberlere (Nübüvvet) İman - Ahiret Vardır: Ahirete İman	- Meleklere İnanırız: Meleklere İman - Kitaplara İman İmanın Esaslarındandır: Kitaplara İman - Kaza ve Kaderi Öğreniyoruz: Kaza ve Kadere İman
İbadet	- İbadetlerimiz - Temizlik İmandan Gelir - Namaz Kılıyoruz	- Namaz Kılıyoruz - Ey İnananlar Oruç Size Farz Kılındı	- Kabe ve Arafat Diyarına Yolculuk: Hac - Paylaşma ve Yardımlaşma İbadeti Olarak Kurban - Yardımlaşma ve Dayanışma İbadeti Olarak Zekat ve Sadaka - Allah'a Yakarış: Dua ve Tövbe
Siyer	- Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatını Öğreniyoruz I : Peygamberlik Öncesi Hz. Peygamber - Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatını Öğreniyoruz II : Mekke Dönemi - Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatını Öğreniyoruz III : Medine Dönemi	- Hz. Peygamber'in Kişiliği ve Örnekliği	- Hz. Peygamberden Davranış Örnekleri
Ahlâk	- Güzel Söz ve Davranışlarda Bulunalım	- Güzel Söz ve Davranışlarda Bulunalım	- Güzel Söz ve Davranışlarda Bulunalım

Ek- 12

KUR'AN- KERİM ÖĞRENME ALANI :

ÜNİTELERİN AÇILIMLARI		
I. KUR	**II. KUR**	**III. KUR**
KUR'AN-I KERİMİ TANIYALIM 1. İslam'ın Kur'an-ı Kerim'i Öğrenmeye ve Öğretmeye Verdiği Değer 2. Kur'an Nasıl Bir Kitaptır? 3. Kur'an-ı Kerim Nelerden Bahseder? 3.1. Varlık 3.2. Bilgi 3.3. İman 3.4. Hz. Peygamber ve Peygamberler 3.5. Dünya ve Ahiret 3.6. İnsan İlişkileri 3.7. Dua ve İbadet 3.8. İnsani ve Ahlaki Değerler **KUR'AN-I KERİM OKUMAYA GİRİŞ** 1. Harfler 1.1. Harflerin İsimleri 1.2. Harfleri Müstakil Halde Tanıma 1.3. Harfleri Başta, Ortada ve Sonda Tanıma 2. Harekeleri Tanıma 2.1. Üstün 2.2. Esre 2.3. Ötre 2.4. Harflerin Harekelerle Okunuşu 2.5. Kelime İçinde Harflerin Okunuşu 3. Cezm ve Cezm'li Kelimelerin Okunuşu 4. Şedde ve Şedde'li Kelimelerin Okunuşu 5. Tenvin ve Tenvin'li Kelimelerin Okunuşu 6. Med (Uzatma) Harfleri ve Kelime İçinde Okunuşu 7. Zamir ve Okunuşu **SURE VE DUA EZBERLİYORUZ** 1. Fatiha, İhlas ve Kevser Surelerini Ezbere Okuma 2. Sübhaneke, Ettehiyyatü, Salli-Barik, Rabbena Atina ve Rabbenağfirli Dualarını Ezbere Okuma	**KUR'AN-I KERİM'İ DOĞRU VE GÜZEL OKUYORUZ** 1. Kur'an-ı Kerim'i Yüzünden Doğru Okuma (21. sayfa sonuna kadar) 2. "Allah" Lafzı 3. Vakıf **SURE VE DUA EZBERLİYORUZ** 1. Fil, Kureyş, Maun, Kafirun, Nasr, Tebbet, Felak ve Nas Surelerini Ezbere Okuma 2. Kunut Dualarını Ezbere Okuma 3. Ezan'ı Okuma 4. Kaamet Getirme	**KUR'AN-I KERİM'İ DOĞRU VE GÜZEL OKUYORUZ** 1. Kur'an-ı Kerim'i Yüzünden Doğru Okuma (22. sayfadan 52. sayfa sonuna kadar) 2. Medler'i Uygulama 3. Sakin Nun ve Tenvine Ait Hükümler ve Uygulama (İhfa, İzhar ve İklab) 4. İdğam ve Uygulaması (Maal Gunne ve Bila Gunne) 5. Ra Harfinin Okunuşu **KUR'AN-I KERİM'DEN BÖLÜMLER EZBERLİYORUZ** 1. Bakara Suresi'nin 255. Ayetini Ezbere Okuma 2. Bakara Suresi'nin 285-286. Ayetlerini Ezbere Okuma 3. Haşr Suresi'nin 22-24. Ayetlerini Ezbere Okuma

İTİKAT ÖĞRENME ALANI :

ÜNİTELERİN AÇILIMLARI		
I. KUR	**II. KUR**	**III. KUR**
KELİME-İ TEVHİD VE KELİME-İ ŞEHADET'İ ÖĞRENİYORUZ 1. Kelime-i Tevhid'in Söylenişi ve Türkçe Anlamı 2. Kelime-i Şehadet'in Söylenişi ve Türkçe Anlamı 3. Kelime-i Tevhid ve Kelime-i Şehadet İslam Dini'nin Temelidir **İSLAM VE İSLAM'IN BEŞ ANA ESASI** 1. İslam Nedir? 2. İslam Beş Esas Üzerine Kurulmuştur 2.1. Kelime-i Şehadet 2.2. Namaz Kılmak 2.3. Oruç Tutmak 2.4. Hacca Gitmek 2.5. Zekat Vermek **İMAN VE İMANIN ALTI ESASI** 1. İman ve İlgili Kavramlar 1.1. İman Nedir? 1.2. Mü'min veya Müslüman Kimdir? 2. İmanın Esasları Altıdır 2.1. Allah'a İman 2.2. Meleklere İman 2.3. Kitaplara İman 2.4. Peygamberlere İman 2.5. Kaza ve Kadere İman 2.6. Ahirete İman	**ALLAH VARDIR VE BİRDİR: ALLAH'A İMAN** 1. Allah, Vardır ve Birdir. 2. Allah'ın Varlığına ve Birliğine İnanmanın Önemi 3. Kur'an'da Allah'ın Sıfatları 4. Allah'ın Sevgi, Rahmet ve Kudretini İfade Eden Güzel İsimleri **ALLAH PEYGAMBERLER GÖNDERMİŞTİR: PEYGAMBERLERE (NÜBÜVVET) İMAN** 1. Niçin Peygamberlere İhtiyacımız Vardır? 2. Peygamberlerin Özellikleri 3. Peygamberlerin Görevleri 4. Kur'an'da İsimleri Geçen Peygamberler **AHİRET VARDIR: AHİRETE İMAN** 1. Ahiret Gününe İman ve Önemi 2. Ölüm ve Ölümden Sonra Dirilme (Ruh, Kabir, Haşr ve Mahşer) 3. İnsanın Yaptıklarından Sorgulanması (Sual, Hesap ve Mizan) 4. Cennet ve Cehennem	**MELEKLERE İNANIRIZ: MELEKLERE İMAN** 1. Meleklere İman ve Önemi 2. Kur'an'da Adı Geçen Melekler 3. Meleklerin Özellikleri 4. Meleklerin Görevleri 5. Meleklerden Başka Görünmeyen Varlıklar (Cin ve Şeytan) **KİTAPLARA İMAN İMANIN ESASLARINDANDIR: KİTAPLARA İMAN** 1.Kitaplara İman ve Önemi 2. Dört Büyük Kutsal Kitap 2.1. Tevrat 2.2. Zebur 2.3. İncil 2.4. Kur'an-ı Kerim 3. Sahifeler **KAZA VE KADERİ ÖĞRENİYORUZ: KAZA VE KADERE İMAN** 1. Kaza ve Kader ne demektir? 2. Kaza ve Kader'e İmanın Önemi 3. İnsanın Kaderi ve Sorumluluğu İle İlgili Bazı Özellikleri 3.1. Akıl Sahibi Olmak 3.2. Özgür Olmak 4. Kur'an'ı Kerim'in Kaderle İlgili Bazı Kavramlara Bakışı (Tevekkül, Rızık, Başarı, Afet ve Hastalık)

İBADET ÖĞRENME ALANI :

ÜNİTELERİN AÇILIMLARI		
I. KUR	**II. KUR**	**III. KUR**
İBADETLERİMİZ 1. İbadet Nedir? 2. Niçin İbadet Ederiz? 3. Başlıca İbadetlerimiz 3.1. Namaz 3.2. Oruç 3.3. Zekat 3.4. Hac 3.5. Sadaka 3.6. Amel-i Salih 4. Mükellefin Davranışı İle İlgili Kavramlar (Farz, Vacip, Sünnet, Haram, Mekruh, Mübah, Müfsid, Müstehap) **TEMİZLİK İMANDAN GELİR** 1. Temizlik-İbadet İlişkisi 2. Abdest 2.1. Abdestin Farzları 2.2. Abdestin Alınışı 2.3. Abdesti Bozan Durumlar 3. Gusül 3.1.Guslün Farzları 3.2. Guslün Yapılışı **NAMAZ KILIYORUZ** 1. Beş Vakit Namaz 1.1. Sabah Namazı (Farzı, Sünneti ve Kılınışı) 1.2. Öğle Namazı (Farzı, Sünnetleri ve Kılınışı) 1.3. İkindi Namazı (Farzı, Sünneti ve Kılınışı) 1.4. Akşam Namazı (Farzı, Sünneti ve Kılınışı) 1.5. Yatsı Namazı (Farzı, Sünnetleri ve Kılınışı) 1.5.1. Vitir Namazı (Kılınışı) 2. Cuma Namazı (Farzı, Sünnetleri ve Kılınışı) 3. Namazı Bozan Durumlar	**NAMAZ KILIYORUZ** 1. Bayram Namazı (Hükmü ve Kılınışı) 2. Teravih Namazı (Hükmü ve Kılınışı) 3. Cenaze Namazı (Hükmü ve Kılınışı) **EY İNANANLAR ORUÇ SİZE FARZ KILINDI** 1. Oruç Nedir? 2. Oruç Tutmanın Önemi 3. Oruç İbadetiyle İlgili Kavramlar (Sahur, İmsak, İftar, Fidye ve Fitre) 4. Orucu Bozan Durumlar 5. İftar Duasını Ezbere Okuma ve Türkçe Anlamını Açıklama	**KABE VE ARAFAT DİYARINA YOLCULUK:: HAC** 1. Hac Nedir? 2. Haccın Önemi 3. Hac İle İlgili Kavramlar (Mikat, İhram, Tavaf, Sa'y, Şavt ve Vakfe) 4. Hac İle İlgili Mekanlar (Kabe, Safa-Merve, Arafat, Müzdelife, Mina ve Mescid-i Nebevi) 5. Umre **PAYLAŞMA VE YARDIMLAŞMA İBADETİ OLARAK KURBAN** 1. Kurban Nedir? 2. Kurban İbadetinin Bireye ve Topluma Kazandırdıkları 3. Kurban Keserken Nelere Dikkat Etmeliyiz? 4. Hz. İbrahim ve Kurban 5. Kimler Kurban Keser? **YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA İBADETİ OLARAK ZEKAT VE SADAKA** 1. Zekat ve Sadaka Nedir? 2. İslam Dini Zekat ve Sadaka Vermeyi Niçin Emreder? 3. Kimler Zekat Verir? 4. Nelerden Zekat Verilir? 5. Bizler de Zekat ve Sadaka Verebilecek Duruma Gelmeye Çalışmalıyız 6. Kimlere Zekat Verilir? **ALLAH'A YAKARIŞ: DUA VE TÖVBE** 1. Dua 1.1. Dua nedir? 1.2. Duanın Önemi ve İnsana Kazandırdıkları 1.3. Ne zaman, Nerede ve Nasıl Dua Edebiliriz? 1.4. Kur'an ve Hz. Peygamber'den Dualar Öğreniyoruz 2. Tövbe 2.1. Tövbe Nedir? 2.2. Tövbenin Hayatımızdaki Yeri ve Önemi 2.3. Ne zaman, Nerede ve Nasıl Tövbe Edebiliriz? 2.4. Kur'an'dan ve Hz. Peygamber'den Tövbe Örnekleri 3. Yemek Duasını Ezbere Okuma ve Türkçe Anlamını Açıklama

SİYER ÖĞRENME ALANI :

ÜNİTELERİN AÇILIMLARI		
I. KUR	**II. KUR**	**III. KUR**
PEYGAMBERİMİZ HZ. MUHAMMED'İN HAYATINI ÖĞRENİYORUZ I : PEYGAMBERLİK ÖNCESİ HZ. MUHAMMED 1. Hz. Peygamber'in Doğduğu (Sosyal, Kültürel ve Dini) Çevre 2. Hz. Peygamberin Doğumu ve Çocukluğu 3. Hz. Peygamberin Ailesi 4. Hz. Peygamberin Gençliği 5. Hz. Peygamberin Evliliği ve Çocukları **PEYGAMBERİMİZ HZ. MUHAMMED'İN HAYATINI ÖĞRENİYORUZ II : PEYGAMBER OLDUKTAN SONRA HZ.MUHAMMED** **A) MEKKE DÖNEMİ** 1. Peygamber Oluşu: İlk Vahiy 2. Vahyin Yakın Çevreye Duyurulması ve İlk Müslümanlar 3. Hz. Peygambere ve Müslümanlara Uygulanan Baskılar 4. İslam Dini'ni İnsanlara Anlatmaya Yönelik Faaliyetleri 5. Taif'e Yolculuk 6. Gece Yolculuğu (İsra ve Miraç) 7. Medine'ye Hicret **B) MEDİNE DÖNEMİ** 1. Hz. Peygamberin Medine'deki İlk Faaliyetleri 2. Diğer İnanç Mensuplarıyla İlişkileri 3. Medine'deki İslam'ı Anlatma Faaliyetleri 4. Mekke'ye Geri Dönüş 5. Veda Hutbesi 6. Vefatı	**Hz. PEYGAMBERİN KİŞİLİĞİ VE ÖRNEKLİĞİ** 1. Kur'an-ı Kerim'de Hz. Peygamber (İnsan ve Peygamber Hz. Muhammed) 2. Hz. Peygamberin Kişiliği 3. İslam'ı Anlamada Hz. Peygamberin Örnekliği 3.1. İbadetlerin Yapılmasında Örnekliği 3.2. İnsan İlişkilerinde Örnekliği 3.3. Aile Hayatındaki Örnekliği	**Hz. PEYGAMBERDEN DAVRANIŞ ÖRNEKLERİ** 1. Hz. Peygamberin Ahlakından Davranış Örnekleri (Doğruluğu, Güvenirliği, Sabırlı Oluşu, Adaleti, Hoşgörüsü vb.) 2. Eş Olarak Hz. Peygamber 3. Baba Olarak Hz. Peygamber 4. Dede Olarak Hz. Peygamber 5. Komşu Olarak Hz. Peygamber 6. Arkadaş Olarak Hz. Peygamber 7. Akraba Olarak Hz. Peygamber 8. Akabe Biatları ve Veda Hutbesi'nde Ortaya koyduğu İnsani ve Evrensel İlkeler Açısından Örnekliği

AHLÂK ÖĞRENME ALANI :

ÜNİTELERİN AÇILIMLARI		
I. KUR	**II. KUR**	**III. KUR**
GÜZEL SÖZ VE DAVRANIŞLARDA BULUNALIM 1. Ahlak ve Ahlaklı İnsan Kimdir? 2. Temizlik İslam'ın özüdür 3. Doğruluktan Ayrılmayalım 4. Allah İyilerle Beraberdir 5. İslam sevgi dinidir 6. İslam'ın Temel Bir İlkesi: Kul Hakkına Dikkat Edelim	**GÜZEL SÖZ VE DAVRANIŞLARDA BULUNALIM** 1. Hoşgörülü ve Bağışlayıcı Olalım 2. Yardımlaşalım 3. İslam Ahlakının Öngördüğü Model İnsanda Bulunması Gereken En Temel Erdemlerden Biri Olarak Sözünde Durmak 4. İslam Adalet Üzerine Kurulmuştur 5. Özverili Olalım	**GÜZEL SÖZ VE DAVRANIŞLARDA BULUNALIM** 1. İman etmek Sorumluk bilincine sahip olmak demektir 2. Cömertlik İslam'da Övülen Bir Tutum ve Davranıştır 3. Saygılı Olalım 4. Başkalarını da Düşünelim: Diğergamlık 5. Milli ve manevi değerlerimizi korumak ve sevmek de inancımızın gereğidir

2002 YILI
YAZ KUR'AN KURSLARI
ÖĞRENCİ DURUM ÇİZELGESİ

Ek- 13

İLİ : ÖĞRETİCİNİN ADI, SOYADI :

İLÇESİ : ÖĞRETİCİNİN ASIL GÖREV ÜNVANI :

BUCAĞI (KÖYÜ) : ÖĞRETİCİNİN SİCİLİ NUMARASI :

KURSUN ADI :

ÖĞRENCİNİN							
Sıra No	ADI SOYADI	TAHSİLİ	Erkek veya Kız	Doğum Yeri ve Yılı	Kanuni Temsilcisinin İkamet Yeri	Kursa Kayıt Tarihi	Ders Durumu Yüzünden

ÖĞRETİCİNİN İMZASI :

YAZ KUR'AN KURSLARI HAFTALIK DERS PROGRAMI

S.N	GÜN	DERS	SAAT
1.	PAZARTESİ	KUR'ANI KERİM	2 Saat
		İBADET	1 Saat
2.	SALI	KUR'ANI KERİM	2 Saat
		İTİKAT	1 Saat
3.	ÇARŞAMBA	KUR'ANI KERİM	2 Saat
		AHLAK	1 Saat
4.	PERŞEMBE	KUR'ANI KERİM	2 Saat
		SİYER	1 Saat
5.	CUMA	KUR'ANI KERİM	2 Saat
		İBADET	1 Saat

Ek- 14

SİVAS İL MÜFTÜLÜĞÜ YAZ KUR'AN KURSLARI SEMİNER PROGRAMI

TARİH	GÜN	SAAT	DERS SAATİ	DERSİN ADI (Konusu)	DERS VERECEK ÖĞRETİM ÜYELERİ
19.06.2007	SALI	08.30-09.00		Açılış (İstiklal Marşı ve Açılış Konuşmaları)	Mustafa BALIK İl Müftüsü
		09.00-09.45		Yaygın Din Eğitimi Açısından Kur'an Kursu Hizmetlerinin Önemi	Mustafa ÖNDER Müftü Yardımcısı
		09.45-10.00	Ara		
		10.00-10.45		Yaz Kur'an Kurslarında Kurlu Sistemin Uygulanışı	Mustafa ÖNDER Müftü Yardımcısı
		10.45-10.55	Ara		
		10.55-12.10		Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Öğretim Teknikleri	Hayrettin TANRIVERDİ Müftü Yardımcısı
20.06.2007	ÇARŞAMBA	09.00-10.00		Dini Bilgileri Hayatın İçinde Anlamlandırma	Prof.Dr.Ramazan ALTINTAŞ
		10.00-10.10	Ara		
		10.10-11.20		Çocuk ve Ergen İle İletişimde Gözetilmesi Gereken Hususlar	Yrd.Doç:Dr. Üzeyir OK

TARİH	GÜN	SAAT	DERS SAATİ	DERSİN ADI (Konusu)	DERS VERECEK ÖĞRETİM ÜYELERİ
21.06.2007	PERŞEMBE	08.30-09.00		Açılış (İstiklal Marşı ve Açılış Konuşmaları)	Mustafa BALIK İl Müftüsü
		09.00-09.45		Yaygın Din Eğitimi Açısından Kur'an Kursu Hizmetlerinin Önemi	Mustafa ÖNDER Müftü Yardımcısı
		09.45-10.00	Ara		
		10.00-10.45		Yaz Kur'an Kurslarında Kurlu Sistemin Uygulanışı	Mustafa ÖNDER Müftü Yardımcısı
		10.45-10.55	Ara		
		11.55-12.10		Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Öğretim Teknikleri	Hayrettin TANRIVERDİ Müftü Yardımcısı
22.06.2007	CUMA	09.00-10.00		Dini Bilgileri Hayatın İçinde Anlamlandırma	Prof.Dr.Ramazan ALTINTAŞ
		10.00-10.10	Ara		
		10.10-11.20		Çocuk ve Ergen İle İletişimde Gözetilmesi Gereken Hususlar	Yrd.Doç:Dr. Üzeyir OK

Mustafa BALIK
İl Müftüsü

Ek-15

YAZ KUR'AN KURSLARI ÖRNEK SEMİNER PROGRAMI

TARİH	GÜN	SAAT	DERS SAATİ	DERSİN ADI (Konusu)	DERS VERECEK ÖĞRETİM ÜYELERİ
25.06.2007	PAZARTESİ	13.30.		Açılış (İstiklal Marşı ve Açılış Konuşmaları	Mustafa BALIK İl Müftüsü
		14.00-15.30		Yaygın Din Eğitimi Açısından Kur'an Kursu Hizmetlerinin Önemi	Ayten KOÇ Müftü Yardımcısı
		15.30-15.45	Ara		
		15.45-17.15		Yaz Kur'an Kurslarında Verimliliği Artırmak İçin Din Eğitiminde Yeni Yöntem ve Stratejiler	Şehri KARACOŞKUN K.K.Md.
26.06.2007	SALI	13.30-15.00		Yaz Kur'an Kurslarında Kurlu Sistemin Uygulanışı	Mustafa ÖNDER Müftü Yardımcısı
		15.00-15.15	Ara		
		15.15-16.00		Yaz Kur'an Kurslarında Yeni Uygulamaların Tanıtımı (Öğrenci Katılım Belgesi, Ders Defteri, Öğ. Durum Çizelgesi, Kılavuz Kitapçık)	Ayten KOÇ Müftü Yardımcısı
		16.00-16.15	Ara		
		16.15-17.00		Yaz Kur'an Kurslarında Yeni Uygulamaların Tanıtımı	Şehri KARACOŞKUN K.K.Md.
		17.00-17.15	Ara		
		17.15-18.00		Kurlu Sistemde Grupla Çalışma Yöntemi	Şehri KARACOŞKUN K.K.Md.
27.06.2007	ÇARŞAMBA	13.30-14.15		Yeni Öğretim Yöntem ve Stratejilerine Göre Örnek Ders İşlenişleri	Ayten KOÇ Müftü Yardımcısı
		14.15-14.30	Ara		
		14.30-16.00		Çocuk ve Ergen İle İletişimde Gözetilmesi Gereken Hususlar	Yrd.Doç.Dr. Üzeyir OK
		16.00-16.15	Ara		
		16.15-17.00		Yeni Öğretim Yöntem ve Stratejilerine Göre Örnek Ders İşlenişleri	Emine YILDIZ K.K.Öğreticisi
28.06.2007	PERŞEMBE	13.30-15.00		Dini Bilgileri Hayatın İçinde Anlamlandırma	Prof.Dr.Ramanzan ALTINTAŞ
		15.00-15.15	Ara		
		15.15-16.45		Kur'an-ı Kerim Öğretiminde Öğretim Teknikleri	Hayrettin TANRIVERDİ Müftü Yardımcısı
		16.45-17.00	Ara		
		17.00-17.45		Teklif ve Öneriler	Mustafa BALIK İl Müftüsü

26-29.03.2007 Tarihleri arasında Kısmi Zamanlı Sözleşmeli Kur'an Kursu Öğreticileri için düzenlenecek olan "Hizmetiçi Eğitim Kursu" çizelgesi

S.N	TARİH	GÜN	SAAT	DERS SAATİ	DERSİN KONUSU	ÖĞRETİCİ
1-	26.03.2007	Pazartesi	08:30 - 09:00		Açılış	Mustafa BALIK İl Müftüsü
			09:00 - 09:15	Ara		
			09:15 - 10:45	**2**	Yaygın Din Eğitimi Açısından Kur'an Kursu Hizmetleri	Ayten KOÇ Müftü Yardımcısı
			10:45 - 11:00	Ara		
			11:00 - 12:30	**2**	Kur'an Öğretiminde Temel İlkeler, Yöntem ve Teknikler	Hayrettin TANRIVERDİ Müftü Yardımcısı
			12.30 - 13:30	Ara		Hayrettin TANRIVERDİ Müftü Yardımcısı
			13:30 - 15:00	**2**	Kur'an Kursu Öğretici Yeterlilikleri	
2-	27.03.2007	Salı	08:30 - 10:00		32 Haftalık Kur'an Kursları Öğretim Programlarının Tanıtımı (Programın amacı ve uygulama ilkeleri)	Mustafa ÖNDER Müftü Yardımcısı
			10:00 - 10:30	Ara		
			10:30 - 12:00	**2**	Kur'an Kursu Hizmeterinin Yasal Dayanağı **a)**Anayasa 24.Md. **b)**Diyanet İşleri Başkanlığının 633 sayılı Kanunun Kur'an Kursu ile ilgili ek 3. maddesi **c)**Diyanett İşleri Başkanlığının Kur'an Kursları Yönetmelik ve Yönergesi	Hayrettin TANRIVERDİ Müftü Yardımcısı
			12:00 - 13:00	Ara		
			13:00 - 14:30	**2**	Günlük, Haftalık ve Yıllık Ders Planlarının Hazırlanışı	Safure ERŞAN Kur'an Kursu Öğreticisi
3-	28.03.2007	Çarşamba	08:30 - 10:00		Kur Sistemi ve Uygulanışı	Mustafa ÖNDER Müftü Yardımcısı
			10:00 - 10:30	Ara		
			10:30 - 12:00	**2**	Din Eğitiminde Öğretim teknikleri	Prof. Dr. M.Zeki AYDIN
			12:00 - 13:00	Ara		
			13:00 - 13:45	2	Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme	Yrd.Doç.Dr Üzeyir OK
			13:45 - 14:00	Ara		
			14.00 - 15:30	2	Eğitimden Ödül ve Ceza	Prof. Dr. M.Zeki AYDIN
4-	29.03.2007	Perşembe	08:30 - 10:00		Kur'an Kursu hizmetlerininde Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik	Yrd.Doç.Dr M.Doğan KARAÇOŞKUN
			10:00 - 10:30	Ara		
			10:30 - 12:00	**2**	Örnek Ders İşlenişi **a)**İbadet **b)**Ahlak **c)** Kur'anı Kerim	Safure ERŞAN Kur'an Kursu Öğreticisi
			12:00 - 13:00	Ara	Değerlendirme ve kapanış	Mustafa BALIK

Ek: 5

YAZ KUR'AN KURSLARI SEMİNER PROGRAMI
(ÖRNEK)

TARİH	GÜN	SAAT	DERS SAATİ	DERSİN ADI (Konusu)	DERS KODU
12.06.2006	PAZARTESİ	8.00-8.30	-	Açılış (İstiklal Marşı ve Açılış Konuşmaları)	
			Ara		
		9.00-10.30	2	Yaygın Din Eğitimi Açısından Kur'an Kursu Hizmetlerinin Önemi	A
			Ara		
		11.00-12.30	2	Yaz Kur'an Kurslarında Verimliliği Artırmak İçin Din Eğitiminde Yeni Yöntem ve Stratejiler	B
13.06.2006	SALI	9.00-10.30	2	Yaz Kur'an Kurslarında Kurlu Sistemin Uygulanışı	C
			Ara		
		11.00-12.30	2	Yaz Kur'an Kurslarında Yeni Uygulamaların Tanıtımı (Öğrenci Katılım Belgesi, Ders Defteri, Öğ. Durum Çizelgesi, Kılavuz Kitapçık)	D
			Ara		
14.06.2006	ÇARŞAMBA	9.00-10.30	2	Yeni Öğretim Yöntem ve Stratejilerine Göre Örnek Ders İşlenişleri	E
			Ara		
		11.00-12.30	2	Yeni Öğretim Yöntem ve Stratejilerine Göre Örnek Ders İşlenişleri	E
			Ara		
15.06.2006	PERŞEMBE	9.00-10.30	2	Kurlu Sistemde Grupla Çalışma Yöntemi	F
			Ara		
		11.00-12.30	2	Çocuk ve Ergen İle İletişimde Gözetilmesi Gereken Hususlar	G
			Ara		
16.06.2006	CUMA	9.00-10.30	2	Dini Bilgileri Hayatın İçinde Anlamlandırma	H
			Ara		
		11.00-12.30	2	Teklif ve Öneriler	I
			Ara		

Not::

1. Yukarıdaki program örnek olarak hazırlanmıştır.
2. Seminer programının içeriği mahalli ihtiyaçlar ve imkanlar dikkate alınarak belirlenecektir.

YAZ KUR'AN KURSLARI SEMİNER PROGRAMI

TARİH	GÜN	SAAT	DERS SAATİ	MORALİBABA K.K.A SINIFI	MORALİBABA K.K. B SINIFI	MORALİBABA K.K.C SINIFI	MERKEZ K.K.B SINIFI	MERKEZ K.K.C SINIFI	TOPLANTI SALONU
12.06.2006	PAZARTESİ	8.00-8.30		AÇILIŞ	AÇILIŞ	AÇILIŞ	AÇILIŞ	AÇILIŞ	AÇILIŞ
		9.00-10.30	2	ZEKERİYA KÖSE KONU:C-D	MUSTAFA ÖNDER KONU:A-C	H.TANRIVERDİ KONU:B-C	S.BÜKBAŞI KONU:A-H	ZEKİ AYDIN KONU:E	SİNAN CİHAN KONU:H
		11.00-12.30	2	ZEKERİYA KÖSE KONU:C-D	MUSTAFA ÖNDER KONU:A-C	H.TANRIVERDİ KONU:B-C	S.BÜKBAŞI KONU:A-H	ZEKİ AYDIN KONU:E	SİNAN CİHAN KONU:H
13.06.2006	SALI	9.00-10.30	2	H.TANRIVERDİ KONU:B-C	ZEKERİYA KÖSE KONU:C-D	MUSTAFA ÖNDER KONU:A-C	ZEKİ AYDIN KONU:E	SİNAN CİHAN KONU:H	HÜSEYİN YILMAZ KONU:E
		11.00-12.30	2	H.TANRIVERDİ KONU:B-C	ZEKERİYA KÖSE KONU:C-D	MUSTAFA ÖNDER KONU:A-C	ZEKİ AYDIN KONU:E	SİNAN CİHAN KONU:H	HÜSEYİN YILMAZ KONU:E
14.06.2006	ÇARŞAMBA	9.00-10.30	2	M.D.KARACOŞKUN KONU:G	HÜSEYİN YILMAZ KONU:E	ZEKERİYA KÖSE KONU:C-D	H.TANRIVERDİ KONU:B-C	S.BÜKBAŞI KONU:A-H	N.Y.AŞIKOĞLU KONU:A
		11.00-12.30	2	ÜZEYİR OK KONU:F	HÜSEYİN YILMAZ KONU:E	ZEKERİYA KÖSE KONU:C-D	H.TANRIVERDİ KONU:B-C	N.KARATAŞ KONU:A-H	N.Y.AŞIKOĞLU KONU:A
15.06.2006	PERŞEMBE	9.00-10.30	2	HÜSEYİN YILMAZ KONU:E	M.D.KARACOŞKUN KONU:G	SİNAN CİHAN KONU:H	ZEKERİYA KÖSE KONU:C-D	H.TANRIVERDİ KONU:B-C	MUSTAFA ÖNDER KONU:A-C
		11.00-12.30	2	MUSTAFA ÖNDER KONU:A-C	SİNAN CİHAN KONU:H	HÜSEYİN YILMAZ KONU:E	ÜZEYİR OK KONU:F	ZEKERİYA KÖSE KONU:C-D	H.TANRIVERDİ KONU:B-C
16.06.2006	CUMA	9.00-10.30	2	SİNAN CİHAN KONU:H	N.KARATAŞ KONU:A-H	S.BÜKBAŞI KONU:A-H	MUSTAFA ÖNDER KONU:A-C	H.TANRIVERDİ KONU:B-C	ZEKERİYA KÖSE KONU:C-D
		11.00-12.30	2	SİNAN CİHAN KONU:H-I	N.KARATAŞ KONU:A-H-I	S.BÜKBAŞI KONU:A-H-I	MUSTAFA ÖNDER KONU:A-C-I	H.TANRIVERDİ KONU:B-C-I	ZEKERİYA KÖSE KONU:C-D-I